CARLO EMILIO GADDA

ÎNCURCĂTURA BLESTEMATĂ DIN STRADA MERULANA

ROMANUL SECOLULUI XX

CARLO EMILIO GADDA

ÎNCURCĂTURA BLESTEMATĂ DIN STRADA MERULANA

roman

Traducere şi
Cuvînt înainte
de N. Al. Toscani

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ • BUCUREŞTI • 1959

Coperta de *L. Bardocz*

Carlo Emilio Gadda

Quer pasticciaccio brutto de via Merulana

© Copyright 1957 by Aldo Garzanti Editore

Mic îndreptar de lectură

Început în 1938, redactat într-o primă versiune în 1946—1947, și prelucrat pînă în 1957 cînd vede lumina tiparului, despre acest *summum* al artei lui Carlo Emilio Gadda — cum pe drept cuvînt se poate considera romanul *Încurcătura blestemată din strada Merulana* — trebuie spus din capul locului că, atît prin ineditul și complexitatea materialului faptic cuprins în cele zece capitole, cît și prin îndrăznețele procedee stilistice practicate de romancier, prezintă pentru cititor — oricît de antrenat ar fi cu asemenea gen de lecturi — serioase dificultăți de înțelegere. Dar totodată mai trebuie spus că aceste dificultăți nu sînt de neînvins dacă cititorul va parcurge, în prealabil, rîndurile care urmează, și care n-au pretenția să fie — împreună cu notele din subsolul paginilor — mai mult decît și-a propus autorul lor în titlu.

Deși e temerară clasificarea unei asemenea opere, credem, totuși, că nu greșim afirmînd că romanul *Încurcătura blestemată din strada Merulana (titlul original: Quer pasticciaccio brutto de via Merulana)* este o specie nouă, compozită — rezultată din combinarea a două specii tradiționale: *romanul polițist* și *romanul cu cheie* — și în a cărei structură unele din elementele disparate ale celor două specii au dispărut topindu-se în creuzetul gaddian, iar altele au ieșit călite, înnobilate de temperatura înaltă la care au fost supuse.

De remarcat mai este faptul că, dincolo de construcția compozită a romanului, se simte permanent prezența unui scriitor modernist, a unei conștiințe estetice și intelectuale, și care constituie trăsătura caracteristică a lui Carlo Emilio Gadda.

Dacă firul povestirii este polițist: într-un imobil dintr-un cartier popular din Roma, la interval de trei zile, o contesă venețiană este victima unui furt de bijuterii, și, pe același palier, în apartamentul de vizavi, o mică-burgheză pioasă, stearpă, și dornică să aibă un copil, este găsită ucisă, în desfășurarea acțiunii însă, autorul nu mai ascultă de legile stricte ale genului, și, depășind limitele celor două delicte supuse spre anchetare, se instalează cu un întreg aparat scriitoricesc în diverse domenii ale vieții italiene din perioada fascistă — timp în care se petrece acțiunea romanului — și întreprinde o seamă de sondaje adînci care, la prima vedere, par să nu aibă nici o legătură directă cu cele două delicte, dar care, mai tîrziu, se dovedesc a fi fost făcute în scopul explicitării sferei tematice a romanului.

Neuitînd, pesemne, de fosta sa profesie de inginer, Carlo Emilio Gadda aplică diverse procedee de sondaj, în funcție de diversitatea structurii domeniilor cercetate, și extrage probe pe care le supune apoi unui laborios proces de analiză și sinteză, la care conlucrează deopotrivă inginerul și omul de vastă cultură care este Gadda.

Cum în cuprinsul sferei tematice a romanului locul cel mai important îl ocupă problema fecundității sub toate aspectele ei — delicată prin ea însăși — și a nesfîrșitelor ei implicații social-politice-morale, surprinse într-o anumită perioadă a vieții italiene: perioada fascistă — ale cărei urmări nefaste se mai fac simțite și astăzi — autorul e nevoit să facă apel la modalitatea *romanului cu cheie*: să camufleze personaje și fapte adevărate cu ajutorul ficțiunii, să uzeze de virtuțile stilului metaforic, de o sintaxă din cele mai întortocheate cu putință, de formații lexicale noi, de dialecte și argouri, să fie la tot pasul aluziv, și să pastișeze cu ironie pe unii din cei mai de vază scriitori și potentați politici ai așa-zisei „ere fasciste".

Procedeele stilistice le schimbă de la un capitol la altul, și uneori, chiar în cuprinsul aceluiași capitol. Și aceasta nu din dorința de a face demonstrație de virtuozitate stilistică, ci din nobila pasiune de a căuta și găsi procedee cît mai perfecte și apropiate sarcinii de a reflecta diversitatea de aspecte ale

unei lumi asemănătoare în mare măsură lumii Turnului Babel. Căci, fără a hiperboliza, așa arăta lumea pe care Gadda și-a propus s-o reflecte în romanul său.

În raport cu această diversitate de aspecte, autorul își alege elementele comparațiilor și metaforelor nu numai din sfere cu totul eterogene față de materialul faptic pe care vrea să-l sensibilizeze, dar — prin asociații — și din domeniul științelor, al artelor, al istoriei, al politicei. Astfel, natura este văzută prin analogie cu lucrurile, iar impresiile sensibile se întrepătrund, se asociază cu idei. Este lesne de înțeles că într-un asemenea hățiș stilistic, urmărirea „motivului conducător", a temei romanului, cere din partea cititorului aceeași răbdare și stăruință ca în dezlegarea unei șarade.

Cititorului interesat doar de urmărirea peripețiilor povestirii, aceste sondaje estetico-intelectuale i se vor părea poate plicticoase, fără nici o legătură cu etapele anchetei, și va sări peste pagini întregi dornic să reînnoade firul polițist, să descopere pe făptașii celor două delicte. Și nu-i exclus ca unii din cititorii deprinși cu genul sută la sută polițist să rămînă dezamăgiți. Nu-i exclus, căci valoarea cărții lui Gadda constă tocmai în această dimensiune nouă pe care autorul o dă unei specii literare tradiționale, invitîndu-l pe cititor să participe și la o altfel de aventură decît cea polițistă : la o aventură artistică și morală.

N. AL. TOSCANI

Carlo Emilio Gadda

Notă bio-bibliografică

S-a născut la Milano în 1893.

Studii de inginerie. Își începe cariera literară în 1926, publicînd în revista *Solaria*.

Opera principală :

La Madonna dei Filosofi, 1931
Il Castello di Udine, 1934
Le meraviglie d'Italia, 1939
Gli anni, 1943
L'Adalgisa, 1944
Il primo libro delle favole, 1952
Novelle del Ducato in fiamme, 1953
Giornale di guerra e di prigionia, 1955
I sogni e la folgore, 1955
Quer pasticciaccio brutto di via Merulana, 1957
I viaggi, la morte, saggi, 1958
Accoppiamenti giudiziosi, 1963
La cognizione del dolore, 1963
I Luigi di Francia, 1964

PREMII LITERARE ITALIENE ȘI STRĂINE :

Bagutta, 1935
Toronto, 1951
Premiul Editorilor, 1957
Formentor, 1963

EDITURA

1

Toată lumea îi spunea, acum, don Ciccio, doctorului în drept [1] Francesco Ingravallo, detaşat la poliţia mobilă. Era unul din cei mai tineri şi, nu se ştie de ce, din cei mai invidiaţi funcţionari ai secţiei de investigaţii. Poate fiindcă avea darul ubicuităţii, fiindcă era omniprezent la fiecare afacere necurată. De statură mijlocie, mai degrabă scund, sau poate cam bondoc, cu părul negru, des, şi cîrlionţat, şi începînd să-i răsară de pe la jumătatea frunţii, încît cele două protuberanţe metafizice aproape că erau ferite de puternicul soare al Italiei, don Ciccio avea aerul că-i niţel cam adormit, mersul îi era greoi şi leneş, un fel de-a fi cam tont, ca un individ chinuit de o digestie grea. Era îmbrăcat după cum îi îngăduia mica leafă de funcţionar de stat să cheltuiască pe îmbrăcăminte. Pe reverul hainei, una sau două picături de ulei, aproape imperceptibile, ca o amintire a locului său natal : Molise. Fără îndoială că trebuia să aibe, cu toate că era tînăr (vreo treizeci şi cinci de ani), o oarecare rutină a lumii noastre zisă „latină", o oarecare experienţă a bărbaţilor, şi a femeilor. Proprietăreasa la care locuia îl venera, ca

[1] În Italia licenţiaţii capătă titlul de „doctor". (Notele aparţin traducătorului.)

să nu spun adora, din pricina și în ciuda acelei stranii tulburări pe care i-o provocau orice sonerie, și orice plic galben neprevăzut, sau orice chemare nocturnă, sau ceasurile fără pic de odihnă, care constituiau ansamblul zbuciumat al vieții pe care o ducea. „Nu are program ! Nu are program ! Ieri mi s-a întors acasă cînd se crăpa de ziuă !" Pentru ea, don Ciccio era „funcționarul de stat cel mai distins", de multă vreme visat — anunțul apărut la mica publicitate, în *Il Messaggero*, avea în frunte cinci A[1] — și fusese singurul din noianul funcționarilor de stat care se lăsase ademenit de momeala „închiriez cameră frumos mobilată, luminoasă", și nu ținuse seama de peremptoria somație cu care se încheia : „Femeile sînt excluse !", și care, în stilul anunțurilor din *Il Messaggero*, dădea posibilitatea, după cum se știe, unei duble interpretări. Și pe urmă reușise să-i facă pe cei de la chestură să închidă ochii în privința unei ridicole povești cu o amendă... ei, da ! pentru contravenția de a fi închiriat fără să aibă autorizație... O amendă pe care au dat-o pe din două, între administrație și chestură. „O doamnă ca mine ! Văduva comendatorului Antonini ! Despre care se poate spune că-l cunoștea întreaga Romă ! Și care era purtat pe brațe de toți cei care-l cunoșteau ! A !... Nu spun asta fiindcă mi-a fost bărbat, ci fiindcă a fost un suflet ales ! Și eu să fiu luată drept o simplă persoană care închiriază camere mobilate ?! Eu !... O oarecare proprietăreasă ?!... Sfîntă Fecioară ! Mai bine mă arunc în rîu !"

În înțelepciunea și-n sărăcia sa, specifice omului din regiunea Molise, doctorul Ingravallo, care părea că trăiește în tăcere și-n somn, sub jungla neagră a acelei peruci, lucioasă ca smoala și cîrlionțată ca o blană de miel de Astrahan, în înțelepciunea sa, doctorul Ingravallo, se întrerupea uneori din această tăcere și din acest somn, ca să facă vreo considerație de ordin teoretic (în general, se-nțelege !) asupra vieții particulare a bărbaților și femeilor. La prima vedere, adică atunci cînd le auzeai pentru întîia oară, păreau niște banalități. Dar nu erau de loc banalități. Astfel, acele rapide cugetări, care apăreau pe buzele sale la fel ca sfîrîitul neașteptat al unui băț de

[1] „Atenție mărită".

chibrit aprins, renășteau apoi în timpanele oamenilor la distanță de ore, sau de luni, de la data cînd fuseseră enunțate, ca după un misterios timp de incubație. „Așa-i ! recunoștea cel interesat, doctorul Ingravallo mi-a spus doar !" Printre altele, susținea că nenorocirile neprevăzute nu sînt niciodată consecința sau efectul, după cum se spune, ale unui singur motiv, ale unei cauze singulare, ci sînt ca un vîrtej, ca un punct de depresiune ciclonică în conștiința lumii, la care a contribuit o întreagă multiplicitate de factori convergenți. Îi mai spunea nod, sau încîlceală, sau situație încurcată. Dar termenul juridic „mobilele, mobilul" îi ieșea cu precădere din gură, aproape fără să vrea. Opinia că ar trebui „să schimbăm în noi semnificația categoriei de cauză" pe care o moștenim de la filozofi, de la Aristotel, sau de la Immanuel Kant, și înlocuirea cauzei prin cauze, era o opinie de-a lui, de bază, durabilă, aproape o idee fixă, care îi zbura de pe buzele cărnoase, dar cam livide, unde un chiștoc stins, bălăbănind într-un colț, părea că-i însoțește privirea adormită și micul rînjet, între amar și sceptic, pe care — din „veche" deprindere — obișnuia să-l exprime cu jumătatea inferioară a feței, sub somnul frunții și al pleoapelor, și sub negrul de smoală al perucii. Așa, chiar așa, se întîmpla și cu delictele „sale". „Cînd mă cheamă !... Da, da ! Cînd mă caută pe mine... poți fi sigur că s-a întîmplat o nenorocire... că-i o chestie necurată la mijloc..." așa spunea, amestecînd dialectul napolitan cu cel molizan, și cu italiana.

Mobilul aparent, mobilul principal, nu era decît unul. Dar lucrul groaznic era efectul unei întregi rozete de mobile, pe care le suflase deasupra unul după altul (ca cele șaisprezece vînturi ale rozei vînturilor, cînd se adună în trombă într-o depresiune ciclonică), și care sfîrșiseră prin a sugruma, în vîrtejul delictului, sărmana „judecată a lumii". Așa cum se răsucește gîtul unui pui de găină. Și mai obișnuia să spună, dar aceasta cu puțină oboseală, „că femei găsești întotdeauna acolo unde nu vrei". O tardivă reeditare italică a vechiului *cherchez la femme*. Pe urmă, părea că regretă, de parcă ar fi calomniat femeile, și voia să-și schimbe părerea. Numai că asta ar fi fost și mai rău. Așa că tăcea gînditor, temîndu-se de a fi spus prea mult. Aceasta voia să însemne că un oarecare mobil

afectiv, sau cum îi spunem astăzi, un cuantum de afectivitate, un oarecare „cuantum de erotism", se amesteca şi cu „afacerile", cu delictele în aparenţă cele mai străine de furtunile dragostei. Vreun coleg puţintel invidios pe descoperirile lui, vreun preot bun cunoscător al nenumăratelor nenorociri ale secolului, cîţiva subalterni, anumiţi uşieri, superiorii, susţineau că doctorul Ingravallo citea cărţi ciudate, că din ele scotea toate acele cuvinte care nu spun nimic, sau aproape nimic, dar care slujesc mai bine decît altele la amăgirea neştiutorilor şi a credulilor. Erau nişte chestii puţin cam de balamuc. Şi o terminologie de medici de nebuni. Pentru practică trebuia altceva. Aerele şi speculaţiile filozofice trebuie lăsate pe seama celor care scriu tratate. Practica comisariatelor de poliţie şi a echipei mobile, e cu totul altă treabă. Pentru asta e nevoie să ai răbdare cu carul, să fii atent la cei din jurul tău, să ai un stomac sănătos, şi, de nu vrei să se dărîme şandramaua, să ai simţul responsabilităţii, al hotărîrii neclintite, al moderaţiei civice, şi peste toate, mînă sigură. De aceste condiţii atît de juste, el, don Ciccio, nu se arăta a fi prea preocupat. Continua să doarmă de-a-npicioarele, să filozofeze pe burta goală, şi să simuleze că fumează chiştocul său, ca de obicei stins.

Pentru duminică, 20 februarie, de sfîntul Eleuterio, familia Balducci îl invitase la masă : „La unu şi jumătate, dacă n-aveţi nimic împotrivă". Era — după cum spusese doamna Balducci — „ziua de naştere a lui Remo, soţul ei". Trebuie spus că, Remo, fusese trecut în registrul stării civile Remo Eleuterio, şi botezat cu ambele prenume la biserica San Martino ai Monti. Doamna Balducci voia să-i serbeze ziua de naştere. „Două prenume care nu sună prea plăcut, gîndi don Ciccio, atît unul cît şi celălalt." Pentru un indiferent de calibrul acestuia erau de-a dreptul de prisos. Invitaţia, ca şi altă dată, îi fusese făcută prin telefon, cu două zile înainte, fiind chemat „din exterior" la Collegio Romano, adică la Santo Stefano del Cacco. Întîi îi vorbise o voce melodioasă — era vocea doamnei : „La telefon Liliana Balducci !" Pe urmă intervenise bătrînul ţap, Balducci soţul, ca să întărească invitaţia. Don Ciccio,

după ce a sanctificat sărbătoarea la frizer, a luat o sticluță cu esență de parfum și a dus-o doamnei. Prînzul duminical a fost vesel, în lumina unei minunate după-amiezi, cînd pe trotuare au mai rămas confeti, vreun încîntător domino, vreo trompetuță, vreo Cenușereasă albastră, sau vreun drăcușor de catifea neagră. Au vorbit de vînătoare, de urmărirea vînatului, de cîini, de puști. Vorbiră apoi de Petrolini, și de diferitele denumiri care se dau chefalului de-a lungul litoralului tirenian, de la Ventimiglia la Capo Lilibeo ! Și mai vorbiră și despre scandalul zilei, despre tînăra contesă Pappalodoli, care fugise de-acasă cu un violonist, care, firește, era polonez ! La șaptesprezece ani ! O poveste care nu se mai termina.

Cînd intrase în apartament, Lulù, cățelușa pechineză, cît un ghem, îl primise lătrînd tare mînioasă, și — după ce încetase să-l mîrîie — îi adulmecase îndelung pantofii. Vitalitatea acestor micuți monștri e ceva de necrezut ! Ne-ar place să-i mîngîiem, apoi să-i strivim sub picior. La masă erau patru : el, don Ciccio, soții Balducci, și nepoata lor. Nepoată nu era, totuși, aceea pe care o văzuse ultima dată, adică de ziua lui San Francesco, ci una mult mai tînără, de-abia trecută de copilărie. Aceea, pe care o văzuse ultima dată, adică de ziua lui San Francesco, era nepoată... ca să zic așa, căci părea o mireasă de la țară, împodobită cu două coade negre, zdravănă, multă, să ocupe ea singură tot patul, și avea niște ochi !... și-un piept !... și-un fund !... Să tot visezi noaptea la ele ! Asta, de-acum, era o fetiță cu coada făcută coc, și învăța la o școală de maici.

În ciuda somnolenței sale, don Ciccio avea memoria trează, chiar infailibilă: o memorie pragmatică ! Așa spunea. Și slujnica era un chip nou, chiar dacă îi amintea, în mod vag de prima nepoată. Îi spuneau Tina. Cînd servea la masă, un strop de spanac, sărind din farfuria ovală, mînji albul imaculat al feței de masă : „Assunta !" strigă doamna. Și Assunta se uită la dînsa. În clipa aceea, și slujnica și stăpîna, îi părură lui don Ciccio nespus de frumoase. Slujnica, mai aspră, avea o expresie severă, sigură, doi ochi curajoși, foarte luminoși, ca două pietre prețioase, nasul drept, în prelungirea frunții. Ce mai ! O „fecioară" romană din epoca Cleliei ! Stăpîna, cu trăsături fine, cu tonul atît de ridicat, atît de nobil pătimaș, atît de

melancolic ! Şi-o piele încîntătoare ! Uitîndu-se la oaspete, ochii ei adînci, radiind numai bunătate, păreau că observă, îndărătul umilei persoane a „doctorului", toată biata demnitate a unei vieţi ! Şi doamna Balducci era bogată, chiar foarte bogată, spunea lumea. Bărbatul ei, era şi el bogat, călătorea treisprezece luni pe an, avea mereu legături de afaceri cu bogătaşii din Vicenza. Ea însă, ea, era şi mai bogată. Moştenise de la părinţi. Şi într-adevăr, în imobilul de la numărul 219, din via Merulana, nu locuiau decît bogătaşi. Cîteva familii de neam ! Dar, îndeosebi, oameni care de-abia începuseră să facă afaceri, şi cărora, cu cîţiva ani mai înainte, li se mai spunea rechini.

Iar imobilului, toată lumea îi spunea Palatul de Aur ! Şi aceasta, fiindcă întregul imobil, de la temelie şi pînă la acoperiş, era ca şi căptuşit cu acest metal preţios. Înăuntru, erau două scări : A şi B, ducînd fiecare la şase etaje, cu doisprezece locatari fiecare, doi de etaj. Dar cea mai importantă scară era scara A, cu etajul trei, unde locuiau Balducci, care erau cei mai bogaţi, iar în faţa Balduccilor locuia o doamnă, o contesă, care era doldora de bani, şi care era văduvă. Se numea Menecacci, doamna Menecacci ! Se spunea că de-ţi vîrai mîna în fiece colţişor al locuinţei ei, o scoteai plină cu aur, perle, diamante, cu tot felul de lucruri de cea mai mare valoare. Şi bancnote de cîte o mie, ca fluturii ! De ce nu şi-o fi ţinut banii la bancă, nu s-a ştiut niciodată ! Poate, fiindcă atunci cînd nici nu te aştepţi, pot să ia foc !... De aceea şi sertarele scrinului aveau fundul dublu.

Acesta, sau aproape acesta, era mitul. Urechile doctorului Ingravallo — care căpătaseră o vitalitate primăvăratecă, sub peruca neagră şi creaţă — îl prinseseră puţintel cam din zbor, ca fluieratul mierloilor, sau merulilor, cînd ţopăie de pe o creangă pe alta, primăvara. Exista, de altfel, pe buzele tuturora, şi-n mintea tuturora, ca una din acele idei care ajung, pentru imaginaţia colectivă, idei impuse.

În timpul mesei, domnul Balducci luase faţă de Gina o atitudine paternă : „Te rog, Ginetta, pune-mi puţin vin..." Sau : „Gina ! Fii atentă !... Pune-i şi doctorului !" Sau : „Te rog, Gina, dă-mi o scrumieră..." Exact ca un tată de-adevăratelea. Şi ea răspundea numaidecît : „Da, un-

chiule !" Atunci, doamna Liliana, se uita la ea cu plăcere, aproape cu dragoste, de parcă ar fi văzut o floare închisă şi puţintel amorţită la ivirea zorilor, şi care era gata să se deschidă şi să strălucească, sub privirile ei, atunci cînd soarele minunat se înalţa pe cer. Soarele minunat era vocea bărbătoasă şi baritonală a lui Balducci, vocea „tatălui" ! Iar ea, nevasta, soţia lui papa, era deci mama ! Urmărea cu deosebită grijă, şi nu fără oarecare teamă, mînuţa drăgălaşă a fetei care nu avea încă siguranţă în turnatul băuturii : glu-glu... aur de Frascati, judecînd după clipocitul vinului în pahar. Sticla de cristal era grea ! Braţul firav părea că n-o s-o poată ţine. Doctorul Ingravallo mîncă şi bău cu măsură, ca de obicei, dar cu mare poftă.

Nu se gîndi, nu crezu oportun să se gîndească să ceară ceva nici noii nepoate, nici noii slujnice. Căută să-şi înnăbuşe admiraţia pe care Assunta o trezea în el, şi care aducea puţin cu ciudata fascinaţie a încîntătoarei nepoate de altă dată. O fascinaţie, o măreţie cu totul latină şi sabelică, fapt pentru care asocia ambelor denumiri antice, de antice fecioare războinice şi latine, sau de soţii îngăduitoare — înainte luate cu forţa la serbările lupercale — ideea colinelor şi a viţei de vie, a palatelor rustice, a serbărilor, a Papei în trăsură, şi a superbelor lumînări ale sfintei Agnese in Agone, sau ale sfintei Maria in Porta Paradisi, la Întîmpinarea Domnului, atunci cînd luminările sînt binecuvîntate. O adiere a zilelor senine şi trecute, între Frascati şi Tiburtino, împărţită fetelor lui Pinelli, printre ruinile lui Piranesi, de pe timpul efemeridelor şi a calendarelor Bisericii, cu toţi înalţii Principi în strălucitoare purpură, ca nişte uimitoare languste ! Principii Sfintei Biserici Romano-Apostolice. Şi în centru, ochii Assuntei, şi trufia ei !... De parcă n-ar fi fost de demnitatea ei să-i servească la masă. În centrul... întregului sistem... ptolemeic... da, da ! ptolemeic ! În centru, cu voia dumneavoastră, acest poponete de domnişor.

Trebui să-şi înnăbuşe admiraţia... Şi în această penibilă împrejurare fusese ajutat de nobila melancolie a doamnei Liliana, a cărei privire părea să îngăduie, în taină, orice gînduri necuviincioase, întemeind pentru suflete o disciplină armonioasă, aproape o muzică, adică un

context de arhitecturi de vis, pe derogările ambigui ale simțurilor.

Ingravallo se arătă foarte curtenitor, de-a dreptul un unchi-cavaler, față de micuța Gina. Din gîtul ei, care părea și mai lung sub coadă, ieșea un firicel de glas făcut numai din „da" și din „nu", cu cîteva note plîngărețe de clarinet. Ignoră, voi s-o ignoreze pe Assunta, după ce servi macaroanele, așa cum se cuvenea să facă un oaspete cum era el, și o persoană binecrescută. Doamna Liliana, din cînd în cînd, s-ar fi putut crede că suspină. Ingravallo notă, că, de două sau de trei ori, lăsase să-i scape, în șoaptă, un „ah !". Și este știut că cine scapă un „ah !", nu are inima liniștită. O tristețe ciudată părea să-i învăluie fața în clipele cînd nu vorbea, sau nu se uita la comeseni. Ce gînd, ce grijă o preocupa, ascunzîndu-și-le înapoia zîmbetelor sau a atențiilor pline de farmec, înapoia glumelor neintenționate sau studiate mai înainte, dar care, totdeauna, erau foarte politicoase, și cu care-i plăcea să-și înconjoare oaspetele ? Și doctorul Ingravallo începuse, treptat, să dea atenție acelor suspine, felului în care-i întindea un lucru, privirilor care uneori se abăteau triste, și păreau că sondează un spațiu sau un timp ireale, și pe care numai ea singură le presimțea. Mai desprinsese și alte indicii, poate nu ale unei dispoziții originare, ci ale unei actuale stări sufletești, ale unei descurajări crescînde. Și-apoi, cîteva jumătăți de cuvinte, ale lui Balducci, ale acestui bărbat voinic, numai afaceri și numai iepuri, care acum trăncănea teribil de zgomotos, în plină inspirație albană [1], îl făcură să creadă că intuise : familia Balducci n-avea copii ! „Etcetera, etcetera", adăugase, într-o zi, în timp ce vorbea cu doctorul Fumi, și vrînd să facă aluzie la o fenomenologie binecunoscută, la o experiență sigură, și de domeniu comun. Îl cunoștea pe Balducci ca vînător, ca vînător norocos. Ca vînător *in utroque* [2]. În sinea sa îi reproșa o anumită grosolănie masculină, o anumită fanfaronadă, un anumit rîs puțin prea zgomotos, pe cît era de blînd, un anumit egoism sau egotism cam de curcan ! Și cu cine ?

---

[1] Tipică locuitorilor din Albano, orășel lîngă Roma.
[2] Și într-un caz și în altul (lat.).

Cu o asemenea comoară de femeie ! S-ar fi zis, dînd frîu liber închipuirii, că el, Balducci, nu ştiuse să preţuiască, nu pătrunsese întreaga ei frumuseţe, cît era în ea de nobil şi de tainic. Şi atunci... copiii nu veniseră. Se prea poate din cauza unei nepotriviri gamice a celor două suflete. Copiii vin dintr-o pătrundere reciprocă, ideală, a părinţilor. Ea, totuşi, îl iubea. Era imaginea tatălui, masculul şi tatăl *de jure*, dacă nu *de facto*, potenţial dacă nu în fapt. Fusese posibilul tată al unei progeniturii dorite cu ardoare. Fidelitatea lui nu putea fi pusă cîtuşi de puţin la îndoială. În privinţa asta, îi părea că maternitatea ei neîmplinită putea să justifice acel exces vînătoresc al soţului, vreo curiozitate, vreo extravaganţă a masculului şi tatălui potenţial, dornic de orice loc retras, ca toţi bărbaţii. „Să încerce cu altcineva !" Aşa ceva n-ar fi îndrăznit niciodată, nici măcar în vis (căsătoria pentru ea fiind o taină, una din cele şapte lăsate de Dumnezeu), şi apoi nu voia să-i facă una ca asta soţului ei. Şi sfinţia-sa don Corpi, şi dînsul spunea că era un lucru urît din partea unui soţ creştin... Dar, în sfîrşit... în toate trebuie să ai răbdare, prudenţă, multă prudenţă. Don Lorenzo Corpi era un om în care te puteai încrede pe deplin. „Prudenţa" era una din cele patru virtuţi cardinale !

Toate acestea, doctorul Ingravallo, în parte le intuise, în parte le dedusese din cîteva aluzii ale lui Balducci, sau din duioasele „momente" de tristeţe ale Lilianei... Şi don Corpi, don Lorenzo, don Lorenzo Corpi, don Corpi Lorenzo de la biserica Santi Quattro, pînă şi el apărea adesea într-o lumină favorabilă în argumentările doamnei Liliana. Ia mai ducă-se dracului don Lorenzo ăsta ! S-ar fi zis că în orice bărbat, ea, venera... un tată onorific, un tată posibil ! Chiar şi-n don Lorenzo ! Ei, da ! În ciuda sutanei negre, în ciuda incompatibilităţii sacramentale, a celor două jurăminte... divergente.

Chiar şi-n don Lorenzo. Deoarece, judecînd după anumite aluzii ale Lilianei, catîrul ăsta de don Lorenzo părea să fie de o discreţie desăvîrşită. Era unul din aceia care trebuia să încline capul ca să poată trece pe sub orice

poartă. Cel puţin acea δύναμις[1] a tatălui trebuia s-o aibe. În asemenea domeniu, don Ciccio era oarecum versat : intuiţie vie, şi chiar de la anii pubertăţii ; gata să răspundă la toate întîlnirile demice ale rasei „fertile în fapte, şi cumplită în arme !“ Mai mult geniu înnăscut, decît rod al lecturilor sistematice. În forfota densă a generaţiilor, printre paznicii chesturilor, între Lazio şi Marsica, între Picено şi Sannio, sau pînă la colina lui din Molise, unde munţii sînt zdraveni, cefele sînt zdravene, zdravăn pînă şi dracu' ! Ce să mai vorbim de validitatea sfîntă a uterelor. Între oamenii săi, bogaţi în copii, învăţase să distingă cauzele înmulţirii de acelea ale neînmulţirii. Ce începea, totuşi, să-l uimească, era faptul că rezervorul nepoatelor Balduccilor fusese plin numai cu nepoate tare zdravene şi tare frumoase ! Adică, frumoasă, asta de-acum, iar celelalte pur şi simplu minunate. De cînd îi vizita pe soţii Balducci, cunoscuse trei sau patru. Şi pe urmă mai era ceva : odată ieşită din scenă, nepoata era ca şi moartă ! Nu mai ieşea la suprafaţă nici de era bătută. Ca un ministru, sau ca un preşedinte de republică, atunci cînd le expiră mandatul.

Don Ciccio, tocmai se uita în fundul ultimului, ca să-i spun aşa, potir — cu un vin alb, extra-sec, de cinci ani, de la firma „Gabbioni Empedocle & Fiul, Albano Laziale“, că visa pînă şi la chestură : şi vinul, şi paharul, şi tatăl, şi fiul, şi Lazio — cînd greutatea părerilor sale particulare asupra cauzelor afective (el le spunea şi erotice) proprii acţiunilor umane, îl determină să considere că o nepoată, în acele condiţii, nu putea fi o nepoată obişnuită, o Luciana, sau o Adriana, care vine într-o zi la oraş, la unchi şi la mătuşă, care apoi pleacă, apoi se întoarce, apoi telegrafiază, apoi pleacă din nou, ajunge acasă la ea, de unde trimite o carte poştală cu mii de sărutări, şi-apoi ajunge din nou la Viterbo sau la Zagarolo, fiindcă trebuie să se ducă la dentist... Şi aşa mai departe !

„E vorba de-un tip de nepoată ceva mai aparte“, mormăi pentru sine don Ciccio, cu vinul alb-sec in Porta Paradisi, care îi mai gîdila cerul gurii. Da, da ! În spatele

[1] Putere (grec.).

acelui termen „nepoată", probabil că se ascundea o întreagă încurcătură... de fire, o pînză de păianjen, țesută din sentimente, din cele mai rare... mai delicate. Ea. El. Ea, din respect pentru el. El, din grijă pentru ea. Și-atunci, ea a reușit să găsească o nepoată ! După ani... după chinuri, lacrimi, noaptea ! Iar ziua, lumînări la sant-Antonio, în toate bisericile din Roma ! Și speranțe, și cure la Salsomaggiore, fie la fața locului, fie la domiciliu. Și vizitele profesorului Beltramelli, și-ale profesorului Macchioro ! Cu fiece nouă lumînare, o speranță. Și cu fiece nouă speranță, un nou profesor !

Și a pescuit-o pe Gina, pe biata Ginetta ! Dar înainte de Ginetta, afacerea avea cu totul alt aspect... cu totul altă savoare. Într-adevăr, ciudată poveste, gîndi Ingravallo.

Virginia ! (Imaginea scînteia de bucurie, ca o fulgerare în beznă !) Și înainte de Virginia, fusese alta, de la Monteleone... și care se chema... se chema ? Așa-s slujnicele ! Își luau zborul ca păsările la primul foșnet al unui... capriciu ! Căci Balduccii, se poate spune că le schimbau de douăsprezece ori pe an ! Îi încolți un gînd, cu o vorbă necuviincioasă. De vină era vinul.

Doamna Liliana, neputînd să toarne ea însăși, în fiecare an... schimbarea nepoatelor trebuia, desigur, să prețuiască în subconștientul ei ca un simbol, ca o compensație a neputinței de a face copii. Ca maică-sa care făcuse opt, unul după altul ! Cîte unul cu fiecare nouă primăvară. Aceia care se nasc în mai, sînt concepuți în august. „Lună bună !" constata don Ciccio, „chiar și pentru pisici ! Ce se mai înșiră noaptea pe acoperișuri !"

Din an în an... o nouă nepoată ! De parcă ar simboliza în inima ei succesivele nașteri ale progeniturii. *Jedes Jahr ein Kind, Jedes Jahr ein Kind*[1]... îi cînta la Anzio neamțul ăla care aducea cu o foșă.

Și el, el, vînătorul (îl privi), ce anume gîndește el, ce anume simte, în sinea lui, cînd vede venindu-i în casă

[1] În fiecare an un copil (germ.).

nepoata, nepoţica aceea căreia-i vine rîndul ? Ce gîndise de diferitele... nepoate ?

Pentru ea, dincolo de Tibru, acolo jos, acolo, acolo, în spatele castelelor în ruină, şi după viile blonde exista, pe coline şi pe dealuri, pe puţin întinsa cîmpie a Italiei, ca un mare pîntec fecund, două trompe uterine mari, pline să crape de seminţe, granulosul şi unsurosul, fericitul caviar al generaţiilor. Din cînd în cînd, marelui Ovar i se deschideau foliculii maturi, ca membranele unei rodii, şi seminţele roşii, nebune de o certitudine înamorată, coborau spre Cetatea Eternă ca să iasă în întîmpinarea suflării bărbăteşti, impulsului dătător de viaţă, acelei aure spermatice despre care discutau atîta ovariştii din secolul al XVIII-lea. Şi în strada Merulana 219, scara A, etajul trei, înflorea o nouă nepoată, în cel mai bun loc, în cel mai propice loc, în palatul de aur !

Nepoata ! Nepoata albană, floare a eternei lumi sabelice. Suflul răpitorilor !... Da ! Numai că pe sabinele de astăzi nu mai era nevoie să le cauţi... chiar aşa de mult ! Aşteptarea nopţii complice, cărnuri calde şi leneşe ale zorilor. Albanele se gîndeau chiar ele, astăzi, să coboare la rîu. Şi rîul curgea, curgea, în ciuda vuietelor, ca să întîlnească, la mare, inepuizabila aşteptare a eternităţii.

Dar el, domnul Balducci ! Ce gîndea, vînătorul, despre nepoata albană, despre cea tiburtină ?

Se auzi soneria. Lulù lătră asurzitor. Assunta se dusese să deschidă. După cîteva şuşoteli în vestibul, în sufragerie intră un tînăr, îmbrăcat într-un costum gri, croit destul de elegant. Fu poftit să ia loc.

— Mai adu o ceaşcă, Tina, pentru domnişorul Giuliano.

Îl prezentară imediat, şi se prezentă şi el însuşi :

— Valdarena.

— Doctor Ingravallo, mormăi Ingravallo, de-abia dezlipindu-se de pe scaun, şi de-abia strîngînd, cam în silă, mîna pe care i-o întinsese Valdarena.

— Doctorul Valdarena... preciză Liliana, ocupată cu cafeaua, cu ceştile.

— Vărul soţiei mele, adăugă Balducci, rubicond.

Trebuie să spun că în don Ciccio exista un fel de răceală, o invidie faţă de tineri — mai ales faţă de tinerii

frumoşi — şi cu atît mai mult faţă de feciorii bogătaşilor. Sentimentul acesta nu trecea, totuşi, dincolo de limitele admise unui fenomen intern, şi nu ar fi influenţat niciodată conduita sa de comisar al siguranţei publice ! El, nu ! Nu era „frumos", şi nici măcar nu reuşea să se consoleze cu acel proverb pe care-l auzise la Milano, de la o fată, la dispensarul celtic din strada Gîştelor : „Bărbaţii sînt frumoşi oricum !"

Simţea în fundul inimii o decepţie... auzea o voce, o voce pe care o mai auzise... care-i şoptea din coşul pieptului, sau din cutia craniană — asta nici el nu ştia prea bine — dar care, probabil, era efectul vinului alb-sec al lui Gabbioni, care-i un vin cam nervos ; ce mai ! o voce îl obseda, şoptindu-i într-una : „Ăsta-i prietenul... ăsta-i prietenul doamnei !" — ca tamtamul cumplit al anumitor dureri de cap, care îi ciocănea în tîmple.

Nu ştia de ce, dar i se păru, sau îşi închipui, că tînărul era unul din aceia care vor să parvină cu orice chip. Că era unul din aceia, încă unul... din tipurile acelea de „lacomi de cîştig", adică fascinaţi doar de ideea învîrtelilor, şi care de altfel, la drept vorbind, fac viaţa puţintel plăcută pentru toţi. Intrînd, se uitase cu atenţie la mobilele şi la obiectele preţioase, la ceştile frumoase, la cafetiera de argint şi la zaharniţa de argint masiv, mărturie a strălucitoarelor timpuri umbertine de altă dată, amintire a vacilor grase, cu o ghindă de aur şi două frunzuliţe de argint pe capac. Asta ca să ai de ce să-l apuci şi să-l ridici. Acceptase o ţigară tare de la Balducci (care, cu o păcănitură neaşteptată, îi deschisese sub bărbie portţigaretul de aur), şi pe care o fuma acum cu o voluptate reţinută, şi, în acelaşi timp, cu o elegantă naturaleţe.

Lui Ingravallo îi veni atunci o idee ciudată. De parcă ar fi băut otravă, nu vinul sec al lui Gabbioni... Îi veni ideea că „vărul" făcea curte doamnei Liliana ca să... desigur !... ca să tragă foloase ! Şi ideea asta îl înfurie. O furie secretă şi disimulată, o îndoială, natural. O îndoială perfidă, totuşi... care-l făcea să-i zvîcnească tîmplele de durere. O îndoială din cele mai „ingravalleşti", din cele mai „doncicciane".

Pe inelarul drept — al mîinii albe, cu degete lungi, a domnişorului — cu care se ajuta să scuture scrumul

ţigării, avea un inel vechi, de aur, destul de galben, superb. Şi pe el — montat un matostat oval, în care era gravată o monogramă. Poate sigiliul familiei !... Dincolo de poleiala cuvintelor şi a ţinutei, don Ciccio simţi că, între domnişor şi domnul Balducci, exista un fel de răceală... „Giuliano ăsta, n-are ochi şi zîmbete decît pentru verişoară-sa", gîndi Ingravallo. La Gina nici măcar nu s-a uitat, cînd i-a strîns mîna, aşa, din obligaţie. Se mulţumise s-o mîngîie doar pe căţeluşă, care, de la lătrăturile de mai înainte, reaua ! trecuse acum la cîteva mîrîituri, şi astea în descrescendo, ca o furtună uşoară care se depărtează, şi pînă la urmă, javra, se liniştise.

În ciuda cîtorva suspine reţinute cu greutate (o zi da, o zi nu) sub norii trecători de tristeţe, doamna Liliana era... era o femeie de dorit ! Pe stradă, toţi îi căutau privirea. Pe-nserate, în acel abandon al nopţii romane, care-i atît de plin de vise, cînd se întorcea acasă... de după colţurile palatelor şi străzilor, îi înfloreau în cale, în semn de omagiu — singulare, sau colective — numai priviri... furişe... înflăcărate ochiade tinereşti... Uneori, şoaptele o înfiorau, ca murmurele pasionate ale serii. Cîteodată, în octombrie, din topirea treptată a culorii lucrurilor, din căldura uşoară şi plăcută a zidurilor, se înălţa un urmăritor neaşteptat, un Hermes, cu aripi scurte de mister, sau, poate, o urmăreau ciudate umbre ieşite din morminte şi plecate la plimbare în lume, în oraş. Unul mai linguşitor decît altul ! Şi mai prost... De ! Roma rămîne Roma !... Şi Lilianei părea să-i fie milă de măgarul împins atît de triumfal pe urmele fericirii, de marile pavilioane ale urechilor lui. Şi cu o aruncătură de privire, între dispreţ şi milă, între gratitudine şi silă, părea să-l întrebe : „Ei ?" Ce mai ! Femeia aproape inaccesibilă pentru cei mai lacomi. Cu timbru dulce şi profund, cu o piele minunată... Uneori, cufundată în visul ei... Cu coc, făcut din păru-i splendid, castaniu, şi care-i acoperea puţintel fruntea... Şi se îmbrăca excelent !... Avea ochi focoşi, aproape îmbietori, învăluiţi într-o lumină (sau într-o umbră ?) de melancolică dăruire prietenească... Atunci cînd Assunta a spus cu glasul ei puţin cîntat şi puţin behăit : „E dom'şorul Giuliano", lui Ingravallo i se pă-

ruse că vede la ea o tresărire, sau că se înroşise... o roşeaţă „subcutanee", imperceptibilă.

Cînd cei doi agenţi îi spuseră : „S-au tras focuri de pistol în strada Merulana, la numărul 219, pe scări, în palatul rechinilor" ! — un val de sînge curios, neliniştit, îi inundă ventricolul drept. „Două sute nouăsprezece ?" atît doar putu să întrebe, pe un ton, totuşi, distrat. Şi recăzu imediat în acea somnolenţă îndepărtată, care, la el, era masca pe care şi-o punea ori de cîte ori era în exerciţiul funcţiunii. În acest timp, în birou intră şeful secţiei de investigaţii. Ţinea în mînă ultimul număr din *Il Messaggero,* necitit încă, iar la butonieră avea o singură floare albă. „Floare de migdal ?" se întrebă în sinea sa Ingravallo, apoi îl întrebă din priviri pe şef.

— E prima în sezonul ăsta ! Peste puţin or să iasă şi migdalele...

— Dumneata, Ingravallo, ai să te duci în strada Merulana ! Vezi ce s-a întîmplat acolo. Mi s-a spus că-i o simplă prostie. Şi-apoi, în dimineaţa asta, mai avem povestea aia cu marchiza de pe bulevardul Liège... Şi pe urmă chestia aia cu pipiţe, de-alături, de pe Botteghe Oscure !... Mai e şi ghiveciul ăla cu cele două cumnate şi trei nepoate... Şi mai avem pe urmă de descurcat o chestie de-a noastră... şi mai avem... mai avem... Îşi duse mîna la frunte : Aha !... colac peste pupăză ! Subsecretarul ăla de stat care ne pisează într-una ! Îţi spun că mi s-a făcut lehamite. Zău aşa ! Te rog, Ingravallo, ocupă-te dumneata în locul meu !

— Să mergem ! spuse Ingravallo, dar pe urmă bolborosi ca pentru el : „Mă duc..." şi îşi luă pălăria din cui. Ca de obicei, bătut prost, cuiul se desprinse şi căzu pe duşumea, iar din gaură se rostogoli o pană de lemn. El ridică cuiul şi pana, vîrî în gaură bucăţica de lemn, apoi cuiul, şi cu mîneca, de parcă ar fi fost perie, îşi netezi, dintr-o singură mişcare de-a lungul panglicei, pălăria neagră. Ca la un ordin tacit al comisarului şef, doi agenţi îl urmară. Erau Gaudenzio, cunoscut în lumea interlopă drept Blondul şi Pompeo, zis şi Cange.

Se urcară în autobuz şi merseră pînă la capăt, la Viminale, de unde luară tramvaiul de San Giovanni, şi-n douăzeci de minute ajunseră în strada Merulana, la numărul 219.

Palatul de Aur, sau al rechinilor, se compunea din cinci etaje şi mezaninul. Dărăpănat şi cenuşiu. Judecînd după sinistrul aspect al imobilului, şi după cohorta de ferestre, rechinii trebuiau să fie miriade ! Rechini mici cu stomac nesătul, desigur, dar care se mulţumeau cu puţin în materie de estetică. Trăind sub apă după poftă, şi din senzaţii fagice de obicei, aspectul cenuşiu, sau o anumită opalescenţă supremă a zilei, trebuia să însemne pentru ei lumină. Acea puţină lumină de care aveau nevoie. Cît priveşte aurul, ei, da ! se putea foarte bine să fie plini şi de aur şi de argint ! Ce mai ! Una din acele case mari de la începutul secolului care numai văzîndu-le şi te simţi invadat de un simţămînt de antipatie şi de tristeţe, ca-n preajma unui cimitir !... De ! Contrariul net al culorii Romei, al cerului şi al soarelui strălucitor al Romei ! Ingravallo, se poate spune, cunoştea palatul ca pe buzunarul său. Şi, într-adevăr, o uşoară bătaie de inimă îl cuprinsese apropiindu-se de binecunoscuta arhitectură, însoţit de cei doi agenţi, şi învestit cu atîta fermă autoritate.

În faţa clădirii care arăta ca o cazarmă de culoarea păduchelui, se strînsese mulţimea, înconjurată de o reţea protectoare de biciclete. Femei, coşuri, ţeline... Un băcan de alături, cu şorţ alb, un „om de corvoadă" şi ăsta tot cu şorţ, dar în dungi, şi cu nasul de forma şi de culoarea ardeiului roşu-aprins ! Portărese, slujnice, fetiţele portăreselor, care se jucau de-a „Cioc-boc, treci la loc !", băieţei cu cercul, un soldat-ordonanţă încărcat de portocale, pe care le ţinea într-o plasă cît toate zilele, iar pe deasupra, printre pachetele, moţurile a două legături de molură... Doi sau trei mari funcţionari, care, la acea oră propice gradelor superioare, de-abia ajungeau să-şi înalţe pînzele şi să ia, fiecare, direcţia ministerului de care aparţinea... Şi, vreo doisprezece, sau cincisprezece pierdevară, şi diverşi alţi vagabonzi, fără vreo treabă. Un poştaş, atît de încărcat încît de-abia se mai putea ţine pe picioare, mai curios decît toţi, dădea, cu geanta lui plină,

lovituri în curul tuturora, şi fiecare îl înjura, înjurături peste înjurături, unul după altul, pe măsură ce geanta ajungea să le lovească şezutul. Un şmecher, cu seriozitate tibertină, zise :

— În palatul ăsta e mai mult aur decît în toate băncile Italiei !

Cu această chingă de roţi de bicicletă împrejur, ca o epidermă sui generis, era destul de greu să pătrunzi acea masă de carne.

Ajutat, şi precedat de cei doi agenţi, Ingravallo îşi făcu loc.

— Faceţi loc poliţiei ! zise cineva.

— Fă loc, neamule, că trece Cange !... Noroc, Pompé ! Ei ? Ai pus laba pe hoţ ?... Aha ! Uite-l şi pe Blondu.

In faţa uşii, întredeschise, stătea de pază un brigadier de la comisariatul San Giovanni. Cum el „se-nvîrtea" prin dreptul imobilului, portăreasa îl chemase în ajutor, puţin după ce se petrecuse chestia, şi ceva mai înainte de venirea celor doi de la poliţia mobilă, adică de venirea lui Gaudenzio şi Pompeo. Pe brigadierul de la San Giovanni, portăreasa îl cunoscuse cu cîtva timp mai înainte, cu ocazia aprobărilor de subînchiriere, cu verificarea chiriaşilor. Delictul se întîmplase cu un ceas mai înainte, adică puţin după zece. La o oră de neînchipuit ! Pe coridor şi în camera portăresei, alt grup, mai mic, de chiriaşi ai imobilului. Îndeosebi femei care trăncăneau ! Ingravallo, condus de portăreasă, şi urmat de cei doi agenţi, şi de comentariile tuturor : „Poliţia ! Poliţia !", urcă la etajul trei, scara A, unde locuia victima. Jos, trăncăneala continua : vocile stinse, sau deodată răsunătoare ale femeilor, luîndu-se la întrecere cu vreun trombon bărbătesc, care, uneori reuşea să le domine, la fel ca grumazurile încovoiate ale juncilor, sub coarnele zdravene ale taurilor ! Ca de obicei, mulţimea aduna firele răsucite ale primelor mărturii, ale acelor „jur că l-am văzut cu ochii mei !", şi începea să ţească cu ele o întreagă epopee... Era vorba de un furt. Mai precis, de un jaf, de o spargere, şi de folosirea armei.

Într-adevăr, un lucru destul de grav. Doamna Menegazzi, puţin după ce trăsese spaima, leşinase. Doamna Liliana, de-abia ieşită din baie, „se simţise rău" şi ea.

Don Ciccio, stînd în picioare, redacta procesul verbal, cu cît putu să culeagă din torentul primelor depoziții. Începu cu portăreasa, lăsîndu-i doamnei Menegazzi răgazul să se ducă să se pieptene și să se aranjeze puțin. S-ar fi zis că-n onoarea sa. Cu hîrtia și cu stiloul în mînă, se puse la treabă, omițînd însă... „Isuse ! Doamne Isuse Cristoase ! Dragă dom'le comisar", și alte interjecții-invocații cu care „doamna" Manuela Pettacchioni nu renunța să-și împăneze depoziția ! O poveste dramatică. Soțul portăresei, curier la „Centrolatte Fontanelli", urma să se întoarcă acasă pe la orele șaisprezece. „Sfinte Isuse ! Mai întîi sunase la doamna Liliana..." „Cine ?" „Criminalul !" „Ce criminal, că nici vorbă de vreun cadavru !" Doamna Liliana (Ingravallo se agită), fiind singură în casă, nu deschisese. „Era în baie... da... tocmai făcea baie !" Don Ciccio, fără să vrea, își trecu o mînă peste ochi, de parcă s-ar fi apărat de o fulgerare prea puternică. Femeia de serviciu, Assunta, plecase cu cîteva zile mai înainte, acasă, la țară, fiindcă i se îmbolnăvise taică-său... Așa spun de obicei femeile de serviciu, „mai cu seamă în ziua de astăzi !" Gina era toată ziua la școală, la „Sacre Core", la maici, unde lua micul dejun, și, de multe ori, chiar masa. Atunci, „se vede treaba", că nimeni nu răspunsese, și „e clar... sigur", că pungașul sunase la doamna Menegazzi, da, da ! acolo, chiar acolo, la același etaj, în fața locuinței familiei Balducci, ușa din față. Oh ! Don Ciccio cunoștea bine etajul și palierul !

Terminîndu-și de aranjat părul, doamna Menegazzi își anunță reapariția în scenă tușind puțin. În jurul gîtului care, în față, părea subțiat și veștejit, avea un *foulard* mare, liliachiu. Întreaga ei făptură, de o tonalitate molatecă, era înfășurată într-un *négligé* cam original, jumătate japonez, jumătate madrilen, între mantilă și chimono. O umbră de mustață bleu pe chipul cam veștejit, pielea palidă, ca de șopîrlă pudrată, buzele făcute ca două inimi unite, date cu un ruj frez, din cele mai seducătoare, nu i-ar fi dat aspectul prestigios și momentan al unei patroane, sau foste frecventatoare de casă de întîlniri, cam decăzută din rang, de n-ar fi fost, în schimb, acel cuantum de neovirginal și de uscat, și acea tipică solicitudine-devoțiune a neprihănitelor, care s-o înscrie, fără preven-

tivă suspectare, pe lista romantică a sufletelor disponibile, mai mult decît femei la locul lor. Era văduvă. Mantila-halat se suprapunea *foulard*-ului, *foulard*-elor chiar, căci erau două, pudrate şi ele, şi de un colorit modulat în mod vag în tonuri care se topeau : primul în al doilea, iar al doilea în finele petale, sau poate fluturi, de pe chimonoul puţintel castilian. Adăugă depoziţia ei la aceea a portăresei, corijînd, precizînd. Avea un tremur în voce, în biata ei voce, iar în privire îi lucea un grăunte de speranţă. Poate că nu speranţa de a avea înapoi bijuteriile sale, ci certitudinea... de a beneficia de protecţia legii, atît de puternic întruchipată de Ingravallo. La auzul soneriei, doamna Menegazzi întrebase ca de obicei „cine e ?" şi îşi dresese apoi glasul, între preocupat şi plîngăreţ, cum şi-l dregea de fiecare dată cînd auzea primul ţîrîit al soneriei. Pe urmă, deschisese. Criminalul era un tînăr înalt, cu şapcă, în salopetă gri, de mecanic, cel puţin aşa-i păruse ! Avea chipul întunecat, cu o eşarfă de lînă, de culoare verde-brun, la gît. Un băiat frumos, da, un tînăr îndrăzneţ. Dar era un tip care-ţi inspira de îndată teamă.

— Cum era şapca ? întrebă don Ciccio, continuînd să scrie.

— Era... Zău că nu-mi aduc bine aminte cum era. N-aş şti să vă spun !

— Iar dumneata ? o întrebă pe portăreasă : Cînd a şters-o, că ţi-a trecut pe sub nas, nu l-ai văzut ? Nu poţi să-mi spui cum arăta şapca aia ?

— Păi, dragă dom'le comisar... cu o emoţie atît de mare !... Cine se mai gîndeşte la o şapcă ca alea ?! Ei ? Ce credeţi ?... Spuneţi şi dumneavoastră ! Credeţi că atunci cînd se trage cu pistolul, o femeie mai are timp să se gîndească la şepci ?

— Era singur ?

— Singur, singur, răspunseră în cor cele două femei.

— Vai, dom'le comisar ! imploră doamna Menegazzi, trebuie să ne ajutaţi ! Numai dumneavoastră puteţi să ne ajutaţi. Ajutaţi-ne, vă rugăm ! Sfîntă Fecioară ! O văduvă ! Singură în casă, Sfîntă Fecioară ! Ce lume rea ! Aştia nu-s oameni ! Aştia-s diavoli ! Suflete de diavoli care s-au întors din iad...

Ca toate femeile singure, doamna Menegazzi își petrecea toată vremea într-o stare de tristețe, sau cel puțin de temătoare și zbuciumată așteptare. De cîtva timp, acea veșnică frică, condiționată de țîrîitul soneriei, se cristalizase într-o complexitate de imagini și de reprezentări obsedante : bărbați mascați, în prim plan, și cu tălpi de pîslă la picioare..., pe cît de neașteptate pe atît de tăcute incursiuni în anticameră..., lovituri în moalele capului, sau strangulări cu mîna, sau cu ajutorul unui cordon special... și, eventual, precedate de „torturi" !... Ideea, sau cuvîntul acesta, o înspăimînta cumplit. Neliniști și închipuiri amestecate cu comentariul neprevăzut al unei bătăi de inimă, provocată de o troznitură neașteptată, în întuneric, a vreunui dulap mai uscat decît altele, oricum, cu o anticipație avidă a evenimentului care, peste puțin timp, putea sfîrși prin a se produce. Lunga așteptare a agresiunii la domiciliu, gîndi Ingravallo, sfîrșise prin a deveni violentare. Nu atît față de ea, de actele și de gîndurile ei, de victimă ipotecată, cît de violentare a destinului, a „cîmpului de forțe" al destinului. Prefigurarea acestei întîmplări își datora evoluția unei predispoziții istorice. Și acțiunea sa nu se exercitase chiar asupra psihicului „jefuitei-constrînsei-torturatei", cît asupra „cîmpului" înconjurător, asupra cîmpului tensiunilor psihice externe. Pentru că Ingravallo, la fel cu anumiți filozofi ai noștri, atribuia un suflet, ba chiar o inimă murdară, acelui sistem de forțe și de probabilități care înconjoară orice creatură umană, și care poartă un singur nume : destin ! În alți termeni, marea ei teamă îi adusese nenorocire doamnei Menegazzi. Gîndul ei dominant, la fiecare țîrîit de sonerie, obișnuia să se coaguleze în acel „cine e ?", behăit sau răgit, comun tuturor femeilor singure, și pe care triștii Lari n-or să ajungă niciodată să le proteguiască. În ea exista o alergie la țîrîitul soneriei, chiar și la cea mai domestică insistență a soneriei.

Rezulta că tînărul — de îndată ce doamna Teresina se hotărîse să tragă zăvorul și să-i deschidă ușa — îi spusese că-i însărcinat, de administrația imobilului, să verifice caloriferele, că trebuia să le cerceteze unul cîte unul. Fusese, într-adevăr, cîteva zile mai înainte, o chestie cu caloriferul, care, la terminarea oficială a iernii — a pro-

gramului de încălzire — se încingea și mai mult decît dorința de consum a chiriașilor.

La Roma, flacăra oricărei instalații termice se stingea la Idele lui martie, iar cîteodată, în schimb, la None, sau de-a dreptul la Calende. În iernile excepționale, cu epilog prelungit, cum a fost cea din '27, ardea întreaga lună și era lăsată să moară încet, nu fără să provoace discuții și o diatribă între colocatarii opinanți, umflați în proporție cu întîmplarea, și partizanii și adversarii, lefterii și avuții, sărăntocii și pișecioșii *in gloria et in laetitia*[1]. Cît privește camerele de la etajele de sus de tot, de la 219, erau cu adevărat printre cele mai însorite din Roma, fapt pentru care, în acest început de primăvară în care ningea și ploua cu găleata, se clănțănea zdravăn de frig.

Mecanicul nu avea cu el nici geantă, nici vreun pachet. Deocamdată nu avea nevoie de scule. Era vorba doar de-o simplă verificare. Și doamna Teresina adăugă, dar don Ciccio nu trecu asta în procesul verbal, că ea era sigură că acel tînăr... da, în sfîrșit, criminalul, mecanicul... că era sigură, și că ar fi putut chiar să jure și la tribunal, că era sigură că acel tînăr o hipnotizase (don Ciccio se opri să asculte cu gura căscată, cu aerul unui somnambul) și asta fiindcă, la un moment dat, scena se petrecea în anticameră, tînărul o privise fix. „Fix !" repetă, aproape declamînd, răpită de precizia și de fixitatea acelei priviri ! „Era o privire implacabilă... doi ochi ficși", de sub cozorocul șepcii, „ca un șarpe". Și ea, atunci, simțise cum o părăsiseră puterile. Spuse chiar, că, dacă în acea clipă tînărul i-ar fi cerut sau i-ar fi impus un lucru oarecare, în acel moment ea l-ar fi făcut, l-ar fi executat fără să protesteze, „ca un automat". (Așa spuse.)

„Fecioară Maria ! Mă hipnotizase..." Don Ciccio, redactînd procesul verbal, își spuse sieși : „Toate femeile-s la fel !"

Așa se întîmplase că respectivul, mecanicul, putuse să se plimbe prin tot apartamentul. În dormitor, ochi pe marmura scrinului cîteva bijuterii. Nu trebuise decît să întindă o mînă, iar cu cealaltă mînă să deschidă larg,

[1] În glorie și bucurie (lat.).

dedesubt, ca o găleată, marele buzunar de care dispunea la şoldul pantalonului salopetei.

„Ce faci acolo ?“ ţipase doamna Menegazzi, în ciuda stării ei hipnotice. Atunci, el se-ntorsese spre ea şi-i pusese un pistol în piept : „Gura, vrăjitoareo, că te curăţ !“ Văzînd că băgase spaima în ea, deschisese sertarul, cel de sus, în care se afla cheia... Ghicise. Era numai aur. Toate bijuteriile se aflau într-un cufăraş de piele. Erau şi bani. „Cîţi ?“ întrebă Ingravallo. „Nu ştiu precis. Mi se pare că patru mii şapte sute !“ Banii erau într-un portofel vechi, uscat, de bărbat, al sărmanului ei soţ. (I se umeziră ochii.) Dintr-o răsucire de mînă, tînărul răsturnase cufăraşul înăuntrul unui fel de batistoaie murdară, poate vreo zdreanţă, şi pe care o strînsese repede. Portofelul şi-l băgase iute în buzunar. Şi-l strecurase cu o agilitate !... Sfîntă Fecioară !... „Un buzunar, aici...“ şi doamna se bătu cu mîna pe coapsă.

„La dracu' ! Nu ştiu cum a făcut. La dracu' ! La toţi dracii !“

„Gura !“ îi spusese tînărul, cu un ton întunecat, de ameninţare, fixînd-o într-una, cu ochii pironiţi în ai ei. Ochii păreau acum că-s de tigroaică. Fiara îşi stăpînea prada, şi ar fi apărat-o cu orice preţ. A şters-o apoi fără nici o greutate, ca o umbră. „Gura !“ Teribilă ameninţare ! Numai că ea, în schimb, de cum îl văzuse ieşind, se repezise la fereastră, chiar la aceea de colo, care dă în curte, şi deschizînd-o strigase, strigase, şi colocatarii spuneau că ţipase chiar, disperată : „Săriţi ! Hoţii ! Hoţii ! Săriţi ! Hoţii !“ Pe urmă... Ar fi vrut să se ia după el, dar se simţise rău, mai rău ca înainte. Căzuse, sau se trîntise pe patul „ei“, colo. Şi-l arătă cu degetul.

Imobilul de la 219, cu cinci etaje la stradă, plus etajul de sub cornişe, şi cele două scări A şi B, cu cîteva birouri pe scara B, la mezanin, era o casă frecventată de multă lume. Scările, amîndouă, erau destul de largi. Una mai întunecoasă decît alta. Scara A era mai liniştită decît sora ei. Şi asta, fiindcă toţi domnii autentici locuiau în partea aceea, *du coté de chez madame*.

Din depoziţiile conjugate şi amestecate ale portăresei şi ale altor chiriaşe dintre cele mai dispuse să povestească, şi pe care Ingravallo le interogase aparte, fără să

scrie, acolo, în vestibulul de jos, în spatele porții și portiței păzite de brigadier, pe urmă de un agent, se putu, în sfîrșit, reconstitui toată întîmplarea. Se mai lămuri și o altă împrejurare, întrucîtva curioasă, într-adevăr. Delicventul fusese urmărit cu curaj. „Ehei !" scăpă Ingravallo. „Da", poate cu prea mult curaj, căci, urmărindu-l, sau prefăcîndu-se că-l urmărește, pe scară, și în vestibul — mai înainte de domnul Bottafavi, de la etajul patru, care îl urmărise și el cu un revolver în mînă — mai înainte de toți fusese un tînăr, „da, un tînăr", „nu un tînăr, ci un băiat...", „ce băiat, că era atît de înalt !" Ce mai ! Cu șorțul răsucit în jurul taliei, cu pantalonii de sportiv, cu ciorapii trei sferturi, verzi, părea un băiat de prăvălie. „Da de unde ciorapi verzi !..." O zbughise afară, de-a curmezișul coridorului, puțin după ce răsunaseră cele două focuri, cele două focuri de revolver, pe scară. Nimeni nu-l mai văzuse. „Ba eu l-am văzut ! Pe trotuar ! Mă întorceam de la Santa Maria Maggiore ! Fugea de-i sfîrîiau călcîiele !" Cu imaginația încinsă, zelul martorilor oculari amplifica pe dimensiunile epopeii. Vorbeau toți deodată. Era o amestecătură de voci și de chipuri : slujnice, stăpîne, și conopide... Frunzele enorme ale unei conopide ieșeau dintr-o tașcă umflată, tumefiată. Glăsulețe acre, sau infantile, se adăugau negatoare sau aprobatoare. Primprejur, un cîine alb lățos se gudura excitat, și, din cînd în cînd, lătra și el, cît mai autoritar cu putință.

Ingravallo simțea că se sufocă, strivit de martorii oculari și de faptele pe care i le aduceau la cunoștință.

După țipetele doamnei Menegazzi, cei doi Bottafavi, de deasupra, soț și soție, ieșiseră pe scară, în papuci, strigînd și ei, într-un frumos duet nupțial, bariton-soprană : „Hoții ! Săriți ! Hoții !" Pretindeau acum să li se recunoască public curajul, prezența lor de spirit. Domnul Bottafavi, cu un pistol mare în mînă, voi chiar să dovedească aceasta atît comisarului cît și celor de față. Femeile se dădură un pas înapoi : „Hei ! Vezi să nu tragi acum în noi !" Iar copiii lungiră gîtul, în culmea admirației. Avură de-acum înainte o mare stimă pentru dom' Botta și Fava, cum îi spuneau ei. El, între timp, continua să povestească, cu revolverul în mînă, bineînțeles descărcat, și ținînd țeava în sus. Reaminti faptele cu precizie. Ime-

diat, oricît ar fi încercat el, şi tot n-ar fi reuşit să tragă, fiindcă revolverul avea pusă piedica, o tije mică de fier, vîrîtă în cea de-a şaptea gaură a butoiului. După atîţia ani de absolută neutilizare a acelei maşinării, domnul Bottafavi uitase că revolverele adevărate, cum era şi al său, au drăcia aceea de piedică, da, care, atunci cînd e lăsată în jos, nu-ţi dă voie să tragi ! Aşa încît, atunci cînd îi venise bine să tragă, nu a putut trage, şi hoţul putuse s-o şteargă nestingherit. „Dar cele două focuri le-aţi tras dumneavoastră ?" întrebă Ingravallo. „Da' ce credeţi dumneavoastră, domnule comisar, că-s copil ?... Să trag aşa, la nimereală ?" „Dar aţi încercat ?" „Încercat !... Încercat e-un fel de-a spune. Revolverul meu nu-i la fel cu ale delicvenţilor... care-s gata de tras în fiece clipă ! Ăsta, dom'le comisar, este revolverul unui om cinstit. Eu... am fost paznic, şi am depus jurămînt ! Asta cînd eram tinerel ! Şi aflaţi că ştiu să umblu cu armele mai bine decît alţii. Eu... sînt stăpîn pe nervii mei..." Hoţul o luase la fugă. Scăpase. Fusese gata-gata să pună mîna pe el. „Altă dată nu-mi mai scapă !"

„Dar despre băiat ce puteţi spune ?" „Despre care băiat ?" „Băiatul de prăvălie, de la mezelărie", adăugară femeile. „N-aţi auzit femeile ? Despre asta au tot vorbit un ceas !..." insistă Ingravallo. „Vă rog ! Pe mine nu mă privesc lucrurile de... mezelărie ! Cu chestiile astea... se ocupă nevastă-mea !" răspunse cu ton important. Băieţii de prăvălie de la mezelărie, evident, nu puteau să se ia la întrecere cu revolverul său. Nu, nu văzuse nici un băiat de prăvălie, nici de mezelar, nici de băcan, nici de măcelar, nici de brutar.

Şi totuşi, coana Manuela îl văzuse, îl văzuse destul de bine, că trecuse doar prin coridor, pe sub nasul ei, alergînd după hoţ. „Da de unde !" interveni doamna Bottafavi, în sprijinul soţului ei. „Cum da' de unde ? Asta-i bună, madam Tereza ! Ce, sînt chioară ?!... Asta ar mai lipsi !... Cu toată fiţiiala asta din bloc..." Profesoara Bertola dezminţi depoziţia soţilor Bottafavi, şi, în acelaşi timp, corectă afirmaţia portăresei. Tocmai se întorcea acasă. Miercurea nu avea decît o oră, de la opt la nouă. Tocmai voia să treacă pragul, cînd îl văzu ieşind, gata-gata s-o izbească, pe acel serafim speriat, cu o chică de necre-

zut, cu fața răvășită, cu buzele albe... care-i tremurau, era sigură de asta. Din nenorocire îl pierduse din vedere, pentru că imediat după aceea, îl văzuse ieșind pe „tînărul acela", pe mecanicul în salopetă gri, dar care avea o salopetă sui generis, umflată, și care avea și un pachet. „În sfîrșit, criminalul în persoană..." „Și șapca cum era ?" întrebă Ingravallo. „Șapca... într-adevăr... șapca..." „Cum era ! spuneți dumneavoastră !" „Într-adevăr, n-aș ști, n-aș putea spune, domnule comisar !" Puțin înainte, da, da, asta da, auzise și ea cele două focuri de pistol. Două bufnituri, care se auziseră pînă afară, la poartă.

Portăreasa o contrazise la rîndul ei. Cele două focuri de pistol, da, mai întîi de toate cele două focuri de pistol ! De acord ! Pe urmă văzuse ca o săgeată gri zburînd prin vestibul. Un șoarece care fuge... „Părea un șoarece care fuge urmărit de o măturică..." Și pe urmă, după el, băiatul de la mezelărie. Putea să jure. Cînd trecuse băiatul, îmbrăcat tot în alb, bineînțeles în afară de pantaloni, asasinul trecuse de mult. Împușcăturile ? Da, desigur... băiatul ăla al naibii trăsese cele două focuri. Pe scară, și bubuiseră ca două bombe. „Bum ! Bum ! Vă spun, dragă dom'le comisar, că m-a luat cu palpitații la inimă !..."

Doamna Bertola făcu obiecții. Cele două femei începură să se certe. În tot acest timp, doamna Liliana nu apăruse, și don Ciccio era fericit. Ea ? Să se bage ea într-o chestie ca asta ?!...

Nu i se păru logic să piardă timpul căutînd proiectilele, sau semnele proiectilelor. Că era vorba de un Beretta de 6,5 sau de un Glisenti de 7,65 nu-l privea prea mult. E destul de ușor să te scapi, pentru cîtva timp, de un pistol. Știa asta din experiență. E de-ajuns să-l dai în păstrare vreunui complice, sau vreunui prieten.

Dădu drumul chiriașilor și chiriașelor, slujnicelor, precupețelor. Fără să vrea dădu un picior lățosului, care izbucni într-o chelălăială de-ar fi trebuit să audă pînă și Papa la Vatican. Ordonă să se închidă poarta cea mare, lăsînd de pază la portiță pe agentul care-l înlocuise pe brigadier. Urcă, pentru altă scurtă cercetare, la doamna Menegazzi. Pompeo, care era cu el, îl urmă. Gaudenzio

nici măcar nu coborîse. Cercetă din nou dacă nu rămăseseră urme, sau chiar amprentele criminalului. Mînerele, marmura scrinului, podeaua lucioasă.

În sfîrşit, apăru şi doamna Liliana. Splendidă ! Ea declară că nu poate formula nici cea mai mică ipoteză. Avu cuvinte de laudă pentru doamna Menegazzi, se oferi s-o găzduiască, şi confirmă, după ce fusese întrebată, că puţin înainte de cele două împuşcături, se sunase şi la soneria ei, dar cu timiditate. Că aflîndu-se în baie, nu putuse să deschidă, şi, poate, nici n-ar fi deschis. Cam în vremea aceea ziarele vorbiseră mult despre „sinistra" crimă din strada Valadier, apoi despre cealaltă şi mai „sinistră", din strada Montebello. Doamna Liliana nu putea să-şi scoată din cap cîte citise... Şi-apoi... unei doamne singure... întotdeauna îi este puţin frică să deschidă. După ce spuse cele de mai sus, doamna Liliana se retrase în locuinţa ei. Doar atunci Ingravallo se gîndi la cravata lui verzulie (frunze de trifoi negre grupate cîte cinci) şi la barba lui molizană de treizeci şi şapte — treizeci şi opt de ore. Dar apariţia ei o binecuvîntase.

O întrebă din nou pe văduva Menegazzi, pe doamna Zabala, dacă, gîndindu-se bine, nu avea măcar vreo idee, vreo suspiciune asupra cuiva. Dacă putea să dea vreun indiciu. Oameni de-ai casei, nu ? Judecînd după siguranţa lor, delicvenţii trebuiau să fie fără nici o îndoială la curent cu obiceiurile ei şi ale imobilului. Mai întrebă o dată dacă rămăseseră urme... sau amprente, sau altceva... de la criminal. (Acest termen scornit de imaginaţia colectivă i se cuibărise acum în urechi, şi-i constrînse limba să comită o greşeală.) Nu, nici o urmă.

Îi făcu pe Pompeo şi pe Gaudenzio să mişte din loc scrinul. Praf. Şi un pai ieşit dintr-o măturâ. O bucăţică de hîrtie albăstruie, ca un cocoloş : un bilet de tramvai. Se înclină, îl ridică, îl desfăcu cu multă băgare de seamă, cu faţa vîrîtă în acel fleac, aproape uzat. Societatea de tramvaie Castelli... Perforat la data zilei precedente şi la staţia... s-ar putea (era rupt) să fie numele de... de „Tor... Tor... Ei, Doamne Sfinte ! Ce staţie e înainte de Due Santi ?" „Torraccio !" spuse Gaudenzio, cu gîtul alungit peste umărul lui don Ciccio. „E-al dumneavoastră ?" o întrebă don Ciccio pe doamna Menegazzi, care era spe-

riată. „Nu, nu ! Nu-i al meu !“ Nici nu primise vizite cu o zi înainte. Slujnica, Cencia, o bătrînică puţin cocoşată, nu venea decît o jumătate de zi, la ora două, spre marea ei părere de rău (a ei, adică a doamnei Menegazzi !). De aceea, camera ei de dormit şi-o deretica singură, şi asta din cauză... sărmanilor ei nervi ! Ah ! Domnule comisar ! Chiar era dereticată, cînd, rupînd dintr-o dată tăcerea, se auzi, pe neaşteptate, „teribila aia de sonerie“. În dormitor, Sfîntă Fecioară Maria ! Cum de s-au putut gîndi ?! În acel loc sacru de amintiri, nu, nu primea pe nimeni, niciodată, absolut pe nimeni !

Don Ciccio era convins de asta, numai că ea avusese un ton şi spusese în aşa fel „Sfîntă Fecioară Maria !“, că putea fi suspectată de contrariu. Nu, femeia ei de serviciu nu era din Marino, nici din Castelli Romani... Nu ! Locuia, dracu ! ştie de cînd, într-o magherniţă din cele mai pricăjite, în strada de'Querceti, pe la mijloc, în spatele străzii „dei Quattro Santi“, împreună cu o soră, sora ei geamănă, puţintel mai mică decît ea, puţin de tot. E drept că o crezuse femeie cuviosă. Şi mai e drept că îi plăcea zahărul, ba şi cafeaua, foarte dulce ! Dar nu punea mîna... nu, nu... nu ar fi pus mîna fără să ceară. Suferea de degerături la picioare şi la mîini, biata de ea ! Tare mai suferea, dom'le comisar ! Uneori nici nu putea să spele farfuriile, atît de tare-i ardeau mîinile ! Zău aşa, dom'le comisar ! Nu în ultima iarnă, deşi cumplită şi aceea, ci cu o iarnă înainte. Şi era foarte, foarte cuviosă. Toată ziua stătea cu mătăniile în mînă, şi credea nespus de mult în San Giuseppe ! Şi don Corpi poate să vă dea informaţii asupra ei ! Nu-l cunoaşteţi pe don Lorenzo ?... Ah ! Ce om sfînt şi don Lorenzo !... Chiar aşa ! Cel de la biserica Santi Quattro Coronati !... Da, da ! Vă poate da informaţii, fiindcă ea se spovedea la el ; uneori făcea treabă şi la el, o ajuta pe Rosa, slujnica titulară.

Ingravallo ascultase cu gura căscată. „Atunci ? Biletul ăsta ? Biletul ăsta ? Cine l-a putut lăsa ? Spuneţi-mi ! Criminalul ?...“ Doamna Menegazzi părea că vrea să scape de sîrguinţa şi stăruinţa anchetatorilor, nevrînd să se obosească reflectînd. Se înfiora toată, numai visînd, numai gîndindu-se la sacramentalele torturi pe lîngă care trecuse, dar pe care, vai ! nu le pătimise într-adevăr !

O nepăsare policromă emana din *foulard*-ele ei de culoare liliachie, din mustața ei bleu, din chimonoul în întregime împodobit cu păsărele (căci nu erau petale, ci ciudate zburătoare, jumătate păsări, jumătate fluturi), din părul zbîrlit, gălbui murdar, cu tendință spre Tiziano, din panglica violetă care-i strîngea părul într-o jerbă de glorie, din vagotonicele moleșeli ale epigastrului și ale chipului veștejit, din suspinele — vai ! — ale brutalizării de care scăpase, din suspinele după bijuteriile pierdute. Nu voia să se mai gîndească, nu voia să-și mai amintească. Mai degrabă ar fi vrut să-și amintească de ceea ce se păzise atît de straşnic să nu i se întîmple. Spaima, „nenorocirea", îi tulburaseră creierul, acel ceva din ființa ei, care putea să poarte denumirea de creier. Avea patruzeci și nouă de ani, cu toate că arăta de cincizeci. Nenorocirea era dublă : în timp ce bijuteriilor ei li se decerna excepționala diplomă... de stimă eternă, ei, i se da, o dată cu titlul de vrăjitoare, țeava... pistolului ! „Altă dată nu erai așa de pungaș !", fu ispitită să gîndească despre îngerul ei păzitor. Nu, nu știa, nu voia să știe. Era tulburată profund. O lua razna... Numai că Ingravallo o obliga să revină pe drumul drept, la fel cum apuci cu cleștele un tăciune care frige, scoate fum, și te face să plîngi. Astfel că sfîrși, obosită, prin a confirma că băiatul, ei da ! pungașul acela, își scoase întîi pistolul din buzunar, sau de unde îl avea, da ! chiar acolo, în fața scrinului, apoi o batistă mare, murdară, sau o cîrpă de șters sculele, și asta ca să-și învelească, poate, cufărașul de piele... în care se aflau bijuteriile, cînd îl scosese din sertar. Dar, o dată cu pistolul, scosese și alte lucruri : o batistă, un ghemotoc de hîrtie, sau hîrtii... Nu, nu ! Nu-și amintea ! Teama era prea mare, Sfîntă Fecioară Maria ! ca să poată să-și amintească !... Hîrtii ? E drept că băiatul s-ar fi putut să se aplece să le strîngă. Revedea vag scena. Să strîngă ce ? Batista ?... Dacă era batistă ! Cum poți să ții minte... atîtea amănunte... cînd ești cuprins de o asemenea spaimă ?

Ingravallo vîrî încet biletul într-un portofel, și coborî din nou. Nu trecuse mai mult de un sfert de ceas. Pe scară, beznă. Jos, holul era luminat. Mai primea lumină și prin ușă, de la un luminator care dădea în curte.

Guadenzio şi Pompeo coborau după el. Mai trecu iar pe la portăreasă. Era tot acolo şi stătea la palavre cu cineva.

Şi cum, la invitaţia sa, nouăzeci la sută din chiriaşi şi chiriaşe se depărtaseră, dar numai la cîţiva paşi, şi erau cu urechile ciulite, nu i-a fost greu să adauge la anchetă un supliment relativ la misteriosul băiat de prăvălie. Grupul, sau mănunchiul de oameni împrăştiaţi, şi de *vegetables* (zarzavaturi), de la care el trebuia să stoarcă noutăţi, fapte, şi eventuale referinţe asupra individului, se strînse din nou, în tăcere, în hol. Rezulta că nici un chiriaş din imobil, nici de pe scara A, nici de pe scara B, nu primise nimic şi nici nu trebuia să primească ceva, în dimineaţa aceea, de la vreun mezelar din oraş. Nimeni nu deschisese la ora aceea vreunui băiat de prăvălie cu şorţ alb. „Totu-i o comedie !" îşi dădu cu părerea, înflăcărîndu-se, o chiriaşă de la etajul 5, pe cît de prietenă cu familia Bottafavi, pe atît de ostilă doamnei Menegazzi. „E ştiut că atunci cînd vine unul să fure, afară mai e încă unu care stă la pîndă... Credeţi-mă, dom'le comisar ! Erau doi... şi erau înţeleşi !"

— Băieţi de prăvălie n-aţi văzut niciodată în casa asta ? întrebă Ingravallo, cu ton autoritar şi conştient, şi totuşi plictisit. Şi deodată, de plictiseală şi de toropeala obişnuită, strînse pleoapele. Ochii-i prinseră atunci o strălucire, o siguranţă pătrunzătoare.

— Şi de ce nu ? interveni doamna Pettacchioni, cu blocul ăsta care-i ca un port la mare... Şi-apoi, aici stă crema oamenilor de afaceri, ce credeţi, dom'le comisar ? Toţi zîmbiră. Din aceia cărora le place oleacă să mănînce andive !

— Şi la cine veneau ? Nu vă amintiţi ?... Cine aducea caşul la domiciliu ?

— Ei, dom'le comisar, veneau puţintel la toată lumea... şi înclinînd capul, duse arătătorul stîng la colţul gurii : Lăsaţi-mă să mă gîndesc...

Acum, toţi, se gîndeau la băieţii de prăvălie care aduceau caş în imobil. O subită fervoare de ipoteze, de discuţii, de amintiri, de panere de răchită, de şorţuri albe. Exact !... Dom' Filippo e-aici ! şi căutîndu-l cu privirea adăugă pe un ton de prezentare :

— Comendatorul Angeloni, de la Ministerul Economiei Naţionale, şi îl arătă în grup.

Ceilalţi, atunci, se dădură la o parte, şi cel arătat se înclină uşor :

— Comendator Angeloni ! se prezentă.

— Ingravallo, răspunse Ingravallo, care nu era încă nici măcar „cavaler", ducînd două degete la borul pălăriei. În onoarea Economiei...

Dom' Filippo, înalt, cu pardesiul de culoare închisă, cu pîntecul niţel în formă de pară, cu umerii aduşi şi puţintel căzuţi, cu chipul între speriat şi melancolic, iar în mijlocul chipului, un năsoi ca o timonă de peşte superior, care, atunci cînd îl sufla, trebuia cu siguranţă să sune ca trîmbiţele Judecăţii de apoi, avea aerul mai mult decît comendatorial şi ministerial... avea în ochi un fel de... tristeţe, de nelinişte, şi în acelaşi timp un fel de reticenţă, acum cînd îl privea pe sub gene pe doctor, pe doctorul Ingravallo, care aproape că se temu că pierde un sprijin... la viitoarea cădere a guvernului, care nu se produse, de altfel, decît la 25 iulie '43. Un corb mare, straniu, înfofolit în gulerul pardesiului, în eşarfa elegiacă din jurul gîtului. Un mare cleric al cadastrului, tot în negru, din aceia care se cuibăresc de preferinţă între San Luigi de' Francesi şi Minerva. Invizibil pentru trecătorul distrat şi pentru cel care trece grăbit, pas cu pas, ei obişnuiesc să se plimbe pe străduţele lor preferate, de la arcul Sant' Agostino şi de la Scrofa, prin strada delle Coppelle, sau la Pozzo delle Cornacchie, pînă sus, la Santa Maria in Aquiro. Rareori se aventurau încetişor de tot pe strada Colonna, sau înaintau, agorafobi, pe pavajul pieţii Pietra, dispreţuind în trecere atît *fojetta* [1], cît şi *pizza* [2] snobistică napolitană. Ajungeau în felul acesta să se reverse — prin acel intestin subţire care este strada Pietra — in Corso, dar trebuia să fie lăsata secului, şi treceau prin faţa Enciclopediei Treccani, şi a celor mai splendide ceasuri ale bijutierului Catellani. În timpul postului mare, se mulţumeau să străbată — trişti şi şireţi — Santa Chiara, pe sub globurile luminoase ale

[1] Pateu.
[2] Plăcintă.

celor două hoteluri, pînă la elefantul cocoţat pe delicatul lui obelisc, pînă la vitrinele cu mătănii şi madone... încet de tot... sau, încet de tot, coborînd din nou... şi ferindu-se în ultima clipă de o bicicletă, o luau pe Palommella şi atingeau spatele Panteonului, ca în sfîrşit să facă drumul înapoi, puţin cam dezamăgiţi de crepuscul.

Comendatorul Angeloni se mutase de cîţiva ani în strada Merulana, ca urmare a demolărilor din străzile Parlamento şi Campo Marzio. Acolo locuise mereu. Trebuia să fie un pofticios, judecînd după pacheţelele, după trufele şi diversele pachete pe care, de obicei, şi le oferea singur, cu mare grijă, şi cu toată atenţia, ţinîndu-le drept în faţă, ca şi cum ar fi dus lapte, sau după pachetele de la mezelăriile de lux, pline de gelatină, sau de *pâté*, legate cu sforicică albastră. De altfel, uneori i le trimeteau şi acasă, la 219, sus, la ultimul etaj. I le „prezentau", cum se zice la Florenţa. (Anghinare în ulei, rasol de viţel, cu sos de ton !)

— Aici, la dom' Filippo... repetă coana Manuela. Ei, da ! n-a venit de cîteva ori la dom' Filippo un băieţel cu şorţ alb ? N-a fost la dumneavoastră, dom' Filippo, şi v-a adus pachete ? Nu l-am văzut niciodată la faţă, aşa că nu ştiu prea bine cum arăta. Dar, mai mult ca sigur, după cîte gîndesc eu, ăla de azi dimineaţă nu putea să fie decît comisionarul dumneavoastră. Într-o seară, cînd ieşisem după el, mi-a strigat de pe scară că urcă la dumneavoastră, să vă aducă un pachet cu şuncă !

Toate privirile se aţintiră asupra comendatorului Angeloni. Respectivul se fîstîci :

— Eu ? Băieţi de prăvălie ?... La mine ?... Cu şuncă ?

— Dragă dom'le comendator... îl imploră coana Manuela, nu cumva vreţi să-mi faceţi afrontul şi să-mi spuneţi că nu-i adevărat ! Aici, de faţă cu dom' comisar... Sînteţi singur...

— Singur ? îi tăie vorba dom' Filippo, de parcă a trăi de unul singur, ar fi fost un păcat !

— Da' ce ? Stă cumva cineva cu dumneavoastră ? nici măcar un cotoi...

— Atunci ce vreţi să spuneţi prin... singur ?

— Vreau să spun că, atunci cînd plouă, seara, cineva vă aduce de mîncare acasă ! Ce poate fi mai simplu, nu ?... Ce spuneți ?...

Folosi un ton de împăcare, de parcă ar fi vrut să spună : „N-avea teamă că nu te bag la apă, prostule !"

În aparență, o treabă încurcată. Tulburarea domnului Filippo era evidentă : bîlbîiala, schimbarea la față, privirile pline de nesiguranță, dacă nu de neliniște... Îndoiala plutea în aer. Toți locatarii îi priveau cu gura căscată, iar el se uita la portăreasă și la comisar.

„Faptul sigur, își spuse Ingravallo, era că portăreasa nici măcar de data aceasta nu văzuse din față pe băiatul de prăvălie, dacă era băiat de prăvălie ! Îi văzuse tocurile de la pantofi, și... fundul, asta da ! Pe cînd profesoara Bertola, da, îl văzuse din față ! Era palid, cu buzele albe, dar nu-l mai văzuse și alte dăți. Nu putea spune nimic nici ea.

Cît despre criminal... Coana Manuela sfîrși prin a admite că nici pe el n-ar fi fost în stare să-l recunoască. Nu ! Niciodată nu-l mai văzuse pînă atunci. Niciodată ! Ca un fulger !

Și cele două focuri de revolver, în bezna scării, de ! cine știe unde dracu' au nimerit !...

Doctorul Ingravallo tăie scurt. Pe coana Manuela Pettacchioni, portăreasă, și pe doamna Teresina Zabala, văduvă Menegazzi, le invită la chestură ca să depună, dacă din întîmplare mai au, ulterioare mărturii. Cea de a doua, mai cu seamă, pentru a înainta reclamația delictului. Paguba era destul de mare. Cazul era destul de serios. Era vorba de jaf, înarmat, de valoare, dacă nu de o sumă prea ridicată, în jurul a treizeci de mii de lire aproximativ, în bijuterii și pietre prețioase (un șirag de perle, un topaz mare, printre altele), și circa patru mii șapte sute în bani, care se găseau în vechiul portofel. „Portofelul bietului meu Egidio !" suspină doamna Menegazzi, cînd se auzi convocată.

Pe comendatorul Angeloni îl rugase, cu toată grija, să binevoiască să rămînă la dispoziția poliției, pentru ulterioare lămuriri. Un frumos eufemism și acesta ! „A rămîne la dispoziție" înseamnă, în practică, efectuarea drumului cu tramvaiul, cu autobuzul, pînă la Santo Stefano del Cacco,

însoţit tot timpul de don Ciccio. Trebui, printre altele, să renunţe la dejun.

— Mulţumesc, n-am chef ! îi răspundea cu tristeţe lui Pompeo, care îi propusese să înşele foamea cu cîteva sandvişuri. Nu mi-e foame ! Şi-apoi, nu-i momentul !

— Cum credeţi, comendatore. În orice caz, de vi se face foame, bodega de-aici, din via del Gesù, vă stă la dispoziţie ! Patronul ne cunoaşte pe toţi, că sîntem clienţi buni. Rosbiful în sînge este specialitatea lui Peppi !

În ce o priveşte pe coana Manuela, de cum termină — pe biroul lui don Ciccio — să-şi aştearnă oribila şi lunga mîzgălitură — a iscăliturii ei demne de respect, *Manuella Petachoni,* străbătînd camera, nu putu să nu-şi ia rămas bun de la înfofolitul don Filippo, şi-l salută vesel, populară, şi melodioasă, ca niciodată :

— La revedere, comendatore !... Şi toată lumea îl ţinti cu privirea. Curaj, curaj, că nu-i decît un fleac !... Se termină mai repede decît gîndeşti !

Şi ieşi grăbită să prindă autobuzul, fîţîind din fund ca o prepeliţă, de-abia ţinîndu-şi echilibrul pe tocurile pantofiorilor ei de duminică, de părea o scroafă care umblă pe picioroange.

— Cu toate chestiile astea, mira-m-aş ca dom' Filippo să mai aibă chef să mănînce anghinare ! Chiar şi cîteva fire !... Bietul de el !... De ! La Santo Stefano del Cacco trebuie să renunţi la multe ! Ce să-i faci ! Sînt locuri pe unde nu trebuie să treci...

Comendatorul nu-şi găsea liniştea. Tic-tacul blestematei de pendulă din cameră, cu ţăcănitul ei, îi adîncise orbitele, de păreau ale unui înviat din morţi. Interogatoriul i-l luă, la începutul după-amiezii, tot Ingravallo, care alternă măgulelile şi diferitele amabilităţi cu faze ceva mai apăsătoare, căzînd uneori pradă acelei sigure „toropeli de birou", care îi îngreuia aşa de util pleoapele. Momente de vivacitate şi de ironie, declanşate ca de o neaşteptată nerăbdare. Plictiseală cumplită, de parcă s-ar fi înecat în hîrţoage... Dure incidenţe. Povesti apoi Deviti, Gaudenzio, care asista la interogatoriu fără să aibă aerul, stînd la o măsuţă într-un colţ, cu căpăţîna pe ultimele ştiri ale zilei, povesti Gaudenzio că, la primele replici ale duetului, chinuitul şi intimidatul Angeloni îşi pierduse complet

capul. E un lucru care li se întîmplă oamenilor cinstiți, domnilor serioși, sau celor care se încăpățînează să arate astfel, în anumite situații puțin potrivite cu ei. O neliniște de necrezut părea să fi pus stăpînire pe comendator. Sfîrși prin a-și sufla nasul ; cu ochii roșii, se smiorcăi ca o văduvă. Susținu că nu știe nimic, că nu crede nimic, că nu-i în stare să-și închipuie ceva despre acel băiat de prăvălie. Insistă penibil, împotriva oricărei preferințe obișnuite, chinuindu-și buzele cu acel cuvînt băiat de... „prăvălie". Cu cît Ingravallo folosea mai mult vorbe populare, dintre cele ce circulă între Tibru și Biferno, cu cît îl pișca mai mult, spunînd cîrnățar și pungaș, cu atît mai mult celălalt se retrăgea ca un melc în cochilie, în spatele terminologiei oficiale. Că nu-l interesa, totuși, de loc, în acea climă de generică neîncredere polițienească, medalionul împănat cu trufe, și anghinarele în ulei. Strada Venti Settembre, cu băieții ei de prăvălie, cu poștașii ei, ar fi trebuit să-i pară, la acea oră implacabilă, un paradis mai periculos ca niciodată. Un îndepărtat Olimp, condus de un Cavaler Quirinus, ba chiar Mare Ofițer, dar — vai ! — puțin apt să-i vină în ajutor. Ce ? Adio ! Cărților magice ale dulcei deșertăciuni birocratice ? Adio ! Aerului călduț al administrației centrale ? Adio ! „Evidentelor" creșteri ale diagramei pescuitului... sardelelor ? Libertății de a săra conservele ? Furtunosului și, totuși, plăcutului mîrîit al Finanțelor ? Sfintei reverberații a Curții de Conturi ? Adio ?!... Singur, așezat pe banca de lemn a chesturii, în spate cu toate sofisticăriile brigăzii mobile (așa gîndea !), ochii începură să i se învăluie în lacrimi. Biata sa față, de sărman om care dorește să nu fie privit, cu acel năsoi în mijloc, care dădea frîu liber opiniilor neexprimate ale fiecărui interlocutor, această biată față îi păru lui Ingravallo, ca un mut și disperat protest împotriva neomeniei, cruzimii oricărei inchiziții organizate.

Așa-i ! Uneori îi trimiseseră acasă șuncă ! Cine ! Cine ! Ușor de zis ! Nu, domnule, nu putea să precizeze. Nici măcar să-și amintească. Era atît de departe !... El... trăia singur. Nu avea furnizori precișii. Cumpăra de ici, de colo. Azi de la unul, mîine de la altul. Cam de la toate prăvăliile din Roma. Pe rînd de la fiecare ! Așa !... Unde

se-ntîmpla, se-ntîmpla ! Cînd vedea că era convenabil, sau că era lucru bun. Măcar cîteva prăjiturele... de cîte ori ! Ca să-şi facă gustul... Puţin ţipar marinat, măcar... puţină piftie ! Dar, mai mult ca altă dată — îşi suflă nasul — cîteva cutii de conserve, ca să facă puţine provizii în casă. Cîteva rezerve în casă îţi prind bine întotdeauna. Şi cine îi aducea lucrurile astea, se ştie că erau băieţi de prăvălie...

Ridică din umeri, îşi descreţi sprîncenele, ca şi cum ar arăta : „Nu-i normal ?"

— I-aţi spus o dată portăresei (don Ciccio căscă), că dumneavoastră cumpăraţi şuncă slabă din strada Panisperna...

— Da, aşa-i ! Acum că-mi vorbiţi de asta, mi-aduc aminte şi eu, că o dată... mi-am cumpărat o şunculiţă extra, o şunculiţă de munte, de cîteva kile ! (Părea să întrezărească în greutatea mică a şuncii, o singulară circumstanţă uşurătoare.) Exact ! Am spus să mi-o trimită acasă. De la mezelăria din strada Panisperna, aşa-i, în fund de tot, aproape de colţul străzii Serpenti... Patronul e bolognez...

Bietul interogat îşi dădea sufletul. Lui Gaudenzio i se ordonă să plece în strada Panisperna.

La şase fără un sfert, al doilea interogatoriu. Reapărură coana Manuela, împreună cu doamna Menegazzi, reconvocate de urgenţă, ca şi profesoara Bertola, palidă, străbătută de vagi fiori de spaimă. Tînărul, pe care Gaudenzio reuşise să pună mîna în strada Serpenti, a fost introdus şi el. Părea sincer, dar avea un aspect nu prea acătării : părul negru, tare uns, şi teribil de lucios. Îl scrută cu privirea pe comisar, apoi repede pe cei de faţă.

— Ăsta-i tipul acela al dumneavoastră ? o întrebă don Ciccio pe doamna Bertola.

— Ceee ?! făcu profesoara, tresărind indignată de acel... „al dumneavoastră".

Don Ciccio se întoarse către portăreasă :

— Îl recunoşti ? E ăla de azi dimineaţă ?

— Nu, nu e el ! Pe ăla de azi dimineaţă... nu l-am văzut din faţă, v-am spus de-o sută de ori, dom' comisar, ce naiba ! Era un băieţaş, în comparaţie cu ăsta !

Don Ciccio se întoarse atunci către comendatorul Angeloni :

— El e cel care v-a adus şunca ?

— Da, domnule !

— Tu ? îl întrebă pe tînăr, tu ai ceva de spus ?

— Eu ?... şi tînărul, ridicînd din umeri, se uită la cei de faţă. Eu nu ştiu nimic. Nu ştiu ce vreţi de la mine !

Don Ciccio încruntă sprîncenele, mînios.

— Fii respectuos, tinere ! Ai fost invitat să te prezinţi aici, conform legii ! Şi-aproape cîntat, continuă : Articolul 229 din codul de procedură. Recunoşti că-l cunoşti pe comendatorul aici de faţă ? şi cu bărbia i-l arătă pe Angeloni.

— A venit la prăvălie anul trecut, de cîteva ori... Pe urmă nu l-am mai văzut. O dată, i-am dus acasă o şuncă de munte. Pînă sus, în strada Merulana. Ploua tare, de m-a udat pînă la piele.

— Ai fost o dată, sau de mai multe ori ? Cunoşti casa ?

— Eu ?... Casa ?... Am fost de vreo două sau trei ori, cînd a fost ceva de dus.

Răspunsul fusese prompt, şi, în acelaşi timp agasat. Se vedea o anumită nerăbdare de a sfîrşi odată.

— Şi dumneavoastră, domnule comendator ?

— Confirm ! A venit, într-adevăr, de două sau de trei ori... Era clar că făcuse un efort. Voia să pară mai liniştit. Şi continuă : I-am dat şi bacşiş...

— Aha ! I-aţi dat bacşiş !... şi don Ciccio îşi descreţi fruntea.

Păru să se bucure de faptul acesta, dar, totuşi, cu o ironie de neexplicat.

Se concentra din nou asupra interogatoriului, aplecîndu-şi capul peste procesul verbal. Răsfoi puţin hîrţoagele, apoi o întrebă din nou pe coana Pettacchioni, arătîndu-l pe comisionar :

— E tînărul de care mi-aţi vorbit şi care v-a strigat atunci, din capul scării ?

— Nu, nu ! Nici pomeneală să fie ăla. Sînt sigură de asta. Ăla putea fi cel de azi-dimineaţă... că erau amîndoi mai băieţei decît ăsta de-acum. Ăla de-atunci, dom' comisar, avea o voce mai blîndă... şi purta pantaloni scurţi, dacă nu era unul şi acelaşi...

— Şi ăsta are pantaloni scurţi !

— Vai, dom'le comisar, dar ăştia-s pantaloni de sportiv ! Ăla era mai puşti, vă spun eu ! Ăsta-i bun de armată !... Şi pe urmă, pe urmă... cînd a fost ăsta, aici, în strada Merulana ? Acum un an ? Păi ăla, de care vorbesc eu, a fost acum două sau trei luni, ca să nu spun prea mult. Puţin după sîmbăta morţilor !

Ingravallo respiră adînc, de parcă ar vrea să tragă concluziile :

— Deocamdată, poţi pleca... şi îşi opri privirea asupra tînărului. Bagă de seamă, însă... că aici nu-i locul s-o faci pe grozavul...

Tînărul ieşi, urmat de o lentă şi persistentă privire poliţienească. Strîngînd hîrtiile cu concluziile care rezultaseră, Ingravallo începu :

— Doamna Pettacchioni, aici prezentă, atestă — dacă am înţeles eu bine — că a văzut un alt băiat venind sus la dumneavoastră, comendatore, să vă aducă şuncă, şi că l-a văzut de cîteva ori, şi că era mai tînăr, după cît părea. Vreau să spun că se asemăna mai mult cu băiatul de azi dimineaţă... pe care doamna profesoară, şi o arătă, l-a putut vedea din faţă, şi ar fi deci în măsură să-l recunoască. Nu-i aşa, doamnă Bertola ?

Profesoara dădu afirmativ din cap.

Angeloni respiră din nou. O clipă, luă atitudine de moralist.

— Deh !... Coana Manuela este portăreasă ! Ea ar trebui...

— Ce-ar trebui ? interveni, ameninţătoare, portăreasa.

Angeloni se retrase din nou în cochilia sa, ca un melc, lăsînd afară doar năsoiul... Afară din carapacea sufletului ! Voia să spună, fără îndoială, că ea, portăreasa, avea tocmai sarcina de a spiona lumea care intra în imobil.

— Vreau să spun că... că... dar se încurcă. Vorbea cu o voce puţin nazală, de trompetă de carton : Ce mai !

V-am spus, dom'le comisar ! Sînt omul care cumpără de unde se nimereşte ! Se poate foarte bine întîmpla aşa cum a spus dînsa. Şi alaltăieri mi-au trimis acasă anumite lucruri. Mi le-a adus însă femeia de serviciu a unui coleg de-al meu, de la Ministerul Economiei.

— Femeia de serviciu ?! Iată, în sfîrşit, că-i vorba şi de-o servantă ! mormăi Ingravallo. Şi netezind procesele verbale, mai bodogăni ceva. Cele trei cucoane fură expediate.

— Putem pleca ? întrebă doamna Bertola, care era palidă.

— Da, doamnă ! Sînteţi liberă.

Şi coana Manuela, cu un superb tremur al ţîţelor, care îi înghioldeau bluza, arboră cîteva zîmbete merulane :

— Păi, atunci... La revedere, dom' doctor ! Vedeţi să aveţi grijă de dom' Filippo ! Purtaţi-vă frumos cu el !...

Don Ciccio rămase mut, în picioare, cu procesele verbale pe masă, nevoind să schimbe subiectul : ca un şoim întunecat, cu aripile pe jumătate întinse, gata să înhaţe prada.

Încăpăţînat cum era, cu părul lui de cîine lăţos, negru, continua să insiste.

Comendatorul se baricada înapoia „experienţei acestei lumi".

— Ei, femeile... se smiorcăi el, ce să mai vorbim !

Uneori, avea respiraţia greoaie, scurtă, şi orbitele-i păreau ca două caverne, de om sfîrşit.

— Ce vreţi să spuneţi ? Ce-nseamnă „ce să mai vorbim" ? V-a supărat ceva ? Spuneţi ! Ce nu v-a plăcut ? Spuneţi, vă rog. Mărturisiţi !...

— În situaţia mea, spuneţi şi dumneavoastră, domnule comisar, se putea să merg prin toată Roma cu o şuncă atîrnată de gît ?!... Mi se pare curată răutate să se scormonească dacă acela care a tras este un băiat de prăvălie, sau nu este un băiat de prăvălie, dacă a stat la pîndă pentru celălalt, sau nu... Eu ce să ştiu ? Ce părere aveţi ? Puneţi-vă puţin în locul meu. S-auzi lumea spunînd : l-am văzut pe comendatorul Angeloni în strada Panisperna, trudindu-se cu un caşcaval legat de gît !... Şi cu două sticle ! Una îi atîrna de o parte, alta de cea-

lalță !... Că păreau două gemene agățate de gîtul unei doici !...

Ingravallo clătină din cap, în sus și-n jos, lipindu-și privirea de procesele verbale. Părù că-și pierduse răbdarea. Ridică tonul, pronunțînd distinct cuvintele și silabele :

— Por-tă-rea-sa sus-ți-ne că, totuși, celălalt băiat de prăvălie a venit de mai multe ori la dumneavoastră. Cel mai tînăr dintre băieți. E clar ? Și asta s-a întîmplat acum două sau trei luni, ceea ce înseamnă cu mult mai puțin decît eternitatea, nu credeți ?!... Și dat fiind că e un tip care mă interesează, căci mi-au jurat că seamănă întru totul cu celălalt, cel de azi dimineață... E clar ?... Vă rog foarte mult...

— Pricep, pricep... mormăi comendatorul.

— Ei, atunci de ce nu-mi faceți plăcerea să mă lămuriți ? Doresc grozav să-l cunosc și eu pe băiețaș...

Era scris că numărul 219, în strada Merulana — Palatul de Aur, sau al rechinilor, cum vreți să-i spuneți ! — era scris că trebuia să dea naștere la rîndul lui, ca atîtea alte imobile din lumea asta, la o floare superbă ! O garoafă mare, de un roșu aprins, „ia te uită ce minune !" Și spre marea mirare a locatarilor și a colegilor de la Ministerul Economiei, ca să nu mai vorbim de aceea a coanei Manuela, comendatorul Angeloni a fost reținut la chestură pînă la ora nouă seara !

După cîteva vagi indiscreții, adică după cîteva cuvinte cu jumătate înțeles ale celor doi agenți, mai precis : Blondul, prin Manuela — Menegazzi — Bottafavi — Pernetti Alda și fratele (scara A), sau prin Manuela — Orestino Bozzi — madam Elodia — Enea Cucco (scara B), apăru, adică se întrevăzu, că poliția suspectase în fapt o indirectă, și bineînțeles involuntară (și mult mai puțin demonstrabilă) responsabilitate a comendatorului Angeloni, prim motor al acelor du-te-vino, ale comisionarilor de cîrnați la domiciliu. „Ăla n-o să ciripească, iar ăia or să-l ia de piept !" Poliția își vîrîse în cap că, desigur, comendatorul trebuia să-l cunoască pe băiatul de la mezelărie, care nu sunase la nimeni, și care „se mărginise să

coboare în grabă scara, de cum se auziseră împuşcăturile". Dar că, dintr-un motiv particular şi nu mai puţin de neînţeles, voise să treacă drept căzut din lună. Întreaga atitudine a lui Angeloni, reticenţa sa de încăpăţînat melancolic, cu acele întorsături de fraze care nu duceau la nimic, şi care dădeau doar în vag şi în dilatoriu, timiditatea sa mai mult sau mai puţin jucată şi valorificată, acele neaşteptate roşeli ale nasului său mucos, şi acei ochi care implorau, şi care se fereau la început, apoi deveneau rătăcitori şi înrouraţi, înlăuntrul a două caverne de teamă, apoi o confuzie, uneori reală, alteori ciudat ambiguă, toate acestea sfîrşiseră prin a indispune pe cei doi funcţionari : pe Ingravallo, şi pe doctorul Fumi, şeful brigăzii de investigaţii. Ei cîntăriră toată gravitatea, sau puţina justificabilitate a... neîncrederii lor, alimentată de indicii aşa de labile, în dauna acelui excelent grad al şaselea al Economiei Naţionale. Un al şaselea grad de moralitate neîndoielnică, de renume neprihănit ! „De !, gîndi don Ciccio, ca să se consoleze, oricare tînăr şi oricare tînără sînt neprihăniţi pînă la prima lor dragoste... cu chestura !"

Şi-apoi, cine vorbea de suspectări ? El trebuia pur şi simplu să se explice, să spună ceea ce gîndea, să vorbească, să ciripească ! Dacă gîndea ceva, de ce nu vorbea ? De ce nu ciripea ? Era clar : borfaşul sunase din greşeală la familia Balducci, poate în emoţia momentului, poate că înţelesese greşit, sau reţinuse prost indicaţiile pe care i le dăduse o a treia persoană, indicaţii insuficiente. Ingravallo nu-şi scotea din cap ideea acestei uşi greşite. Cele două uşi erau identice, de culoare maronie amîndouă, numărul de sus al apartamentului, fiind invizibil, din cauza întunericului de pe scară. Dîndu-şi seama, şi neprimind răspuns, sunase la uşa din faţă, la cea bună. După doctorul Fumi, în schimb, tipul sunase la familia Balducci ca să se încredinţeze că nu-i nimeni acasă. Doamna Liliana obişnuia să iasă cam pe la ora zece. Assuntina era plecată şi ea, la ţară, la „bătrînul ei tată", care era pe ducă. Assuntina !... De ! Cea cu pieptul ei... Cu curul ei zdravăn... Gina, era şi ea la maici, la şcoală. Domnul Balducci la birou, sau în călătorie de afaceri, ca de obicei, la Vicenza, la Milano. Depoziţia doamnei

Liliana — şi cel care-i luase interogatoriul, cu toată grija, seara, *in loco*, fusese don Ciccio ! — nu aduse nimic interesant. Ea tremura la ideea de a rămînea singură, ea şi Ginetta. Aşa că-l rugase pe Cristoforo, curierul lui bărbatu-său, să vină să ia masa la ea, şi să rămînă peste noapte să le păzească. Îi aranjase camera servitoarei, care lipsea. Nu mai contenea în a-i oferi cuverturi, pleduri : „...să nu-ţi fie cumva frig !..." Era un om voinic, în stare să pună hoţii pe fugă doar cu suflul lui ! Se mai pricepea şi la cîini, la iepuri, la puşti de vînătoare !...

Contesa Menegazzi se aranjase cu un etaj mai sus. Se dusese în vizită la familia Bottafavi, care, la uşă, avea un zăvor „englezesc", cu opt răsuciri, bun şi pentru poarta de la Buckingham Palace. De altfel, Bottafavi, după ce înghiţea seara cîteva supe la rînd, în somn nu visa decît... zăvorul ! Visa că-l avea pe burtă !... Şi-atunci, vecinii îl auzeau strigînd în somn : „Ajutor ! Ajutor !" pînă ce se trezea singur, speriat de propriul său strigăt. Îşi curăţise revolverul, îl năclăise cu vaselină, scosese piedica de la butoi, aşa încît, acum, se rotea ca o vîrtelniţă. Era gata de tras la cel mai mic semn de oportunitate.

Ingravallo rămase uimit că n-o auzise lătrînd pe Lulù, şi ceru lămuriri. O umbră de tristeţe se aşternu pe chipul Lilianei Balducci. Dispărută ! De mai bine de două săptămîni. Era într-o sîmbătă. În ce fel ? Dumnezeu ştie ! Probabil că o vîrîse cineva în buzunar. În grădiniţa de la San Giovanni, unde Tina — uituca aia ! — o ducea la plimbare. Şi-n loc s-o păzească ea pe Lulù, erau destui pierde-vară care o păzeau... pe ea, pe Tina, pe Assuntina !... „Ce să-i faci ! Era o fată care sărea în ochi !... Şi-apoi în ziua de astăzi !..." Căutări la groapa cu gunoi, două anunţuri în *Il Messagero,* întrebări şi mustrări Tinei, implorări pe la toţi... De pomană, căci biata Lulù nu a mai apărut.

Don Ciccio, a doua zi, era tare prost dispus. Ploua şi bătea vîntul ! Un vînt dinspre Grecia, aspru şi furios, care întorcea totul, pe dos, începînd cu sutanele preoţilor, cu cîinii uzi leoarcă. Umbrelele nu serveau la nimic. Streşinile imobilelor, nici atît ! Din ce-i raportă Pom-

peo, îi apăru clar că în toată vecinătatea bijuteriile contesei Menegazzi ajunseseră de pomină. Ridicate în slăvi, dorite cu patimă, invocate în fiece clipă de invidia şi de fantezia femeilor, a copiilor. Se brodau de ani de zile tot felul de poveşti pe seama lor ! Şopteau nevestele : „...mi-ar plăcea să-l am pe ăsta !", sau : „...mi-ar plăcea să-l am pe ăla !", şi fiecare îşi mîngîia gîtul, sau sînul, sau lobii urechilor, de parcă ar cocheta cu degetele într-un şir de mărgele, mîngîind bobiţa unei perle, şi fiecare adăoga : „ca madam Menicacci !", „ca şi contesa Menecacci !". Fiindcă era cu adevărat contesă.

Pe buzele lor superbe, numele acela veneţian suna ca la origină, lupta împotriva uzanţei actuale, adică împotriva eroziunii efectuate de timp. Anafoneza sfredelea refluxul cu vigoarea perforantă a unui ţipar, sau a unor anumiţi peşti anadromi, care ştiu să kilometreze în sus, în sus de tot, ca să se adape din nou la sevele natale, din izvoarele de munte ale Jukonului, sau ale Addei, sau ale lui Rio Negro, în Anzi. De la ultimele transliteraţii ale registrelor parohiale se întorcea la guturala pronunţie a începuturilor : de la Menegaccio la Menego şi la Menico, la Domenico, Dominicus... Anumite fete, puţin instruite de paragrafele eclesiastice, se poticneau de vreo dificultate sabelică sau tiburtină, dar după două sau trei eforturi ajungeau la Menecacci, pe care-l ţipau în jocurile lor, zbenguindu-se de mama focului ! Şi cei doi agenţi ai brigăzii mobile avură prilejul să-l rostească, în prezenţa doctorului Fumi, da, da ! să-l rostească chiar şi ei, cu cea mai lăudabilă dezinvoltură.

Epopeea acelui faimos nume şi a acelor bijuterii, adevărate sau presupuse, a acelei grămezi de bijuterii ale „contesei" de la etajul trei, de la numărul 219 (scara A, să ne-nţelegem bine, fiindcă cea de la scara B este o altă socoteală), această epopee, de-a lungul străzii Merulana şi străzii Labbicana, pînă la Sant'Antonio de Padova, şi pînă la San Clemente şi la Santi Quattro, se înnobilase în sfîrşit, şi arunca străluciri, ca o flacără de hîrtie unsă. Şi asta de multă vreme. De luni, sau de ani. De cînd pierduse un inel cu topaz (unele persoane, iertaţi-mă, pronunţau „topas" !), pe care doamna Menegazzi, sau ca să spunem mai curat : Menecacci, îl

uitase la closet, pentru simplul motiv că era o gîscă înfumurată, şi că i se evaporase creierul ! Inelul îl lăsase la Cobianchi, la San Lorenzo in Lucina, la colţul palatului Ruspoli, puţintel sub pămînt, şi pe urmă, ca printr-o minune, îl regăsi pe etajera de sticlă de sub oglinda lavaboului, dar asta după ce aprinsese o lumînare la Sant'Antonio, că intrase special la San Silvestro, şi numai după ce a aprins-o se întorsese să-l caute. Cu acea ocazie, şi chiar în acea zi, cînd aflaseră vestea, cîteva locatare de la 217 şi 221 jucaseră la loto, la tragerea de la Napoli, oraş recunoscut în materie de miracole, după cum ştie toată lumea. Şi numerele ieşiseră. Două numere, chiar două numere, însă la tragerea de la Bari !... Asta pentru a arăta că faima acelor bijuterii era mare. *„Fama volat"* [1], suspină doctorul Fumi, cu mîinile pe un teanc de dosare roşii, *„Fama volat !"* Şi trebuie să fi zburat cu toate pînzele sus, pînă la urechile acelui blestemat !

Se-nţelege că prima grijă a poliţiei, şi în mod special a doctorului Ingravallo, căruia ziariştii nu se zgîrceau să-i dea titlul de „sîrguinciosul", fusese aceea de a căuta să identifice, şi, dacă-i cu putinţă, să pună mîna pe criminal, adică pe „tînărul în salopetă gri, cu şapcă, şi cu eşarfă verde-închis". Agenţii secreţi, de cea mai mare încredere în ramura mîinilor lungi, adecvat camuflaţi, îşi făcuseră toţi datoria conform ritului, adică îşi puseseră în undiţă, ici şi colo, cîte o momeală !... Apoi, veniseră din nou să raporteze. Bineînţeles, nu toţi odată, ci pe rînd. Răspunsurile lor erau precise, ca ale sibilelor. În sectorul vagabonzilor... care mai de grabă nu era un sector, ci un ocean, nu se auzea decît atît : „Mîna-n gît la turnători !" În ramura prostituatelor şi a peştilor... nu ! Nici pomeneală să fi căzut ceva. După cum îl descrisese doamna Menegazzi, tipul trebuia să fie un pungaş străin de oraş, şi pe deasupra şi-un bădăran. Numai că miercuri, pe la nouă, doctorul Fumi — parcurgînd cam în silă, şi cu un căscat întîrziat, lista păsărilor de noapte — se opri cu privirea asupra semnalmentelor unei oare-

---

[1] Faima zboară (în latină stilcită).

care arestate la Celio, şi categorisită... croitoreasă fără domiciliu fix, la... Torraccio ! Era lista pipiţelor pescuite cu o noapte înainte de diferiţi agenţi de la „moravuri", şi care îi fusese înaintată pentru luare de cunoştinţă. Numele localităţii, Torraccio, de cum îl zărise cu coada ochiului drept, îl şi pusese pe gînduri. Dădu ordin să i se aducă fişa. Şi fişa repeta : Cionini Ines, 20 de ani, din Torraccio, necăsătorită. La „fără domiciliu", o cruciuliţă, care însemna : precis, fără ! „Profesia" : croitoreasă pant. şom. slujnică ! La „acte" : o trăsătură orizontală de stilou, care voia să spună că nu are. Îi insultase pe agenţi, făcîndu-i bădărani ! „Detaşamentul Celio-Santo Stefano, comisariatul San Giovanni".

— Ce-nseamnă pant. ?

— Pantaloni, dom'şef ! E pantalonereasă !...

Agenţii o pescuiseră cînd ea îşi exercita... profesia. Faptul în sine era un fel de pomană : patru lire (lirele de-atunci), pe care ea le ceruse şi le obţinuse de la un trecător, cu care stătuse de vorbă pe fugă, un minut şi jumătate, la adăpostul întunericului şi al lui Santo Stefano Rotondo... de care se deslipise de trei minute, la apropierea sticleţilor. Domnul milos se îndepărtase la timp (din punctul său de vedere).

Doctorul Fumi clătină din cap. Un ultim căscat. Restitui fişa agentului care i-o adusese, iar lista o vîrî în dosarul plin cu hîrtii, de pe masă. Într-adevăr, slabe rezultate. Două sau trei arestări, la nimereală, în „obişnuitele ambianţe" : într-o cîrciumă, într-o lăptărie murdară, într-un bordel de mîna a şaptea, în strada Frangipane, pe o băncuţă, în Santa Croce ! Cam acestea fuseseră de data asta... „ambianţele" ! În total : trei tipi cu şepci pe cap !... Al cui e rîndul — să treacă ! Al treilea, în afară de şapcă, mai avea şi chelbe.

2

În dimineața aceea — de joi, în sfîrșit ! — Ingravallo își putuse îngădui o escapadă la Marino. Îl luase cu el pe Gaudenzio, dar pe drum se răzgîndise, și la Viminale îi dăduse drumul, încredințîndu-i alte sarcini mai mărunte.

Era o zi minunată ! Una din acelea atît de splendid romane, încît pînă și un funcționar de stat de gradul opt ar fi fost gata să sară la gradul șapte, să-și simtă și el inima înfiorată de un nu știu ce... ceva care se aseamănă cu fericirea. I se părea, într-adevăr, că trage pe nas ambrozie, și că i se prelinge în jos, în plămîni ! Iar pe travertin, sau pe tuful fiecărei fațade de biserică, pe creasta fiecărei coloane, pulberea aurie a soarelui, și muștele care zburau în roi. Și-apoi, Ingravallo își făcuse în minte un întreg plan. Căci la Marino, altceva decît ambrozie, ce mai era ? A ! Da !... În pivnița lui dom' Pippo se găsea un vin alb dat dracului, o licoare de patru ani, trasă în niște sticle, și care cu cinci ani înainte ar fi electrizat guvernul Facta [1], dacă Facta factorum ar fi fost în stare să-i depisteze existența. Avea efectul cafelei asupra nervilor lui molizani, și îi oferea, în plus, întregul buchet, toate aromele unui vin de clasă. Mărtu-

[1] Guvernul Facta (februarie-octombrie 1922) a fost răsturnat de „Marșul asupra Romei".

riile şi constatările, lingvo-palatalo-faringo-esofagic modulate, ale unei introduceri dionisiace. Cu unul, sau cu cîteva pahare din acelea îmbrăcate în trestie ! Cine ştie ?!...

În ultimele două zile, peste toate treburile — nu-i numai strada Merulana pe lumea asta ! — fusese de două ori la direcţia tramvaielor „Castelli". Îi plăcea şi lui să iasă puţin să ia aer, pe la unsprezece, decît să-şi năclăiască creierul cu rapoartele confuze sau şovăielnice ale vreunui subaltern. Gaudenzio şi Pompeo erau ocupaţi pînă peste cap într-altă parte. „Niciodată să nu amîni pe mîine, ce poţi să faci astăzi !" Numărul progresiv şi seria biletului, perforat la data de 13, şi ruptura la staţia de coborîre Torraccio, ajutaseră, din fericire, la stabilirea zilei, orei, şi vagonului care emisese biletul, şi, de asemenea, la convocarea la direcţie, în dimineaţa celei de a doua întrevederi, a casierului emitent şi a manipulantului, pentru a fi interogaţi. Duminica, la începutul după-amiezii, se urcau destui călători la Due Santi, la Torraccio, la Frattocchie. Nu le era cu putinţă să-şi amintească chiar de toţi. De vreunul da, şi arătară pe cîţiva călători mai uşor de recunoscut, nu fără să existe contraziceri între manipulant şi taxator, şi confuzii între călătorii din ajun şi cei de a doua zi. Taxatorul, Merlani Alfredo, fiul defunctului Giuseppe, excluse să fi văzut vreun tînăr în salopetă. Nici albastră, nici gri ! „Cu şapca trasă pe ochi ?" Nici asta ! „Cu o eşarfă la gît ?... O eşarfă ?" Da... asta da... „Verde închis, ca iarba !" Confirma cu căldură. Îl izbise faptul, atunci cînd îi dăduse biletul, că eşarfa îi învăluia jumătate din faţă : „Se legase cu ea pînă sub nas !", ca cineva căruia îi era frig, la 13 martie, la Torraccio. Nu, nu avea şapcă. Cu capul gol, da ! Totuşi, cu capul în jos, fără să privească înainte. Un pletos, cu chica zbîrlită, şi nimic altceva. Nu-l văzuse niciodată. Nu ! Poate că nici nu l-ar fi recunoscut. Asta-i tot.

Era, deci, ora unsprezece. Doctorul Ingravallo tocmai se urca în tramvai, în colţul străzii D'Azeglio. Puţinele maşini la dispoziţia poliţiei rătăceau pe cele şapte coline, sau erau de serviciu la Forum, sau la Terrazza, la

Pincio, sau la Giannicolo, așa... ca să-i plimbe pe Domnii Erei Hegirei, pe ștabii cu fesuri negre [1], sau dacă făceau penitență la Collegio Romano, ca toți desculții din piață, erau, totuși, gata să facă un tur chiar cu ei, fiindcă de ! nu se știe niciodată ! În zilele acelea, capitala era vizitată de plenipotențiarii Irakului, și de șefii de stat major ai Venezuelei. Un du-te-vino de lume plină de decorații, care se revărsa buluc pe digul Beverello, pe pasarelele fiecărui vapor mai de soi.

Erau primele răbufneli, primele zvîcnituri, la palat, după un an și jumătate de ucenicie a Capului de Mort în haină de ceremonie, sau în redingotă [2]. Era vremea privirilor amenințătoare, a dezvăluirii goliciunii gogoșilor. Epoca gambetei, a ghetrelor de culoarea turturelei, se putea spune că era pe punctul de a se încheia. Cu brațele lui scurte de tot, ca de broască-rîioasă, și cu cele zece degetoaie, care-i atîrnau pe șolduri ca două șiraguri de banane, avea aerul unui negru înmănușat. Destinele radioase nu avuseseră prilejul să se manifeste — așa cum se va întîmpla mai tîrziu — în toată splendoarea lor. Margherita, decăzută din rangul ei de nimfă a Egeriei, la acela de Didonă abandonată, lansa încă *Novecento*-ul, acel *„neufcent"*, coșmarul milanezilor de-atunci. Se ocupa cu expoziții, de lansări, de pictură în ulei, în acuarelă, de schițe, cît poate să se ocupe o drăguță Margherita. El, în timpul acesta, își proba pălăria, adică cinci pălării. Îi veneau toate de minune ! Ochii lui înspăimîntați, de eredo-sifilitic, de altfel avea și sifilisul lui propriu, mandibulele de lucrător la terasamente, analfabet, de rahitoid acromegalic, umpleau paginile revistei *Italia Illustrata !* și toate Mariile Marbise ale Italiei, de-abia pregătite de confirmare, că și începeau să se-nflăcăreze ! Toate Magdele, Milenele, Filomenele Italiei, de-abia ieșite de la altar, cu văl alb, împodobite cu flori albe de portocal, fotografiate la ieșire din nartex, că și începeau să se umezească visînd la splendidele bravuri ale reteveiului educator !... Toate damele, de la Maiano la Cernobbio, se sufocau în suspine senzuale la adresa puternicului

[1] Fasciștii purtau un fes negru.

[2] E vorba de Benito Mussolini ca și în pasajul de mai jos.

Italiei ! Ziariștii itecaquani se duceau la palatul Chigi să-l intervieze despre rarele sale opinii, pe care le notau cu nesaț, într-o agendă mică, repede de tot, ca să nu scape nici o firimitură. Opiniile Fălcosului treceau oceanul. La opt dimineața erau deja cablogramă, *desde* [1] Italia, în *la prensa* [2] pionierilor, a vînzătorilor de vermut. „Flota a ocupat Corfu ! Bărbatul acesta este providența Italiei !" Dimineața următoare, contralovitura : *desde la misma* [3] Italia. Cu coada între picioare !... Și Magdalenele se-ntreceau să zămislească *Balilli* [4] pentru patrie. Iar mașinile chesturii „staționau" la Collegio Romano.

Era în ziua de 17 martie, orele 11, și doctorul Ingravallo, care se afla în strada D'Azeglio, de-abia pusese un picior pe scăriță, ținîndu-se cu mîna de bara de alamă, ca să se urce în tramvai, cînd apăru pe neașteptate Porchettini, cu sufletul la gură :

— Doctor Ingravallo ! Doctor Ingravallo !

— Ce vrei ? Ce s-a întîmplat ?

— Ascultați-mă, dom'doctor ! M-a trimis dom'șef, și coborînd tonul ; în strada Merulana... s-a întîmplat o chestie oribilă... în dimineața asta, devreme de tot. Au telefonat pe la zece și jumătate. Dumneavoastră de-abia ieșiserăți pe ușă. Doctorul Fumi vă căuta. M-a trimis imediat cu doi agenți să văd la fața locului. Credeam c-am să vă găsesc acolo... Pe urmă a trimis să vă caute acasă.

— Ei ? Despre ce-i vorba ?

— Dumneavoastră nu știți ?

— Ce să știu ? Că eram pe drum...

— I-au tăiat gîtul... iertați-mă... știu că dumneavoastră sînteți puțin rudă.

— Rudă ? Cu cine ?... întrebă Ingravallo, încruntîndu-se, de parcă ar fi vrut să respingă orice fel de legătură cu cineva.

— Voiam să spun, prieten...

— Prieten... ? Ce prieten ?! Prieten cu cine ?

---

[1] Din (span.).
[2] Ziarul (span.).
[3] Din aceeași (span.).
[4] Numele copiilor din legiunile fasciste.

Şi adunînd în chip de lalea cele cinci degete ale mîinii sale drepte, don Ciccio balansă acea floare în ipotipoza digito-interogativă atît de obişnuită la cei din Puglia.

— A fost găsită doamna... doamna Balducci...

— Doamna Balducci... ?

Ingravallo se făcu palid, îl prinse pe Pompeo de braţ :

— Eşti nebun !...

Şi-l strînse tare, atît de tare că lui Cange i se păru că-l strînge o menghină, sau o altă maşinărie.

— Dom' doctor ! Cel care a găsit-o a fost văru-său, doctorul Vallarena... Valdassena. Au telefonat imediat la chestură. E şi el, acolo, în strada Merulana. Am dat dispoziţii. Mi-a spus că-l cunoaşteţi... şi agentul ridică din umeri. Zice că venise s-o vadă ca să-şi ia rămas bun, pentru că pleacă la Genova. Să vă luaţi rămas bun la o oră aşa de devreme, îi zic eu !... Şi zice că a găsit-o întinsă pe jos, într-un lac de sînge ! Sfîntă Fecioară !... Unde am găsit-o şi noi, pe parchet, în sufragerie, întinsă de-a curmezişul, cu fusta dată peste cap... cum s-ar zice... numai în chiloţi ! Capul întors puţintel... Cu gîtul tăiat, tăiat tot într-o parte. De-aţi vedea ce tăietură, dom' doctor ! Îşi uni mîinile a implorare, apoi îşi trecu dreapta pe frunte. Şi ce expresie, dom' doctor !... Să-ţi vină să leşini, zău aşa ! O să vedeţi şi dumneavoastră ! Ce tăietură ! Nici măcar un măcelar n-ar fi fost în stare de-aşa ceva. Îh !... Oribilă ! Şi ochii care priveau fix, fix de tot, spre bufet !... Şi pielea întinsă, întinsă bine, şi albă, de părea o pînză clătită. Era oare tuberculoasă ?... Părea să se fi chinuit mult pînă să moară...

Ingravallo, palid, scoase un geamăt ciudat, un suspin, sau un vaiet de rănit. De parcă s-ar fi simţit rău chiar el !... Ca un porc mistreţ cu un glonţ în trup.

— Doamna Balducci, Liliana... murmură el, privindu-l în ochi pe Cange. Îşi scoase pălăria. Pe frunte, la rădăcina părului negru cîrlionţat, un şirag de picături : o sudoare neprevăzută. Ca o diademă de teroare, de durere. Chipul, de obicei măsliniu, se înălbise de teamă. Era lac de sudoare. Părea sleit, şi, totuşi, spuse :

— Hai ! Să mergem !...

Ajunşi în strada Merulana, în faţa porţii, negreala mulţimii, cu coroana ei de roţi de biciclete. „Circulaţi ! Poliţia !“ Şi fiecare se da la o parte. Poarta era închisă. De pază stăteau un agent, doi sergenţi, şi doi carabinieri. Femeile îi întrebau, iar ei le răspundeau : „Circulaţi !“ Femeile voiau să ştie. Trei sau patru dintre ele şi începuseră să vorbească de numerele de loto. Erau de acord pentru şaptesprezece, dar mai discutau de treisprezece.

Cei doi urcară la apartamentul Balducci, la primitoarea casă pe care Ingravallo o cunoştea, se poate spune, destul de bine. Pe scară, o forfotă de umbre, şi şuşoteli ale locatarelor. Un copil plîngea. În vestibul... nimic deosebit de semnalat (obişnuitul miros de ceară, ordinea obişnuită), în afară de faptul că doi agenţi, muţi, aşteptau dispoziţii. Pe un scaun, un tînăr cu capul în mîini. Se ridică. Era doctorul Valdarena. Pe urmă apăru, din umbra coridorului, portăreasa. Tăcută, durdulie. Nimic deosebit, s-ar fi zis. Dar, de-abia intraţi în sufragerie, pe parchet, între masă şi micul bufet, pe jos... lucrul acela oribil !

Corpul sărmanei doamne zăcea într-o poziţie infamă, culcat pe spate, cu fusta de lînă gri şi combinezonul alb ridicate în sus, pînă aproape de piept, ca şi cum cineva ar fi vrut să descopere candoarea fascinantă a *dessous*-ului, sau să investigheze starea lui de curăţenie. Avea chiloţi albi, tricotaţi cu ochiuri fine, foarte delicaţi, bordaţi — pe la jumătatea coapsei — cu o dantelă delicată. Între dantelă şi ciorapi, care aveau o uşoară strălucire de mătase, se descoperise albul extrem al cărnii, de o paloare clorotică. Coapsele, puţin deschise — şi pe care cele două jartiere, de un ton liliachiu, păreau să le pună şi mai mult în valoare — pierduseră din căldura lor, şi începuseră să prindă din răceala sarcofagului şi a tăcutelor cavouri. Precizia execuţiei împletiturii tricoului, scotea inutil în relief — pentru ochii acelor frecventatori de slujnice — solicitările obosite ale unei voluptăţi a cărei ardoare, al cărei freamăt, păreau că se degajă din dulcea moliciune a muntelui, din acea dungă, semnul carnal al misterului... pe care Michelangelo (don Ciccio revăzu tot răul pe care acesta şi-l făcuse la San Lorenzo)

crezuse nimerit să-l omită. Pedanterii !... Dar să lăsăm asta !...

Jartierele întinse, ondulate doar pe margini, — o ondulație străvezie, de lăptucă, — elasticul de mătase liliachie, într-un ton care părea că degajă parfum, erau mărturia fragilei distincții atît a femeii cît și a categoriei sociale, a eleganței discrete, a îmbrăcăminții, a gesturilor, și care, acum, erau schimbate cu imobilitatea unui obiect, sau a unui manechin desfigurat. Ciorapii... întinși, de o eleganță blondă, aproape ca o nouă piele, care i-a fost dată (pe căldura creată) de magia modernă a blestematelor tricoteze... ciorapii încorticau, cu vălul lor de lumină, conturul picioarelor, genunchilor ei minunați... picioarelor puțin desfăcute... ca pentru o invitație oribilă. Oh !... Și ochii !... Unde, și pe cine priveau ? Chipul !... Oh !... Era zgîriat... pînă sub ochi ! Și pe nas !... Oh ! Chipul ei !... Și ce obosit, teribil de obosit, părea capul bietei Liliana, sub părul care-l învăluia ca un nimb !... Străveziu de palid, chipul era slăbit de chinurile groaznice ale Morții.

O adîncă și teribilă tăietură roșie îi deschidea gîtul. Cine o făcuse dădea dovadă de ferocitate. Prinsese jumătatea gîtului, din față spre dreapta, adică spre stînga, pentru ea, dreapta pentru cei care o priveau. O tăietură destrămată pe margini, ca rezultată din repetarea loviturilor cu lama, sau cu vîrful. Oribil ! Cu neputință de suportat ! Printre bulele spumei negre a sîngelui, care se închegase de curînd, se vedeau niște firișoare roșii, destrămate... Oribilă amestecătură ! Pentru agenți, forme curioase ; pentru novici, păreau găuri, ca de macaroane subțiri, de culoare roșie, sau trandafirie.

— Traheea, murmură Ingravallo, aplecîndu-se, carotida, jugulara... Dumnezeule !

Sîngele mînjise tot gîtul, partea din față a bluzei, o mînecă, mîna. O înspăimîntătoare scurgere de un roșu închis, de Faiti sau de Cengio (don Ciccio își reaminti imediat, cu un îndepărtat plînset în suflet, de sărmana maică-sa). Sîngele se închegase pe dușumea, pe bluză, între sîni. Se întinsese și pe marginea fustei, pe poala răsturnată a acelei rochii de lînă, zvîrlită în sus, pe celă-

lalt umăr. Părea că trebuie să se închege de la o clipă la alta, rezultînd un fel de cheag lipicios, ca un caltaboș.

Nasul, și fața, așa căzută, și puțin întoarsă într-o parte, ca a cuiva care nu mai e în stare să se lupte, fața resemnată la voința Morții, apăreau brăzdate de zgîrieturi de unghii, ca și cum călăul ar fi fost cuprins de pofta de-a o desfigura în felul acela. Oribil !...

Ochii erau pironiți înfricoșător ! Ce anume priveau ? Ce ?... Priveau, priveau în direcția, nu se știe unde, spre bufetul mare, în sus, în sus spre tavan. Chiloții nu erau însîngerați, și lăsau goale două porțiuni din coapse, ca două inele de piele, pînă la blondul lucios al ciorapilor. Brăzdătura sexului... s-ar fi zis că-i la Ostia, vara, sau la Fortul de marmoră de la Viareggio, cînd stau întinse pe plajă să se coacă la soare, să te facă să vezi... tot ce vor ele să vezi. Și cu tricourile din ziua de azi, strînse zdravăn pe trup !... De !...

Ingravallo, cu capul descoperit, părea spectrul lui însuși. Întrebă :

— Ați mișcat-o ?

— Nu, dom' doctor ! îi răspunseră.

— Ați atins-o ?

— Nu, dom' doctor !

Se vedea însă bine că cineva, care intrase cu picioarele în acea baltă de sînge de pe parchet, cărase pe tocuri și pe pingele sînge de jur împrejurul bietei Liliana. Ingravallo se supără. Cine putuse să facă asta ?

— Sînteți cu toții niște găgăuți ! strigă la ei. Niște gură-cască !

Ieși în coridor, trecu apoi în vestibul și se plantă în fața doctorului Valdarena, care stătea doborît pe un scaun de bucătărie, cu Pompeo lîngă el, ca un băiețaș care se ține de fusta maică-si. De portăreasă nici pomeneală. Pesemne coborîse în camera ei. O chemase cineva.

— Ei ? Cum se face că vă aflați aici ?

— Domnule doctor, răspunse Valdarena, cu ton serios, calm, și totuși rugător, și, considerînd că întrebarea era îndreptățită, continuă privindu-l în ochi : ...venișem să-mi iau rămas bun de la verișoară-mea, de la biata Liliana... Ținea tare mult să mă vadă mai înainte ca eu să plec. Fiindcă poimîine plec la Genova. Dacă nu mă înșel,

atunci cînd eraţi şi dumneavoastră, în duminica aceea, la masă, am pomenit că mă stabilesc la Genova. Am şi eliberat camera.

— La Genova ! exclamă don Ciccio distrat. Care cameră ?

— Camera unde locuiesc ! În strada Nicotera, 21.

— Dînsul e primul care a picat aici... interveni agentul Santomaso.

— În orice caz, dînsul a fost primul care a intrat aici, confirmă Porchettini. Pe urmă au telefonat la chestură...

— Cine a telefonat ?

— Păi... toţi ! răspunse Valdarena. Nu mai ştiam pe ce lume mă aflam. Eu, un chiriaş de la etajul de deasupra, toate femeile. Portăreasa nu era. Camera ei era închisă.

— Aşadar, dumneavoastră aţi dat alarma ?

— Eu... tocmai urcam... Uşa era întredeschisă. Am întrebat : e voie ? e voie ? Dar nu mi-a răspuns nimeni.

— Portăreasa unde era ? Deci, n-aţi văzut-o ? Dar ea, v-a văzut ?

— Nu, nu ! Nu cred...

Coana Pettacchioni, care între timp reapăruse, confirmă. Ea se afla pe scara B, pentru curăţenia zilnică. Natural că începuse de sus, de la ultimul etaj. În realitate, mai întîi, cu mătura în mînă, se pusese la vorbă pe palier cu doamna Cucco, de la cinci, scara B ! Cu Elia Cucco, văduva Bolenfi de la Castiglion dei Pepoli... Şi era cît pe-aci să adauge şi... nătîngul. Pe urmă se dusese sus, cu mătura şi cu găleata. Intrase „doar pentru o clipă" la general, la Marele Ofiţer Barbezzi, care stătea la mansardă, ca să-i facă ceva treabă. Lăsase afară găleata şi mătura.

O fetiţă care se urcase la Bottafavi — era odrasla familiei Felicetti, şi în fiecare dimineaţă se ducea la Bottafavi să le spună „bună ziua", iar ei îi dădeau bomboane — fu prinsă de mînă de coana Manuela şi băgată în vestibul unde o întrebă dacă era adevărat sau nu. Şi ea, cu un glăsuleţ de tîmpiţică, confirmă că era adevărat, că nu întîlnise decît două femei care coborau scara. Că fiecare avea plasa ei pentru cumpărături. „Dar pă-

reau că-s de la țară", adăugă coana Pettacchioni, după părerea ei.

— Cine erau femeile astea ? întrebă distrat Ingravallo. Apoi, lui Valdarena : Arătați-mi mîinile ! Valdarena se supuse. Veniți mai la lumină ! Mîinile tînărului apărură foarte curate, pielea albă, sănătoasă, caldă, moale, străbătută de vine prin care curgea căldura plăcută a tinereții. Un inel lat, cu sigiliu, de aur galben, cu un splendid matostat, iar în matostat gravată o monogramă, pe inelarul drept. Era compact, solid, gata, s-ar fi spus, să sigileze o scrisoare sau o declarație secretă. Dar pe mînecuța dreaptă a cămășii... sînge ! La colțuri ! De la aurul butonului pînă la colțuri.

— Ce-i cu sîngele ăsta ? întrebă Ingravallo, cu un rictus de dezgust, fără să lase, totuși, mîna pe care o strîngea cu vîrful degetelor.

Giuliano Valdarena păli :

— Credeți-mă, domnule comisar ! Vă mărturisesc !... Am atins fața bietei Liliana. M-am aplecat deasupra ei... am pus apoi un genunchi pe duşumea... Voiam s-o mîngîi. Era rece !... Voiam să-i spun... adio ! N-am putut să mă reţin. Voiam să-i las în jos fusta... mă înțelegeți... biata mea verișoară ! În ce stare se afla ! Dar n-am mai avut curajul... s-o ating și-a doua oară. Era atît de rece. Nu, nu. Și-apoi...

— Și-apoi, ce ?

— Și-apoi, m-am gîndit... am înțeles că nu aveam dreptul să ating nimic. Am alergat afară, am strigat. Am sunat în față. A răspuns o voce de femeie : „Cine e ? Cine e ?" dar nu voia să deschidă.

— Aveau dreptate. Și-atunci ?

— Atunci... am strigat din nou. Au coborît alții... sau au urcat. Venise lume ! Nu știu de unde... Toți voiau să vadă. Țipau. Am telefonat la chestură. Ce trebuia altceva să fac ?

Don Ciccio, privindu-l dur, în străfundul ochilor, îi lăsă mîna liberă, care căzu în jos moale. O strîmbătură de repulsie persista pe fața sa : o ușoară crispare a nasului, doar pe o parte. Reflectă o clipă, continuînd să-l pironească cu privirea :

— Cum se face că sînteți așa de calm ?

— Calm ? Nu știu să plîng. Au trecut ani de cînd nu am avut prilejul să plîng. Nici chiar atunci cînd maică-mea... s-a remăritat și s-a dus la Torino. Manșeta trebuie că atinsese ușor rana, gîtul. Era inevitabil, nu ? Cu atîta sînge ! Trebuie să plec poimîine. Am primit ordin. Mi se părea că-mi părăsesc familia, propriul meu sînge. Voiam să-mi iau rămas bun, voiam s-o salut pe biata, pe biata Liliana ! Sărmana... Era disperată și splendidă ! Ceilalți îl ascultau în tăcere. Don Ciccio îl scruta cu privirea, dur. Doar o mîngîiere, Doamne ! Pentru un sărut nu mai aveam putere. Era rece ! Apoi am plecat. Aproape am fugit. Mi-era teamă de moarte, vă rog să mă credeți. Am strigat lumea. Ușa era deschisă, ca după trecerea unei fantome. Liliana ! Lilianuccia !...

Ingravallo se aplecă și-i examină pantalonii, la jumătatea piciorului, la genunchi. Pe cracul stîng, la genunchi, o ușoară urmă de praf.

— Unde ați îngenunchiat ? Cu care genunchi ?

— Păi... lîngă bufetul acela mic. După cît mi-aduc aminte, cu stîngul, da ! Ca să nu intru în tot sîngele acela.

Don Ciccio îl fixă chiorîș.

— Domnule doctor, băgați de seamă că trebuie să ne spuneți așa cum stau lucrurile cu adevărat. Cred că pricepeți și dumneavoastră că nu este cazul, nici momentul... nici locul să faceți apel la fantezie !

— Dar la ce vă gîndiți, domnule doctor ? Ceea ce vă spun este purul adevăr ! Dacă raționați...

— Ce să raționez ? Spuneți-mi ! Povestiți-mi ! Să auzim ! Dumneavoastră sînteți cel care trebuie să orientați cercetările noastre. Și asta spre binele dumneavoastră !

I se raportă lui Ingravallo că Gina, fetița, se întorsese chiar în clipa aceea de la Sacro Core. Joi se-ntorcea la unu, pentru masă. Domnul Balducci trebuia să sosească a doua zi de la Milano... sau de la Verona. Ingravallo căută s-o sondeze pe fetiță, care plîngea, dar nu scoase nimic. După ce băuse cafeaua cu lapte, înainte de opt, își luase rămas bun de la „maică-sa", care-i dăduse obișnuitul sărut de dimineață, și care o întrebase ca de obicei : „Știi lecția ?", ea îi răspunsese că „da !" și plecase la școală. Pînă ce s-o ducă înapoi la maici, Gina a fost

dată în grijă locatarilor. Mai precis, familiei Bottafavi, de la etajul de deasupra. Doamna Menegazzi era prea tulburată ca să fie în stare să-i dea vreun ajutor micuței. O șuviță de păr, galben, îi cădea pe nas. Nu se putuse pieptăna. Părea o perucă din mătase de porumb, împodobită cu panglici. Spunea că blocul acela era blestemat. Și cu ochii roșii, adînciți în orbite, încrețiți pe margini, o invoca pe Fecioara Maria ! Spunea și repeta într-una că numărul „șaisprezece este un număr blestemat". Fetița, care întîlnise pe cele două femei pe scară, nu știa să dea lămuriri. Cu ochii mari deschiși, spunea „da", spunea „nu", biata de ea, cu buzele tremurînde de teama pe care i-o insufla căpățîna neagră a lui Ingravallo, care, în mintea ei, trebuia să fi fost omul care umblă cu sacul și culege fetițele care plîng într-una !... Se lămuri că cele două femei urcaseră la avocatul Cammarota (la etajul patru), adică la soția acestuia, ca să-i ducă două cașuri proaspete. De două ori pe săptămînă aduceau caș.

Agenții îl găsiseră și pe Cristoforo, curierul lui Balducci. Păru ca izbit în moalele capului ! Ieșise din casă la șapte și jumătate, după o cafea bună pe care doamna Liliana îl obligase, cu drăgălășenie, s-o bea. Lapte nu putea să bea fiindcă-i făcea rău la stomac. Ieșise puțin înainte de Gina, care se ducea la opt la Sacro Core. Cristoforo nu putu suporta să se uite mult la tabloul acela macabru : „Nu ! Nu pot s-o privesc !" și își făcu cruce. Lacrimi i se rostogoliră pe fața cam veștejită. Doamna Liliana îi dăduse să facă niște comisioane. Să achite o factură, să cumpere două mături, să ia orez, ceară pentru parchet, să ducă un cupon de stofă la croitoreasă. Înainte însă, trebuise să treacă pe la birou, să-l deschidă, să șteargă praful de pe mese. Doctorul Ingravallo nu-l slăbi o clipă. Îi dădu ordin lui Cange să-l mai descoasă. Cît privește pe Giuliano Valdarena, i se aduse la cunoștință că trebuia să rămînă la dispoziția anchetatorilor.

Cercetările continuară la fața locului, la începutul după-amiezii, cu poarta închisă, cu ușa închisă, cu întăriturî de agenți, cu adjutantul Valiani de la secția criminologică, și cu intervenția specială a biroului antropometric. Chiriașii, și chiar portăreasa, fură rugați să nu

stea pe scări, „ca în felul acesta să lase să se desfășoare mai bine investigațiile", și să rămînă, în schimb, pe cît este cu putință, „la dispoziția" poliției. Judecătorul de instrucție apăru după cinci și jumătate. Procuratura regală fusese anunțată de crimă puțin înainte de patru, prin filiera obișnuită, adică prin intermediul doctorului Fumi și al chestorului. Bunul Cristoforo, pestrița Menegazzi, micuța Gina, artileristul Bottafavi, doctorul Valdarena, frumosul tînăr, fuseseră ascultați alternativ, sau în același timp. Dar „vălul celui mai adînc mister, continua să planeze asupra crimei", arătau mai tîrziu ultimele știri, într-un ziar care lansase aceasta, și o striga pe Corso Umberto. Ziariștii, oricît încercaseră, nu reușiseră să treacă pragul apartamentului familiei Balducci. Se îmbulziseră, totuși, la intrarea imobilului, asaltînd-o, în schimb, pe doamna Elodia, care se arătase foarte încîntată, ca în toate joile și duminicile. Doamna Elodia le făcea ochi dulci agenților, iar ei îi rîdeau în nas.

Pînă la urmă se lămuri că nici unul din chiriașii imobilului nu putea furniza indicații cu privire la autorul, sau la autorii, crimei. Nimeni, în afară de fetiță, de Maddalena Felicetti, nu întîlnise vreo persoană pe scări, și nici chiar pe Valdarena, nu, nu-l văzuse nimeni. Valdarena era doctor în științe economice, și Ingravallo știa asta foarte bine, și funcționar la Standard Oil. Cîtva timp lucrase la Vado Ligure, pe urmă la Roma. Acum era pe punctul să se transfere la Genova, și totodată să se-nsoare. Era logodit cu o fată din Genova, o frumoasă brunetă, a cărei fotografie o arăta tuturor : Lantini Renata. Fata, natural, era de familie foarte bună ! Și doctorul Valdarena, domnișorul Giuliano, „se îndrăgostise foc" de această foarte bună familie... Balducci îi vorbise de asta lui Ingravallo, într-o zi cînd se întîlniseră la Cantinone, nu fără oarecare binevoitoare aluzie la vîrsta plină de ardoare, și la lipsa de perspicacitate care îl îndurerase, și pe care o dovedise cu un mănunchi de cărți de joc care-i rămăseseră, într-o bună zi, lipite de degete, o parte cel puțin, în loc să se fi scăpat de ele, sistematic, ca fluturii printre degetele unui Apollo, din aceia de marmură, care se găsesc în grădinile publice. Domnul Balducci îl definise pe domnișorul Giuliano, „un băiat

frumos" (pentru asta nu era nevoie de referințe), „doctor în științe economice", cu unanimitate de voturi, și toate felicitările juriului, dar totdeauna puțintel bățos, cum se întîmplă de cele mai multe ori cu cei care vor să-i învețe pe alții... cum se face economie !... Stătea puțin cam prost cu banii... mai mult decît i-ar fi putut dori un văr roman, darămite un socru genovez. „Nu se poate spune că trage pisica de coadă, dar, în sfîrșit, la vîrsta lui, cu toate tentațiile astea din jur, mă înțelegeți, un băiat ca el, dacă nu stă prost cu banii... apoi totu-i merge în plin !" În seara aceea, la Cantinone d'Albano, Ingravallo era posac. Rubiconda indulgență și aproape chiar solidaritatea masculină a lui Balducci și a domnului soț, cu o scobitoare în dinți, îi dădea impresia unei prea bune digestii... datorată, desigur, vinului „Gabbioni Empédocle e Figlio". Acea nepăsare veselă, de după masă, de comis-voiajor, de vînător cu cizme noi, Dumnezeule ! sfîrșise prin a-l exaspera, pe el, ajuns după ani săraci și grei, de la aridul munte Matese, la procedurile și la hîrțoagele legii, nenorocit și tenace cercetător de cazuri, sau de suflete, în numele legii. Se uitase cu coada ochiului la Balducci : „Acum o să-ți crească pe frunte ! își zise. Un atol de corali o să-ți crească !" Apoi adăogă cu năduf : „Ah ! Femeile astea !" Avea o mutră mai întunecată ca niciodată sub peruca lui de Astrahan. Giuliano stătea acum, în salon, avînd în preajmă doi agenți.

Frumos băiat, domnișorul Giuliano ăsta ! Ei, frumos !... Mai curînd norocos la femei ! Mai curînd ! Da ! Că-l urmăreau în roiuri, în zbor razant, și se repezeau la el toate, deodată, în picaj, ca muștele la miere. Și el știa ce să facă ! Avea o pungășie, o vîrtelniță din acelea cu oglinjoare, de prins ciocîrliile, un fel al lui de-a fi foarte natural, și foarte ciudat, în același timp... că ți le vrăjea cu nimic. Dădea de înțeles că nu le lua în seamă, sau că se simțea chiar plictisit. Nu ! Sînt prea multe, prea ușurele ! Putea să aibe cu totul altceva, mai de soi !... Făcea pe bărbatul tare, sau pe cel care spune într-una : „Nu mă plictisi..." sau, uneori, pe încrezutul, sau pe domnișorul de familie bună, de neam mare, din strada Banchi Vecchi, sau pe omul de afaceri care nu

are timp de pierdut. Da, da ! Chiar așa ! Chiar așa lucra dumnealui ! În ton cu îmbrăcămintea pe care o purta. Cum îi venea inspirația momentului. După țigările pe care le fuma : cu capăt de aur, sau fără capăt de aur, sau dacă nu avea bani destui, își cumpăra *Nazionali,* care put al dracului ! Îi mai plăcea să facă pe copilașul. Alteori, era capricios și nici nu catadicsea să se uite la vreo femeie. Și-atunci, mai al dracului înnebuneau după el ! Nu ceda decît după o lungă împotrivire, sau după o nesfîrșită încercuire și epuizare a victimei, prelungind furtunosul abandon, sau desträmînd nesupunerea îndărătnică, cu ajutorul unor pseudo-simptome (în realitate sugestii) alternative și contradictorii, de da și nu. Mă iubește — nu mă iubește. Te vreau — nu te vreau. Celor predestinate și neobișnuite și alese după o misterioasă adjudecare, li se dăruia la fel ca mîntuirea veșnică lui Jansenius. Uneori, din contra, cu o neașteptată violență, și fără să țină seamă de ceva, se arunca perpendicular, ca un uliu, asupra celei mai mîndre dintre găinile din toată ograda ! Aproape ca s-o pedepsească (sau s-o recompenseze) cu acea fulgerătoare vrăjitorie, ca s-o scape de un cusur ascuns în ființa ei, de o rușine... anterioară acestei preferințe glorificatoare. Într-un asemenea caz, recunoștința glorificatei putea să se urce pînă la stele, la fel și teama ei, sau chiar speranța ei, a unui bis.

Era de așteptat ca Ingravallo, mai înainte chiar de sosirea judecătorului, și după cum se prezentau lucrurile, să decidă arestarea lui Valdarena.

Doar mai tîrziu, în dimineața următoare, Procuratura regală schimbă arestarea în detențiune provizorie, și dădu dispoziție pentru îndeplinirea mandatului respectiv, cu toate că arestarea se întîmplase, și că arestatul fusese încarcerat la Regina Coeli. Pînă seara tîrziu comisarul șef și cei doi experți ai biroului criminologic nu renunțară la releveurile obișnuite, nici la fotografierea moartei. Aduseseră tot ce le trebuia. Nu era cazul să i se telegrafieze lui Balducci, dat fiind că întoarcerea lui era iminentă, nici să fie căutat de chesturile din Milano, Padova, eventual Bologna, căci trebuia să se ducă și la Padova. Cristoforo, doamna Menegazzi, care nu mai termina să se vaicăre de cele întîmplate, domnul Botta-

favi, coana Pettacchioni și bărbatu-său, ăla de la Centrala laptelui, se oferiseră cu toții să se ducă la gară să-i iasă în întîmpinare. Trebuia ferit de șoc, trebuia pregătit într-un fel. Rudele ? Un telefon în sud...

Rudele fuseseră „înștiințate" oficial, tîrziu, dar Ingravallo interzisese însă de dimineață să le lase să intre. Investigații repetate și meticuloase contestații autoptice, atît din căpățîna lui don Ciccio, cît și a adjutantului Valiani, cum era și de așteptat, nu lămuriră mare lucru ! Doar cîteva indicii, evidente, de furt. Nu fusese găsită nici o armă. După ce se uitară însă, în sertare și în casete, își dădură seama că ceva tot aveau să afle. Și-apoi, nu erau atît de necunoscători pe cît își dădeau silința să pară. Arme, nu ! Și nici indicii, în afară de picăturile roșii de pe dușumea, și sîngele... luat pe tocuri. Lîngă spălător, în bucătărie, podeaua în carouri era udată cu apă. Un cuțit „foarte ascuțit", și cu totul uitat, era cel mai indicat instrument pentru o astfel de operație. Picăturile, mai degrabă decît de pe mîna unui asasin, păreau să se fi scurs de pe cuțit. Acum, erau negre. Strălucirea neașteptată, tăișul, ascuțimea scurtă a unei lame. La ea, spaimă. El, desigur, lovise pe neașteptate, și insistase apoi, la gît, la trahee, cu o siguranță feroce. „Lupta corp la corp", dacă totuși era de crezut, nu trebuie să fi fost nimic altceva decît un nenorocit efort din partea victimei, o privire îngrozită, și imediat implorantă, schițarea unui gest, o mînă de-abia ridicată, albă, încercînd să înlăture oroarea, încercînd să strîngă încheietura mîinii păroase, mîinii implacabile și negre a ucigașului, stînga, care îi și înhățase fața cu unghiile, și-i răsturnase capul, ca să aibă gîtul cît mai liber, în întregime gol, și fără apărare împotriva fulgerării unei lame, pe care dreapta o și ridicase, gata să rănească, să ucidă.

Și mîna de ceară slăbea, cădea... atunci cînd Liliana avea cuțitul înfipt în gîtlej, cînd îi rupea traheea, și sîngele, tăindu-i respirația, i se scurgea în plămîni. Cînd tușea, chinuitor, respirația îi gîlgîia sîngele afară, ca pe niște bule roșii de săpun. Iar carotida, jugulara, aruncau ca două pompe, luf, luf, la distanță de o jumătate de metru. Respirația, ultima laterală, cu bule, în purpura

cumplită a vieții ei. Și ea simțea sîngele în gură, și vedea acei ochi care nu mai aveau nimic de om, ațintiți asupra rănii. Mai avea de lucru... Încă o lovitură !... Și ochii !... Ochii fiarei nemaiîntîlnite ! Cruzimea nebănuită a lucrurilor... i se revela deodată... scurți ani ! Dar durerea puternică îi tăie respirația, îi anihilă memoria, viața. O călduță și dulceagă savoare a nopții.

Mîinile, foarte albe, cu unghiile gingașe, acum de culoarea pervinci, nu prezentau răni. Nu putuse, nu îndrăznise să apuce tăișul, să se împotrivească puterii ucigașului. I se oferise ucigașului. Fața și nasul aveau zgîrieturi, ici și colo, în oboseala și paloarea morții, de parcă ura ar fi depășit de departe moartea. Degetele nu aveau inele, iar verigheta dispăruse. Nici nu-i trecea cuiva prin minte, în vremea aceea, să impute patriei dispariția unei verighete [1]. Cuțitul lucrase pe contul lui. Liliana ! Liliana ! Lui don Ciccio i se părea că dispăruse orice frumusețe, orice gingășie de pe fața pămîntului.

Expertul biroului de criminalogie excluse briciul, care dă tăieturi mai netede, dar mai superficiale, și, în general, multiple, instrumentul neputînd să fie folosit cu vîrful, și nici cu atîta violență. Violență ! Da, rana era foarte adîncă, oribilă. Încă puțin și ar fi secționat jumătate din gît. În toată sufrageria, nu era nici un indiciu... în afară de sînge. Nici măcar în jur, prin celelalte camere. În afară de evidente urme de sînge pe spălătorul bucătăriei, diluate, că păreau de la vreo broască, și multe picături roșu-aprins, sau deja negre, pe podea, rotunde și radiate, cum face sîngele atunci cînd cade în picături pe jos. Ca secțiuni de asteroizi. Acele picături, oribile, constituiau semnul unui itinerariu evident : de la corpul rămas în drum, de la călduța mărturie a ei, a moartei — Liliana ! — pînă la spălătorul bucătăriei, la chiuveta rece, pînă la răceala care ne eliberează de orice amintire. Multe picături, în sufragerie, și din care cinci, sau poate mai multe, se învecinau cu alt sînge, cu toată acea nă-

[1] În 1935, ca să răspundă sancțiunilor economice, regimul fascist a invitat pe femeile italiene să dăruiască patriei verighetele lor.

clăială, cu petele și cu băltoaca cea mai mare de sînge, de unde îl luaseră pe pantofi blestemații aceia de găgăuți, și-l tîrîseră peste tot locul. Multe picături în coridor, puțin mai mici, multe în bucătărie, și cîteva frecate iute, șterse cu vîrful tălpii, ca să nu se mai vadă pe pietrele albe hexagonale. Au fost cercetate mobilele : unsprezece casete și sertare de dulapuri și de bufete, și care n-au putut fi deschise. Giuliano, în salon, era păzit cu strășnicie de doi agenți. Cristoforo îi adusese două chifle și două portocale. Toată lumea continua să se învîrte și să-și tîrșască picioarele prin casă. Să-ți vină să înnebunești. Don Ciccio se așeză istovit, în anticameră, în așteptarea judecătorului. Pe urmă se duse din nou în sufragerie : o privi ca pentru a-și lua rămas bun de la sărmana ființă asupra căreia stăteau de vorbă, în șoaptă, fotografii, atenți să nu se mînjească chiar ei, sau mașinăriile lor, lămpile, ecranele, firele, trepiedele, aparatele cu burduf. Descoperiseră două unghiuri, din spatele a două fotolii, și făcuseră să sară siguranța de două sau de trei ori. Una din cele trei siguranțe ale apartamentului. Pînă la urmă se hotărîră pentru magneziu. Lucrau ca doi heruvimi sinistri, plini de dorința de a le reuși treaba, fără să le pese de îngrozitoarea oboseală, sau de recele, de sărmanul rebut al răutății lumii. Manevrele lor de muscoi, firele acelea, reglarea diafragmelor, punerea de acord, în șoaptă, asupra soluției celei mai bune, ca nu cumva să aprindă întreaga casă... erau primul semnal al eternității asupra simțurilor opace ale ei, ale acestui trup de femeie care nu mai avea nici pudoare, nici memorie. Operau asupra „victimei" fără să poată răscumpăra mîrșăvia. Frumusețea, îmbrăcămintea, trupul neinsuflețit al Lilianei, erau acolo : carne moale, gingașă, ascunsă încă privirilor. Și în obscenitatea acelei poziții involuntare — și motivele erau, fără îndoială, fusta ridicată în sus, expunerea picioarelor, și, mai sus, relieful și șanțul de voluptate care le atîța pofta celor mai slabi, și ochii adînciți, dar îngrozitor de dilatați, privind fără țintă, undeva spre bufet — moartea îi apăru lui don Ciccio ca o despărțire extremă a lucrurilor posibile, o defazare de idei interdependente, armonizate nu de mult în ființa Lilianei. Unitate care se risipește, care nu-i în

stare să se constituie şi să acţioneze ca atare, în căderea neprevăzută a raporturilor sale, a oricărui raport cu realitatea sistematizatoare.

Paloarea dulce a chipului ei, atît de alb în visele opaline ale serii, cedase puţin cîte puţin, prin modulaţii funebre, la un ton cianotic, de obosită pervincă. De parcă ura şi insulta fuseseră prea greu de suportat, de descoperit, pentru frageda floare a fiinţei şi a sufletului. Don Ciccio îşi simţea spinarea cuprinsă de fiori. Încercă să gîndească. Asuda.

Scoase maşinal din buzunar biletul. Din buzunarul drept al hainei, unde îl pusese dimineaţa, şi unde se mai afla încă, după tot efortul zilei, împreună cu o jumătate de ţigară şi cu cîteva firimituri... Biletul lunguieţ, albastru-verzui, al tramvaielor „Castelli", perforat la 13, şi cu o altă gaură, sau ruptură, la Torraccio. Îl suci, îl răsuci. Trecu apoi în anticameră, în camera conjugală. Sleit de puteri, se prăbuşi pe un scaun.

Se chinui să adune evidenţele, aşa disparate, să apropie momentele, momentele consumate ale timpului, ale timpului sfîşiat, mort. Înainte de toate, cele două „ticăloşii" puteau fi conexate ? Da sau nu ? Exista vreun raport între agresiunea de necrezut suferită de o neghioabă, de doamna Menegazzi, o femeie... zeamă de spanac, şi această crimă înspăimîntătoare ?... Acelaşi bloc, acelaşi etaj ! Totuşi... E cu putinţă ? La distanţă de trei zile ?

Raţiunea... îi spunea că cele două delicte nu aveau nimic comun. Primul, ei ! un jaf „îndrăzneţ", operă a unui pungaş foarte bine informat asupra obiceiurilor şi tabieturilor celor de la 219, scara A. „Scara A, scara A", bolborosea pentru el, clătinînd imperceptibil din capul cîrlionţat, negru, şi fixînd un punct pe duşumea, cu mîinile împreunate, coatele pe genunchi : „Da, da ! Ai spus bine ! Jaf la domiciliu."

Şi băiatul ăla de prăvălie care nu era de găsit, ca informator, sau pus să pîndească... da, da ! om de pîndă, fără îndoială, deoarece doamna Menegazzi, imbecilă cum era, nu avea nici cea mai mică idee, dacă era sau nu complice. Şi smiorcăitul, prăpăditul ăla de domn Comen-

dator la Economie, căruia îi plăcea să i se aducă trufe la domiciliu... „O ! Comendatorul Angeloni !“ suspină cu oarecare afectare. „Căruia îi plăceau anghinarele. Să mergem să vedem. Sau îi plăcea şunca de munte, din strada Panisperna. Acolo jos, în colţ, în colţul străzii dei Serpenti !“

Şi soneria la familia Balducci ? O greşeală, desigur ! Sau o alternativă ? Sau o precauţie ? Înconjurată de tăcere ? Oricum, era clar, un hoţ. Jaf, înarmat, violare de domiciliu...

Celălalt însă, Sfîntă Fecioară !... Aveai de ce să-ţi faci semnul crucii ! Se mai văzuse vreodată un asemenea lucru ?! Cît priveşte mobilul, furtul, nu se putea exclude nici aici. Şi asta pînă la întoarcerea lui Balducci. Şi-apoi, şi-apoi ce ? Casetele vorbeau ! Da, dar mă rog... era altceva. Genul delictului, acel sărman trup, acolo, acei ochi, rana aceea oribilă... un mobil poate mai tulbure. Fusta... aşa !... aruncată în sus, ca de o rafală de vînt, rafală fierbinte, lacomă, năpustită din infern. Căci numai din infern putea să vină, judecînd după mînia, după dispreţul cu care se dezlănţuise. Crima „avea întru totul aspectul unui delict pasional“. Insultă ? Dorinţă intensă ? Răzbunare ?

Raţiunea îi spunea să studieze separat cele două cazuri, să le „palpeze“ serios, dar pe fiecare în parte. Şi-apoi, două numere nu ies aşa de des la tragerea din Napoli, sau din Bari, sau chiar din Roma, fiindcă nici acolo, în via de'Merli, în acel sordid falanster de la 219, căptuşit cu aur, nu putuse să iasă cele două numere frumoase, nici acolo ! Nedoritele două numere ale delictului ! Ţac, ţac ! Fără altă legătură decît cea topică, adică mobilul extern şi marea faimă a rechinilor şi a aurului lor drăcesc. Faimă ubicuă, mă rog, pentru tot cartierul San Giovanni, de la Porta Maggiore pînă la Celio, pînă la antica Marana, la Suburra, unde, totuşi, vara, vinul e rece-gheaţă. Aşa încît se uită la bilet. Îl suci, îl răsuci. Îşi scărpină uşor nasul (lungind gura în tubercul) cu unghia degetului mare al mîinii drepte, întoarsă pe dos, gest obişnuit la el, şi de o nespusă fineţe.

3

A doua zi dimineaţa, ziarele informară despre cele întîmplate. Era vineri. Ziariştii şi telefonul nu avuseseră o clipă de răgaz toată noaptea, atît în strada Merulana, cît şi jos, în Santo Stefano. Aşa încît, dimineaţa, catastrofa ! „Oribila crimă din strada Merulana !" strigau vînzătorii de ziare, cu pachetele printre genunchii mulţimii, pînă la unsprezece şi trei sferturi. La fapte diverse, în corpul ziarului, un titlu cu litere groase, pe două coloane, dar materialul propriu-zis era sobru, şi întrucîtva, dezamăgitor : o coloniţă uscată de tot, cam zece rînduri cu totul, „cercetările continuă cu înfrigurare", şi alte cîteva cuvinte de consolare, de cea mai curată marcă neo-italică. Frumoasele vremuri... de altă dată, trecuseră ! Vremurile cînd pentru pişcătura unui fund de servantă, în piaţa Vittorio, se scria o peltea de-o jumătate de pagină !... Moralizarea Urbei şi a întregii Italii, concepţia unei mai mari austerităţi civile, îşi făcea atunci tot mai mult drum. Se poate spune chiar că înainta cu paşi de uriaş. Crimele şi chestiile necurate dispăruseră pentru totdeauna de pe pămîntul Ausoniei, ca un vis urît care se spulberă. Furturile, bătăile între cuţitari, curvăsărelile, codoşlîcurile, jafurile, cocaina, vitriolul, otrăvurile, isprăvile mijlocitorilor şi-ale trişorilor, tinerii care pun femeile să le plătească vermutul... ehei !

divinul pămînt al Ausoniei nu-şi mai amintea să fi cunoscut asemenea lucruri.

Rebuturile unei epoci dispărute, o dată cu frivolităţile ei, cu „vorbăria" ei, cu prezervativele ei, şi cu mistriile ei masonice. Cuţitul, în anii aceia, bătrînul cuţit al fiecărei mici lichele şi al fiecărui bandit şi vagabond — pungaşi sau trădători — arma străduţelor întortochiate, a ulicioarelor pişecioase, părea că dispăruse într-adevăr din scenă, ca să nu se mai întoarcă niciodată, în afară de şoldul eroilor funebri, unde se vedea acum, înălţat la gradul de pumnal nichelat, sau argintat !... Acum era la putere vigoarea nouă a Fălcosului, Cap de Mort cu gambetă, apoi Emir cu fes, apoi cu penaj, şi a noii castităţi a baroanei Malacianca-Fasulli [1] ! Era la putere noua lege a fasciilor ! S-ar fi crezut că pot exista hoţi, la Roma, în asemenea condiţii ? Cu acel curcan fanatic la Palazzo Chigi ? Cu Federzoni la interne, şi care voia să bage cu forţa la pîrnaie pe toţi şmecherii de pe Lungotevere ? Sau pe cei care se giugiuleau la cinema ? Pe toţi cîinii în călduri din Lungara ? Cu un Papă milanez şi cu un *Anno Santo* care ţinea de doi ani ?... Şi cu tinerii căsătoriţi ? Cu tinerii cocoşi care colindau în lung şi-n lat Roma ?

Lungi cortegii de femei îmbrăcate în negru, vălul negru de ceremonie închiriat la Borgo Pio, în Piazza Rusticucci, la Borgo Vecchio, se îngrămădeau sub colonadă, leşinau la Porta Angelica, apoi de-a lungul zidurilor de la Sant'Anna, ca să meargă să primească binecuvîntarea apostolică de la Papa Ratti, un milanez de sămînţă bună, din Saronno, din aceia duri, care ştia să înalţe palate. Aşteptau să fie, în sfîrşit, încolonate şi introduse, după patruzeci de scări, în sala tronului, la marele Papă alpinist. Se putea spune că Urbea întruchipa acum, fără nici cea mai mică îndoială, oraşul celor şapte candelabre, al celor şapte virtuţi, oraşul pe care îl invocaseră, de-a lungul mileniilor, toţi poeţii şi toţi Inchizitorii, moraliştii şi utopicii, şi, bineînţeles, şi

[1] Aluzie la Mussolini şi la soţia acestuia.

Cola spînzuratul[1]. Pe străzile Romei nu mai dădeai de nici o lipitoare, din acelea cu condicuță. În cinstea acelui *Anno Santo,* Federzoni le băgase pe toate la răcoare. Marchiza Lappucelli era la Capri, la Cortina, plecase în Japonia să facă o călătorie.

★

„Pune-i-s-ar în gît penajul ăla..." bolborosi don Ciccio, strîngînd din dinții care păreau ai unui buldog, și pe care mîncărurile cu usturoi îi făceau foarte albi. Se vedea pescuind toate haimanalele, una după alta, ca să le trimită să îngrașe echipa, echipa politică. În vremea asta scotocea printre hîrtii.

Acum era timpul să se gîndească la băiatul acela frumos. Să se gîndească cu seriozitate. Băiat frumos, da !... Frumos... chiar frumos ! Numai că stătea prost cu banii !...

Părea că-și amintește de-o frază de-a lui Balducci, într-o seară la „crama lui Albano", ieșită din gura acelei mutre rubiconde, și care era destul de binevoitoare la adresa unei verișoare. „Se știe că femeile, atunci cînd sînt îndrăgostite... și-i întinsese lui don Ciccio portțigaretul, nu mai dau atenție la anumite fleacuri. Au vederi largi !" Aprinsese țigara lui Ingravallo, pe urmă o aprinsese pe-a lui. „Da, da ! Sînt mărinimoase !" Ingravallo nu făcuse caz îndată de asta. De !... Nobile păreri de după masă... Cu el, cu doctorul Ingravallo Francesco, la drept vorbind, nici o femeie nu fusese generoasă, afară poate de... da, da ! de biata doamnă Liliana, în bunătate, în gentilețe, ca o încîntătoare... inspiratoare ! În cinstea ei, o dată... (se înroși) încercase... un sonet. Dar nu-i ieșiseră toate rimele. Versurile, totuși, chiar și profesorul Cammaruta le găsise perfecte ! „Sînt mărinimoase ! Sînt mărinimoase !" I se părea, acum, că trebuie să confirme acea insinuare cam generică. Poate, într-adevăr, femeile. „Don Ciccio, ar trebui să stai deoparte !" Gîndurile îi alergau aprinse de mînie, de vindicativă ură. „Și pe

[1] Cola di Rienzo.

deasupra, mai dau și bani ?“ Nu, nu ! Voi să înlătur această ipoteză. Existau destule indicii care dovedeau că... nu, nu ! Liliana Balducci nu era îndrăgostită de văru-său. Îndrăgostită ? Ce ! Ce !... Da, îl privise mulțumită, o dată, zîmbindu-i, dar... ca unui exemplar reușit al familiei ! Cum se zîmbește unui frate. Unuia, acum pricepea bine, unuia care făcea cinste familiei, ieșit și el din același bunic, și, chiar, străbunic. Ea, biata ființă, era verișoară cu tatăl domnișorului Giuliano. Și nu mai avea nici tată, nici mamă. Avea numai bărbat, de ! Și Giuliano... vlăstarul chipeș, zdravăn, ieșit deodată din același trunchi !... Poate... da !... așa-i !... se cunoscuseră de cînd erau copii, ca verișori. Genealogia (don Ciccio se uită pe o hîrtie) i-o întocmise Pompeo. „Mătușă-sa, mătușa Marietta, soția unchiului Cesare, era bunica lui Giuliano. Se poate spune că crescuseră împreună. Așa încît ea îi vorbea lui Giuliano ca o soră adevărată. Sau ca o soră mai mare.“

— Deci, ca fată, și ea se chema tot Valdarena ?

— Desigur ! Și asta se explică tocmai prin faptul că tatăl ei și bunicul lui Giuliano, unchiul Cesare, erau frați !

— Atunci de ce-mi bagi în scenă pe Marietta ? Rudenia, în orice caz, vine dinspre bărbați, dinspre cei doi tați...

— Desigur !

— Desigur ! pe dracu' !... Mai scutește-mă cu mătușa Marietta !

— Dar ea e aceea care a crescut-o după ce i-a murit mama !

Ingravallo își aminti că Balducci, într-adevăr, îi spusese asta. Că Liliana rămăsese fără mamă cînd era încă fetiță. Complicații survenite la a doua naștere. Și o dată cu ea și copilul ! Deci... deci... Atunci, în seara aceea... Atunci, în seara aceea îi vorbise verișorului cu indulgență și puțin invidioasă, ca toate femeile frumoase cînd stau de vorbă cu tineri frumoși... prea mult căutați de concurentele lor. Asta-i tot.

— Ah ! Femeile astea !...

Era ora unu. Strînse procesele verbale, declarațiile, apucă din nou dosarele. Se ridică disperat, ieși.

„Şi totuşi.. se gîndea don Ciccio, Valdarena, vărul... era cel care dăduse alarma. Acesta este un simptom... care nu poate fi combătut ?... de nevinovăţie... cel puţin de o conştiinţă liniştită. Conştiinţă ! Dar manşeta cămăşii ? Nu, nu vedea clar. Povestea mîngîierii îi mirosea a născocire. Să mîngîi o femeie moartă !... Ori... Există clipe de tulburare în scurgerea lentă a orelor, a orelor de pubertate. Răul apare, pe neaşteptate, cu plesnituri, cu oribile aşchii, de sub tegument, de sub pielea flecărelilor : o frumoasă diplomă de contabil, apoi alta de doctor. De sub acoperămîntul decentelor aparenţe, cum apare piatra, că nimeni n-o vede, ca tăria întunecată a muntelui, într-o pajişte.

Bietul Giuliano !... Lui Ingravallo i se păruse prea adînc tulburat, prea nervos şi prea deprimat, pe moment. Nu mai rezista... Nu mai reuşea să-şi compună o altă înfăţişare... „Cum se face că sînteţi aşa de calm ?“ îl întrebase. Era o cursă. Nici vorbă să fi fost calm. „Sînt mărinimoase ! Sînt mărinimoase !“

Liliana Balducci era foarte bogată ! Liliana, născută Valdarena, acum Balducci. Avea averea ei, şi, într-o anumită măsură, dispunea de ea. Singurul copil la părinţi. Şi tatăl ştiuse să facă bani. Totuşi, doctorul Fumi, în vasta urzeală a simfonicului, pricepuse tema, sau „motivul conducător“.

„Tatăl era un om care ştia să învîrtească afacerile. În timpul războiului, şi după război ! Era cu adevărat un rechin. Murise doi ani mai înainte, la cîtva timp după ce se măritase Liliana. Apartamentul din strada Merulana era proprietatea lui. Afaceri, participări la afaceri, coparticipări ici şi colo. Într-un loc proprietar pe ceva, într-un alt loc jumătate proprietar, pe altceva... Împrumuta ca să ipotecheze, ipoteca şi ca să dea o lovitură. Şi peste toate astea mai avea şi-un fund uite aşa !“ Însoţi tirada cu cîteva volute ale mîinii drepte. Liliana se referise la bogăţiile tatălui ei, în ziua de San Francesco, în timpul mesei, care fusese atît de veselă.

Ei ! În privinţa rudelor lui Valdarena, doctorul Fumi rezolvase treaba foarte repede. Întîi îl trimisese pe Pompeo acasă la fiecare, făcînd ocolul celor şapte biserici, dar nimicc ! Apoi, pe adjutant. Şi el — tot nimic ! Veniseră

ele, rudele, la Fumi ! Așa încît le scormonise bine de tot, le întorsese și pe-o față și pe alta, cu mare grijă, clătinînd din cap, ca și cum ar fi declamat o poezie. Cu ochii aceia, cu vocea aceea ! Fumi, cînd voia, devenea un adevărat avocat penalist ! Cu simțul situațiilor emoționante...

Mama lui Giuliano nu locuia la Roma. Spuneau despre ea că este o femeie frumoasă. Pompeo redusese la schemă datele anagrafice relative la rudenia prin alianță. Geniu înnăscut, rafinat prin buna practică a profesiei și prin necesitatea imperioasă de a cîștiga timp, de a scurta lungul lanț al obișnuitelor proceduri. Ochi, urechi, nas, în serviciul unui pic de deșteptăciune, ajutată de cîteva chifle cu *rosbiffe,* îl făcuseră maestru în schițarea din cîteva trăsături — două sau trei indicii îi erau de ajuns ! — a celor mai întortochiați arbori genealogici ai repertoriului, cu detaliile cele mai pilduitoare.

În privința femeilor, a exploatatorilor de femei, în privința dragostei, a amanților, a căsătoriilor adevărate, a căsătoriilor fictive, a coarnelor și a contracoarnelor, se putea spune că nu exista altul ca el ! În noroiul adînc al flecușteților de bigami, sau de poligami, cu toate disputele și hiperdisputele lor, cu toate încurcăturile relativilor copii pe care puțin îi voiau, puțin nu-i voiau, el, Pompeo, se strecura cu abilitatea unui șofer de piață. Necesara frecventare a lumii interlope, aprofundarea abreviată — obținută grație intuiției — a acelor „situații de familie", îl făcuseră atît de priceput în meserie, încît putea imediat să-ți raporteze toate „coabitările", să spunem, din strada Capo d'Africa, sau din strada Frangipani, și pînă sus la Zingari, în strada Capocci, în străduța Ciancaleoni, și apoi jos, trecînd prin piața Montanara — de ea nici să nu mai vorbim ! — în strada Monte Caprino, în străduța Bucimazza, în strada de'Fienili ! Cîte nu cunoștea ! Sau în jurul palatului Pio, care era altă bătaie de cap, și toate acele ulicioare din spatele lui Sant'Andrea de la Valle, de la Grotta Pinta, în strada di Ferro, în străduța Grotte del Teatro, și chiar în piața Pollarola, cu tot ce este lume de soi, chiar și vreun adjunct... amestecat un pic, sau vreun tip care nu stătea

prea bine cu brigada mobilă. În locurile astea era maestru ! Știa pe din afară toate perechile, cu toate rubedeniile, și cu toate ramificațiile care răsăreau primăvara, pe frunte, sau jos : perechile duble, trio-urile, secvențele regale, cu toate combinațiile posibile : naștere, viață, moarte și miracole ! Cunoștea găurile care se dădeau cu chirie, și cînd se mișcau de ici, colo, camerele matrimoniale, cămărușele, camerele cu ora, somierele, și în sfîrșit, divanele, cu toate ploșnițele care stăteau ciorchine.

Așa încît tribul Valdarena pentru el fusese o glumă. Mama lui Giuliano plecase să stea afară din Roma. Căsătorită a doua oară cu un oarecare contabil Carlo Ricco, de la *Moda Italiana,* locuia cu el la Torino. Despre băieți avea vești bune. Mergeau la școală să învețe. Pe ea, rudele de soi, „o cam îndepărtaseră", și nu făcuseră vreun efort special, de la Torino la Roma. În schimb, „scăpase de soacră", ba chiar de „soacre", cum le spunea ea în bloc, lăsînd băiatul la bunică. În definitiv, toți erau mulțumiți, după toate sîcîielile și toate lacrimile, pentru că atunci cînd o văduvă nu mai are bani, lucrul cel mai bun care-i mai rămîne de făcut este să-și găsească un alt bărbat cu care să se mărite din nou. La Giuliano era chiar puțină melancolie, puțină gelozie față de maică-sa. Pentru cîtva timp privise o vreme pieziș la toți, apoi, crescînd și desvoltîndu-se, puțin cîte puțin își făcuse o părere : mama era frumoasă, era tînără. Și melancolia unui băiat ca el... Găsise repede persoana care să-l facă să-i treacă !

Bunică-sa îl răsfăța. Bunica era mătușa Marietta, mătușa Lilianei.

De ! Ce urmă ? Cînd dracul își vîră coada... Mama lui Giuliano, de vreo șapte-opt luni stătea la Bologna, imobilizată la pat, la San Michele in Bosco. Un accident de mașină, cînd plecase la Roma să-și vadă rudele. Pesemne că-i voise, într-adevăr, vreuna dintre ele răul, așa gîndea biata femeie. Făcuseră drumul ocolind prin Milano. Amîndouă picioarele rupte. Mare minune că scăpase cu viață. Stătea acolo, cu greutăți și contragreutăți, agățate puțin la un picior, puțin la celălalt. Și mașinării de toate felurile și de toate neamurile. Pentru asta, probabil, domnișorul stătea așa de trist de cîtva timp, fiindcă se gîndea

la maică-sa. Şi toate femeile din jur îl compătimeau, bietul băieţaş ! Şi se făceau luntre şi punte să-l consoleze...

Aşadar, Liliana Balducci era foarte bogată. Fata unui rechin. Să trecem mai departe.

El, domnişorul văr, avea tehnica lui, aceea de distrat, de tînăr frumos. Care are sau poate avea femei cîte fire de păr în cap ! Dar, cu siguranţă că în sinea lui, el trebuia să urmărească un plan. Îşi pusese de mai înainte în minte un ţel ! Iată, iată : voia ca ea să fie cea care vrea, care-l vrea pe el ! Acum, Ingravallo, vedea asta limpede. El voia să fie dorit ! Ca să se dea, ca să se lase să cadă de sus, ca să se vîndă la un preţ ridicat. La cel mai ridicat preţ posibil. Şi se juca făcînd pe frumosul, pe bărbatul indiferent. Cu toate ! Şi cu ea ! Aşa ! Ca să nu-i facă o nedreptate doar ei.

Cînd fusese apoi înnebunită şi ea, cum înnebunesc unele sărmane suflete după anumite animale de sezon (Ingravallo strînse din dinţi), exemplare de Regina Coeli, atunci, ticălosul, atunci se lăsase acoperit de ploaia hîrtiilor de-o mie. Ehei !... Ce mai picăturoaie !...

El, „să recapitulăm", el trebuia să meargă la Genova. Transferul era hotărît de mult, era iminent chiar, chestiune de zile ! Într-adevăr, anunţase că renunţă de la sfîrşitul lunii la frumoasa cameră din strada Nicotera 21, după cum confirmase doamna Amalia Bazz... Buzzichelli. (Cealaltă minciună cu acel *pipe-line* [1], care trebuia să pompeze petrolul pînă la Ferrania !) Aşa că nu mai era timp, acum, pentru a perfecţiona farmecele. Şi atunci ? O bruscă cerere ? Un refuz al Lilianei ? Lipsa de bani imediat ? Sau o lovitură la bijuterii ? La aur ? Un lucru oribil... pentru un pumn de hîrtii murdare. Şi bijuteriile ?

Asupra doctorului Valdarena, percheziţionat imediat după arestare, nu fusese găsit nimic, în orice caz, nimic de proveniență suspectă. Dar avusese tot timpul să iasă, de la nouă la zece şi douăzeci, să pună la loc sigur prada, să se reîntoarcă (totuşi, totuşi, puţin prea hazardată această idee, dar mă rog...) după ce Cristoforo şi Gina

[1] Conductă (engl.).

plecaseră la treburile lor, şi mai înainte ca el să fi chemat lumea, la zece şi douăzeci... De ! Aşa-i, trecuse mai mult de o oră, pe puţin. Portăreasa Pettacchioni era ocupată sus, sus de tot, cu capul în nori. Cu mătura şi cu găleata, şi cu gura, bineînţeles. La acea oră, după raportul lui Pompeo, îi plăcea să coboare spre scara B, unde piesa principală, sus de tot, era doamna Bolenfi, sau Sbolenfi. Ingravallo răscoli puţin cu mîinile printre hîrtii. „Enea Cucco, văduvă Bolenfi", citi răspicat.

Deasupra doamnei Cucco, la etajul atic, stătea generalul Barbezzo. Ingravallo apucă imediat fişa dintre toate hîrtiile dosarului, ca o cloşcă neagră, care... coco-cococo... cu un plisc care nu greşeşte, apucă viermuşorul de pe muntele de bălegar. Citi încă o dată : „General de rezervă, Mare Ofiţer, nobil, Ottorino Barbezzi-Galo, desemnat comandant de armată ! Vîrstă ? De ! Născut la Casalpusterlengo. Încîntat !"

Era, totuşi, nobil. După cele ce-i cîntase la ureche Cange ,era un domn foarte distins, văduv, cu barba desfăcută în două, că părea o perie de lux. Dar trebuia să sufere de podagră (după spusa portăresei), şi că trebuia să îndure chinurile iadului. Doctorii interziseseră picioarelor generalului să atingă pămîntul. Era deci constrîns să trăiască la înălţimea cerului. Ca să se consoleze avea o bibliotecuţă frumuşică, de vreo paisprezece sau cincisprezece din cele mai de prestigiu băuturi, din acelea care îţi ard imediat gîtlejul, de cum le înghiţi. În rest, un perfect gentilom. În picioare avea papuci care păreau două lăboaie de elefant. Un gentilom, căruia coana Manuela, în puţinele ei momente de tihnă pe care funcţia de portăreasă i le oferea, obişnuia să-i facă cîteva mici servicii domestice. Îi făcea cîteva treburi... de dimineaţă, da ! în timp ce aştepta femeia de serviciu care venea mai tîrziu, pe la prînz, cu cumpărăturile făcute. Un om singur, şi în starea arătată. Dar ea nu voia să afle ceilalţi locatari. Numai că ei ştiau cu toţii !... Ea spunea că se ocupa de treburile ei, că mergea pe terasă. Este ştiut însă că terasa este locul unde se întinde rufăria, la vînt. Mde ! Ea, în anumite dimineţi cu vînt puternic de nord, ar fi trebuit să zboare de pe terasă ca un bolid de pe pista de lansare a unui portavion. Cu cele patru bombe

pe care le avea agățate : două-n față — două-n spate.

„Sînt aici ! Întind rufele !" striga la cei care dormeau. Cînta ca la optsprezece ani. Copiii, uneori, o strigau de jos, de lîngă fîntîna din curtea interioară : „Madam' Manuè ! A venit cineva ! Coboară că vrea să stea de vorbă cu dumneata !" Asta cînd nu se duceau la școală. Bărbatu-său era foarte ocupat la Centrolatte Fontanelli. Atunci, ea cobora, lipa-lipa, cu obrajii aprinși ! Ce să-i faci, vîntul de nord !... Cobora o sută douăzeci și nouă de trepte ! Și răsuflarea care-i mirosea a anason. O adiere !... Cobora chiar din paradis ! Un paradis de lichior de anason. „A !... Don Cicce al meu ! Dragul meu !" Și Ingravallo întoarse foaia de hîrtie. După cele mai demne de luat în seamă dintre multele și melodioasele șoapte de la numărul 219, atît de repede captate de Cange, părea... da, în sfîrșit, că ea și domnul Barbezzi-Galo, uneori, cînd generalul se simțea mai în puteri, găseau amîndoi că e cazul să se felicite reciproc, cu păhărelul în mînă. Și cu clasicii !... Cu Meletti autentic, de o sută douăzeci de lire sticla de trei sferturi ! În felul acesta putea să treacă și Napoleon, cu armata Italiei, prin fața gheretei portăresei... căci dacă puștii erau la școală, ca în joia aceea blestemată, puteai prinde orbu' să-i scoți ochii...

Noile forțe operante în societatea italiană, acea reînnoire profundă care, adoptînd poza anticei severități, sau măcar a chipului sever al lictorilor, preluaseră pentru asta de la ei și bastonașele (mănunchiul de vergi legate strîns în jurul mînerului securii), și nu numai emblematic, și începuseră apoi, fără să se risipească în formule filozofice *(primum vivere)* ,să netezească, cu cele mai verboase bune intenții, drumurile larg deschise ale Infernului. Prefăcute apoi în funerară amenințare, transformate în vorbe în vînt, contribuiră cu elan la acea trombă de aer și de praf, care se ridică sus de tot și sărută fundul norilor, nimicitoare a oricărei separări a puterilor și a ființei pe care obișnuim s-o numim patrie, a distincției celor „trei puteri", pe care marele sociolog cu perucă modestă, dar pusă la punct — observînd instituțiile cele mai bune ale romanilor, și pe cele mai judicioase și recente ale istoriei engleze — o operase cu

atîta luciditate. Noua prefacere a Italiei se adăuga la o renaştere puţin tegumentată în speciile naturale, şi în cele picturale sau poetice — lumea o calificase ca infamă, şi, în acelaşi timp, ilustră ! — şi urmărea, dîndu-şi aerul că este cea mai perfectă concluzie, o reînnălţare puţintel prea generoasă în patosul deslănţuit al truverilor săi pletoşi, sau bărboşi, sau teribil de mustăcioşi, sau mîndri de podoaba favoriţilor sau perciunilor, toţi avînd nevoie, în orice caz, după gustul nostru, de radicalele îngrijiri ale unui frizer cu foarfeci drastice. Efectul pe care renaşterea numai în vorbă îl avusese în măruntaiele sale, mîndră de a putea în sfîrşit dispune de toate disponibilităţile pe care i le punea la dispoziţie puterea, fusese acela care se verifică de fiecare dată, vreau să spun, la orice cucerire completă a puterii. A reuni cele trei autorităţi — după mintea clarvăzătoare a lui Charles Louis de Secondat de Montesquieu, cartea unsprezecea, capitolul şase, din micul lui tratat de... opt sute de pagini : *L'esprit des lois* — a le reuni pe toate trei, într-o unică şi triplă impenetrabilă şi inamovibilă mafie. Într-un asemenea caz, *„le même corps de magistrature a, comme exécuteur des lois, toute la puissance qu'il s'est donné comme législateur. Il peut ravager l'Etat"* (pricepeţi ! *ravager l'Etat !) „par ses volontés générales et, comme il a encore la puissance de juger, il peut détruire chaque citoyen par ses volontés particulières"* [1] : *particulières à lui,* adică ale sus amintitului *corps.* În cazul nostru, în recentul *ravage* care atrăgea după sine o prea înfocată reminiscenţă a vechilor bastonaşe (care, dacă loveau vreodată, în numele legii, şi nu în numele bandei de apaşi), telefonul era gata pregătit să ofere, tripotentei bande, serviciile excepţionale ale unui ofiţer de legătură controlat de zelul şi de urechile

---

[1] ...acelaşi corp de magistraţi are, în calitate de executor al legilor, întreaga putere pe care şi-a acordat-o ca legislator. Poate distruge statul (înţelegeţi, poate distruge statul) prin dezideratele sale generale şi, cum mai deţine şi puterea judecătorească, poate nimici fiecare cetăţean în parte prin dezideratele sale particulare, proprii lui... (fr.).

hipersensibile ale unui ofiţer spion. Recomandaţia birocratică putuse astfel să asume tonul şi, mai mult, caracterul aspru poruncitor, sau de-a dreptul imperial, care mergea doar cu *homines consulares* [1] şi cu *homines praetorii* [2] ai noului imperiu în coacere. Cine vrea să-şi facă singur dreptate, să nu-şi închipuie că nu greşeşte în aprecierea dreptăţii lui ! Iar cine se crede geniu, şi far al mulţimilor, să nu care cumva să fie în realitate doar un muc de lumînare muribundă, sau măgar patruped. De la un trezorier, sau de la un comisar al reînnoitului adevăr, nu trebuie să te-aştepţi ca în fiece dimineaţă, cînd se trezeşte, să se pişe noi idioţenii în gura cui stă să-l asculte cu gura căscată. De ! Micuţa cascadă de telefoane ierarhice, ca orice cascadă care se respectă, era, şi este ireversibilă într-un determinat cîmp de forţe, care e cîmpul de gravitaţie, sau cîmpul „respectuos-aruncător de vină" pe altcineva. Nu era nici măcar nevoie de a mobiliza doi curajoşi, cu doi ciucuri pe nas, cu două centiroane de piele, lucioase, împodobite cu pistoale şi şişuri, pentru ca subalternul, care stătea în fund la celălalt capăt al firului, să-şi dea seama de desfăşurarea şedinţei, de ceea ce-i convenea să răspundă, sau cum era necesar să procedeze : „La ordinele... mereu la ordinele dumneavoastră !" Şi gata ! Aşa se întîmplase şi cu prilejul primei chestii din strada Merulana 219, de îndată ce intervenise cea de-a doua chestie, adică oribila crimă. „Ancheta — tărăgănată fără nici o justificare — trebuia să ia un ritm mai susţinut, să se adapteze, de la un moment la altul, la strivitoarele exigenţe ale conducătorului de corabie, care bătea la prova, în loc să bată la pupa, dar care, în schimb, bătea cu toate cele patru copite. Trecuseră optzeci şi şase de ore, de la ora nouă seara, a zilei de luni, de cînd comendatorul statistician, şi în timpul liber mare amator de trufe, fusese invitat să dea lămuriri la Santo Stefano. După cea de a nouăzeci şi doua oră, mai mult mort decît viu, fusese expediat să-şi sufle nasul la Lungara, în cea mai mare şi mai puţin previzibilă din batistele sale.

[1] Consulii (foştii consuli la vechii romani).
[2] Pretorii (magistraţii civili la vechii romani).

★

Biata doamnă Balducci, după afirmațiile unanime ale chiriașilor, părea să nu fi primit pe nimeni în acele ore, în ultimele două ore ale vieții ei ! Pe nimeni, în afară de ucigașul ei.

Strigăte nu se auziseră, nici zgomote, nici bufnituri. Nici doamna Menegazzi, care se pieptăna, nici cei doi Bottafavi, soț și soție. O anchetă la sucursala romană a lui Standard Oil, „condusă personal de doctorul Ingravallo", confirmă împrejurările transferului, la Genova, stabilit de cîtăva vreme, al doctorului Giuliano Valdarena. Se stabilise că trebuia să plece luni 21 martie, sau poate cu o zi mai devreme, sau mai tîrziu. În ce privește direcția lui Standard Oil, ea nu aducea decît laude tînărului funcționar. Un element destul de isteț, bun vorbitor cînd voia, avînd un fel de-a fi distins, și, în fond, da ! tare îndatoritor. Nu se lăsa prea mult rugat să ia un taxi și să alerge după un client, după un inginer din aceia care sînt tot timpul pe drum, în agitație perpetuă, în sus și-n jos cu trenurile. Chiar și-n vreo dimineață, sau în vreo după-amiază înnăbușitoare de căldură, chiar... Se știe... vîrsta ! Un pic de oboseală, uneori, în anumite zile cînd bătea *sirocco*. Atmosfera birourilor ! Dar cu clienții, de obicei, știa cum să se poarte...

„Ei, știa !... bombăni don Ciccio în sinea sa : ... parcă atunci cînd vrei să cumperi benzină, te duci la zarzavagiu..."

Ghicea, da ! Concurența, mai ales în uleiuri pentru transformatori, cantități apreciabile, tindea să coboare prețurile, fie și în limitele stabilite de cartel, exploatînd un salt mic... de zece lire la chintal. Ei, da ! La asta se pricepea !... Avea un nu știu ce, un fel distins de-a fi, un aer de om care judecă, de om care nu se pripește.

— Vedeți, domnule comisar, dumneavoastră nu mă credeți, dar clienții se aseamănă întrucîtva cu femeile. Pare o glumă și totuși... Trebuie să știi cum să-i iei. Cu răbdare, uneori ! Dacă e necesar ca cineva să aștepte, să știe să aștepte, să stea acolo, sub bancheta de piatră, cu ochii cîrpiți de somn, dar gata de salt, ca o pisică în călduri. Dacă, în schimb, e necesară manevra, să mane-

vreze... mai înainte ca să sosească celălalt, concurența, vreau să spun ! Exact cum face o femeie ! Credeți-mă, e nevoie să-i faci să ajungă să se îndrăgostească ! Puțintel, măcar o jumătate de zi, pentru *l'espace d'un matin* [1] ! Chiar și cînd au pe lîngă ele o mătușă, fie chiar și marele *holding* [2] care se preface că împletește ciorapi, dar care trage cu ochiul la socoteli, și care are chiar o slăbiciune, slăbiciunea „lui" ! Căci suferă și el de antipatii și de simpatii, ca anumite bătrîne, ca anumite soacre... care, pentru a plăcea fiicei, trebuie mai întîi să placă mamei. Așa-i și-n problema cu uleiurile... Sînt platonicii, vedeți dumneavoastră, romanticii, care visează sub clar de lună, care se împiedică de zece lire, speră, cred, tărăgănează. Ne fac să suspinăm ! De ! Lor le place felul ăsta de-a proceda, la fel cu al pisicilor în februarie. Nu-i nimic de făcut. Și răbdare ! Mai sînt ceilalți, concluzivii, care ajung imediat la țintă. Vă spun eu, domnule doctor, pe aceștia trebuie să știi cum să-i iei ! Pe fiecare așa cum trebuie ! Dar credeți-mă, credeți-mă ! Pentru ca noi să putem acționa așa cum trebuie, e nevoie mai întîi ca ei să se îndrăgostească... Nu spun că de noi, niște modești agenți, cu toate că... nici o fată frumoasă nu s-ar da în lături de la asta, zău așa !... Nu spun de noi, nu, dar... așa, de Standard Oil, în general. Trebuie să se îndrăgostească de Standard, să învețe să aibe încredere oarbă în Standard Oil, să ia ce le dăm ! Pentru că noi știm înaintea lor ceea ce trebuie să le dăm, biscuitul pe care-l vrea fiecare, pentru ăsta mai repede decît pentru celălalt. O organizație mondială ca a noastră ? Ce credeți ? Zeci de mii de galloni anual numai pentru Europa, din cele mai bune tipuri de uleiuri, adică din cele mai bune tipuri ale lui Standard Oil ! Ce, e de glumit ?!

Marele nostru secret, vedeți dumneavoastră, — și ținem să repetăm asta tuturora — este acela al *constanței calităților fiecărui tip determinat de ulei.* Luați, ca să

---

[1] Cît durează o dimineață (franc.).
[2] Sinonim pentru trust, cartel (engl.).

vă dau un exemplu, imbatabilul nostru *Transformer Oil B*, marca 11 Extra. Puteți întreba chiar și aici, pe inginerul Casalis de la Anglo-Romana, pe inginerul Boccia-relli, de la Terni !

Se ajută cu degetele de la mîna stîngă, cu cel mare, cu arătătorul, mijlociul, desfăcîndu-le unul după altul, să enumere meritele mărcii 11. Ajunse la degetul mic, și spuse :

— Anidricitate absolută ! Este calitatea esențială ! Buuun ! Condiție *sine qua non :* temperatura de înghe-țare... Foarte scăzută ! Vîscozitatea... 2,4 Wayne, maximum ! Grad de aciditate.... neglijabil ! Capacitatea electrică — uluitoare ! Punct de inflamabilitate... cel mai ridicat din toate uleiurile industriale americane. Ce se poate pretinde mai mult, spuneți-mi dumneavoastră, de la un ulei pentru transformatori ? Și-apoi, repet, ceea ce contează mai presus de toate, este *constanța caracteristicilor* fiecărui tip, acelea care categorisesc un determinat tip de ulei... al Transformerului B al nostru, vreau să spun. Mereu, mereu același ! În spațiu și în timp, de la o partidă la alta !

Crescu tonul :

— La distanță de ani ! Poate să se prăbușească lumea, poate să reînvie pasărea Phoenix, poate să ia foc Colosseo... Dar *Transformer Oil B* marca *11 Extra* al Standard Oil-ului, este și rămîne ceea ce este ! Clientul poate să doarmă liniștit, credeți-mă pe mine. Noi știm ce-i trebuie ! Ce-și dorește ! Și mulți clienți au înțeles asta pînă la urmă. E ușor să ni se pună coarne nouă ! Dar pe urmă ? Ei ? Dumneavoastră vă treziți într-o bună zi și vă dați seama că în transformatorul care v-a costat un milion, să zicem, ați turnat suc de roșii, în loc de ulei !... Și cînd transformatorul s-a prăjit la prima furtună, ce vă rămîne de făcut ? Vi-l salvează economia practicii ? Vi-l salvează amortizarea de cincisprezece ani, în zece ani ?... Da, în opt luni ! Nu, credeți-mă, domnule doctor, nu e numai prețul care trebuie să ne determine la tranzacție, oglinjoara de ademenit ciocîrliile prețului... brutalitatea unei cifre : patru — nouă — șase la chintal ! Nu ! Prețul.... se știe ! Se găsesc și ceasuri din acelea

de paisprezece şi cincizeci, într-o prăvălioară în strada dei Greci, şi se găsesc şi ceasuri de două mii de lire, la Catellani ! Cumpăraţi-mi un Patek Philippe, un Longines, un Vacheron-Constantin... la paisprezece lire şi cincizeci !... Dacă există — îl înghit !... Dacă-l găsiţi, e rîndul meu atunci, să vă dăruiesc *Transformer B,* marca 11, la preţul... oricărui lucru care se află pe piaţă !

Pufni în rîs :

— Daţi-mi voie să rîd !

Ingravallo se simţea năucit. Pleoapele începuseră să-i cadă ca două perdele americane de la două vitrine... să-i cadă la jumătatea globului fiecărui ochi, în atitudinea papaveracee a marilor ocazii, cînd toropeala biroului îl încorona cu o inconştienţă... ca şi divinatorie ! Şi, în schimb, ocazia divinatorie i se prezenta din cele mai tîmpite. Ulei ! Are ulei ! Lumea din ţinutul Apuliei are ulei ! Şi el, pe celălalt ulei... nu ştia într-adevăr unde să-l plaseze.

— Să seducă clientul ! Iată totul ! Pentru a-l face să-i intre în cap adevărul : marele cui al adevărului ! Nimic altceva !

Şi doctorul Valdarena, în materie de cuie... se dovedise foarte priceput...

— Şi aflaţi de la mine, domnule doctor, că din ziua cînd s-au plăcut, din ziua cînd au gustat din *Transformer B,* este foarte greu, vă rog să mă credeţi, să se lase din nou seduşi, să se lase tentaţi să ne pună coarne ! Şi pe urmă, încornoraţi sau nu, cine ne iubeşte ne urmează... O ţigare ?

— Mulţumesc !

— Atunci, vreau să spun, ei plătesc. Plătesc fără să sufle o vorbă.

— Aşa-i, plătesc, plătesc, mormăi don Ciccio în singurătatea forului său interior.

4

După douăzeci și două de ore de neliniște generală, Balducci sosi în ziua de 18. Afirmă : obligații în afara programului. Între timp, fuseseră solicitate chesturile Milano, Bologna, Vicenza, Padova. Așa că apariția lui Balducci i-a făcut pe Ingravallo și pe doctorul Fumi să răsufle ușurați. Dacă și-ar fi schimbat itinerariul obișnuit, investigațiile ar fi trebuit să fie extinse la jumătate din peninsulă, cu un lent muson de mesaje telefonice.

Și ițele, și așa destul de încîlcite, s-ar fi încurcat și mai mult. Balducci, neștiutor, ca prin minune, coborî din tren la opt, cu gulerul pardesiului ridicat, cu fața cu totul alta decît rubicondă, și în plus, puțin întunecată. Cravata slăbită de la gît, cu aerul de a fi dormit tare prost și cu nesfîrșite tresăriri din somn. Atît el cît și trenul respectaseră datele telegramei, oricum neprecise. Sosise foarte exact în gara Termini, la ora opt ! Era doar rapidul de Sarzana, care, o dată cu ultimul scîrțîit și cu ultimul blocaj al frînelor — supunîndu-se noilor directive date de del Quo ! — s-a oprit precis la ora indicată de ceasurile de sub marchiză, și în fața persoanelor care-l așteptau cu gurile căscate. Teribila veste i-a fost anunțată cu cuvenita grijă și cu atenuările oportune, acolo, pe o băncuță, în timp ce călătorii, la ferestre, își mai disputau hamalii cu strigăte poruncitoare sau ru-

gătoare, iar hamalii, la rîndul lor, îşi luaseră tonul marilor lor momente, cînd sosesc în gară elveţieni şi milanezi, care au bagaj mult. Vestea îi fusese anunţată de rudele soţiei, venite la gară la invitaţia lui Ingravallo, îmbrăcate care în negru, care în culori închise. Mătuşa Marietta în frunte, cu un văl negru pe umeri, în genul jachetelor de mandril, un colier de bile negre în jurul gîtului, o pălăriuţă de profesoară de pedagogie, o faţă de procuror regal. Apoi, în urma ei, mătuşa Elviruccia, cu băiatul, Orestino, ăla mare de tot, cu doi dinţi laţi galbeni, şi care se putea spune că seamănă leit cu bietul unchi Peppi. Şi el avea o mutră tot de înmormîntare. Era şi brigadierul Di Pietrantonio, în uniformă ! Puţin cîte puţin îl făcuseră pe unchiul Remo să priceapă despre ce era vorba. Iar el, bietul om, primul lucru pe care-l făcuse, fusese acela de a-şi pune valiza jos, pe peron. Pe celelalte, mai grele, le luase hamalul. Vestea nu păruse să-l zguduie prea mult. Poate din pricina nesomnului şi a oboselii nopţilor petrecute în tren. Părea că stă cu capul în bătaia vîntului şi că nu aude nici măcar ceea ce-i spuneau cei din jur.

Între timp, cadavrul fusese ridicat şi transportat la Morgă, unde se procedase la un examen extern al trupului. Nimic. Îmbrăcată la loc şi aranjată, îi înfăşurară gîtul cu faşe albe, ca unei carmelite pe patul de moarte. Capul înfăşurat într-un fel de bonetă de infirmieră, fără cruce roşie. Văzînd-o aşa, albă, imaculată, bărbaţii îşi scoteau imediat pălăriile. Femeile îşi făceau semnul crucii. Autoritatea judiciară intervenise pentru constatările legale în strada Merulana, de acolo la Morgă, în persoana judecătorului instructor, cavalerul ofiţer Mucellato. Şi substitutul de procuror regal, comendatorul Macchioro, îi făcuse şi el, ca să spun aşa, o vizită de obligaţie. Celui de la palatul Chigi nu i se păruse greu să-şi spună părerea, mai tare chiar decît toţi : „Criminalul ar fi trebuit să fi fost împuşcat încă de-acum şase ore !"

Dar Balducci nu citise ziarele.

Pe corp, nimic, în afară de tăietura de la gît, zgîrieturile, scrijeliturile acelea de unghii.

Ajuns acasă, bietului domn Remo i se ceruse să deschidă sertarele, casetele şi cîteva uşi de dulapuri care nu

se lăsaseră deschise. La cîteva nu reuşise să găsească cheile, iar altor chei, găsite din întîmplare, nu le ştia de loc destinaţia. Le încerca, le mai încerca o dată, ici şi colo, inutil. În micul lui birou nici nu intraseră. Masa de lucru, cu broasca Marengo Universal, fusese scutită de orice forţare. O deschisese el. Totul în ordine. La fel fişierul de metal, unde ţinea anumite hîrtii. Mai era un dulăpior, verde-închis, tare curat, care se asorta cu biblioteca de lemn, jumătate goală, jumătate ocupată cu cărţulii desfăcute, ca un tînăr contabil, proaspăt bărbierit, la braţ cu o bătrînă bogată, care se smiorcăie, şi care-i îndrăgostită de el, şi pe care el o administrează şi-i papă averea... La toată muta constatare la faţa locului, asistaseră cele două doamne, cele două mătuşi, Oreste, brigadierul de la Siguranţa Publică, Di Pietrantonio, în realitate adjutant, un agent pe nume Rodolico, şi, în plus, coana Manuela. O clipă mai tîrziu pică şi Blondul. În Pompeo şi în Blondul, de fel din Terracina, doctorul Ingravallo se încredea. Ceilalţi nu erau decît nişte minţi înguste, şi habar n-aveau de ce-i aia psihologie ! Cei doi, în schimb, aveau mirosul fin ! Cunoşteau la oameni după chip, aşa, dintr-o singură ochire, şi chiar fără să pară. Ceea ce era cel mai important din toate pentru Ingravallo, era atitudinea, *imediatele reacţii psihice şi fizionomice,* după cum spunea el, ale spectatorilor şi ale protagoniştilor dramei, ale acestei bande de proşti şi de feciori de favorite, de care este plină lumea, de cumetrele lor, şi de toate cucoanele scroafe !...

După oarecare străduinţă, zadarnică, a lui Rodolico, care reuşise doar să dea peste un buton de care nu ştiau cum ajunsese acolo, l-au chemat în ajutor pe domnul Bottafavi. Expertul în arme coborî cu o casetă de tîmplar, cu mîner pătrat, vîrîtă sub braţ, în care se afla întregul repertoriu de şurubelniţe, de mici ferăstraie, de dălţi, de ciocane, de cleşti, de pensete, şi în plus o cheie franceză, şi pe deasupra o mulţime de cuie scoase, fie drepte, fie strîmbe. Ultimul a fost chemat un lăcătuş, un adevărat Don Juan al broaştelor. Avea un mănunchi de cîrlige cu cioculeţ în vîrf — şperacle ! — şi era de-ajuns doar să gîdili puţintel, sau cu unul sau cu altul, şi broasca sau lacătul nu mai rezista. Ca o femeie vir-

tuoasă cînd îşi pierde capul. Balducci constată imediat lipsa celui mai esenţial lucru : bani şi bijuterii, pe care Liliana le ţinea într-o casetă de fier, în cel de al doilea sertar al comodei. Caseta dispăruse cu conţinut cu tot. N-a fost găsită nici măcar cheia ! O punea, de obicei, într-o pungă veche, de catifea neagră, pe care erau brodate flori de nu-mă-uita, şi pe care o băga în fundul dulapului cu oglinzi, după ce o lega cu o panglică albastră, frumoasă, după moda drăguţelor şi zgomotoaselor surori. „Punga era, era... era... o dată era aici. Lasă-mă o clipă să văd !" Bîjbîi cu mîinile dedesubt, prin parfumul acelei grămezi de mătase, printre toate jupoanele, cămăşile şi batiscioarele brodate. Da, da ! Dispăruse şi ea, punga !... Şi cele două librete de economii lipseau la apel :

— Dumnezeule ! Nu se găsesc nici măcar ele !

— Ce anume ?

— Libretele de economii ale Lilianei !

— De ce culoare ?

— Culoare ?!... Unul de la Banco del Santo Spirito, altul de la Banca Commerciale !

— Pe numele... ei ?...

— Da, pe numele Lilianei mele !

— Erau la purtător ?

— Nu, nominale !

Şterpelirea micii comori (în ce priveşte libretele nominale nu era nici un pericol) păru să-l deprime teribil de mult pe dom' Remo. Chiar mai mult — judecîndu-l după înfăţişare, după reacţiile psihice şi fizionomice imediate — decît oribila veste care-i fusese adusă la cunoştinţă în gara Termini. Era o impresie cu totul gratuită, falsă, se poate spune. Dar nici unul din cei de faţă nu reuşise să-i reziste, nici brigadierul, nici Orestino, şi cu atît mai puţin mătuşa Marietta şi mătuşa Elviruccia, care se uitau cu răutate, cu ironie la omul care se zbătea în necazuri : „...da, da, du-te, du-te la vînătoare... acum că iepurele a scăpat..." Şi dom'Remo umbla în sus şi-n jos prin casă, deschidea toate sertarele ca să se uite în ele... dacă nu cumva îi furaseră vreun ac !...

Se pare că ele deveniseră atît de posomorîte şi-atît de lacome, ca urmare a marii fermentaţii pe care ava-

riția latentă, comună tuturor din neamul Valdarena, o făcuse să apară în cursul acelei nopți de necrezut, cu toate discuțiile ei de familie, după talmeș-balmeșul de voci multiregionale de la chestură, și după cea, cu siguranță romană, a coanei Manuela, în zguduitorul telefon de cu o zi înainte, și-acum, atît mătușa Marietta, cît și mătușa Elvira erau dezamăgite de dezamăgirea unei clipe. Ceee ? Lilianucciaaaa ?... Nu lăsase nici măcar o amintire verilor ei ? Mătușilor ? Mătușei Marietta care o purtase în brațe, se poate spune, de cînd îi murise maică-sa ? Nici măcar o medalie a Fecioarei Maria ? Din toată mulțimea de bijuterii pe care le ținea sub cheie ? Nici nu se gîndise, biata fată, să-și facă testament. Cînd cineva moare în felul în care murise ea, nu poate să știe de mai înainte, nu poate să prevadă. Sfîntă Fecioară, ce lume groaznică ! Ce lume ! Ce lume !...

Și-apoi se gîndeau la Giuliano. Arestarea aceea o simțeau ca pe un ultragiu, ca pe o nedreptate făcută lor, strălucitului neam Valdarena : „o familie cum nu-s două în toată Italia !" Una dintre cele mai înfloritoare, dintre cele mai consolidate, atît bărbații cît și femeile și copiii ! Ideea că o fată ca aceea ar fi putut să cadă în brațele unui diavol, cu cele mai frumoase lucruri de zestre, cu tot aurul și bijuteriile, fără să lase o amintire, un cuvînt de adio !... O asemenea idee, pentru bietele mătușe, devenea un chin, le sfîșia inima. O asemenea crimă ! Supărare, oroare, teroare, un țipăt în întuneric ! La izbucnirea unei tensiuni demonice, în care sînt sfîșiate într-un chip atît de drastic și certificatele in-folio ale stării civile — *demos* [1] sau parohie — și lungile, circumspectele perspective de moștenire, rudele, *gentes* [2], în acel moment năzuiesc să-și recapete de drept — dacă nu de fapt — lucrul pe care l-au împrumutat. *Commodatam repetunt rem* [3].

Îl recheamă din întuneric și din noapte. Vor din nou, vor din nou floarea și tulpina ei frîntă ! Atît cît au pierdut

---

[1] Popor (grec.).
[2] Neamuri (lat.).
[3] Caută o situație avantajoasă (lat.).

din viaţa lor ! Ca pilitura pe magnet, cele mai mici fibre ale măruntaielor lor, se polarizaseră la *tensiunea întoarcerii*. Simt că trebuie să reabsoarbă unitatea gamică eliminată, unitatea biologică, persoana în viaţă, veşnic în viaţă, şi înstrăinată prin taina nunţii, unui Semproniu. Ar fi voit să poată dispune din nou de posibilitatea, de valenţa nupţială oferită altuia, soţului (în acest caz), cumnatului, sau ginerelui oferit lor de către *demos*. Şi unitatea gamică, a cărei porprietate o revendică, include, de asemenea, un cuantum economic. Era o splendidă copilă, şi era o casetă cu bijuterii : şi una şi alta desăvîrşite de ani, de începtii, de tăcuţii ani. Era o copilă, cu o cutiuţă, şi ei, cei din neamul Valdarena, încredinţaseră soţului cheiţa, şi dreptul de a se folosi de ea, tric-tric. Sfîntul uzufruct. Şi adjunctul lui Cristos pe pămînt, la Santi Quattro, binecuvîntase înţelegerea. Cu obişnuitul : *„Asperges in nomine Domini“* [1], fără, totuşi, prea multe stropituri. Ea, sub coroniţa de flori albe de portocal, şi sub văl, înclinase capul. Să dea, să dea înapoi bunul pe care din greşeală l-a luat acest nătărău de vînător, de voiajor comercial ! Ce folos a tras de pe urma frumuseţii ei ? Sau ce pierdere a avut de pe urma acestei atît de splendide frumuseţi ? Şi bănişorii, bănuţii, bănuţii frumuşei, ei ! Unde i-a risipit ? Şi napoleonii, napoleonii ăia galbeni de tot, rotunzi, care apăruseră înainte de venirea la palatul Chigi a Paiaţei care ţipa din balcon ca un vînzător de haine vechi, ei ? Ce-o fi făcut cu napoleonii ? Lilianuccia avea patruzeci şi patru ! Patruzeci şi patru număraţi bine de tot. Că doar zăngăneau în săculeţul de mătase roşie, de bomboane, rămas de la căsătoria mătuşii. Nu cîntăreau mai mult decît doi rinichi de Crăciun. „Unde or fi dispărut ?“ se gîndeau mătuşile. „N-o fi ştiind vînătorul ?“ *Manet sub jove frigido* [2]. Pentru care nuntă îşi păstrase soţia ? Ce-a făcut acest voiajor apoplectic cu vigoarea carnală a soţiei lui, cu carnea ei fragedă, şi cu averea ei de aceeaşi natură ? Da, da ! O grămăjoară lăsată prin testament de o înverşunată rume-

---

[1] Fie binecuvîntată în numele Domnului (lat.).

[2] Rămîne sub cerul de gheaţă (lat.).

gare a timpului, de virtutea economică a lumii creditorilor ? Așa cum acea carne călduță îi coborîse din cumulata vehemență a generațiilor, după aspre dimineți ? Rudele Lilianei păreau să spună : „O, drăguța de ea ! O, soție îndopată cu bănișori frumoși ! Comoară a anilor ! Neașteptat credit al echinocțiilor ! Dă-l afară, scuipă pe această paiață comercială ! Nu te aventura acuzîndu-l pe Giuliano, ramură splendidă a trunchiului, numai pentru că trebuia să se supună confruntării !“ Creierul lor, al celor două vrăjitoare de mătuși — Marietta și Elviruccia — mergea în urma capriciilor lor : „Giuliano, floarea Valdarenilor ! Plin de zilele adolescentine ! Cheag de viață !“

Există un loc dramatic al oricărei supărări, al splinei și al vezicei biliare, înăuntrul eroziunii ficatului, pînă la penumbrele din spatele mobilelor de casă, acolo unde oficiază Larii, aceia care văd și stau tăcuți, în mirosul de naftalină moartă, în bufetele mari, dar care, la prima apariție a cuțitului, tremuraseră că nu puteau striga. Și în opacele volume ale camerii, stăteau acum înlemniți de frică și plîngeau cu adevărați nervi de martiri. De ! Acolo printre picioarele brigadierului și lăcătușului, pe lîngă mapamondul coanei Manuela, rătăceau toate acele chinuite fantasme. Drepte și dure, mătușile așteptau să se facă dreptate ! Orestino nu știa nici măcar cum să se comporte.

La Collegio Romano, Valdarena fusese supus la repetate interogatorii. Alibiurile aduse de el (birou, curierii biroului) se dovedeau valide pînă la 9,20, nu și peste. Spunea că se dusese în oraș. Unde ? La cine ? La clienți ? La femei ? La tutungiu ? De două sau de trei ori se înroși, ca de o minciună. Pomenise și de frizer, dar imediat își retrăsese afirmația. Nu, la frizer fusese cu o zi înainte. În realitate, nici unul dintre chiriași nu-l văzuse la acea oră. Doar la 10,35, cînd el chemă lumea. Micuța Felicetti, pusă în fața lui, negă de a-l fi întîlnit pe scară. Că se ducea să spună bună ziua la familia Bottafavi, și că întîlnise vînzătoarele de caș : „nnnu...“ spuse, cu mare chin pentru buzele care nu reușeau să pronunțe distinct : „pe dumlui... nnuu... l-am vzut...“ Pe urmă amuți, dar încolțită de noi și repetate întrebări, apoi de

îndemnuri stăruitoare, de tot felul, izbucni în lacrimi. Făcu semn că spune da, dar nu reuși, nu deschise gura. Apoi, cu picături mari pe obraji, li se păru tuturor că voise să facă semn că nu. Maică-sa, îngenunchiată în fața ei, o mîngîia pe cap, doar de-o mărturisi, și-i șoptea la ureche, sărutînd-o : „Spune, spune adevărul, fetița mea ! Nu-i așa că nu l-ai văzut pe domnișorul de-aici, pe scară ? Uită-te la dînsul ! E blond ! Parcă-i un înger !... Spune, fetița mea frumoasă ! Nu mai plînge, că uite, mama stă cu tine... și te iubește mult !" și îi dădu două prăjituri. „Nu-ți fie frică de dom'comisar ! Dom'doctor Ingarballo nu-i doctor din ăia răi, din care știi tu, și care fac fetițele să scoată limba ! E-un doctor îmbrăcat în negru, dar să știi că-i tare bun !", și îi pipăi burtica, sub rochiță, să vadă dacă nu cumva s-a udat. Asemenea lucruri sînt obișnuite la martori, în timp ce sînt interogați. „Spune-mi, spune-mi ! Hai, hai, fetița mea, spune, că doctorul Ingarballo îți dă o păpușă din acelea care mișcă ochii, cu șorț roșu, cu floricele albastre. Ai să vezi ! Spune-i mămichii tale la ureche !" Fetița, atunci, înclină capul și spuse : „da". Giuliano păli. „Și ce făcea domnișorul ? Ce ți-a spus ?" Fetița izbucni în plîns și strigă disperată, printre lacrimi : „Să meem ! Să meem !...", după care maică-sa îi suflă nasul. Adio ! Nu s-a mai putut scoate nimic de la ea. Mămitica, în schimb, „Vă spun...", susținea că fetița este extraordinar de deșteaptă pentru anii ei... „Se știe că... pe fete trebuie să știi cum să le iei !" Lui Ingravallo îi păru în schimb, că fetița era o idioată, cu totul demnă de maică-sa.

Cazul Pirroficoni nu întristase încă cronicele Urbei. Capul de Mort cu bicorn presimțise, în orice caz, pana de păun a suspectului și posibilitatea de a și-o pune acolo unde el își punea penele. De păun, sau de cocoș stricat, care pute.

Oricum, era oportun să procedeze cu oarecare precauție. Don Ciccio simțea unde bate vîntul, și la fel și doctorul Fumi, de cînd opinia publică, adică plictiseala colectivă, se făcuse stăpînă de fapt.

„A folosi" întîmplarea — acea *oarecare* întîmplare pe care Ticălosul Zevs, președintele norilor, ți-a vîrît-o sub nas, plaf-plaf, spre preamărirea unei proprii activi-

tăți pseudo-etice, ca o proeminență scenică, și în chip murdar teatralizată, este jocul oricui, instituție sau persoană, care vrea să atribuie propagandei și pescuitului dimensiunile și greutatea unei activități morale. Psihicul dementului politic prezentat (narcisism cu conținut pseudo-etic) se năpustește asupra delictului altuia, real sau presupus, și rage prelung, ca o fiară lașă și furioasă, cu labele pe o falcă de măgar, ajungînd în felul acesta să istovească (să slăbească), în zadarnica împrejurare a unui mit răzbunător, abjecta tensiune care îl împinge la faptă, la faptă oricare ar fi ea, la fapta *coute que coute* [1]. Crima altuia este „folosită" să potolească Megera cu șerpi, mulțimea nebună, care nu se va liniști cu așa de puțin. E oferit, ca țap sau pui de cerb, să fie sfîșiat de despletitele care-l vor face bucăți, ușoare în sărituri, sau țițoase, și lacome în bacanală. Țipetele le ațîță, și cu sîngele sfîșierilor, se împurpurează. În felul acesta se dă curs legal unei pseudo-justiții, unei pseudo-severități, sau la o pseudo-abilitare a zvonurilor, despre care există evidente confirmări și aroganța unei nesăbuite instruiri judiciare, și efervescența cinobalanică a unui verdict premeditat. Recitind în *Război și Pace*, în cartea a treia, partea a treia, capitolul 25, dureroasa, cumplita poveste a sumarei execuții a nenorocitului Veresceaghin, luat drept spion, fără să fie, contele Rostopcin, guvernatorul Moscovei, fălindu-se pe scara Palatului, în fața întunecatei așteptări a mulțimii, ordonă dragonilor să-l ucidă cu lovituri de sabie, acolo, de față cu mulțimea, în virtutea frumosului principiu, Sfînta Fecioară, *„qu'il leur faut une victime"* [2]. Era dimineața, la zece. „La patru după-amiază, trupele lui Murat intrau în Moscova."

Cu mult mai josnic și mai teatral, *chez nous* [3], se arătase acea *Mutrăfioroasă*, cu penaj, fără să ni se fi îngăduit de a-i acorda, ca lui Rostopcin, circumstanțele atenuante directe ale fricei (de a fi linșat) și ale neliniștii, și ale mîniei, și ale pandemoniului (psihoză totală a mul-

---

[1] Cu orice preț (fr.).

[2] Că au nevoie de o victimă (fr.).

[3] La noi (fr.).

ţimii), şi a sosirii neaşteptate a duşmanului, după canonadele aspre şi masacrul (de la Borodino).

Prăpăditul de Pirroficoni de-abia mai răsufla după cîte încasase — în „camera de siguranţă" — de la o ceată de oameni care voiau să-l facă să recunoască cu orice chip că siluise cîteva fetiţe. Căzut din nori, implora că nu, că nu-i adevărat o iotă, dar primi un pumn în gură... de amuţi ! O, umbre generoase ale lui Beccaria !...

Urbei, chiar în timpul crizelor de cumpătare şi de ordine poliţienească marca Federzoni, îi fusese dat să cunoască (1926—27) cîteva strangulări periodice, de fetiţe. Se păstrau cu cuviosie şi îmbrăcămintea şi durerea, şi nenorocita şi dispăruta inocenţă, acolo, acolo, *extra muros* [1], după devoţiunile suburbicare, şi după inscripţiile marmorelor antice şi altarelor păgîne. *Consule Federsonio, Rosamaltonio enixa :* Maledito Merdonio *dictatore impestatissimo* [2]. Pe atunci, ticălosul de Ficoni Pirro, făcea curte unei cucoane, cam grăsane şi cam coptuţe, dar care nu se lăsa uşor convinsă să cedeze. Casă umbertină, la etajul cinci, portăreasă la intrare, soţul prezent, eficient... cu papuci, ciorchini de locatari *ad libitum* [3], glosatori din naştere, mai mult chiar decît San Ireneo. Decurgea de-aici, adică de la aceste împrejurări, o patetică morişcă de bileţele cu conţinut variat, mulţumită grijii unei drăguţe copiliţe (de treisprezece ani), care le ducea cu destulă prudenţă, şi tot cu atîta bătaie de inimă, la destinaţie. Şi pe urmă discuţii prin semne şi prin diverse digitaţii, de la fereastră la stradă, şi invers. Talentatul şi galantul dactilolog fusese arestat pe trotuar, tocmai cînd lansa anumite semne... cu şase sau şapte degete (ore, dragoste) spre o fereastră de la etajul cinci (care era, după părerea chesturii, o „strategie simulată"), ca să-i trimită cucoanei un bileţel, cea de-a doua stratagemă, prin servitoarea ei, tare păpuşică, şi care tremura toată şi se-nroşise, că trebuia să îndeplinească o asemenea sarcină. După cum se obişnuieşte, Pirroficoni o mîn-

[1] În afara zidurilor (unui oraş) (lat.).

[2] Fiind consul Federsonius Rosamaltonius : fiind dictator foarte violentul Maleditus Merdonius (lat.).

[3] La alegere (lat.).

gîiase pe fată în treacăt. Gestul lui, şi roşeaţa fetei, îl pierduseră însă. Pe baza acestui frumos indiciu, Capul de mort cu moţ pe frunte, ordonă ca „poliţia romană, în mai puţin de patruzeci şi opt de ore, etcaetera, etcaetera..." Şi zbirul, îmbărbătat de înaltul cuvînt al Bucelui[1], începu să-i care... Intervenţia dubitativă a unui funcţionar oarecare, îi mai salvă ceva din oasele lui Ficoni, ciocănite însă zdravăn.

Balducci fusese interogat, la rîndul său, în după-amiaza aceleiaşi zile de 18 martie, la Santo Stefano del Cacco, mai multe ore în şir, de către comisarul şef. Judecătorul de instrucţie intervenise *pro forma* : „chestura avea încă în mînă iniţiativa cercetărilor". De data aceasta, nu se auzi gura lui Ingravallo. De ! Era vorba de un prieten ! Ce ! Ce ! Nu voia nici măcar să asiste la interogatoriu. Şi-apoi, era clar, s-ar fi ajuns la o situaţie dificilă ; scabrosul interogatoriu s-ar fi pierdut în sofisticăriile unui gen particular de instruire, sau ar fi naufragiat în dezgustătoarele cruzimi ale unei anchete din cele mai insuportabile. Raporturile... între Balducci şi soţia sa, n-au fost decît sufleteşti. Toată povestea aceea de necrezut a nepoţelelor, a nepoatelor, revenea la suprafaţă. Ciudata „manie" a victimei, de-a voi să aibe cu orice preţ o fetiţă. În lipsă de altceva mai bun, s-ar fi dus să cumpere una lepădată, la Campo de'Fiori. Cît priveşte banii, doctorului Fumi nu-i trebui prea mult să se convingă că cei doi soţi, atît el cît şi ea, aveau o poziţie economică de invidiat. Cu încărcătura aceea în cală... puteau naviga fără grijă ! Nu le păsa de nici o furtună, de nici o inflaţie.

Văduvul alcătuise o listă a titlurilor de rentă, aşa, puţin din memorie, atît ale lui cît şi ale Lilianei, ca să ajute demonstraţia, aşa declarase, fiindcă el ar trebui să fie scos în afara oricărei bănuieli, chiar şi a unei umbre de bănuială ! „Eu ? Lilianuccia mea ? Dar ce ? Ne arde

[1] Unul din cele mai frecvente apelative cu nuanţă pejorativă, pe care italienii îl dădeau „Ducelui".

de glumă ?“ Buzele începuseră să-i tremure, izbucni în hohote de plîns, de îi tresărea și cravata. Potolindu-și apoi plînsul, reîncepu să-și aducă aminte. Se ajută de un carnețel de piele, de piele de crocodil, din acelea chiar de domni, pe care îl luase cu sine. Își notase în el averea. Liliana avea un seif la bancă, la agenția numărul unsprezece, a Băncii Comerciale, care făcea simplul serviciu de seif-uri, într-un *caveau* din cele mai moderne, în Piazza Vittorio, chiar în față, sub porticuri, chiar în colțul străzii Carlo Alberto. Și mai avea încă unul, în Corso Umberto, la Banco del Santo Spirito.

— Tatăl Lilianei, bietul meu socru, era un om sincer, și avea un nas !... Teribil !... Nu credea în revoluție. De data aceasta nu ține, spunea el, iar despre societățile anonime spunea că n-ai nici un motiv să te încrezi în ele ! Înainte de toate... tocmai fiindcă-s anonime ! Nu se știe cum se numesc, nu se știe ce fac, unde se află !... Și dacă într-o bună zi li se năzare să spună că Bucele e-o paiață, ei ? ce te faci ? Dai fuga sus, la Milano : „Hei ! Coană anonimă, uite-mă-s ! Am venit să-mi dai banii înapoi !“ — așa-i spui ? Nu, dragul meu, stai liniștit ! Nu, nu ! Bonurile de stat ! Bonurile de stat, spunea el, sînt mai sigure decît aurul, care astăzi urcă, mîine coboară, și-n tot cazul au ceva amortizabil, un cinci la sută măcar, ca să poți dormi liniștit. Treabă garantată de stat, de Statul Italian ! Ascultă-mă pe mine : statul e un bloc de granit ! Crede-mă ! Acolo nu-i nimeni care să te mintă. Ce interes ar avea ? Și-apoi, ei spun că fac totul cu seriozitate !

După ce vorbise de socru-său, la zîmbetul trist al doctorului Fumi, Balducci... se abținu să dea relații amănunțite, exacte despre el și despre Liliana.

Furniză referințe comerciale și bancare „ireproșabile“, apoi aduse diferite lămuriri asupra poziției sale de reprezentant, în ramura stofelor, al cîtorva fabrici producătoare din nord. Chestiunea banilor, între el și soția lui, se putea spune că nici nu exista măcar.

— Nu ne lipsea nimic, nici mie, nici Lilianei. O dificultate, lipsa banilor lichizi, un împrumut, doar de pe o zi pe alta... Ce ! O poliță ?! În familia noastră nici măcar nu se știa ce-nseamnă așa ceva. Polițe comerciale, în

călătoriile mele de afaceri, polițe comerciale... desigur ! Fără ele nici nu poți s-o scoți la capăt !

Cum se făcea însă, că ei, cu atîta avere, [illegible] mijlocul acelor negustori calici, comercianți comendatori cu o mie cinci sute de lire pe

— Mde ! plictiselile mutatului, lenea. [illegible] îl cumpărase socru-meu, și locuise chiar în e cînd ea era încă o fetiță. Acolo ne-am cun

Și bietul om, și de data asta, nu putu să lacrimile. Vocea groasă îi tremura :

— Acolo ne-am căsătorit. Eu cu Lilian

Doctorul Fumi simți chiar și el cum i în gît, ca nivelul apei într-o fîntînă. Ta [illegible] Lilianei era un om tare priceput. O aruncătură de ochi, în comerț, și ți-e de-ajuns ! „Ce dorește, dom'doctor ?" El și taică-său se cunoșteau de cîțiva ani : relații de afaceri. Și atunci... Ea, unica fiică, orfană de mamă, o splendoare de fată !... Ehei ! Ce vremuri frumoase !

Se logodiseră, se căsătoriseră în casa asta. Apoi, odată soț și soție... Se iubeau, se înțelegeau... O anumită modestie în gusturi. O anumită prudență.

— Nu voiam să se obosească, să se prăpădească cu firea pentru niște fleacuri. Cu atît mai mult cu cît o dată și-o dată tot trebuie să murim ! Și nici un copil ! Chiar dacă ea voise cu orice chip ! Și pe urmă... armistițiul războiului ! Și pe urmă, în sfîrșit, ne aranjaserăm, ne obișnuiserăm... Exista calorifer, cu toate că prea cald nu era, dar mă rog ! Mergea și-așa ! Mai era și baia... Cîteva vase sparte, cîteva scaune desperechiate. Cine nu are așa ceva ? Lilianei nu-i prea plăcea să vadă lume în jurul ei. Și cu ideea aceea fixă, în sfîrșit, de a adopta, la nevoie, o fată !... Și jăvruța aia de Lulù, care nu voia să se miște din loc cu nici un preț, și care, totuși, nu se știe unde naiba a dispărut, biata javră ! Semn rău !

Războiul ! Toate demersurile pentru a fi dispensat ! Ce de mai hîrtii ! Se adunaseră cît un munte !... A scăpat pînă la urmă. N-a fost dispensat, dar, în sfîrșit, o centură de piele, un pistol cît toate zilele :

— ...să-ți fie frică să te uiți la mine ! Clătină din cap. În strada Merulana, așa dar... În nouăsute șaptesprezece împlineam aproape doi ani de logodnă, și-mi spuneam că,

după părerea mea, ăştia n-or să termine chiar aşa de repede ! Şi-atunci, curaj ! Dacă tot avem de-a face cu ei, să ne hotărîm ! Vă amintiţi cum era cu apartamentele ? Cu toţi refugiaţii ?! Cum la socru-meu era loc, cum în alte părţi nu era... m-am băgat în casa socrului ! Nu era altceva de făcut ! Casa asta era ca şi cum ar fi fost noastră, vreau să spun a mea şi a Lilianei.

Apartamentul, cu Liliana discut. şi stăpîr

— Era cuibul dumneavoastră, pricep...

— Pricepeţi, nu-i aşa ? Să poţi sta în cămaşă cînd ai îţi place.

— ... dorinţă de linişte, după muncă, după trenuri, ... ei ce-ţi place, să nu-ţi pese de toate încurcăturile vecinului.

Şi melancolia Lilianei. Acea manie. Şi-apoi, cu Santi Quattro, acolo alături.

— Sfîntă Fecioară ! Ar fi fost vai de mine să mă fi auzit Liliana că vreau s-o mut de lîngă Santi Quattro !

Cam toate îi determinaseră să rămînă unde se aflau : în acel blestemat imobil de la 219. Dar regreta... Oricare, în locul lor, ar fi făcut ceva mai bun. Acum, cînd înţelegea, era prea tîrziu ! Un cartier micuţ, în Prati, o vilişoară pe Lungotevere... Suspină.

— Şi cît... despre rest ?...

— Cît despre rest ? De !... oameni sîntem ! Mai călătorim... mai... Vreun capriciu extra... se ştie...

Doctorul Fumi îl privea. Remarcă la el, la Balducci, o clipă de... şovăire, un oarecare spor, fie chiar şi uşor, al roşelii naturale a feţii.

★

Giuliano Valdarena suportase trei interogatorii într-o singură zi nemaipunîndu-l la socoteală pe primul, de joi, de la locul delictului, în prezenţa, ca să spunem aşa, a „corpului delict" al victimei. Trei funcţionari se ţineau după el, după cum se obişnuia, trei „copoi", printre care don Ciccio, cel mai îndîrjit dintre toţi, apoi Fumi, şi brigadierul — sau adjutantul, ce-o fi fost — Di Pietrantonio. Ore şi zile preţioase. Idei, supoziţii, ipoteze, care nu duceau la nimic. Valdarena şi Balducci, vărul şi soţul, fuseseră confruntaţi sîmbătă 19, dimineaţa. Balducci se

dusese să doarmă la D'Azeglio. Grav și serios soțul, mai tulburat și neliniștit Valdarena, chiar mai nervos. Se priviseră în ochi, își vorbiseră. Părea că se întîlniseră după ani, apropiați prin durere, căutînd unul pe fața celuilalt motivul oribil al suferinței, fără ca totuși unul să-i impute ceva celuilalt. Ingravallo și doctorul Fumi nu-i pierdeau din ochi o clipă. Nici o animozitate. Giuliano, din cînd în cînd, părea cuprins de neliniște, ca sub o neașteptată rafală de teamă. Afirmațiile lor nu rezultaseră contradictorii. Adăugau puțin, ca să nu spunem nimic, la ceea ce se obținuse mai înainte.

În timp ce doctorul Fumi era pe punctul de-a le da drumul, li se anunță vizita „unui preot". „Cine e ?" Don Lorenzo Corpi cerea să fie primit pentru comunicări urgente, „cu privire la durerosul caz din strada Merulana". Vorbise cu brigadierul de serviciu. Fumi, cu un semn al mîinii, îi făcu pe cei doi să iasă. Valdarena escortat. Pe Balducci îl rugă să mai rămînă la dispoziția chesturii.

Intră don Corpi, care își scoase încet pălăria, cu un gest larg, preoțesc.

Era un preot frumos, înalt și voinic, doar cu cîteva fire albe, printre firele de păr negru-corb, cu doi ochi de bufniță, foarte apropiați de nas, care, acolo, în mijlocul feței, nu putea să nu pară aidoma unui cioc de pasăre. Înfășurat cu demnitate, în sutană, don Lorenzo ținea în mîna stîngă, împreună cu pălăria sa nouă, o mapă de piele neagră, din acelea cu care preoții se duc la avocați, ca să-i facă să priceapă de partea cui este dreptatea... Pantofi negri, tare lucioși, lungi și trainici, buni de umblat pe Aventino, și pe Celio, cu talpă dublă. Om de mare prestanță și de o excepțională robustețe, judecînd după mișcări și după mers, după strîngerea de mînă pe care i-o dărui doctorului Fumi, după plinul sutanei, în sus, și apoi în jos, spre talie, și după amploarea pe care o lua jos, la poale, unde se termina, fiindcă era o sutană ciudată, de stofă tare, încît părea drapelul Judecății de apoi !

După un oarecare preambul, cam încurcat, sau cel puțin destul de prudent, dat fiindcă cele mai suave priviri ale doctorului Fumi îl îndulceau la mărturisiri, declară că, părăsind Roma, se dusese la niște prieteni la

Roccafringoli, sus de tot, în creştetul munţilor, aproape de Monte Manno, unde se poate ajunge de la Palestrina doar călare pe măgăruş, şi nu se întorsese decît de douăzeci de ore, şi, „de cum a auzit de teribila nenorocire", s-a şi pus să caute testamentul olograf, încredinţat lui, cu proprie mînă, de „regretata" doamnă Balducci, pe care „se dusese s-o vadă" la Morgă, cu o seară înainte, „Dumnezeu s-o odihnească-n pace !"

„Mai întîi", afirmă emoţionat şi îngrozit de toată „treaba", îl cuprinsese teama... că documentul îi fusese sustras. Îl căutase peste tot, aruncînd în aer toate hîrtiile din toate sertarele biroului, dar nu reuşise să-l descopere. Noaptea însă, de o dată, îşi amintise că-l depusese, o dată cu alte plicuri şi cu anumite... amintiri personale, la Banco di Santo Spirito. Într-adevăr, în dimineaţa aceea se dusese, de cum se deschisese, să-l ridice, bine-înţeles după ce oficiase slujba, la şase. Îl apucaseră zdravăn bătăile de inimă.

Scoase din mapa de piele neagră de viţel, şi-i întinse doctorului Fumi, care-l luă cu mîna sa foarte albă, un plic alb, format jumătate protocol, cu cinci sigilii de ceară roşie. Plicul şi sigiliile păreau în perfectă stare. „Testamentul olograf al Lilianei Balducci."

Cei trei funcţionari, sau mai precis doctorul Fumi şi Ingravallo, hotărîră să-l deschidă imediat, şi să citească „ultimele dorinţe ale sărmanei doamne", redactînd un proces-verbal în prezenţa lui don Corpi şi a încă patru martori, pe lîngă Balducci, care fusese rechemat. Ultimele dorinţe care trebuiau, totuşi, să fi fost exprimate cu cîteva luni mai înainte. Ultimele, întru cît nu fuseseră schimbate.

Consultară înainte de toate, prin telefon, numărul 292. 784, pe notarul regal, doctorul Gaetano De Marini, din strada Milano, care, după spusele lui don Lorenzo, „trebuia să fie la curent cu lucrurile". Sunară o dată, sunară şi a doua oară, şi, în fine, răspunse. Era surd. O secretară napolitană îl ajuta la telefon. Amîndoi căzuseră din nori. Desigur că Balducci îl cunoştea pe De Marini, deoarece tatăl Lilianei făcuse deseori apel la serviciile lui, dar „i se păru cu neputinţă" că pentru propriul ei testament, Liliana să se fi adresat acelui bătrîn

jurist, necioplit, simpatic şi tare şiret, dar cumplit de surd în fortăreaţa competenţei sale.

Oficiul de martori îl făcură doi funcţionari şi doi agenţi. Ceremonialul fusese terminat repede. Era la prînz, sau aproape. O altă dimineaţă pierdută, fără să fi dat de cap la ceva.

Testamentul, pe măsură ce doctorul Fumi îl recitea cu voce tare, cu accente viguroase, cu rezonanţe napolitane, luă, treptat, o întorsătură neaşteptată, de parcă fusese redactat într-o stare de particulară emoţie, de către o persoană care se lăsase în voia stiloului, dacă nu cumva îşi pierduse chiar facultăţile mintale. În timpul lecturii moi, calde, convingătoare, făcută cu artă, şi pe tonurile cele mai armonioase ale Golfului napolitan, cei de faţă putură să seziseze cu interes crescînd, şi cu sporită uimire, că biata doamnă Balducci lăsa moştenire soţului ei o mică parte din averea sa, ceva aur şi ceva bijuterii. Partea legitimă de moştenire, ca să spunem aşa, aproape jumătate. Partea leului, în schimb, revenea „scumpei Luigia Zanchetti, zisă Gina, fiică a răposatului Pompilio şi a Irenei Spinacci, născută la Zagarolo, în ziua de 15 aprilie 1914". Ei, sărmanei creaturi : „de vreme ce voinţa de necercetat a lui Dumnezeu nu crezuse că-i bine să-mi dăruiască bucuria de a fi mamă".

Balducci nu suflă o vorbă. Avea o mutră de parcă el ar fi fost vinovatul ! Sau poate că, e mai uşor de presupus, asta să fi fost părerea acelora din Zagarolo. Pînă la vîrsta majoratului pupilei, moştenirea trebuia să fie încredinţată, spre administrare, la doi curatori sau oameni cinstiţi, dintre care unul nu era decît Balducci, „soţul meu, Remo Eleuterio Balducci, tată cu inima, dacă nu şi cu sînge, al nenorocitei Luiggia". Mama Luigiei, după testament, era „bolnavă de o boală care nu iartă" (tuberculoză, complicată probabil cu priapomanie). Din cînd în cînd făcea cîte un chefuleţ la Tivoli, cu un tip de-al ei, un măcelar desfrînat, şi pe urmă era nevoie de intervenţii mari pe lîngă carabinieri ca să n-o trimită înapoi la Zagarolo, cu foaie de drum, pentru motivul de „incapacitate de a subzista cu propriile mijloace" şi pentru cazul în speţă : scandal public. Măcelarul, nu se ştie precis în cel fel, reuşea s-o reducă la tăcere de fiece

dată, grație argumentului irezistibil al „mușchiului de-a-ntîia !“ (calitatea întîia), adică, bietei bolnave, îi pria mai mult rosbiful său decît aerul cam prea tare de la Zagarolo, și pofta de mîncare în gol, care-i urma. Alteori, o bătea ca pe un covor. Tușea și scuipa sînge, sărăcuța de ea, dar nu încă gelatină de zmeură. „Ce-am făcut la urma urmei ?“ Culesese toporași la Villa d'Este, sau cîțiva bănuți de martie, la Villa Gregoriana, puțin înainte de a ajunge la cascadă. Un viitor subiect pentru Mustața-fiară, înarmată cu un Zeiss, și explorînd cu acest perfect ochian întregul colnic al Venerei Brodolona, palmă cu palmă, fir de iarbă cu fir de iarbă, după metoda teutonică. Deodată însă îi căzu sub priviri, în bătaia soarelui la verticală, o specie de păianjen aspirant-expirant, un nod ciudat, la umbra unui mare tufiș de lauri, unul din cele mai gregoriene — după Baedecker-ul său — dintre toate tufișurile din Tivoli : un fel de spinare, într-un fel de haină de lucrător la terasamente, cu patru gambe și patru picioare, din care două invers. Și spinarea asta, atît de hidoasă, părea să se afle în prada unei agitații de nestăvilit, de natură alternativă, ritmată la metronom. Foca cu ochean, crezuse atunci că era de datoria lui să comunice la administrație — *„Verwaltung, Verwaltung !... Wo ist denn die Verwaltung ? drüben links ? Ach so !...“* [1] și după ce o căutase mult, asudînd, a dat peste ea, numai că nu se afla nici țipenie de om : plecaseră acasă ca să mănînce, și, pesemne că acum se pregăteau să tragă un pui de somn după masă. Duminica următoare, la nouă, Padre Domenico, tuna din amvonul de la San Francesco, din toată puterea plămînilor săi ! Avea el ceva cu anumite femei nerușinate, așa, în general, și le amenința că le așteaptă infernul, jos de tot, în străfunduri, și dădea din cap în dreapta și-n stînga, cu pumnul ridicat, ca puțintel pentru Marta, puțintel pentru Maddalena, puțintel pentru Pietro, puțintel pentru Paolo. Dar toți înțeleseseră, încă de la întîiul răcnet pe care-l scosese, unde voia să ajungă, cu ochii aceia de dipteră

[1] „Administrația, administrația !... Dar unde-i administrația ? În față, pe stînga ? A, așa !...“ (germ.).

şi cu mînia aceea dezlănţuită de parcă trebuia să muşte pe cineva, şi după care, totuşi, se calmă, treptat, şi se duse să se-arunce dintr-o dată asupra diavolului, ca să-şi verse focul, iar cel de dedesubt, nesuflînd, făcea pe mortul de frică. Apoi, Padre Domenico urcă din nou, nespus de blînd, spre „frumuseţile naturii, pe care înalta providenţă divină le dăruise din belşug Tibrului vostru", spre „miracolele artei şi ale dragostei patriotice, distribuite cu atîta prevedere în acest antic pămînt, de prevăzătoarea mînă a romanului pontif, Gregorio al XVI-lea, după marele cataclism teluric din 1826, şi înspăimîntătoarea revărsare a apelor rîului nostru Aniene". Părea că de la revărsarea rîului Aniene împrumutase orgoliul, fiind originar din Filettino, care era la mică distanţă de izvoare, şi la 1062 de metri deasupra nivelului mării. „În zilele noastre — vai ! — pîngărite", atît miracolele cît şi frumuseţile, „dę suflare infectată şi apăsătoare a tenebrelor, care stau oriunde la pîndă, oriunde ştiu că pot să ducă la pierzanie o fiinţă, că pot să smulgă un suflet de la mîntuire".

Ajuns la răul care nu iartă, doctorul Fumi se poticni, tuşi, cum se întîmplă atunci cînd o firimitură e gata să scape pe trahee. În focul lecturii, la un moment dat, îi ieşise din gură, într-o parte puţină salivă. Şi ţin-te !... Accesul de tuse voia să-i scoată din ţîţîni plămînii.

Faţa, aproape fără culoare, dar cu venele umflate pe frunte, întregul organism umflat de procesul de ardere a funcţiilor interne, nu putuse, totuşi, să-l zdrobească. Se învioră. Îl bătuseră în spate. Vreo doi pumni !... Puţin cîte puţin, vocea i se repuse pe făgaş, ba chiar i se clarificase. Ascultîndu-l, acum părea că-şi stăpîneşte rolul, întrebuinţînd tonurile adînci ale peroraţiei, cu un calm aparent, dar vestitor de furtună, gata să izbucnească cu avînt demoniac „despre nenorocita de Luiggia !" O sumă vrednică de stimă, patruzeci şi opt de mii, vărului, doctorului Giuliano Valdarena, fiul lui Romolo şi al Matildei Rabitti, născut... etcaetera... *Item*[1] : inelul cu briliant „pe care mi l-a lăsat bunicul, cavalerul ofiţer Rutilio Valderena, să-l păstrez cu sfinţenie, şi lanţul de aur, pentru ceas, cu breloc cu diamante" *(sic : nec aliter)*[2]

[1] De asemenea (lat.).
[2] Aşa, nu altfel (lat.).

„care aparţinuse aceluiaşi". *Item :* „tabachera de baga montată în aur", şi, în sfîrşit, cîteva ghinduleţe de onix, sau biluţe de lapislazuli, de aceeaşi proveniență : „pentru ca, amintindu-şi de mine ca de o soră, care, în cer se va ruga neîncetat pentru el, să urmeze exemplul luminos al strămbunilor Valdarena şi al neuitatului moş Peppe" (bunicul Peppe, care într-adevăr fusese silit să doneze ceva bijuterii Fasciei, mai trăgea tabac din tabachere, în 1925, în Ville della Regina, 326) „şi să se străduiască să parcurgă totdeauna drumurile binelui, singurele care pot să ne aducă, în viaţă şi în moarte, iertarea lui Dumnezeu !" Nu uitase nici măcar pe bătrîna fostă slujnică, Rosa Taddei, paralitică, în spitalul San Camillo, nici pe Assunta Crocchiapaini (în realitate Crocchiapani, dar fusese greşeală de lectură, datorată olografului, sau, poate, nebăgării de seamă a doctorului Fumi), fecioara albană, care, fără să fie paralitică, era stăpînită însă de o liniște măreaţă, cu ochi săgetători : „înfloritoarei tinereţi, căreia îi doresc şi îi urez, încă de pe-acum, din toată inima mea de femeie, fericirea sublimă a unei progenituri creştine !" Lăsa Assuntei, printre altele, şase cearşafuri duble, pentru pat conjugal, optsprezece feţe de pernă, şi douăsprezece prosoape cu franjuri, indicînd care. Urmau diferite legate testamentare, departe de a fi demne de dispreţ, unor opere şi instituţii feminine. Cîteva legate maicilor de la Sant'Orsola, cîtorva cunoştinţe, cîtorva prietene, diferitelor fetiţe şi tinere, „astăzi flori gingaşe ale inocenţei, mîine, cu ajutorul lui Dumnezeu, mame binecuvîntate ale Italiei !"

În sfîrşit, o mică sumă de douăzeci de mii de lire, lui don Corpi, care, fără să lase impresia, ciuli urechile, împreună cu un crucifix de fildeş, cu crucea de abanos, „ca să mă ajute cu rugăciunile lui pe drumul purificării, pînă la Speranţa Cerească, după cum m-a ajutat cu sfatul lui părintesc şi cu învăţătura bisericii, în această vale a amărăciunilor".

— Aceasta-i o femeie cum nu sînt multe pe lume ! exclamă doctorul Fumi, bătînd cu primele două falange ale degetelor mîinii drepte pe hîrtiile de pe masă, şi

pe unde trecuse mîna superbă a masacratei. (În acest timp, ţinea hîrtiile cu stînga.)

Toţi tăceau. Balducci, în ciuda darurilor lăsate, părea că e primul căruia-i dau lacrimile. În realitate, fără să ajungă pînă la lacrimi, dădea impresia că este impresionat la fel cu ceilalţi. Calda, deductiva sonoritate a vocii, a frazei, convinsese puţin pe toţi : pe unii să ia, pe alţii să renunţe, adunînd sufletele speriate sub mantia grea a voinţei lui Dumnezeu. O voce frumoasă, bărbătească şi napolitană, cînd atinge transparentele străfunduri ale deducţiei — ca nuditatea luminoasă a unei sirene ieşite din sclipirile lăptoase ale mării, sub bătaia lunii la Gajola — vrea să se lepede cu totul, la fiecare aliniat, de acel mod atît de supărător afirmativ, care este propriu anumitor nătîngi din nord, şi conducătorilor lor spirituali, cu pas cadenţat. Urechii noastre îi place să se lase în voia unei atît de melodioase dizertaţii, la fel ca dopul cucerit de amăgitorul fir al apei, către vale, unde cheamă adîncul. Fluenţa sonoră nu este decît simbolul fluenţei logice. Izvorul enunţării eleatice şi-a mărit debitul, fierbînd în disjuncţii sau dicotomii ale spiritului, sau în oarbele alternanţe ale probabilităţii, perpetuîndu-se într-o scurgere de un dramatism heraclitean πάντα δε πόλεμος[1] plin de urgenţe, de curiozităţi, de dorinţe intense, de aşteptări, de îndoieli, de nelinişti, de speranţe dialectice. Ascultătorul este în stare să-şi dea cu părerea despre orice. Argumentarea părţii adverse, pulverizată în această voluptate muzicală, îşi regăseşte numaidecît cutezanţa, ca un cap al lui Janus, văzut din faţă, şi, imediat după, din spate.

Toţi tăcură.

La citirea, sau la ascultarea citirii cu atîta participare a acelui text, într-adevăr, puţin obişnuit, s-ar fi crezut că în acţiunea de redactare a olografului, biata Liliana, pradă unui fel de nebunie, de halucinaţie prevestitoare, prezenta ca iminent propriul ei sfîrşit, afară doar dacă nu premeditase sinuciderea. Testamentul avea data de 12 ianuarie, cu două luni în urmă de ziua ei de naştere,

[1] Totu-i război (grec.).

observă soțul. Puțin după Bobotează. Era „ușurarea unei exaltate", opină cineva, în tăcere. Și scrisul, atît pentru Balducci, cît și pentru don Ciccio, și don Lorenzo, desvăluia o anumită lipsă de coerență, o anumită agitație. Un grafolog ar fi avut ce să spună ! O ciudată frenezie în a se separa de lucruri, de numele lor, și de simbolurile lor. Voluptatea de a-și lua rămas bun, care deosebește imediat conștiințele eroice de spiritele inconștient înclinate la sinucidere. Din acelea care înainte de a întreprinde o călătorie, se surprind cu un picior pe parapet, pe marginea prăpastiei.

Ingravallo gîndea. Gîndi că ziua de Crăciun, că Nașterea lui Isus, că Bobotează... cu copiii lor, cu darurile lor, cu magii... cu găteala aceea de fire de aur, sub Pruncul Sfînt... paiele staulului, lumina divinei origini... putuseră să concentreze, ca-ntr-un fel de nor mental, anumite fixații melancolice ale doamnei : 12 ianuarie. Biata testatoare, în ziua aceea, probabil că nu era în toate facultățile ei mintale. La dracu !... Totuși... totuși menținuse hotărîrile luate. Nu schimbase nimic, nici măcar pe urmă, în februarie, în martie. Nici măcar o virgulă. Iată de ce încredințase testamentul lui don Corpi, recomandîndu-i „să-l ascundă și să-l uite".

Formulă enigmatică, dar clară, totuși, pentru don Ciccio : să-l uite cît va dura viața sa, de parcă ar fi dorit intens să vadă îngropată cît mai repede acea listă mîrșavă de bogății, pe care, numai în ultima rătăcire de sine își îngăduise să le risipească, și care o făceau să revină, cu fiece zi în plus, la îndatoriri și motivări zadarnice de a trăi, în vreme ce sufletul ei tindea de mult la un fel de părăsire (nobil suflet !) a ținuturilor inutile, către liniștile materne. Orașul și omenirea ar fi cunoscut viitorul. Ea, Liliana, în schimb... Uitînd de bănci și de strigăte, în ceasul liniștit, cînd orice rămas bun e necesar, și orice zid călduț își schimbă culoarea noaptea, Hermes, cu aripi scurte de opal, i-ar fi apărut în adevărata lui esență, străjuind porțile, cu tăcută autoritate. Porțile prin care, în sfîrșit, putea ieși — lăsînd orașul cu cleveteala lui — ca să coboare, să coboare într-una din cele mai de iertat vanități. *„Evasi, effugi : spes et fortuna valete :*

nil mihi vobiscum est : ludificate alios" [1], se putea citi pe un sarcofag, la muzeul Laterano. Liliana reţinuse fraza aceasta, şi îl rugase să i-o traducă.

Acest fel de a da, de a dărui, de a împărţi cu altcineva... gîndi Ingravallo, erau operaţii, după felul lui de a vedea, atît de străine de carnalitatea şi, în consecinţă, de psihologia femeii (a femeii năzuroase, credea el, a vreunei micuţe burgheze) care, din contra, tinde să încaseze, să incorporeze darul, să acumuleze, să păstreze pentru sine sau pentru copiii ei, albi, negri, sau cafea cu lapte, sau în orice caz, să prăpădească, să dizolve, fără să dea altora, risipind o sută de mii doar pentru sufleţelul ei, pentru propriul ei gît, pentru propriul ei nas, pentru lobii sau buzele ei, şi niciodată, totuşi — şi don Ciccio se îndîrjea într-un fel de delir prestabilit — niciodată, totuşi, în cinstea concurentelor, şi cu atît mai puţin, a rivalelor mai tinere. Această aruncare, această risipă — ca de petale în vînt, sau ca de flori în apele unui rîu — a ceea ce contează cel mai mult, a ceea ce se ţine sub cheie, cearşafurile ! contrar legilor inimii omeneşti care, dacă dăruieşte, dar verbal, sau dăruieşte ce nu-i aparţine, toate acestea sfîrşiră prin a-i descoperi, lui don Ciccio, tulburarea afectivă a victimei : psihoza tipică femeilor nesatisfăcute, sau a celor adînc umilite. Aproape, chiar, o disociere de natura panicei, o tendinţă spre haos, adică o dorinţă intensă de a reîncepe de la capăt, de la primul cu putinţă, o „reîntoarcere la indistinct". În sensul că, numai indistinctul, Abisul, sau Tenebrele, pot oferi lanţului determinărilor o nouă ascezǎ, o reînnoită formă, un reînnoit noroc. La Liliana, era totuşi adevărat, mai contau forţele inhibitive, şi, mai mult, cohibitive ale Credinţei, preceptele formale ale învăţăturii ; simbolul opera ca lumina, ca certitudinea. Iradiată în suflet. Aşa gîndea Ingravallo. Cele douăsprezece lemme avuseseră ca efect să-i canalizeze psihoza spre pîlnia unui testament olograf perfect legal. Bilanţul morţii era închis la centimă. Dincolo de duhovnic şi de notar, limpe-

[1] Am scăpat, am fugit ; speranţă şi soartă, rămîneţi cu bine ! Nu (mai) am nimic cu voi ; înşelaţi-i pe alţii (lat.).

zile spații ale Milei. Sau, după alții, necunoscuta libertate a non-ființei, epocile libere.

Personalitatea feminină — mormăi pentru el Ingravallo, de parcă și-ar fi predicat lui însuși ! — ce voia să spună ?... — a ! da !... personalitatea feminină, în mod tipic centrată în gravitația ovarelor, se deosebește de cea masculină, prin aceea că, activitatea însăși a scoarței, în creierul femeii, se manifestă printr-o asimilare, printr-o prefacere a raționamentului — dacă putem să-l numim raționament — tipic elementului masculin, sau de-a dreptul într-o reeditare ecolalică a cuvintelor puse în circulație de masculul pe care ea îl respectă : profesorul, comendatorul, doctorul de femei, avocatul de lux, sau puturosul ăla din balconul palatului Chigi. Individualitatea morală a femeii se îndreaptă — pentru concentrațiile și coagulările ei afective — spre bărbat, sau spre cel care ține locul de bărbat, și de pe buzele idolului desprinse oracolul zilnic al subînțelesei dojeni, fiindcă omul nu este, și nici nu se crede Apollo în templul delfic. Calitatea în cel mai înalt grad ecolalică a sufletului ei (conciliul de la Magonza din 589, îi acordase, cu majoritatea unui vot, un suflet !) o îndeamnă să zboare încetișor împrejurul axului căsătoriei ! Ceară maleabilă, femeia reclamă amprenta sigiliului, așteaptă de la soț cuvîntul și dragostea, ethosul și pathosul. Așadar, de la soț așteaptă această lentă și grea maturizare, această scadență îndurerată a copiilor. Lipsindu-i copiii, își dădu cu părerea Ingravallo, soțul de cincizeci și opt de ani, decade, fără să fie vina lui, de la rangul de soț la acela de prieten bun, dar prieten de ghips, un ornament plăcut în casă, delegat secretar general al confederației bibelourilor, imagine perfectă a manechinului de soț ! Și bărbatul în general (în practica subconștientului ei) e degradat la rangul de paiață, de animal nepuios, cu o căpățînă de carnaval. Un instrument care nu mai servește la nimic, un sfredel care... nu mai sfredelește.

Și-atunci, biata ființă își împrăștie, ca o floare, sau ca o corolă, petalele în vînt. Sufletul blînd și obosit zboară spre crucea roșie și, în subconștientul ei, își „abandonează soțul", și poate că abandonează pe oricare bărbat, ca element gamic. Personalitatea ei, în mod struc-

tural invidioasă pe mascul, şi liniştită numai de progenitură, atunci cînd progenitura lipseşte, acceptă un fel de gelozie disperată, şi, în acelaşi timp, de o συμπατία[1] forţată, de soră, faţă de cosexuate.

S-ar putea crede că accepta o formă de homoerotism sublimat, adică de paternitate metafizică. Uitată de Dumnezeu — şi Ingravallo se consuma de durere, de supărare — mîngîia şi săruta, în vis, pîntecul fecund al consurorilor ei. Se uita prin grădini la florile, la copiii altora, şi plîngea. Şi-atunci, se ducea la maici, şi la orfelinate, ca să aibe copilul „ei", ca să „facă" şi ea copilul ei. Şi-n vremea asta, anii chemau din caverna lor întunecoasă. Din an în an, mila educatoare înlocuia fiola suavă a dragostei.

★

Între timp, un alt fapt ieşi la iveală, după minuţioasa percheziţie ordonată şi operată acasă, la Valdarena, care locuia în Prati, într-o garsonieră frumoasă, în strada Nicotera, într-o viluţă, în vreme ce în locul său şi în patul său de tînăr, în familie, adică la bunică-sa (la mătuşa Marietta a Lilianei), se ghemuia şi adormea, — nu fără ca mai înainte să scoată din pat încălzitorul de teracotă — acea grămăjoară de oase care era mătuşa Romilda, văduva neuitatului bunic Peppe. Pe marmura comodei, în strada Nicotera, fusese „descoperită" o fotografie a Lilianei. În primul sertar, un inel de aur, de bărbat, cu briliant, şi un lanţ de aur pentru ceas, destul de greu şi nu prea lung. „Asta-i un lanţ de ancoră !", zise Ingravallo, arătîndu-i-l lui Balducci, care recunoscu cele două obiecte ca făcînd parte din „comoara" soţiei sale. Fără ură, şi fără să fie prea uimit.

La unul din capete, lanţul se termina cu caracteristicul dispozitiv de agăţat, un cîrlig (de urechea ceasornicului), iar la celălalt capăt, o săgeată de aur, cilindrică, de trecut prin butoniera vestei, uneia dintre cele noi, de calitate, aleasă dintre cele douăsprezece pe care le

[1] Compasiune, simpatie (grec.).

avea. (Şi exact aceea care-i trebuia, care-i marca „distinsa personalitate".) Şi-apoi, legătura brelocului.

Balducci remarcă imediat că marelui breloc, care se legăna, îi fusese schimbată piatra. Era un fel de raclă, ovală, o minusculă farfurioară pentru ostii, turnată în aur, şi suspendată de o scăriţă tot de aur, aceasta ca să poată balansa şi chiar să se-nvîrtească sub arcul scăriţei, avînd pe laturi două axe micuţe, invizibile, de aur. Totul de aur, aur plin, aur curat, aur frumos, aur roşu, aur galben, pe degetele noduroase, şi pe burţile uscate ale bunicilor, ceea ce astăzi este hîrtie uzată şi scîrboasă, plină de murdărie şi de putoare, sau vorbă goală în vînt. Vînt puturos de foamete, cu săpun de trei sute de lire kilul. În ramă era montat un foarte frumos matostat, dublat de o plăcuţă de aur, în spate, cînd îl întorceai în palmă. Şi matostatul, tot de formă eliptică, cum era şi natural. Un matostat sanguin. Piatra de un verde-închis, într-un ton lucios, aproape de frunză palustră, care trăgea spre anumite nobile boltituri, sau muchi, sau tronsoane de arcade, în felul senioriei palatelor, în arhitecturile forlinezului, sau ale lui Mantegna, sau în panourile marmoreene, murale, ale lui Andrea del Castagno, cu mici vinişoare de un cinabru vermillon, cu striaţii de coral, aproape de sînge închegat, în carnea verde a visului. În caractere gotice, ligaturate şi împletite în gliptică, cele două iniţiale G.V. Pe verso, netedă, exactă, carapacea micuţă de aur curat.

Toate aceste noutăţi în locul opalului albastru cenuşiu pe care Balducci îl văzuse alte dăţi : piatră cu două faţete, recto şi verso, şi chiar mult mai frumoasă, îi explica lui Ingravallo, dar... Piatră sublunară, piatră elegiacă, cu gingaşe şi învăluite luciri lăptoase, ca de cer nordic *(nuits de Saint Pétersbourg)* sau poate de clei de siliciu, aşezată şi îngheţată încet, la lumina rece, în crepuscularul-răsărit al paralelei de 60°. Pe o faţetă era încrustată monograma RV, Rutilio Valdarena, de care se spunea că de copilaş avea părul blond, blond roşcat. De cum murise bunicul, lanţul (cu brelocul) trecuse la bunicul Peppe, pe a cărui vestă de catifea neagră, cu picăţele galbene, gravitase cîteva luni, duminica şi celelalte sărbători obligatorii. Lilianei, desigur, i-l destinase

bunicul Rutilio, care îl lăsase, provizoriu, bunicului Peppe, într-un fel de *fidei commissum* [1] echitabil. În ce-l privește pe bunicul Peppe, brelocul de opal operase fără să amîne. Totuși, nu ca breloc, cu căldura benignă și binefăcătoare a tuturor brelocurilor și a tuturor coarnelor și cornișelor, dar cu sinistrele capacități cancerogenice care impregnau *ab aeterno* [2] nobila și melancolica frigiditate a nestematei. După șapte luni și jumătate de la moartea bunicului, unchiul nu se putuse sustrage obligației, curat opaline, de a transfera Lilianei proprietatea lanțului de aur, potrivit testamentului patern, împreună cu jucărioara care atîrna. Lucrul acesta făcuse, atunci, declară întunecat Balducci, ca bunicul să rămînă întipărit în memoria noastră.

„Sărmanul și dragul bunic Peppe!" lăcrimau cei care îi supraviețuiseră. Balducci îi mai revedea și acum trăsăturile în oglinda recunoscătoare a inimii, a inimii de soț al nepoatei. Așezat acolo, în jilțul său, într-un *soufflé* de perne, cu cele două frumoase mustăți gri, de focă, lăsate peste buzele de sub care ieșeau doi dinți mari, galbeni, de cal, care orchestrau zîmbetul trist, bunul zîmbet gălbejit de „bătrîn cinstit, matriță antică", a fost client de vază al termelor de la Chianciano. Și-n timp ce în acea postură, atît de resemnată, după părerea doctorului Beccari, cu acea lumină în mustăți și în pometii obrajilor, puțin mongoloizi, sărbătorea în familie marea virtute a întregului neam Valdarena în general, brelocul albăstrui, pus de ziua Domnului, se odihnea ca de obicei pe vesta lui neagră, între duoden și ficat. Gîdilată de slabele, de ceratele degete ale celui însărcinat cu transmiterea moștenirii, nestemata atîrna deasupra amîndurora, atît a duodenului cît și a ficatului, puțin mai mult chiar, deasupra primului, ca o fată care se joacă cu doi iubiți în același timp. Și purtătorul opalului se văzu constrîns să sucombe din pricina unui cancer la ficat, concomitent cu un frate de-al lui, la duoden.

---

[1] Fideicomis: moștenire lăsată unei persoane pe numele altuia (lat.).

[2] Din veșnicie (lat.).

Puternică mai este emanaţia vrăjitului bioxid! În dauna regiunii abdominale, Sfîntă Fecioară, şi a jumătăţii măruntaielor lui Peppe! Acest talisman era, din contra, prezenţa şi mărturia unei lumini invizibile, al neimitatei elegii, stegar al zorilor îndepărtate ale lui septembrie, paj al reticenţei albăstrui-lăptoase a semestrului polar. Demn, prin nobleţea sa, de a fi împodobit degetul unui conte palatin, adormit la Roncevaux, cu şapte ferestre în inimă. Sau al unui viconte, cuprins pe neaşteptate de paloare, în închisorile lui septembrie. Purtător al acelui dublu ghinion, presupunea Ingravallo, dată fiind faţa lui dublă. Cele două nenorociri trebuie să fi ieşit din bioxid. Cancerul împerecheat duoden-ficat, face parte din dubletele mai puţin frecvente în cancerologie, în cabala modernă cancerologică, atît în Europa cît şi în restul lumii.

Toţi, imediat, fuseseră cuprinşi de teamă. Începuseră — care ici, care dincolo — să bată în lemn... „Cît priveşte pe Liliana, ei, da! mi se pare, domnule doctor...“ şi încă o dată bietul Balducci izbucni în hohot de plîns. Vocea îi tremura. Plîngea. Se poate spune că fusese convocat în fiecare zi la Santo Stefano del Cacco.

În micul birou de lîngă balcon, în strada Nicotera, adjutantul Di Pietrantonio, ajutat de agentul Paolillo, găsi zece mii de lire, în hîrtii de cîte o mie, nou nouţe. Membrii familiei, consternaţi de moartea Lilianei, apoi de arestarea arbitrară, spuneau ei, a tînărului Valdarena, nu ştiuseră să indice proveniența. La Standard Oil excluseră să-i fi dat vreun ban în plus, peste obişnuita retribuţie de la sfîrşitul lui februarie. Zece mii de lire! Puţin probabil ca Giuliano să le fi economisit chiar şi-ntr-un an, din leafa de proaspăt licenţiat şi de agent în subordine, de tînăr reprezentant, de tînăr frumos. Cu cheltuielile căsătoriei iminente, e ca şi cînd am spune că fuseseră, în parte, angajate.

O leafă, oricît de bună ar fi, şi cele cîteva cîştiguri de pe urma afacerilor făcute de el, nu puteau să-i permită mai mult decît să mănînce la Roma, să se îmbrace, să se spele, şi să plătească frumoasa cameră cu baie de la doamna Amalia. Manechiura şi ţigările, separat; separat pastele făinoase ale bunicii. Femeile, dat fiind

farmecul său, care-l făcea atît de gelos pe don Ciccio, nu-l costau prea mult. „Era invitat în foarte multe locuri !“ după cum spuneau rudele, şi stăpîna casei, dar nu şi stăpîna vilei. „Da, primea în camera sa. Nu, nu pe doamna din fotografie. Vreo doamnă din aristocraţie...“ (aşa gunguri). Ingravallo trase un suspin „în gînd“, cu multă grijă. Camera avea intrare separată. Cînd enunţase acest privilegiu al camerii, proprietăreasa luase un ton grav, mîndru, ca un impresar edilitar care spune : „vedere panoramică, servicii triple“.

„Era invitat în foarte multe locuri. Pentru că toţi îl iubeau.“ „Sau mai bine zis, toate !“, bombăni don Ciccio în sinea sa, uitîndu-se la ochii doamnei Amalia, adînciţi de tot, încercuiţi de două sferturi de lună albastră, care-şi dădeau întîlnire cu două sferturi de lună de aur, pe care le avea în urechi, şi care la prima mişcare a capului te aşteptai să facă cling-cling. Ca la o odaliscă a sultanului.

Ingravallo supuse pe Valdarena, deşi mai fusese anchetat în acea zi, la al nu ştiu cîtelea interogatoriu. Noaptea se lăsa la şapte şi jumătate. Aprinsese, ca să se ajute, o lămpiţă „specială“ care cobora deasupra mesei sale. Îi arătă deodată, fără preaviz, „corpurile delictului“, adică lanţul, inelul cu briliant, cele zece hîrtii de cîte o mie, nevoind să includă între corpurile delictului, fotografia Lilianei, care, totuşi, o lăsase de asemenea acolo, ca precauţie. Valdarena, la vederea banilor şi a obiectelor pe masă, împreună cu fotografia Lilianei, se înroşi imediat. Don Ciccio ridicase ziarul care le acoperea. Tînărul se aşeză, apoi, încet, se ridică, îşi şterse năduşeala de pe frunte. Îşi reveni. Îl privi în ochi pe Ingravallo. Avu o izbucnire a gîtului, a întregului cap, cu un zbor al pletelor, ca acceptarea deliberată a lucrului celui mai rău. Intră, în schimb, în faza cutezătoare, aproape chiar elocventă a propriei sale încăpăţînări şi a propriei sale apologii. Tăcu o jumătate de minut, apoi :

— Domnule comisar ! strigă cu mîndria celui care revendică legalitatea unui fapt, unui sentiment al altei persoane, care, totuşi, îl priveşte. Este inutil ca eu să continui să tac, sau din respect uman, sau din cauza unei moarte, a unei sărmane fiinţe asasinate, sau din

ruşine pentru mine însumi. Liliana, biata mea verişoară, da... ţinea la mine ! Asta-i totul ! Nu mă iubea, poate... Nu ! Spun în sensul... în care m-ar fi iubit o altă femeie în locul ei. O ! Liliana ! Dar dacă conştiinţa ei de femeie — (sic) — i-ar fi îngăduit, dacă religia în care era născută şi crescută... ei bine, sînt sigur că s-ar fi îndrăgostit de mine, că m-ar fi iubit nebuneşte. (Ingravallo păli.) Ca toate !

— Desigur, ca toate !

Valdarena nu păru că se apără.

— Marele ei vis, visul vieţii ei, pentru ea, era... de a se uni cu un bărbat — şi se uită la întunecatul don Ciccio — cu un bărbat, sau chiar cu un şarpe, care i-ar fi putut da creatura după care suspina atîta, creatura „ei", copilul... aşteptat în zadar atîta timp, în lacrimi. Plîngea, se ruga. Cînd începu să priceapă că anii nu-i mai rezervau nimic, adio ! Biata Liliana ! În exaltarea ei nu voia să recunoască propria ei incapacitate, nu o admitea, nu ! De aceea, fără să o spună cu glasul, cu buzele, ea îşi închipuia că, poate, cu un altul, cine ştie... Credeţi-mă, domnule doctor, există un orgoliu fizic, o vanitate a persoanei, a măruntaielor. Noi, bărbaţii, se ştie, care mai mult, care mai puţin, prin natura noastră, sîntem absolut toţi o bandă... de păuni, care-şi fac coada roată ! Ne place să mergem la plimbare pe Corso... să fim văzuţi ! Dar şi femeile, ei da ! şi ele au amorul lor propriu, vreau să spun în sens fizic. Dumneavoastră trebuie să ştiţi asta mai bine decît mine !

Ingravallo se făcu mai negru decît furtuna, gata să izbucnească.

— Ea, Liliana, cînd vorbeam între patru ochi, ştiţi, cum se obişnuieşte, uneori, ca între veri, vedeam foarte bine asta !... ea, Liliana, trăia în închipuirea ei, se poate spune, cu un altul... Cu un altul ! Asta nu însemna nimic ! Cu toată credinţa ei !... Aşa încît ea, în vis, în străfundul măruntaielor ei, i se părea... credea că ar fi fost cu putinţă... ca acel altul, acel bărbat, să fi fost eu... chiar eu !

— Ah ! scăpă don Ciccio. Sincere felicitări ! Şi o strîmbătură groaznică, o faţă de catran !

— Nu rîdeţi, domnule comisar ! strigă jignit deţinutul, fulgerînd cu privirea, în ciuda paloarei sale juvenile, în lumina „specială“ a celor 100 de waţi. Nu, nu rîdeţi ! De-atîtea ori mi-a vorbit Liliana ! Mi-a spus de fiecare dată că-l iubise pe Remo... sincer, adică puţintel ca o gîscă, aş spune, sărăcuţa de ea.

Ingravallo, în inima sa, nu putu să nu admită : „fiică unică, fără mamă, fără experienţă“. Îl iubise „din prima zi cînd îl văzuse“, fireşte. „Îl iubea mereu, îl stima, biata Lilianuccia !“

Vocea ezită, apoi se despotmoli :

— Pentru nimic în lume, lăsînd religia la o parte, nu i-ar fi trecut prin minte să-l înşele. Dar văzînd cum trec anii în felul acela, anii cei mai frumoşi, fără măcar vreo speranţă... a vreunui fruct al dragostei... aceasta era, pentru ea, era ca o deziluzie chinuitoare. Se simţea umilită, cum se simt toate cînd copilul le înghiontеşte în pîntec, şi nu era atît de mîhnită, cît mai mult supărată de ideea că celelalte femei triumfă, şi ea nu. Cea mai amară din toate deziluziile vieţii. Aşa că, pentru ea, lumea nu însemna altceva decît plictiseală, nu era altceva decît lacrimi nesfîrşite. Lacrimi care nu o uşurau cu nimic ! Plictiseală, plictiseală, plictiseală. O baltă de plictiseală. Să înnebuneşti, nu altceva !

— Aşa-i, plictiseală, plictiseală... Şi lanţul, şi briliantul ? Să ne-ntoarcem la fapte, domnule Valdarena. Că, zău aşa, mi se pare că ne pierdem vremea de pomană. Să lăsăm zborurile astea... romantice ! şi făcu un gest, cum ar lăsa liberă o pasăre, cum ar îndemna un şoim spre azur. Să vorbim un pic şi de acest lanţ, hai ! şi luîndu-l de un capăt, i-l legănă pe sub nas, privindu-l fix în ochi, sinistru :... şi jucăria asta ? — şi-l cîntărea cu cealaltă mînă — aşa de micuţă.

Păru, apoi, curios la maximum, vrînd să cerceteze cu de-amănuntul obiectul, ca un maimuţoi căruia i-a căzut în mînă un fluier. Cîrlionţată şi neagră, căpăţîna aceea de smoală, aplecată aşa, deasupra degetelor şi metalului acela la care rîvneşte toată lumea, părea că iradiază misterioase prejudecăţi, şi că lumina procedurală a camerei, de-abia apărute prejudecăţile, le obliga să se

răsucească în felul acela, să rămînă acolo, pe craniul său, ca o blană care luceşte precum cărbunele.

— Am citit testamentul doamnei Liliana — Domnul s-o odihnească în pace ! — prin care biata femeie, v-a lăsat tot ce-i aici, şi depuse lanţul, şi luă de pe masă, şi începu să-l cîntărească în palmă, inelul... Pentru că bunicul, bătrînul Romilio, cum spunea domnul Balducci că se chema ? Romilio ? Nu greşesc ?... Aha ! Rutilio ?... Da, că bunicul Rutilio voia ca inelul să rămînă nepoţilor, celor de-un sînge cu el... în familie, pricep, pricep foarte bine, adică să vă rămînă dumneavoastră, care sînteţi cel mai în drept ! Dar cum s-a făcut că l-am găsit acasă la dumneavoastră ? Cum s-a întîmplat că opalul a devenit onix ? Un vato... asta... vreau să spun... un matostat ?...

Giuliano ridică dreapta, care păru albă, puternică, şi străbătută de albastrul venelor suple ale adolescenţei, şi arătă, la inelar, magnificul matostat, pe care nu i-l luase la închisoare, acela pe care Ingravallo îşi aminti că-l văzuse pe degetul lui Balducci, în ziua de 20 februarie, după ce luaseră masa, în timp ce savurau cafeaua.

— Voia să-l asorteze la acesta, răspunse Valdarena. Voia să mă însor, să fac un copil. Îmi spunea de fiecare dată că voi avea sigur un copil ! Şi plîngea. Cînd i-am spus că mă însor (la început nu voia să creadă), că mă voi duce la Genova, cînd i-am arătat fotografia Renatei, ei bine, nu, nu pot spune că s-a arătat geloasă, cum s-ar fi arătat oricare altă femeie... Dimpotrivă, mi-a spus că Renata e frumoasă... mi-a spus, e drept, puţintel printre dinţi. E brunetă, nu-i aşa ? Frumoasă fetiţă ! Se potriveşte bine cu tine, care eşti blond ca un înger. Şi începu să plîngă. De-abia fusese convinsă de căsătorie, şi că nu era o poveste... Dumneavoastră, nu mă credeţi, domnule doctor... dar simţeam că înnebunesc ... Ştiţi ce s-a întîmplat ? Mi-a cerut să jur, dar repede de tot, că am să fac de îndată un copil... un Valdarenino. Un Valdarenuccio, spunea printre lacrimi... Jură, dragul meu, dragul meu ! Înnebunise biata Liliana ! O femeie cum era ea, la locul ei ! Biata noastră Lilianuccia ! Copilaşul l-ar fi adoptat ea... pentru că, după ea, eu şi Renata, am fi făcut imediat altul, un al doilea, un al treilea, un

al patrulea, şi că pe aceia ni-i va lăsa nouă. Dar pe întîiul, spunea, îl lua ea ! Că providenţa, nouă, amîndurora, Renatei şi mie, o să ne dăruiască atîţia copii cîţi vom vrea. Pentru că Domnul Dumnezeu, spunea ea, a făcut ca unuia să-i dea tot, iar altuia nimic ! Şi tocmai în asta constă misterioasa sa perfecţiune ! „Tu eşti tînăr, spunea, eşti sănătos... (ca un taur, doctore, asta o spun eu !)... ca un Valdarena. De cum te însori, trebuie să faci un băiat ! Mi se pare că-l şi văd, mi se pare că-l şi simt... Dacă nu cumva l-ai şi zămislit... între timp !" Rîdea, plîngea. „Şi trebuie să-mi juri c-ai să mi-l dai mie." În sfîrşit, că are să-l adopte, ca şi cum ar fi fost copilul ei.

„Şi ce-mi dai dacă-ţi dăruiesc copilul meu ?" am întrebat-o odată. Trecuse Crăciunul, Anul Nou... trecuse şi Boboteaza. Ce !... Trecusem de prima jumătate a lui ianuarie ! Glumeam. Lăsă capul în jos, de parcă ar fi stat pe gînduri... obosită, cu tristeţe, ca o biată femeie care nu avea nimic să dea în schimb, şi care ar fi trebuit să ceară de pomană. Dragoste ? Nu ! Nu, nu voiam să spun asta. Nu vorbeam de dragoste. Glumeam. Ea păli, căzu în scaun, părea disperată. (Şi Ingravallo păli şi el !) Pe urmă mă privi cu ochii ei, tare mîngîietori, rugători, care i se învăluiseră în lacrimi. Îmi prinse degetele de la mîna dreaptă. Se uită la inelul de la maică-mea, la acesta, şi începu să mi-l tragă de pe deget. Mi-l laşi pentru cîteva zile ? mă întrebă. Pentru ce ? Aşa... pentru că trebuie să-l asortez cu cadoul pe care vreau să ţi-l fac. Şi i l-am lăsat. Şi, odată, după ce mă instalasem la Genova — Remo era plecat la Padova, eu nu ştiam nimic, şi trecusem pe-acasă pe la ei să-i văd — ea... de cum mă văzu, îmi dădu înapoi inelul meu, apoi, fără să-mi spună ceva; îmi făcu un semn... un zîmbet... cum faci copiilor. Ţine, îmi zise, şi mă privea. Ţine ! Mi-a luat mîna, şi mi-a pus pe inelar, inelul bunicului ei ! Fiindcă celălalt, de la maică-mea, îl port— după cum puteţi vedea ! — pe degetul mijlociu. „Ţine, Giuliano, şi bagă de seamă ! Este inelul bunicului ! Al bunicului meu, al bunicului tău ! Ba chiar al străbunicului tău ! Şi era frumos, bun, puternic ! Era un bărbat ! Ca tine ! Ca tine !" (Acel ca tine, ca tine, îl făcu pe buldog să

strîngă din dinţi !) „Şi ăsta e lanţul bunicului"... Şi mi l-a arătat chiar pe acesta (pe acesta de-aici, pe care mi l-au luat de-acasă, din strada Nicotera), apoi şi-a îndreptat privirea spre portret, ştiţi ? spre acel oval, în ramă de aur, cu frunze de iederă, ştiţi ?

— Frunze de iederă ?

— Da, verzi, tare verzi, din salon ! Portretul bunicului, al bunicului Rutilio, şi care, pe pîntec, are acest lanţ. Chiar ăsta e ! Întinse mîna pe masă şi-l pipăi cu tristeţe : Cu brelocul... clătină din cap. Şi-mi spunea, Lilianuccia, biata Liliana !... Îmi spunea : trebuie să te duci la Genova, nu-i aşa ? Înainte de-a te căsători ar trebui să-ţi instalezi casa, la lido d'Albano ! Cu genovezii nu-i de glumit ! Eu îi cunosc foarte bine !... Priveşte ! Am privit ! Nu, i-am spus, nu, nu, Liliana ! Ce faci ?... Hai ! Un bărbat ca tine nu face atîtea mofturi ! Ştiu eu ce-i trebuie unui bărbat, ce-i trebuie cuiva care se însoară. Hai, ia ! Ia, îţi spun. Ia ! Fă-mi plăcerea asta, îţi spun ! Nu mă mîhni ! Ştii că nu-mi place să fiu refuzată. Ţine ! Eu mă dădeam la o parte, nu voiam, am încercat să plec, am pus între mine şi ea un scaun... Ţine ! Mă apucă cu putere de braţ şi îmi vîrî în buzunar un plic. Acela... şi-l arătă cu bărbia, pe masă alături de bancnote. Cele zece mii de lire... peste puţin se-mplinesc două luni, la douăzeci şi cinci ianuarie, îmi aduc aminte. Pe urmă a vrut să-mi dăruiască şi lanţul. Cu orice preţ. N-a fost cu putinţă altminteri, credeţi-mă.

Ingravallo se îndoi tare mult de toate acestea.

— Eram în salon.

Apoi, gînditor :

— De lanţ, totuşi, nu atîrna nimic, vreau să spun acest păcătos breloc purtător de nenorociri. Mîine va trebui să treci pe la Ceccherelli, bijutierul meu. Nu trebuie să i-l laşi decît doar două minute, cît să-i pună piatra, să ştii... doar atît durează ! Ştii foarte bine că trebuie montată piatra pe care ţi-am arătat-o de-atîtea ori ! Spunea că trebuie să mi-o schimbe... Şi a schimbat opalul cu un matostat. Ca să-l asorteze cu cel pe care îl ai pe deget, mi-a spus. Pentru asta voise să i-l las, o săptămînă înainte. Mi-a luat mîna şi s-a uitat la inel. E frumos, mi-a spus. Şi ce frumos or să-ţi stea amîndouă ! Şi-i

tot aur !... Pare aur de ţechin ! Ce aur frumos se făcea altădată, înainte de război ! Dar pe acesta mi l-a dat mama, spusei eu, ca amintire... puţin după ce se măritase cu inginerul, după cum ştii. Ce ?!... Nu ştiu, spuse ea, cu o mutrişoară îmbufnată. I-am cerut să pună un matostat sîngeriu, verde lucios, închis de tot, ca anasonul, cu două vinişoare de coral... roşii, care păreau două vene ale inimii, una pentru tine, una pentru mine. Eu l-am ales, spunea, la Campo Marzio. Da ! La ora asta probabil că l-a şi gravat ! Azi dimineaţă îl monta ! Cu iniţialele tale, ca acestea pe care le ai pe inelul de pe deget. Şi asta fiindcă nu mai aveam chef să văd opalul ăsta în familie. Să batem în lemn ! Şi bătu în marginea măsuţei. Şi mă puse şi pe mine să bat. Rîdea ! Ce frumoasă era ! (Ingravallo suportă, întunecat.) Nu mai vreau să văd în familie opalul. Mi se pare că ne poartă la toţi nenoroc. Nu, nu ! De ajuns ! Nu-l mai vreau ! La ora asta, Ceccherelli, a terminat totul. Opalul nu mai există ! (şi din nou bătu în lemn).

Nu mai există, pentru că n-am mai vrut să existe, cu toate că a fost al bunicului. Se spune că poartă nenoroc. Şi-ntr-adevăr, ai văzut ? Bietul bunic Peppe... Cancer ! Dublu ! Din cauza asta !... Cine şi-ar fi putut închipui ? Un om atît de bun, bietul bunic Peppino ! Credeţi-mă, credeţi-mă, domnule doctor ! Mi-a rămas întipărit în minte totul, vorbă cu vorbă. N-aş putea să uit chipul ei ! Cum rîdea, cum plîngea ! Toate cadourile astea ! O scenă între veri. Ar fi putut fi o scenă de dragoste ! Nu ! De dragoste, nu ! În nici un chip ! păru să recunoască. Era chiar de rîs, biata Liliana ! Aşadar, mîine te duci ! Nu ! Te duci chiar astăzi, făgăduieşte-mi ! Da, da ! În Campo Marzio, da, la Ceccherelli, ţine minte ! Puţin înainte de a ajunge la Lucina, lîngă mezelărie. Da, da ! La San Lorenzo in Lucina ! Hai, nu face pe prostul, că ştii foarte bine unde e. Pe dreapta !

Ingravallo nu voia să creadă. Nu trebuia ! Dar înţelegea, puţin cîte puţin, simţea că este tîrît să creadă ceea ce ar fi crezut că-i de necrezut.

— Doctore, fiţi vă rog atent ! imploră Giuliano. Poate că era nebună. Nu pentru că vreau să jignesc o moartă, o biată moartă. Şi apoi moartă în felul acesta ! Ascul-

taţi-mă, doctore ! Eu, pentru ea, eu... o înţelesesem foarte bine. Eu...

— Dumneavoastră... ce ?

— Eu... şi Giuliano se încurcă puţin, rîse nervos, rise de el însuşi. Eu... eram pentru ea exemplarul cel mai frumos al rasei, al acestei frumoase rase a Valdarenilor. Serios ! Dacă ar fi putut, dacă ar fi fost liberă... Dar conştiinţa ei, şi-apoi... religia ! Nu, nu era o depravată (sic), nu era ca atîtea altele ! (sic). Avea doar ideea aceea, ideea aceea fixă a copilului. Era, credeţi-mă, era o obsesie, o idee impusă, în sfîrşit, oricine ar fi putut înţelege ! Un lucru care o făcea să vorbească alandala, mai puternic decît ea, credeţi-mă, doctore !

Afirmaţiile lui Valdarena aveau timbrul şi căldura de necombătut a adevărului.

— Şi cum explicaţi dispariţia casetei de fier ? Şi a celor două librete de economii ?

— De unde vreţi să ştiu ?!... răspunse tînărul. Cum aş putea şti cine a fost ? şi se uită la doctor. Dacă l-aş şti pe acel ticălos, desigur că ar fi aici, acum, în locul meu ! Caseta ? Nici măcar n-am văzut-o vreodată. Lanţul şi inelul, cu cele zece mii de lire, mi le-a dat ea, mi le-a dat cu forţa. Ea a vrut să ascundă plicul aici ! Şi se bătu cu mîna pe şold. De altfel... bănuiesc că Remo ştia şi el !...

— Nu ! Nu ştia nimic ! îi replică cu duritate Ingravallo. Secrete de veri !... Sub smoala pe care o avea pe cap, era livid. Şi dumneavoastră, îl incrimină cu degetul arătător, dumneavoastră ştiaţi că nu ştia !

Giuliano roşi, ridică din umeri :

— Dar vă repet : cele zece mii de lire, ea mi le-a vîrît aici, în haină ! şi arătă şoldul, atingîndu-l cu mîna. Plicul acela, pe care mi l-au luat din birou... Don Ciccio încruntă fruntea. Am plecat atunci ! Am fugit ! M-am dus în sufragerie. M-am încuiat înăuntru, în glumă ! Sdrang ! De-abia intrasem, c-am şi auzit-o bătînd. I-am deschis. Şi s-a dus direct la bufet... la scrin.

— Aha ! În sufragerie ? Lîngă bufet ? Chiar unde i-aţi tăiat gîtul ?

Faţa lui Ingravallo era acum albă de furie. Iar ochii, aceia ai unui duşman.

— Eu i-am tăiat gîtul ? Dar e vorba de acum două luni, domnule comisar, încă din ianuarie, din douăzeci şi cinci ianuarie, după cum v-am spus. Cu douăzeci de zile înainte... de-a ne fi cunoscut noi doi. Amintiţi-vă de duminica aceea, acum vreo lună, cînd aţi mîncat la prînz la ei ! Ei bine, cu douăzeci de zile înainte de acel prînz. Pe urmă s-a întîmplat faptul, Dumnezeule ! Uf ! Cum nu m-am gîndit la asta ? N-aveţi de cît să-l întrebaţi pe Ceccherelli, bijutierul din Campo Marzio. M-am dus la el ca să iau acest faimos matostat. Poate să confirme. Liliana îi dăduse ordin să mi-l dea mie, personal, brelocul cu piatra nouă, cu iniţialele mele, în locul celeilalte. Să mi-l prindă chiar el la lanţul de aur al bunicului, şi-l arătă cu bărbia pe masă, şi pe care trebuia să i-l duc chiar eu, personal. Pentru că Liliana, precisă cum era, stabilise de mai înainte totul ! Îi arătase fotografia mea. Ceccherelli, totuşi, atunci cînd m-am prezentat, a vrut să-i arăt o legitimaţie, un document oarecare, buletinul meu de identitate. S-a scuzat, dar după aceea i-am întins lanţul. Mai bună legitimaţie decît aceasta, nici că se putea, înţelegeţi...

— Aşadar, douăzeci de zile înainte de douăzeci februarie, chiar douăzeci şi cinci... bine. Cum se explică atunci că nu aţi spus nimănui nimic ? Bunicii, mătuşii dumneavoastră ? Că nu aţi arătat nimic în familie ? Aha ! Era vorba, după dumneavoastră, doar de cadouri de nuntă, de bijuterii de familie !... Aur vechi, de-ai bunicilor, şi care trebuia să rămînă în posesia nepoţilor. Dar de ce să-l ascundeţi ? Şi cum se face că Balducci, în dimineaţa asta, părea căzut din nori ? O amintire de la propriul... străbunic... se putea foarte bine s-o arătaţi propriei bunici, care-i de altfel, fiica străbunicului, dacă nu greşesc !

— Noră, doctore, noră ! Bunicul Valdarena, bunicul Rutilio, era bunicul tatălui meu. Adică, altfel spus, tatăl bunicului meu !

Don Ciccio îl privi furios. I se părea că tînărul îşi bătea joc de el. Într-o asemenea situaţie ?

— De aceea şi eu mă numesc tot Valdarena ! Bunica, bunica Marietta care m-a crescut, era *nora* bunicului Rutilio !

— Nora, nora, știu ! Ce ? Nora ? Bunicul tatălui dumneavoastră, ați spus ? Păi, atunci, doamna Liliana... era mătușa dumneavoastră ?

— Nu ! Biata Liliana era verișoara mea de gradul doi. O generație înainte. De aceea, poate, mă plăcea atîta ! De aceea era atît, de fermecătoare ! Don Ciccio de-abia răbdă, întunecat, ca de smoală. Era fiica unchiului Felice. Unchiul Felice Valdarena, care era unchiul tatălui meu, fratele tatălui meu. Liliana și tatăl meu... erau veri primari !

— Văd, văd ! Și-atunci, ați ascuns totul ? Cu atîta grijă ! Vă temeați, poate, că trebuie să împărțiți ? Că trebuie să împărțiți lanțul de aur... cu cei săraci ? Ca Amedeo al II-lea, colierul dell'Annunziata ?

— Vittorio Amedeo...

— Vittorio, Vittorio, știu ! Cu rudele sărace ? Cu vreun văr de gradul trei ?

— Vreun cocoș din noua generație !... zîmbi disprețuitor acuzatul.

— Sau vă temeați că domnului Balducci, de-abia coborît din tren, toate acele cadouri, toți acei bani... i-ar fi căzut puțintel cam greu la stomac ?

— Nu, nu ! răspunse inculpatul, cu voce rugătoare. Ea, sărăcuța, fusese cu ideea ! Eu nu mă gîndisem, într-adevăr, să ascund. Ea îmi spusese : fii atent, Giuliano, trebuie să rămînă între noi, un secret al nostru, inocent, un secret între veri... ca în romane ! Secretul frumuseții ! Noi doi, sîntem frumoși, nu-i așa ? Secretul fericirii sperate și neîmplinite. Ce-am spus, Dumnezeule ! Și își acoperi fața cu mîinile. Tu, fericirea o vei avea. Și-atunci, secretul... da, secretul a două suflete frumoase, care, într-o lume puțin mai bună decît asta de-aici... ar fi dat viață altor suflete. În aceasta, în schimb, așa cum este (doctore, de-ai fi văzut-o în clipa aceea !), va trebui ca fiecare să-și vadă de drumul lui, ca frunzele smulse de vînt. Dumnezeule ! spunea, ce prostii îmi ies din gură, tocmai astăzi. Frumoase urări îți fac. Și tu care trebuie să faci copilul, Giuliano ! Iartă-mă, iartă-mă ! Plîngea. Pe urmă, zîmbi printre lacrimi. Se puse chiar pe rîs. Și spunea : să fie vesel, frumos, mai ales frumos ! Și

blond ! Ca tine, cînd erai copilaş, că rîdeai într-una ! Că voiai să faci pipi fără să te întorci, de faţă cu toată lumea !

Don Ciccio simţi nevoia să umble puţin prin hîrţoagele de pe masă.

— Rîdea. Îmi spunea că ce-o să zică Remo la întoarcere, cînd o să afle că făcuse cadouri unui tînăr !... Chiar dacă tînărul este vărul ei... un văr frumos, care se însoară. Rîdea. Care se însoară cu alta, sărăcuţa de mine !... Nu, nu, nici măcar bunicii nu trebuie să-i spui, biata bătrînă, nici chiar mamei tale, cînd te vei întoarce la Bologna, nimănui nu trebuie să-i spui, jură-mi ! Şi-i jurai...

Don Ciccio asudă rece. Toată povestea, teoretic, îi mirosea a basm. Dar vocea tînărului, accentele, gesturile, erau vocea adevărului. Lumea aşa-ziselor adevăruri, filozofă el, nu este decît un context de basme, de vise urîte. Aşa încît numai fumul viselor şi al basmelor poate purta numele de adevăr. Şi-atunci, pe sărmanele frunze, mîngîierea luminii.

Cu rînjetul său ştirb, şi cu suflarea neagră de colector, care-l caracterizează, simţul comun îşi bătea joc de această poveste, voia să-i rîdă în nas lui don Ciccio, să-i scuipe pe frumoasa perucă de chestoraş, care nu a ajuns la gradul de cavaler, şmecherescul : „Nu se-nghite, şefule !" Dar poate fi gîndul înfrînt ? Nu !... Totdeauna o ia înaintea faptei ! Poate fi şters, în noapte, fulgerul unei idei, al unei idei scîrboase ?... Nu poate fi înnăbuşită antica fesceniană ! Nu poate fi alungată de pe bătrînul pămînt italic, nepieritoarea farsă atellană ! Atunci cînd se înalţă sus de tot, vesel şi obscen, rîsul mulţimilor şi al sufletului !... Cum nu se pierde în vînt nici aroma cimbrişorului, nici a izmei, sau a măghiranului, a nici unuia din mirosurile sacre ale pămîntului, ale muntelui arid ! Se înalţă sus, sus de tot, din oraşele înţesate de mulţime, din fiece colţ de stradă, de sub fiece arcadă de pod, din rîpele roşcate, din livezile încîlcite de măslini argintii, care se cocoaţă pe munţi !... Cînd pe casele şi pe acoperişurile oamenilor, tremură un pic, acolo sus, aerul albăstrui al dimineţii... Cînd gunoiul cald, pe ger,

fumegă speranțe renăscute. Speranțele fabuloase ale adevărului !... Cînd în arăturile care fumegă, se pierde orice urmă de brazdă ! Cînd, cosorul, de este înfipt cum trebuie, ajută pe măslin să dea rod, iar pe om să-l ușureze de minciună !... Lui Ingravallo îi fulgeră ideea, între durere și dispreț, că era mult mai natural și mult mai simplu, un lucru mult mai logic, ca Liliana, care, într-adevăr, ținea atît de mult să aibe un copil, în loc să-i fi dăruit ea acelui frumos crai (care-i stătea acolo, în față), lanțurile de aur ale morților... căci din lanțuri, chiar și de aur, nu s-a văzut niciodată să iasă copii !... era mult mai ușor să-și fi dăruit ei, adică prin el, o altfel de jucărioară ceva mai potrivită scopului. Toată această poveste suna teribil de fals. Numai tîmpenii ! O adevărată comedie !

Și-apoi, nu, nu, nu era adevărat o iotă ! Soțul, Balducci, era, totuși, un bărbat în stare să mai facă ceva... Dacă copilul nu apăruse, cu atît mai rău pentru el, pentru acest maimuțoi. Dar în treburi de-astea, bărbații nu aveau nici o vină ! Strînse din dinți, livid, apoi băgă hîrțoagele între coperțile roșii ale unui dosar. În încheiere, dădu ordin ca Valdarena să fie dus înapoi în arestul preventiv.

5

Dar depoziţiile lui Ceccherelli şi-ale „băiatului său de prăvălie", un anume Gallone, un bătrînel cumsecade, tare uscat, cu ochelari cu ulube, şi ale unui meseriaş, Amaldi, sau Amaldini, fuseseră cu totul favorabile lui Giuliano. Ceccherelli, susţinut de ceilalţi doi, confirmă în fiecare detaliu comanda pe care o primise înainte cu mai mult de două luni, de la sărmana doamnă, şi diferitele faze ale pregătirii brelocului : „este pentru o rudă de-a mea care se căsătoreşte. Am încredere în dumneavoastră !" Doamna îi arătase un inel de aur, o şevalieră, de aur masiv galben, cu un matostat sîngeriu, foarte frumos, ca să spun aşa. „Aş vrea ca matostatul pentru lanţ să se potrivească cu acesta." Îi lăsase inelul. Iar el îi luase tiparul în ceară : întîi monograma, apoi piatra, care ieşea puţin în afara căsuţei. Liliana Balducci mai revenise la prăvălie de alte două ori. Alesese, dintre cele cinci pietre care-i fuseseră arătate, piatra care-i plăcuse cel mai mult. Ceccherelli şi le procurase de la Digerini şi Coccini, firma care-l servea de foarte mulţi ani, şi care, în felul acesta, consimţise să i le împrumute fără să facă nici cea mai mică obiecţie. Se confirmă de asemenea că Ceccherelli trebuise să ia opalul, foarte frumos, în ciuda acelei puteri magice despre care se spune că o au toate opalele, şi că acceptase schimbul

cu toate că era incizat uşor cu iniţialele RV, „şi asta fiindcă... ştiţi, vorbind cinstit, mie puţin îmi pasă de toate superstiţiile astea ! Ce ? Ne mai aflăm pe vremea evului mediu ?!... Eu, vă rog să mă credeţi, îmi fac afacerile cît pot mai bine şi cît pot mai... curat ! De patruzeci de ani, de cînd ţin prăvălioara asta, vă jur, dom'le doctor, nu mi s-a putut scoate pe sub nas nici măcar un bold ! Nu mi s-a putut reproşa absolut nimic ! Şi, pe urmă, precaut, l-am băgat repede într-o casetuţă pe care o ţin special pentru aşa ceva, de cum l-am scos din montura lui, cu ajutorul pensetei, aproape fără să-l ating cu degetele !... Am făcut un salt pînă la frizerul din faţă, ca să dezinfecteze penseta cu alcool. Pe celălalt l-am băgat în sertarul ăla de colo, în fund, complet izolat, ca să-l duc pe urmă la closet. Tu, Alfredo, ştii, şi chiar şi tu, Peppi, că am o grămadă de asemenea talismane, pe care nu ştiu cine a avut ideea să mi le aducă în prăvălioara mea... Numai că la mine nu se prinde ! Nu mi-e teamă !... E-acolo, şi stă ca un clapon în mijlocul cocoşilor !... dar cu împunsătură bună, vă spun eu !"

Inelul îl dăduse înapoi doamnei, după cîteva zile, „dacă îmi aduc bine aminte, cînd trecuse din nou pe la prăvălioară, ca să vadă matostatele". Brelocul trebuia să-l dea în grijă lui Giuliano personal. Fusese doar însărcinat să vină să-l ridice, aducînd cu el lanţul : „acela de colo, da", îl recunoştea foarte bine. „Lanţul ăsta", spusese Liliana, „îl ştiţi foarte bine, domnule Ceccherelli, nu vă amintiţi de el ? E-acela pe care mi l-aţi evaluat la două mii de lire !... Trebuia să-l fac cadou. Şi inelul bunicului, cu briliant, nu vă amintiţi ? Pe care mi l-aţi evaluat la nouă mii cinci sute ?" Ingravallo îi arătă inelul. „Da, acesta-i, nu încape nici o îndoială. Un briliant de douăsprezece carate... douăsprezece juma' pe puţin. Face nişte ape splendide !" Îl luă, îl întoarse, îl privi, îl ridică mai la lumină : „De-atîtea ori îmi spusese bunicul : bagă de seamă, Liliana, că trebuie să rămînă în familie ! Ştii la cine anume mă refer !" Ce spusese bunicul, era pentru ea ca o formulă sacră ! Se vedea asta foarte bine ! O repetase de două ori în prăvălie : „Nu-i aşa ?" de faţă cu Gallone şi cu Giuseppe Amaldi, care confirmară din cap. Liliana ţinuse chiar să-i explice totul

lui Amaldi : cum erau cele două inițiale împletite, pe care trebuia să le graveze, și cum voia ea să fie montat matostatul, ca să iasă puțin afară din montura lui ovală. Ceccherelli urmări, cu unghia de la degetul cel mic, conturul sigur al pietrei verzi, montată în sigiliu, adică puțin înălțată din căsuță, și cu o plăcuță de aur pe dos, ca să ascundă fațeta neprelucrată, ca să o închidă mai bine.

Trebuie spus că, în afară de giuvaergiii care fuseseră ascultați dimineața, familia Valdarena, și cei apropiați, adică bunica lui Giuliano, Balducci însuși, cele două mătușe de la Banchi Vecchi, unchiul Carlo, și mătușa Elvira, cam toate rudele, toți se zbăteau de trei zile — care ici, care colo — să prindă firul salvării și să-l tragă afară pe Giuliano din încurcăturile în care se afla, bietul băiat, fără să aibe vreo vină sau vreun păcat cu adevărat. Ușor de zis ! Dar, după cele trei depoziții favorabile ale celor trei giuvaergii, ceea ce nu era un lucru rău, iată că-i veni rîndul uneia și mai bună, a casierului șef al băncii, al băncii Santo Spirito. Din fișa contului (libretelor de economii), rezultă că Liliana ridicase cele zece mii chiar în ziua de 23 ianuarie, deci cu două zile înainte de cadoul pe care-l făcuse la 25, acasă la ea, cînd Giuliano o găsise singură. Casierul șef, contabilul Del Bo, o cunoștea pe Liliana. În ziua aceea el făcuse operațiile în libret. Lucra la ghișeul numărul opt, și era plin de zîmbete paterne. Aproape de prînz. Da, da, își amintea perfect : atunci... cum îi trecuse pe sub geamul ghișeului cele zece hîrtii — zece hîrtii soioase, pistruiate, din acelea cu lepră, care au stat într-un portofel armonică, al vreunui cioban din Passo Fortuna, sau pe tejgheaua mînjită de vin, în vreo cîrciumă de-a lui Castelli — și cum ea, în schimb, îi spusese, cu vocea ei molatecă, și cu ochii aceia mari, adînci, „Vai, domnule Cavalli, v-aș ruga să-mi căutați niște bani frumoși, noi, bineînțeles, dacă aveți ! Știți doar că-mi plac să fie curați..." fiindcă în loc să-l cheme Del Bo, ea îl chema Cavalli. „Din aceștia ?" îi spuse el, punînd la loc cu o mînă pe cei dinainte, și arătîndu-i — cu cealaltă mînă — un pachet curat, pe care-l ridică în aer, în bătaia luminii, și ținîndu-l de un colț și pendulîndu-l numai cu două degete : „Ia pri-

viți-i !... Lucioși, lucioși !... Mi-au sosit chiar ieri de la Banca Italiei ! De-abia au ieșit de sub tipar. Ia mirosiți puțin ! Ei ? Ce miros plăcut !... Gîndiți-vă ! Alaltăieri dimineața se mai aflau în Piazza Verdi. Ce ?... Vă este teamă de microbi ? Aveți dreptate !... O doamnă frumoasă ca dumneavoastră !"

„Nu, domnule Cavalli. Îi vreau noi, fiindcă vreau să fac un cadou", îi spusese Liliana. „Tineri căsătoriți ?" „Da, tineri căsătoriți !" „Ei, da ! Zece hîrtii de cîte o mie.., reprezintă totdeauna un cadou frumos, chiar pentru tineri căsătoriți !" *„Dacă ați ști !... Un văr de-al meu, care-mi este ca și un frate. Se poate spune că, atunci cînd era mic, îi eram ca și o mamă !"* Chiar așa spusese. Își amintea perfect. Putea să jure pe Evanghelie. „Le doresc multă fericire logodnicilor ! La fel și dumneavoastră, doamnă !" Își strînseseră mîna.

★

Duminică 20, dimineața, Balducci mai dădu noi relații celor doi funcționari, apoi doctorului Fumi, separat, atunci cînd don Ciccio, spre prînz, fusese trimis să se „ocupe de altceva", și preferă „să iasă o clipă". Într-adevăr, „de alte afaceri" nu ducea lipsă. Biroul era plin. Dădea afară din el !... Și la cazier, și la arhive !... O lume nebună care urca și cobora, sau aștepta afară ; care fuma, care arunca țigările pe jos, care murdărea pereții. Totul apăsător și afumat ! Superba atmosferă de la Cacco, într-un miros sincretic, nițel de cazarmă, nițel de galerie a teatrului lui Jovinelli, între miros de subțiori și miros de picioare, și alte efluvii și arome mai mult sau mai puțin primăvăratice, care era o plăcere să le miroși. De „dosare" n-aveai loc să te miști, să-ți tragi sufletul ! Și culoarul pleznea de lume ! Sfîntă Fecioară ! Mai multă decît la Turnul lui Babel ! Relațiile pe care le dăduse Balducci (și erau mai mult decît relații) aveau „caracter intim". În parte în mod spontan, puțintel cum ar trece ușor peste ele, vînătorul-comis-voiajor se abandonase acelei forme de logoree la care nu rezistă anumite suflete chinuite, sau măcar puțintel pocăite de rătăcirile lor, de îndată ce apare faza de îndulcire, ca soarele palid care

intervine pe neașteptate să cicatrizeze post-traumatic, și cînd simt că le așteaptă iertarea, atît a lui Cristos cît și a oamenilor. În parte, în schimb, fiindu-i smulse cu cea mai delicată și civilizată dialeză, cu o pasionată perorație, cu o vie rotire de ochi, cu o atractivă maieutică, cu caritabila papaverină-eroină, cu vorbăria și gesticulația tipice celor din regiunea Golfului și a Vomerului, cu mișcarea blîndă, și în același timp convingătoare — trac ! — a dentistului de tip amabil. Și uite dintele !... Liliana, își vîrîse în cap că de la soțul ei... nici pomeneală să aibe copii. Îl considera un soț bun, desigur, „din toate punctele de vedere", dar de un bebe în perspectivă, nici un semn !... Ți-ai găsit !... Și se măritase la douăzeci și unu de ani ! Medicii fuseseră categorici : sau el sau ea. Sau amîndoi. Ea. Pentru a exclude că vina ar fi fost a ei, ar fi trebuit să încerce cu altul. Profesorul d'Andrea îi spusese și el !... Astfel că, de la acele deziluzii continui, de la acei zece ani, sau aproape, în care durerea, umilința, disperarea, lacrimile prinseseră rădăcini chinuite, de la acei ani inutili pentru frumusețea ei, datau și acele suspine, acele — vai ! — lungi priviri aruncate fiecărei femei, mai cu seamă acelora care erau însărcinate... Cine suspină ca ea, înseamnă că inima îi tînjește... după copii ! Sau se uita după servantele frumoase, încărcate cu coșuri pline cu țeline și spanac, cînd se întorceau de la Piazza Vittorio, dimineața, sau cînd stăteau cu fundul în sus, aplecate să sufle nasul vreunui copilaș, sau să-l pipăie să vadă dacă nu cumva s-a udat cînd nu trebuie. Căci numai atunci, cînd stau aplecate în față, se vede cel mai bine la o servantă cît e de sănătoasă, cît de pline îi sînt șoldurile, mai cu seamă cu moda de astăzi, cu chiloții scurți de tot, sau chiar fără chiloți. Se mai uita apoi la fetișcane, și înapoia pe furiș — ca un ecou profund, melancolic — privirilor îndrăznețe ale tinerilor, o mîngîiere, sau o binevoitoare indulgență, dăruite în minte viitorilor dătători de viață, unui oarecare ce i se păruse că poartă în el siguranța, adevărul germinal, miezul secretului devenirii. Era limpedele asentiment al unui suflet fratern față de cineva care trasa desenul vieții. Dar anii se precipitau, unul după altul, din întunecosul lor staul, în nimic ! De-acolo, de la acei ani, operînd constrîngerea

obișnuinței, primele manifestări ce făcură cunoscută progresiva exasperare a unui delir de singurătate. „Rar, totuși, la o femeie", interveni încet doctorul Fumi : „mai cu seamă la o femeie romană..." „Noi, romanii, sîntem oameni de societate", întări Balducci. Și acea nevoie, cu totul, dimpotrivă, de a se sprijini cu sufletul pe imaginea fizică a altuia, pe viguroasa geneză a familiilor și a săracilor ! Acea manie... de a dărui cearșafuri duble servitoarelor, de a le face zestre cu de-a sila, de a încuraja pe cineva să se căsătorească, pe cineva care nu aștepta decît asta ! Și acea poftă de a vrea să plîngă, de a-și sufla nasul într-una, căci plîngea zile în șir, biata Liliana, dacă într-adevăr se căsătoreau, ca și cum ar fi apucat-o invidia în fața faptului împlinit. O invidie care-i rodea încetul cu încetul ficatul, ca și cum ele s-ar fi măritat în ciuda ei, ca pe urmă să spună : „Ai văzut ! Doar patru luni, și gata copilul ! Băiețelul nostru de patru kile ! Un kil la lună !" În unele dimineți, era de ajuns ca o prietenă să-i spună : „Să vezi ce burtă a făcut Clementina !", ca să i se înroșească ochii de plîns. „O dată, aproape că mi-a făcut o scenă, mie, soțului ei, pentru o fată din Soriano, de la Cimino. O țărăncuță care venise la Roma cu șareta ca să-mi aducă alice. „Să n-o mai văd pe fîțîita aia pe-aici !" îmi strigase. Biata fată venise cu logodnicul ei, precedați amîndoi de un burtoi cît un balon aerostat, de la San Giovanni, cînd sînt focuri de artificii. Spuneau că mi-au adus alicele... Și erau cam încurcați. Iar eu, le spusesem, rîzînd, că se vede că la Cimino e aer curat !... „Te-ai îngrășat !..." Și fata se roșise, lăsase ochii în jos, spre pîntec, ca Sfînta Fecioară — la Buna-Vestire ! — cînd îngerul îi explică cum stă toată treaba... Apoi, cînd prinse curaj, îmi răspunse : „Ce vreți să facem și noi, dom' Balducci ? Sîntem doar tineri ! Ne-am grăbit și noi... Cînd copilul va veni pe lume, cine se va mai întreba dacă l-am făcut sau nu cu binecuvîntarea preotului ? Da' nu vă fie teamă, că o să fim toți trei binecuvîntați !..." Anii ! Ca un trandafir care se ofilește... Petalele, una după alta... în nimic.

În acest moment, cu fața de culoarea cenușei, Ingravallo își ceruse voie să se retragă, pentru motive de serviciu, confruntări și rapoarte de la subalterni, dispo-

ziţii de dat, telefoane. Doctorul Fumi îl urmărise cu privirea, în timp ce el se îndreptase spre uşă, cu capul în jos, umerii căzuţi, într-o atitudine care părea obosită şi gînditoare. Îl văzuse scoţînd din buzunar un pachet de ţigări, din care scoase o ţigară, ultima, scufundat în cine ştie ce gînduri. Uşa se închisese în urma lui.

Lui don Ciccio i se părea că ştie toată această poveste de cîtva timp. Impresiile şi amintirile, pe care vărul şi soţul Lilianei le scoteau la iveală, într-un fel de chinuitoare recuperare a timpului ei aşa de crud risipit, îi confirmau ceea ce el intuise de mult, după propria lui părere, cu toate că în mod vag, nesigur.

Chiar şi ideea aceea de a voi să moară, dacă nu apărea copilul, don Ciccio şi-o „imaginase" puţintel, sau o credea într-adevăr, deoarece o cunoştea pe doamna Liliana ! Ieşise puţin la iveală din explicaţiile vărului şi, acum, din ceea ce spusese soţul, pe care nenorocirea îl făcuse vorbăreţ, şi de faptul că se simţea în centrul atenţiei şi al compătimirii generale (era vînător şi se vedea întorcîndu-se acasă cu iepurele în tolbă, cu puşca pe umăr, cu cismele pline de noroi, şi cu cîinii obosiţi), şi dorea să petreacă, după ispravă, şi să discute cît mai pe larg despre delicateţea sufletului feminin şi, în general, despre marea sensibilitate a femeii, şi care, în ele — bietele creaturi ! — nu este decît ceva difuz. „Difuzul"... despre „difuz" citise la Milano, în *Il Secolo*, într-un articol al lui Maroccus... doctorul de la *Il Secolo*. Ce mai ! O desfătare !...

Foaia clinică postumă a Lilianei fusese apoi înconjurată de mila prietenelor şi a beneficiarilor, orfane care plîngeau, măicuţe de la Sacro Core care nu plîngeau, pentru că erau sigure că Liliana şi ajunsese în Paradis la ora aceea ! Puteau să jure ! Şi mătuşa Marietta, şi mătuşa Elvira, în mare doliu, şi alte cîteva mătuşi de la Banchi Vecchi, şi ele tot în negru, şi diferite cunoştinţe, printre care merită să fie citate contesa Teresa (Menecacci), coana Manuela Pettacchioni, şi alte cîteva drăguţe colocatare de la 219. Cele două norocoase rivale : doamna Enea Cucco — Elodia ! — doamna Giulietta Frisoni (scara B), de o parte, iar de cealaltă parte, doamnele Cammarota, Bottafavi, şi Alta Pernetti (scara A), aceasta

din urmă flancată de fratele ei, care conta cît șase ! Așadar, toate femei cu *sensibilitate difuză,* cu toate că de această speță, Liliana... se ținuse departe, totuși... O difuză și delicată ovaricitate, chiar așa, le infiltra tuturora tulpina sufletului, la fel ca anticele esențe, în pămîntul și în terenurile acoperite cu fînețe de la Marsica, tulpina unei flori ! Și aceste antice esențe, ascunse îndelung, explodînd apoi în suavul parfum al unei corole. Iar corola lor, inversînd situațiile, era nasul, pe care și-l puteau sufla ori de cîte ori voiau. Femei, toate, și în amintire și în speranță, și în paloarea dură și stăruitoare a reticenței, și în roșeața acelui *non-confiteor* [1] ! Și doctorul Fumi știuse să canalizeze în acele zile ancheta spre o analiză de neuitat, cu tactul și cu delicatețea care-l caracterizaseră de-a lungul unei întregi și laborioase cariere (calități care i-au adus astăzi meritata răsplată de a fi subprefect de Lucunaro, lîngă Gaspero, adică nu, mai aproape de Firlocca, un colțișor superb, unde are toate posibilitățile să-și pună în valoare calitățile sale), și cu vocea aceea caldă... după care era recunoscut — mai înainte chiar de-a fi sunat (camera numărul patru) — de urechile fiecărui brigadier și fiecărui delicvent, de cum punea piciorul la Santo Stefano del Cacco.

Funeraliile, împotriva așteptărilor, sau mai bine zis, a speranței discrete a poliției, nu ajutaseră la nimic, în afară doar la sporirea flecărelilor. Ziarele nu o părăsiseră. Cele o mie și una de discuții înduioșătoare trozneau ca flăcările care se întind în miriști, în octombrie, fără să ajute la ceva. Cortegiul pornise de la Morgă la ora opt, luni, douăzeci și unu martie. O zi mai degrabă aspră, pentru un început de primăvară, nici frumoasă nici urîtă, cu cerul înnourat. Înmormîntarea a fost destul de distinsă, și, cu toate acestea, rezervată, ca să nu spun de-a dreptul făcută în grabă, cum de altfel era și dorința autorităților, căci toată această încurcătură începuse să fie plictisitoare. Cu cîțiva preoți în față, în plus cîteva fetițe și călugărițe, dar cu „o mare afluență populară", după cum scriseseră ziarele, îndeosebi femei, care formau

[1] Nu cred (lat.).

o coadă fără de sfîrşit, cortegiul tăiase de-a curmezişul Viale Regina Margherita, şi la opt şi jumătate, opt şi patruzeci, ajunsese la San Lorenzo la Verano, după ce ridicase un nor frumuşel de praf, dat fiind că nu se învrednicise nimeni să întindă catranul, deşi butoiaşele existau pe margine. Autorităţile se cam supăraseră gîndindu-se că la Roma, în plină zi, în aceeaşi casă, se putuseră întîmpla două delicte ca acelea, iar cel de-al doilea mai teribil decît primul. Şi-apoi, şi-apoi... arestarea lui Valdarena, judecînd după cum se prezentau lucrurile, nu se sprijinea pe nimic, iar arestarea comendatorului Angeloni... nici măcar aceea nu folosea la ceva, dat fiindcă comendatorul, bietul de el, căzuse ca musca-n lapte! Ca justificare a acţiunii poliţiei, şi a autorităţilor în mod ierarhic structurate în Statul etic, trebuie spus că, în chiar ziua dinainte, duminică 20 martie, debarcase la digul Beverello, la unsprezece, unsprezece şi jumătate, maharadjahul de Şerpur, sosit de pe malurile Brahmaputrei, în vizită la Conducătorul noilor destine ale patriei, şi, eventual, la mormintele celor doi făuritori ai ei, şi la casa natală a primului, care trebuie spus că nu era decît o cocioabă. Maharadjahul avea după el şase sau şapte papă-lapte, cu feţele de culoarea ciocolatei, în şalvari de mătase albă, care fîlfîiau în jurul picioarelor. Păreau îndopaţi bine, cu toate că oamenii din părţile acelea postesc cîteva luni, din cînd în cînd, ca să ajungă în Paradis. Acest maharadjah de Şerpur îşi pusese pe frunte, chiar în mijlocul turbanului, două diamante care scoteau scîntei, şi un penaj care era cel mai mare din toată Asia şi Europa la un loc, nu însă mai mare decît al Şefului guvernului nostru! Şi el, maharadjahul, manifestase de cîţiva ani — prin intermediul căilor diplomatice, prin consulii noştri, căci Şeful guvernului îi trimisese pînă şi-n India! — speranţa de a putea vizita Institutul Medico-Legal şi Centrala Laptelui. Centrala, la acea epocă, nu exista, şi nici tifosul din anul cincisprezece nu fusese încă! Cît priveşte Institutul, maharadjahul voia să înalţe unul la Şerpur, pe malurile mai mult sau mai puţin ale nativului Brahmaputra. Bineînţeles, ceva mai mic, dar nu mai puţin frumos decît al nostru. La Şerpur, oraşul unde el se născuse cu douăzeci de ani mai înainte, şi unde se afla

Comoara, tezaurul Statului. Vizita fusese programată pentru luni, 21 martie, la unsprezece, oră cînd se presupunea că funeraliile sărmanei doamne s-ar fi terminat. De aici şi justificata prevedere a autorităţilor, care, spre ora zece, începuseră să se agite. De cum ajunse la San Lorenzo, don Ciccio, cu urechile ciulite, se strecură prin mulţimea care intra în biserică, şi copoii care-l însoţeau făcură la fel. Şi la fel, o jumătate de oră mai tîrziu, la ieşire. Dar fără vreun folos. Domnul Remo urmase dricul, cu pălăria în mînă, cu faţa înfrîntă, în grup cu mătuşile, care stăteau lipite una de alta, şi cu rudele mai apropiate. După oficierea slujbei pentru iertarea păcatelor defunctei, ajunşi la Campo Verano, şi după binecuvîntarea groapei, în care aruncară crini albi şi garoafe, printre disperate suspine „adio, Liliana, adio !", negriciosul Ingravallo se lipi de coastele lui don Lorenzo, ca un boxer alături de o girafă împodobită pentru o împrejurare ca asta, şi nu-l mai slăbi pînă în sacristie. Îl lăsă să se dezbrace, apoi îl urcă în maşina lui (mai bine zis, în dubă), şi-l duse la Santo Stefano.

Unde, introducîndu-l la Fumi, acesta îşi exprimă opinia... că distinsul preot ar putea să le aducă ceva lumină în plus, cu privire la condiţiile... spirituale ale regretatei doamne. Că putea uşura autorităţilor siguranţei publice un examen mai profund al cazului, şi definitiva redactare „să spunem, a unui referat psihologic". Îndurerata prudenţă a lui don Corpi, adăugă la raportul-sinteză cîteva virguliţe, cîteva punctişoare pe i. În anumite perioade vesele, sau mai puţin triste, vizitele şi rugăciunile doamnei Balducci, la Santi Quattro, erau, se putea spune, zilnice. Atît la confesional, cît şi la altarul Madonnei, sau la casa parohială, de-a lungul porticelor, de jur împrejurul „frumoasei incinte din secolul al XIII-lea". Cerul pătrat era luminos, mărturie a eternei prezenţe a confesorilor, a celor patru, cîte unul de latură ! Sărmanul suflet cerea ajutor la durerea sa : dulcele avînt al speranţei, milostivul cuvînt al milei. Ea era mai credincioasă decît toţi. Don Lorenzo gîndi că, fără să lipsească de la prescripţiile sacramentale, bazîndu-se în mod exclusiv pe mărturisirile extra-sacramentale şi pe invocaţiile pentru care îl alesese păstrător al propriilor nelinişti, gîndi că,

el, putea confirma din plin, după cum s-a arătat mai sus, adică atît cît ieşise din nesiguranţa amnezică a acelui *după*, încurajat de chestură să devină certitudine şi adevăr, şi de intuiţia şi integranta agerime a vărului, şi — de ce nu ? — chiar şi-a soţului ! Cu prestigiu, şi masiv, după acea primă şi, în sfîrşit, depăşită neplăcere a primei întîlniri (plimbarea la Roccafringoli, întîrzierea, cu totul involuntară, la „prezentarea la autorităţi", şi la „prezentarea testamentului defunctei doamne"), cu părul pieptănat, şi pe un ton de clarvăzătoare milă, care nu excludea o luciditate perfectă în judecarea meritelor, afirma don Lorenzo, gata să jure că sărmana moartă era un suflet din cele mai caste, din cele mai pure... „Adică ?" interveni doctorul Fumi. El continuă. Lungii lui pantofi negri şi foarte lustruiţi păreau să confere valoare mărturiei. O astfel de întrebuinţare a cerii, o asemenea energică intervenţie a braţului (oricui), nu pot să se suprapună minciunii şi dezordinii. Ideea divorţului şi anulării căsătoriei, abstracţie făcînd de dificultăţile canonice, i se părea îngrozitoare. Nu, Liliana, nu voia să conceapă aşa ceva. Prea îşi „iubea" şi prea îşi respecta bărbatul, omul ales de ea, pe care Dumnezeu i l-a dat într-o zi. Disperarea ei, şi speranţa ei (vană), se coagulaseră într-o nebunie melancolică (don Ciccio pricepu asta din zbor, dar doctorul Fumi de-abia mai tîrziu, şi aproximativ) şi găseau o răscumpărare în acea intenţie precisă, în acea idee fixă... (cuvîntul îi scăpă fără voia lui), în acea mare bunătate a înfierii, a înfierii legale a unei creaturi. Dar, între timp părea să aştepte, să aştepte, de parcă ar fi sperat într-o minune... Aştepta din zi în zi un copil. Din an în an ! De la cine ? Un viitor copil, viitorul băieţaş, bietul don Corpi, nu mai ştia de unde, sau de la cine l-ar fi putut avea.

— De la văru-său ! exclamă doctorul Fumi.

Şi în acest timp, ca pentru a-şi înşela disperarea, Liliana *adopta*. Adopta „provizoriu", adopta pentru a spune astfel. Adopta verbal, cu toate că pentru asta modifica testamentul de la o zi la alta. De trei ori ceruse înapoi plicul galben, cu cele cinci sigilii de ceară roşie. De trei ori deslipise sigiliile, ca pe urmă să le lipească la loc. „Testamentul olograf al Lilianei Balducci." Adopta

verbal, ca într-o adevărată efuzie a sufletului, cu toată sinceritatea unei speranţe, care renaşte la fiecare nouă întîlnire, iar la fiecare nou abandon, rămîne neîmplinită. Adopta provizoriu acea mînă de fete. Un alai, un şirag de perle. Una mai frumoasă decît alta. În trei ani atrăsese în casă patru, una după alta, punînd-o la socoteală şi pe săracuţa de Gina.

Cu îngăduinţa domnului Remo, care de fiecare dată îi spunea : „draga mea, faci cum vrei, faci cum crezi", ca să aibe puţină linişte în casă, barem pentru încă un mic răstimp. Ca să n-o lase în casă singură, ci în tovărăşia unei femei, atunci cînd o ştergea cu Cristoforo după iepuri, asmuţind cîinii pe Cimino. Şi, în orice caz, după sfatul lui don Corpi, care, cu atîtea suflete în jur, şi cu atîta treabă de făcut în biserică, şi necunoscîndu-le de loc pe acele fete (nici măcar nu ştia cine erau, de unde veneau !), se mărginise de fiecare dată să îndemne la prudenţă, la prudenţă, aşa afirma, şi era verosimil că aşa fusese ; se mulţumea s-o prevină („ascultaţi-mă pe mine, doamnă !", dar ea, cu urechea aceea nu voia să audă), să nu se încreadă în acele copile, să nu risipească în astfel de fapte sentimentele, darul... comoara... inefabila conştiinţă a înaltei misiuni a femeii, care, desigur, îi venea de la Dumnezeu. Patru ! În trei ani ! „O inimă largă, biata doamnă Liliana !"

Şi mîngîia slugile, şi le ierta de fiece dată cînd spărgeau vreo farfurie. Le sfătuia să-şi pună toată speranţa în Dumnezeu. Numai că ele, din contra, sperau mai puţin, şi mai mult se temeau să nu facă pruncul înainte de vreme ! Domnul Dumnezeu, le spunea, şi avea toate argumentele, niciodată nu lipseşte de viaţă pe cel ce doreşte viaţă, şi continua reînnoire a vieţii. „E o dorinţă pe care o au multe", gîndi Fumi.

Don Lorenzo, cu toată consideraţia pentru cei vii, şi pentru sărmana „răposată", făcuse aşadar aluzie la cele trei tinere pe care Liliana Balducci le culesese, în lipsă de copii, şi pe care apoi le dăduse afară, pe diferite motive care, rînd pe rînd, determinaseră despărţirea, mai mult sau mai puţin uşoară, mai mult sau mai puţin spontană, de cele trei pupile nereuşite. Cea de-a patra, de-acum, Gina din Zagarolo, care era nepoata titu-

lară, profita pentru toate. Carabinierii din Tivoli interogaseră pe maică-sa, şi chiar pe măcelarul cu care trăia ea. Irene Spinacci voia să vină la Roma, dar cînd auzi că Gina se află la Sacro Core, se liniști... şi-apoi, de venea, ce-avea să facă ? Să arunce banii pe fereastră ? Cînd n-avea destui nici să ia trenul ?

Don Lorenzo, învinse o oarecare ezitare, deschise deci punga unei... caritabile prudenţe. Întîi, începu să răsucească pe genunchi, de mai multe ori, încet de tot, pălăria, cu mîinile acelea (şi cu picioarele acelea) de-ai fi zis că-i San Cristoforo în persoană. Cu toate că era preot, se lăsă ademenit de ochii mari, vii şi patetici ai doctorului Fumi (de data asta, în locul limbii acţionau ochii), şi se predă forţei magnetice a acelor bulbi care se roteau atît de înduioşător, paraleli între ei, în respectivele căsuţe, adică în învelişul pleoapelor. Irişi negri, ca de catifea, ca două sfere de turmalină, sub umbra pufoasă şi puţintel melancolică a genelor. Flăcări ucigătoare şi mereu strălucitoare ale convingerii şi ale dialezii în alunecare, în acel chip alb, patern, gînditor, atrăgător, primitor ca o capcană. Dedesubtul acelui grifon, agăţat pe perete, al portretului Piratului cu fes, care holba ochii — baubau ! — ca o sperietoare, la muştele uscate pe zidul din faţă, şi cu buzele într-o strîmbătură neghioabă, de macaroană fiartă, ca să aibe după ce să cadă moarte toate Mariile Barbigie ale Italiei ! După fesul din cap, sau după penajul de Emir ! De Emir de Lăsata Secului !...

Trei tinere. Prima, Milena, o fetişcană cu pistrui, exact după o lună de mese bune în familia Balducci, şi de dormit cu o saltea de lînă dedesubt, şi o plapumă deasupra, începuse imediat să pună pe ea carne ! Doi pepenaşi rotunjori sub bluziţă, iar la fund, o discretă emisferă. Dar o dată cu carnea pe care o pusese pe ea, îi crescuse şi pofta de a fura, şi de a spune minciuni în aceeaşi proporţie. Fura din bufet şi din punguliţa de pe comodă, şi minţea de-ngheţau apele. La ea, limba, se lua la întrecere cu degetele... Îi alerga după degete, fără măcar să-şi dea seama, ca o coadă la curul unui cal !...

Într-o zi însă, uitîndu-se cu atenţie la pat, doamna găsise o lumînare, o Mira-Lanza din Torino, o lumînare din acelea tari, care se făceau pe-atunci, şi pe care pro-

babil c-o scosese din pachetul cel nou din bucătărie, care era de rezervă, în bufet, pentru eventualele pene de curent electric, că se-ntîmplau uneori. Ea, gata, că o luase s-o aprindă la icoana Sfintei Fecioare, fiindcă voia să-i facă Sfintei Fecioare o rugăminte... dar uitase să se mai roage și adormise cu lumînarea sub pernă. Doctorul Ghianda îi făcu un control fetei, o făcu să bea apă de cedru, care-i un calmant bun în anumite fantezii... nervoase, și cîteva picături, de trei ori pe zi, de apă antihisterică de la Santa Maria Novella din Bologna, pe care călugării, chiar ei o distilează cu un filtru special. (Așa preciză coana Manuela Pettacchioni, cu accente merulane în glas.) Oricum, pentru a evita neînțelegeri, medicul fusese rechemat și rugat de Liliana să-i dea un sfat. Acesta încreți o clipă fruntea, uitîndu-se la ea cu un zîmbet fin în colțul gurii, cu un aer de papă sever și în același timp blînd, obișnuit cu fetele. Era un pediatru eminent. Își pipăi cu trei degete micul breloc de la lanțul de aur de pe pîntec. După o clipă de suspensie, își descreți fruntea, respiră adînc, și spuse : „mi se pare că-i mai bine", să trimiteți fetișcana înapoi la părinții ei, care, totuși, nu existau nici unul nici altul. În așa fel, ca, după puțin timp, să poată fi găsit un pretext demn de crezare, și trimisă înapoi la „bunicii" ei, care, în prealabil, trebuie să fie încurajați s-o primească înapoi, și asta printr-un cec de culoare verde-marin, care-i unul din mijloacele cele mai psihotonice din lume : „Banca Commerciale Italiana... va plăti, tac, tac, tac, la prezentarea acestui cec de culoare verde-marin, suma de..." Cu cît e mai mare, cu atît mai bine !

Don Corpi își întinse picioarele, reținînd cu antebrațul pălăria, ca un scut pe pîntec, și își încrucișă degetele mîinilor sale mari, care-i căzură apoi în poală. Cea de-a doua pupilă, Ines, care trebuia să fi avut între douăzeci, douăzeci și unu de ani, după puțin timp se măritase. O căsătorie în toată regula. Se măritase cu un tînăr cumsecade, din Rieti, băiat de oameni înstăriți, student la drept, în anul opt. Cursul complet dura zece ani !... Ea, într-o bună zi, exact cînd dragostea Lilianei se revărsa mai cu foc asupra ei, izbucni, așa, dintr-o dată, „că voia să-și urmeze vocația ei !" Și o urmă, cu rezultate exce-

lente. Din aventura ei filială, şi urbană, scosese nitică zestre, strînsese un trusou frumuşel, cîteva valize pline cu albituri cu dantele. Înzestrată, cum era, cu o formă clasică de previziune femeiască, totuşi, nu de tipul şterpelitor, ca al celei precedente, ştiuse să capteze întreaga inimă atît de maternă, sau atît de tandră, ca de soră, a mamei vitrege (Liliana să fi avut cu opt sau nouă ani mai mult decît ea), şi acţionase cu o sîrguinţă tenace, cu o siguranţă care nu dă greş, minut cu minut, şi cu premeditarea sistematică a fiecărui gest, sau zîmbet, sau cuvînt, sau gungurit, sau privire, sau sărut, mă rog, tot ce este caracteristic voinţei tacite a femeii, cînd are un „caracter" ; maestră, uneori, în a sugera o idee, fără măcar să-i schiţeze verbal conturul, prin aluzii, prin probe şi contraprobe laterale, prin aşteptări mute, dîndu-le un avînt inductor, ca statorul la inductor ; cu aceeaşi tehnică pe care o are în înconjurarea, în protejarea (şi în repunerea pe drumul cel bun), a primilor paşi, a primei clătinări a unui copil, îndrumîndu-l, totuşi, unde vrea ea, unde el va putea face pipi în modul cel mai convenabil, şi cu o uşurare deplină.

Ines ! Aventura urbană ! De la înseninările matinale ale lui Galilei, cînd slujba şi misterul de la Laterano, cînd înverzita bucurie a pieţii din faţa bisericii, cuprind înăuntrul zidurilor cărăuşul cu cucernicul semn al crucii, şi măgarul oprit pentru o clipă, hi !... de frontoanele aurite, la ceasul înserării, sau rubinii, şi de bolţile splendide ale lui Maderno, de sub care s-a înălţat, de-a lungul secolelor, şi fără întoarcere, imnul de neuitat spre gloria Fecioarei Maria ; de la tramvaiele şi de la cele zece găuri ale discului telefonului, de la cutioara radioului pe care o scosese din uz de patru ori, prevăzătoarea prepeliţă îşi adusese acasă un anumit fel rapid de a cîrpi ciorapii, ca... o acrobată ! Adică, lua cu acul şi cu firul gaura de jur împrejur, într-un ocol larg, şi după acest rapid periplu, trăgea triumfătoare firul, şi-l muşca imediat cu dinţii. Ce mai !... O cîrpitură de mare clasă !... De oţel !... Ca un cartuş mare de puşcă de vînătoare, sub călcîi, ca să ai de ce să te simţi bine pe toată ziua. Ca atîtea încreţituri orogenetice către vîrful unui munte, către pisc... Cu acele vîrfuri care găuresc norii, care nu

sînt altceva decît ciorapii Domnului Dumnezeu !...

I-adusese soţului-student, dincolo de zilele senine şi de dulcile nopţi ale comuniunii sufletelor şi limbilor, i-adusese... atît cît o fată îi putuse aduce mai practic şi mai plăcut, unui student-soţ : o mare dezinvoltură în călcatul pantalonilor... din cei şase sau şapte căpătaţi de la Balducci. Aceasta, se ştie, fusese disciplina ei... *gradus ad Parnassum !* [1] Cine nu face, să n-o facă. Şi-apoi, numai greşind învăţi !...

A treia, Virginia ! Don Lorenzo, cu toate că era bărbat în toată firea, lăsă ochii în jos, privind în pămînt, apoi îi ridică spre cer, o jumătate de secundă, de parcă ar spune : nu mă faceţi să vorbesc ! Împreună pioasele lui mîini groase, şi le legănă puţin sub nas, în faţa buzei inferioare, într-un du-te vino, în planul azimutului, de tip italic decent : „Mai bine să nu vorbim de asta !" avea aerul să implore pe doctorul Fumi. Totuşi, trebuia să se vorbească şi despre asta ! Cei doi comisari aşteptau : Ingravallo, în picioare, întunecat, agitînd cu nervozitate un picior. Cele zece degete groase ale gigantului căzură din nou în poală, împletite, strînse unele în altele, pieptene şi contrapieptene, ca degetele unui apostol de tuf calcaros, din aceia care stau în picioare, pe balustradă, pe cornişa de la San Giovanni Laterano. Zece kile de degetoaie bune de spart nucile, în acea groapă neagră a sutanei, unde coborau, şi mai negre încă, să alerge după întreaga caravană de nasturi de preot, şi care nu avea nici început şi nici sfîrşit, ca lista secolelor. Cele două ghete, în repaus, lucioase, de culoare cioclu, ca şi tot restul de altfel, răsăreau afară din haină, şi păreau două lucruri prohibite ; bivuacau pe contul lor în întîmpinarea celorlalte, ale doctorului Fumi, pînă sub coşul de hîrtii, printre cele patru picioare ale mesei, şi-n care se odihneau o pereche de lăboaie, ca ale lui San Cristoforo, cioplite în piatră.

„Ei bine, Virginia ?" Puţin cîte puţin îşi descoperi caracterul : vitalitate semeaţă, nepăsarea ostentativă a tipului. Rezultă că fascinatoarea vrăjise două suflete deo-

[1] Mersul spre perfecţiune (lat.).

dată, şi-n două direcţii diferite. Vecinele mai spuneau că într-atîta îi ameţise, încît îl făcuse pe fiecare să-şi cumpere un bilet la loterie !... Frumuseţea ei provocatoare, sănătatea ei de drăcoaică de coral, înăuntrul acelei piei de fildeş, şi ochii ei !... Într-adevăr, era de crezut că hipnotizase şi pe soţ şi pe soţie, cu „acele moduri predominante", cu acel aer puţintel de ţară, care revelau, totuşi, „o inimă foarte sinceră" (Pettacchioni) sau, cum ar fi spus, surîzînd şi încruntat în acelaşi timp, în tic profesional, doctorul Ghianda, „o pubertate violentă". Profesorului Ghiandola, fără ca el să-i fi cerut asta, Virginia îi arătă limba, alungindu-şi-o teribil de iute, şi tot atît de iute retrăgîndu-şi-o, maşinal — ca un vîrf de săgeată — o specialitate de-a ei, şi înfruntînd — cu întreaga autoritate a figurii reci, dar nu fără o scînteie de maliţie în ochi, — privirea lui iritată, sulfuroasă, plină de mînie şi de vapori de catran. Auzind că i se spune „pedastru", sau „pedeastru", cu cel mai mare respect, de către toate doamnele de la scara A, şi de una, de asemenea, de la B, crezuse că stimatul sanitar pe care-l vedea urcînd şi coborînd scările imobilului, cu acea redingotă de cioclu, ca să scape sugarii de viermi intestinali, şi care se mai ocupa, în acelaşi timp, cu făcutul pedichiurii monseniorului, adică lui don Lorenzo, că aceasta era chiar meseria de bază a prostănacului. Şi, o dată ce-i intrase Virginiei această idee în cap, nimeni nu mai fusese în stare să i-o scoată. Dimensiunile poalelor lui don Lorenzo îi întăriseră credinţa că pentru astfel de picioare era nevoie de un pediatru de asemenea calibru. Cît despre rest, Dumnezeu să mă ierte, dar avea două coapse superbe, doi sîni de marmură, două ţîţe tari, parcă ieşite de sub daltă, şi la fiece mişcare, ridicatul ăla al umerilor, superb, şi zîmbetul ăla dispreţuitor pe buze, de parcă ar fi spus : fac ceva pe voi ! Da, domnilor ! După ceasuri de muţenie, bizara aroganţă, trufaşă, rîsul crud, dinţii albi triunghiulari, ca de rechin, de parcă ar fi trebuit să sfîşie inima cuiva. Şi ochii !... De sub franjurile negre ale genelor, ochii se aprindeau deodată, cu flacără mare, într-o strălucire neagră, subtilă, aparent crudă. Un fulger viu, care se descărca pieziş, ca o minciună denunţătoare a adevărului, care e gata să moară

pe buze, mai înainte de-a fi fost rostită. „Era o fată capricioasă, dar avea inimă bună", îi încredința, după un ceas de vorbărie, precupețul de păsări, convocat și el. „Fată bună, credeți-mă ! Îi plăcea să facă pe nebuna !" confirmă nevasta băcanului din Via Villari : „A ! Virginia de la etajul trei ? Ce simpatică era !" „Aia ? Aia era în stare să-l bage și pe dracu în buzunar !" adăogau prietenele. „Aia îl are pe dracu în ea !" Iar una, care de-abia coborîse din munți, din Patrica, scăpă : „Aia îl are pe dracu în cur !" și se făcu roșie toată. Comendatorul Angeloni, scos de la Regina Coeli pentru un ceas, atît cît să ia o gură de aer, bietul om, și readus la Santo Stefano del Cacco, își retrase imediat capul între umeri, ca un melc speriat : „De !" se limită să spună, făcînd o pereche de ochi melancolici, ca de bou indispus. În cîteva zile la Lungara, i se făcuseră galbeni de supărare. „Mi-amintesc că am întîlnit-o pe scări de cîteva ori, dar n-o cunosc de loc. Nu pot să spun nimic", adăugă, „despre o persoană pe care nu o cunosc. Mi-au spus că era nepoata familiei Balducci."

O dată, chiar de mai multe ori (mai spuse don Lorenzo), fără să aibe prea proaspăt în memorie „atitudinea" sau „poziția" de mamă pe care Liliana Balducci înțelegea s-o ia, ea, adică Virginia, în casă, în strada Merulana — atunci cînd soțul era pe drum, în tren, iar femeia de serviciu lipsea din casă — o îmbrățișase și o sărutase pe doamna. „Și asta atunci cînd o apucau anumite fff...urii !" Don Lorenzo reuși să scape de opinteala „fffuriilor", trecînd la explicarea acelor momente, spunînd că, din două lucruri unul : sau că își pusese ceva în minte, sau că se vedea jucînd vreun rol la teatru !... Sigur este că ea își îmbrățișa și își săruta stăpîna.

„Stăpînă ?" întrerupse doctorul Fumi, încruntînd din sprîncene.

„Stăpînă, mamă vitregă, este același lucru." O săruta cum poate săruta o panteră, spunîndu-i : „Doamna mea, frumoasa mea doamnă Liliana ! Sînteți ca și Sfînta Fecioară pentru mine !" apoi, încet de tot, cu un ton care dogorea, și mai înnăbușit : „Vă iubesc ! Vă iubesc mult de tot, dar o dată și o dată am să vă mănînc !" și-i strîn-

gea tare încheietura mîinii, i-o răsucea, uitîndu-se-n ochii ei. I-o răsucea ca într-o menghină, gură lîngă gură, de-i simţea respiraţia, lipite una de alta, cu ţîţele împinse în ţîţele ei. Don Corpi rectifică, bineînţeles : „Vreau să spun, lipindu-se de ea cu sînii şi cu faţa". Dar atît Ingravallo cît şi doctorul Fumi pricepuseră de la bun început.

Într-o zi, într-un acces de dragoste filială, îi muşcase chiar o ureche, că Liliana se speriase de data aceea. Sfîntă Fecioară !... Ce durere simţise ! Alergase pînă la Quattro Santi, în galop. Palidă, gîfîind, îi arătase acea parte care se cheamă antilob, încă cu semnul acelei coroniţe... a dinţilor Virginiei ! Căţeaua naibii ! Aşa, în joacă... Totuşi, urîtă joacă ! Dacă fusese joacă...

Atunci încercaseră s-o ducă la biserică, „să-i facă, după cum se spune, o citanie, cît mai multe rugăciuni. Rugăciunile, se poate spune, reprezintă biletul de trecere în Paradis, sau cel puţin în Purgatoriu, cine are valiza mare, fiindcă de vama Paradisului nu se poate trece... chiar de prima oară. Rugăciunile ? Ehei ! Virginia le cînta pe nas, de-ţi venea să-i arzi vreo cîteva palme ! Ca pe un cîntecel popular, unul din cîntecelele alea populare romane, care se cîntă la ghitară... melancolice, pe nas, şi din gît ! Sau scuturînd căpăţîna toată vremea, cu ochii în vîrful pantofilor, merememe, merememe... *gratia plena*... merememe... de parcă şi-ar fi bătut joc de toţi, inclusiv de Sfînta Fecioară ! De Fecioara Maria ! S-o fi auzit ! Un fel de behăială, de adormit ţîncii ! De-a dreptul neruşinată ! Că de e cineva care poate să ne ajute pe lumea asta, apoi aceea e chiar Sfînta Fecioară, numai ea singură, pentru că Dumnezeu... el... după părerea mea, ne-a cam dat uitării..."

S-o fi văzut cu vălul pe cap, la marea liturghie !... Stătea cu nasul în vînt, într-un fel de fericită astenie, sau de posomorîtă ecolalie, şi pipăia mătăniile de sidef pe care i le dăruise Liliana. Iar cărticica de rugăciuni o ţinea invers, ca să n-o poată citi, măcar de-ar fi priceput ceva din ea. Da' de sărbătoarea lui Corpus Domini ?... N-a avut îndrăzneala că în plină slujbă să imite vorbele canonicilor de la San Giovanni, luînd glas de bărbat ? Cu siguranţă că numai diavolul o îndemnase la asta !

Un sacrilegiu ! Că Sfinții, din tronurile lor, păreau că protestează cu toții, măcar că erau pictați ; căci îi făcuse chiar să-și piardă răbdarea ! El... o privise în ochi, întrerupîndu-și cîntecul... așezat în dreapta monseniorului Velani. Apoi, după liturghie, le spusese vreo cîteva vorbe să le usture, ei și Lilianei, cînd trecuseră să-l salute. Dar ea, în semn de pocăință, ridicase din umeri, tîrfa dracului ! „Să-ți vină să-i despici capul !“ și ridică amenințător mîna deasupra mesei, încît Fumi și Ingravallo înmărmuriră uimiți.

6

În aceeaşi după-amiază de marţi 22, în timp ce în camera numărul patru mai continua conversaţia pe care am redat-o, a celor trei, şi înregistrată în acte ca „al cincilea interogatoriu al lui Balducci", se primi la Santo Stefano (la Collegio Romano) o comunicare telefonică de la Circumscripţia de Carabinieri din Marino, cu privire la cercetările „cazului Menegatti". Comunicarea fusese primită de adjutantul Di Pietrantonio. Circumscripţia confirma, pe cale oficială, şi cu titlu de simplă prevenire, că proprietarul eşarfei verzi (acum mai puţin verde !) fusese identificat a fi un anume Retalli Enea, zis Luigino, fiul lui Anchise şi al Venerei Procacci, născut şi domiciliat în localitatea „Torraccio", nu departe de Frattocchie : Lui-ginio ! Ei, da, da, Lui-ginio... în momentul de faţă de negăsit. Da... nu... aşa... perfect ! Nu, nu... la Torraccio nu-l găsiseră. Aşadar, liber ca păsările cerului !... După diligenţa auriculară a lui Di Pietrantonio, reuşiseră, în fine, să spicuiască din naufragiul textului (pîrîitura receptorului şi inducţia liniei bruiau textul cu diferite interferenţe, cu atingeri urbane, intervenţii, care masacrau recepţia), să spicuiască — cu destulă aproximaţie — că imprudentul Enea Retalli, sau Ritalli, zis Luiginio (dar evident Luigino !) dăduse la vopsit eşarfa... treizeci şi şase de chintale de parmezan ! Alo !... Cine

vorbeşte ? Expediate ieri de la Reggio Emilia !... Vorbeşte locotenentul de punte Ravace. Alo !... Alo !... Circumscripţia Carabinieri Marino !... De parmezan uscat bine, alo !... casa domnului amiral Mondeguggolo ! Societatea Bavatelli din Parma, da, cu camionul... Circumscripţia carabinieri Marino ! Hei ! Prioritate de serviciu !... Sigur ! Treizeci şi şase de kintale, da, trei camioane, plecate ieri la zece. Nu, doamna gontesă e la glinigă... La gliniga domnului amiral ! În strada Orazio !... O-razio !... Da, să trăiţi ! Nu, să trăiţi ! Eu întreb ! Prioritate de serviciu ! Poliţia ! Chestura de Roma ! Treizeci şi şase de kintale de la Reggio Emilia, tip Parma, calitatea întîia ! Domnul amiral a făcut oberaţia luni ! Oberaţia băşicii ! Da, da ! A bă-şi-cii ! Da, să trăiţi !... Nu, să trăiţi...

Tot ce fusese posibil să extragă dintr-un asemenea ghiveci, fusese, în sfîrşit, că Retalli îşi dăduse eşarfa la vopsit, la o femeie din Due Santi, pe Via Appia, la o anume Pàcori, Pàcori Zamira, Zamira ! Cu Z de la zambilă, cu A de la apă ! Zamira !... Da, da, Za-mi-ra ! Cunoscută de multă lume, dacă nu de toată lumea, şi-n Marino, şi-n Albano, pentru multele ei merite, dacă nu pentru toate meritele ei ! Apoi comunicarea se întrerupse, în beneficiul şi în onoarea supremelor ierarhii, sau aşa păruse să fie. De-abia se lăsase noaptea, şi sosi pe motocicletă, la Santo Stefano, brigadierul Pestalozzi, sau Pestalossi, care aduse un raport scris şi mai multe mesaje verbale ale Circumscripţiei, adică ale adjutantului Santarella, care ţinea locul, în acele zile, titularului — un locotenent. Era opt. Peste puţin ora burţii şi a lingurii. Lui Balducci i se dăduse drumul. La fel şi comendatorului Angeloni, după ce fusese salutat respectuos ! La ora aceea trebuia, desigur, să fie în pat, şi cu nasul mai mucos ca niciodată, cu boneta din ciorap trasă pe cap, pînă jos, pe gît, peste ochi, şi băgat în patul bunicii, sub plapuma palidă, şi pe cărnoasa, dar nenorocita saltea, cea mai potrivită însă, şi cea mai de dorit pentru o rotunjime de calibrul lui. Vocea lui Fumi : „Să intre Pestalozzi !" Şi cei mai rezistenţi erau pe punctul să sucombe sub scîrboasele hîrţoage ale lui Cacco ! Dar acest nume nordic şi carabinieresc, îi electriză. Pestalozzi, care se ocupase în mod special să descopere ce-i cu eşarfa, fusese imediat

primit şi ascultat, la numărul patru, de Fumi. Erau prezenţi Ingravallo, Di Pietrantonio, Paolillo, şi Cange. Acesta, protejat de umbra unei sobe mari, stinse, termina de băgat în gură şi de mestecat cu iuţeală ultimele resturi ale unui sandviş cu rosbif, care, în cea mai mare parte fusese prevăzut să fie halit afară, pe coridor. Mezelarul din via del Gesù, acolo, la doi paşi, nu pierdea niciodată prilejul de a-i arăta propria simpatie, şi îi pusese între cele două jumătăţi de pîinişoare, trei felii de muşchi, care i se păruseră, la prima vedere, trei foi de ardezie pe un acoperiş la Sampierdarena, aşezate aşa, una peste alta, şi protejate toate trei, de două scînduri... de franzeluţa subţire dată-n două... că sandvişul părea ca un papuc, Sfîntă Fecioară ! Astăzi — trecută perioadă imperială italiană — nici măcar nu ne mai amintim cum erau sandvişurile alea ! În orice caz, leacul leacurilor pentru stomacul lui gol, dar de mult plin de sucurile unei anticipate gratitudini, şi a unei nu mai puţin prealabile excitaţii peristaltice ! Ca să vadă minunea, clienţii de la tejghea făcuseră ochii cît cepele ! Era şi natural ! Cine ştie ce gîndiseră ! „Ei ! Pompè ! Ce faci acolo în spatele sobei ?... Vino încoace !" îi ordonă doctorul Fumi, „să auzi şi dumneata". Începu şi continuă să citească cu voce tare, cu vigoare muzicală, raportul Circumscripţiei din Marino. Cînd termină cu cititul, începu să pună întrebări lui Pestalozzi şi, alternativ, lui Pietrantonio, ajutîndu-se cu ochii lui mari, lucioşi, pe care, în puţina lumină a camerii, îi rotea asupra chipurilor celor de faţă. În felul acesta, îi îndemna la rapoarte paralele, şi din ce în ce mai vii, din ce în ce mai curgătoare (ca pîrîiaşele germane), carabinierească, rezervata disciplină a primului, şi zelul viclean al celuilalt. Disciplină care se manifestă, ca de obicei, printr-o tacită, aspră, şi circumspectă opoziţie faţă de concurenta organizaţie a poliţiei. Faptul e, că, la privirile dulci, îmbietoare, ale doctorului Fumi, atît de negre, atît de limpezi şi de melancolice pe chipul său palid — chiar şi noaptea, şi la voltajul scăzut al becului — chiar şi noaptea, şi de-abia coborîţi de pe motocicletă, nici cei mai obosiţi dintre ei nu puteau rezista la minunatul timbru al vocii sale. Pestalozzi, mai ales, deoarece trebuise să pună mîna pe Retalli, şi de la care

îi rămăsese în mînă doar eşarfa, era la rîndul său interesat să smulgă cît mai mult cu putinţă de la cei cinci experţi de la Cacco : fapte mărunte, diverse ilaţiuni, motive de suspiciune, ipoteze fundate, îndoieli, sfaturi, veşti proaspete, şi ultimele a plus b, ultimele disjuncţii ale înaltei isteţimi deductive. Şi-apoi, amorul-propriu al copoiului, orgoliul participării la ancheta marelui delict, de care tot poporul vorbea, de la Frascatti la Velettri, iar întreaga Italie juca numerele la loto, în cele mai bune locuri ale lotoului : *Reggio Lotto,* pe-atunci, iar astăzi, *Lotto della Republica.* Aşa încît un fel de osmoză poliţie-carabinieri începu şi urmă să activeze în acea cameră cu numărul patru, şi la acea oră tîrzie, prin membrana de piele de măgar a neîncrederii reciproce, a geloziei profesionale, şi a spiritului de breaslă. Un flux de informaţii din ambele sensuri, o partidă de *do ut des*[1], cu faze amabile, mergînd chiar pînă la flecăreală.

Di Pietrantonio cunoştea personal pe adjutantul Santarella. Să nu vorbim de Ingravallo, care îi era şi îndepărtat văr pe linie de bătrîne, de bunice, de cumetre în lanţ : lanţul rudeniilor de sînge, care a urmat, cu timpul, asprul lanţ al munţilor, urcînd pe Appennino, de-a lungul cusăturii aspre a cizmei, sus de tot, de la Vinchiaturo la Ovindoli. Şi-apoi, Santarella, era strălucitul eponim al disciplinei şi al datoriei oamenilor din Lazio ! Cît priveşte pe Di Pietrantonio, el o cunoştea pe Pàcori. Şi Cange o cunoştea. Fiindcă se opriseră amîndoi, prin septembrie, să bea la tejghea, la Zamira, despre al cărei nume şi despre ale cărei afaceri, curate sau necurate, mitul se făcuse descoperitor sau truver, şi pe urmă popularizator şi trîmbiţaş, de la Marino la Albano, de la Castel Gandolfo la Ariccia.

În vremea asta, se ajunsese să se clarifice că, Retalli Enea, de nouăsprezece ani, fiul lui Anchise şi al Venerei Procacci, avea porecla Iginio, şi nu Luiginio, „ceea ce nu însemna nimic, dar absolut nimic", spuseseră toţi, în acelaşi timp. „Aşa-i !" căzuseră apoi de acord. Rezultatul prevăzut al inductanţei, al supraîncărcării liniei ! Al

[1] Îţi dau ca să-mi dai (lat.).

slăbiciunii serviciului ! Al lucrărilor în curs ! Al schimbării gestiunii !

Coana Pàcori — asfixiată, atunci, de un maldăr de rupturi, haine, pulovere, şi tricouri găurite, ca să fie vopsite, şi pentru care ar fi trebuit cazanul lui Belzebut, naşul ei, înăuntru cu o lecuţă de bestialitate în plus — ca să încurce şi mai mult lucrurile — dăduse în antrepriză întreaga revopsire, deci şi eşarfa verde, firmei Ciurlani din Marino, care, două zile mai înainte, pe o furtună echinocţială din cele mai tîmpite, cu ploaie în rafale, trimisese o cabrioletă să ridice toată zdrenţăria. Şi calul sosise ud, şi aşa de sleit bietul animal, încît trebui să fie deshămat, şi-apoi uscat într-un grajd, unde ploua, mîngîiat pe crupă, şi silit să bea vin cald. Şi-acolo, adică la Marino, Pestalozzi se pusese pe treabă. Pe o masă exista un talmeşbalmeş de lucruri de mult vopsite. Şi altele pentru dezinfectat şi revopsit, în doi saci rezemaţi de zid, pe duşumea. Dar la acelea, avertiză coana Mara, dom' brigadier trebuie să fie atent, căci prudenţa nu-i niciodată prea mare : „S-ar putea să aibe păduchi, şi de luaţi vreunul..."

Pestalozzi, om curajos, căscă bine ochii, dar cu picioarele se retrase, pe moment : „doi paşi înapoi !" pac, pac, cu vioiciune militară, ca la instrucţie. După ce răscoli puţin, la Ciurlani (adică la coana Mara însăşi), în acea grămadă de pe masă, care era de mult cîrpită, spălată, deparazitată în autoclavă de orice eventual patruped, se văzu deodată ieşind afară tocmai eşarfa, trasă de un capăt, eşarfa de mătase, nesfîrşită, ca un şarpe tras de coadă, dintr-o gaură, altădată, da, verde-negru, cu picăţele, acum, nu mai era verde, dar nici de vreo culoare prea precisă — voia să fie un fel de castaniu — deoarece întărirea castaniului ar fi cerut să mai fie băgată o dată în culoare. Aşa spusese Ciurlani.

Cum s-a întîmplat, totuşi, se întrebară experţii, că Zamira, pantalonereasa din Due Santi, îndrăznise să denunţe ?

Pestalozzi lăsă să se înţeleagă că ideea de a se adresa susnumitei îi venise lui, şi „numai pe urmă" adjutantului Santarella. Ei erau cei doi motociclişti ai Circumscripţiei. Şi el dispunea, în cursul anumitor schimburi de vederi

cu anumiți supraveghetori prea duri, de argumente nu cu totul ineficace, ba chiar mai repede convingătoare, împotriva marei plăgi a mutismului ! (Di Pietrantonio se și gîndea la cureaua pantalonilor !) Argumente, care, în orice caz, puteau să reușească să echilibreze și chiar să învingă, în sufletele îndoielnice, la bădăranii cuprinși de frică, temerea contrară, teroarea răzbunării particulare. Dar cu brava Zamira... nu fusese nevoie să se ajungă la așa ceva ! Ce ! O femeie ! Și o femeie de teapa ei, și cu statura ei !... Nici măcar s-o cheme la cazarmă *ad audiendum verbum*[1], nici măcar pentru asta nu găsiseră că-i oportun, lucru care „ca să vorbim drept", i-ar fi făcut mai multă plăcere decît teamă. O ! Adjutantul Santarella, adică... în sfîrșit... Circumscripția avea pionii ei teribili, pe ici pe colo, „pe toată tabla de șah" ! Și Di Pietrantonio, continuînd fraza colegului-adversar, arboră mutra cea mai prevăzătoare a lui Cacco. „În plin teatru de operații", adăugă Fumi, serios, întorcînd o foaie, cu suavă gravitate. O nepoată... ucenică la Pàcori. Un buchețel de primule pentru domnul adjutant. Două perechi de ciorapi tricotați pentru fetița sa cea mai micuță, Luciana, cu cîteva cuvinte drăguțe... Puține, dar bune !...

Fumi își aminti, atunci, de o fată, de Ines, Ines... și căutînd cu mîna în dosarul cu prostituate, pe care-l ținea pe birou aproape ca pe un parfum evocator al unor flori frumoase, într-un vas — Ines... Ciampini, da, din Torraccio, sau Tarracchio, pe Appia, stația după Frattocchie, fusese arestată acum cîteva seri de o patrulă a Comisariatului San Giovanni, cu o seară înainte de crimă. Fusese arestată pentru vagabondaj, lipsă de acte, și pe bănuiala întemeiată de exercitare a prostituției în loc public (Santo Stefano Rotondo !), activitate pe care o exercita fără autorizație (deci, simplă amatoare !). Mai mult, îi insultase pe agenții forței publice, făcîndu-l pe unul dintre ei „mitocan" ! Comisese greșeala, „sub forma de prestațiuni sporadice și, în seara aceea, să admitem, cu totul ocazionale", și fusese surprinsă în contravenție flagrantă cu dispozitivul Federzoni, cu privire la asanarea

[1] Papa cheamă pe înalții prelați *ad audiendum verbum*, adică : la ascultare, sau ca să raporteze de cele făcute.

trotoarelor urbane, sub cizmele noului regim, „în sensul acelei circulare speciale a Ministerului de Interne, din patrusprezece februarie, dumneata cunoşti circulara, Ingravallo, numărul şapte sute optsprezece, ajută-mă un pic, Ingravallo, cu memoria dumitale ! — relativ la moralizarea urbei". Ingravallo nu deschisese gura. „Şi considerată suspectă de complicitate la un furt", aminti Di Pietrantonio, comisarului şef. „Care furt ?" „O găină !" „Unde a furat-o ?" „În Piazza Vittorio !" În dimineaţa de miercuri 16, după pescuirea nimfelor, brigadierul Juppariello, de la Comisariatul San Giovanni, o arătase celor două femei care păţiseră ciupeala, cu trei zile înainte : o precupeaţă de păsări, şi una care vindea pantofi. Un furt de o pereche de pantofi desperechiaţi, la taraba acesteia din urmă, şi o găină, acolo, alături, la cealaltă tarabă. Jumulită şi fără gît, după cîte rezultă, dar în schimb cu trei fulgi la tîrtiţă ! Şi responsabili de dispariţia atît a celor doi pantofi, cît şi a găinii, fuseseră făcuţi un tip şi o tipesă : un tinerel şi o fată blondă, „care se-nvîrtiseră cîtva timp pe bulevard, la acea oră aglomerată, apoi se despărţiseră, şi dispăruseră misterios, împreună cu marfa". Nevasta precupeţului de păsări, cea care striga mai tare decît toţi, „la început" crezuse că recunoscuse în Ines pe Cionini Ines din Torraccio, chiar pe fata blondă pe care o credea că-i şterpelise pasărea. „Pe urmă", păru, totuşi, că şovăie. Ca poliţia să se lămurească, a fost adusă la San Giovanni o găină-model, întru totul asemănătoare colegei care fusese dată pierdută cu trei zile înainte, duminică 13. Şi aşa, şi cu cei doi pantofiori. Acuzata şi acuzatoarea fuseseră transportate la Santo Stefano, şi împreună cu ele şi negustoreasa de pantofi. Interogată la chestură, Ines susţinuse şi se jurase, furioasă, „ca să chiorască dacă nu-i adevărat", că nu ştia nimic despre pasăre, înainte de toate ! Că este croitoreasă, că pentru moment şomează, dar că lucrase ca pantalonăreasă la Due Santi, după Frattocchie. „Şi-apoi ?" Apoi... că se înapoiase la Roma să caute de lucru. „Să cauţi de lucru nu-i nici o ruşine !" Găina începuse să pută al dracului ! Convocată la chestură chiar şi ea, odată cu cei doi pantofi, amîndoi pe stîngul, şi adusă la Santo Stefano del Cacco, se vede treaba că o apucase

teama, şi se găinăţase, cu toate că era moartă, chiar pe măsuţa lui Paolillo, ceea ce — la drept vorbind — nu era cine ştie ce...

„S-o auzim pe Ines !"

Fumi se răsuci în scaun, apăsă pe sonerie, îl chemă pe Piscitiello să vadă dacă nu o expediaseră la Regina Coeli. Paolillo, după puţin timp, introduse o fată, straşnic făcută, cu ochi minunaţi, mari să-i înghită toată faţa, strălucitori, limpezi, dar neînchipuit de murdară şi nepieptănată, şi cu nişte ciorapi !... Cu nişte ciorapi pe jumătate sfîşiaţi, şi cu un deget afară !... Un suflu de sălbăticiune, ca să nu spun mai rău, pătrunsese-n cameră. Şi-un miros ! „Ehei ! Ce marfă !" îşi spuseră toţi în gînd.

După cîteva chestiuni de ordinul generalităţilor, Ines... Ines Cionini — interogînd-o puţin doctorul Fumi, puţin don Ciccio, şi măsurînd-o din cap pînă-n picioare brigadierul Pestalozzi, adjutantul Di Pietrantonio şi Paolillo, şi puţin, în spatele lor, Cange — Ines pricepu din zbor ce anume voiau de la ea. Să ciripească ! Cum să nu ! La Pàcori, la Zamira. Zamira ? Da, fiindcă aşa trebuia să se cheme. Cînd ?... Cît timp ?... A ! Mai mult de un an ! Şi... ce făcea Zamira ? Ce fel de clienţi avea ? Aha !... De tot felul ! O frecventau niţel toţi şi toate, la joc de cărţi ! Şi... între paranteze, ce anume ţinea în pivniţă ? Ei, da ! În sfîrşit, în camerele de dedesubt ? Aha ! Ţinea o damigeană cu ulei ! Aha !... Şi brînză de oi !... Da, da ! Şi cîte se aflau în atelier ? Cam de ce vîrstă ? De la şaisprezece în sus ?! Aha !... Şi cîte una, totuşi, de cincisprezece ! Şi vizitiii ? Şi caii ? Aha ! În grajd... Sigur !

Şi ce alte animale mai erau ? Şi cine le... dresa ? A, da ? Aha ! Se juca *scopone* [1] ? Da ! Dar numai sîmbăta ! Se-nţelege, se-nţelege. E natural. Sîmbăta seara. Veneau aproape toţi. Vinul era bun. Da, avea autorizaţie pentru alcooluri. Etcaetera, etcaetera. Ieşi la iveală că vinerea şi marţea o frecventau şi carabinierii, ăia regali. Pestalozzi. ar fi vrut, şi mai cu seamă ar fi trebuit, să protesteze. Gîndi, în schimb, că era de preferat şi pentru el să lase să curgă puţină apă proaspătă, de la un robinet atît de generos, şi se mulţumi, în momen-

[1] Joc de cărţi.

tele critice, să ridice din umeri și să clatine din cap : „poveşti ! poveşti !“ Toţi credeau, totuşi. Chestura se hrăneşte tocmai cu poveşti, la concurenţă cu carabinierii. Fiecare din cele două organisme ar vrea să monopolizeze poveştile, ba chiar de-a dreptul Istoria ! Numai că Istoria nu e decît una singură ! De ! Sînd capabili s-o despice-n două : cîte o bucată pentru fiecare, ca un proces de degeminaţie, de dedublare amebică : o jumătate mie, o jumătate ţie. Unicitatea Istoriei se bifurca într-o dublă istoriografie, se împărţea în psalm şi antifonă, năvălea în două certitudini contradictorii : raportul chesturii şi raportul carabinierilor. Unul zicea da, celălalt zicea ba ! Unul zicea alb, celălalt zicea negru ! Cîinii ajung să se-nţeleagă mai repede cu pisicile !...

Ines Cionini recunoscu că are tipul ei, un băiat frumos, un curtezan bine crescut, care, gîndiră cu toţii, poate că o întîlnise şi, poate, de ce nu ? s-o fi înconjurat cu o oarecare tandreţe... desigur, într-o perioadă foarte apropiată de o îmbăiere a ei... Privind-o cu atenţie, era superbă, în ciuda întunecimii camerii, a reflexelor mucegăite de pe pardoseala de cărămizi. Albă pe faţă şi pe gît, printre şanţurile şi franjurile jegului. Buzele groase şi roşii, ca ale unei silfide copilă, plictisită de pubertatea ei precoce. Şerpuitoare în felul cum se mişca, sau cum se înfăţişa, şi mîhnită de rotunjimile ei (puţin în maniera anumitor sfinte, anumitor maici reţinute spaniole) ca de o imprescriptibilă sarcină, de o povară apăsătoare, eternă, cu care a încărcat-o voinţa antică a Naturii. Suprafeţe imitînd volumul adevărat şi nuclear, păreau că o înfăşură de mai multe ori, ca cercurile în jurul pietrei aruncate în apă, amplificînd în „gîndul celor de faţă“, adică în delirul masculin, acea minunată sugestie. Emana de la ea, o dată cu mirosul ştiut, sensul autentic şi profund al vieţii măruntaielor, al foamei, şi al căldurii animale. Fiinţă proprie grajdurilor, fînăriilor, şi care fuge de regulile osificate. Ochii ei nestemaţi, de nimfă, dezvăluiau acelor bărbaţi flămînzi existenţa unei fericiri mereu posibilă, a unei bucurii, a unei speranţe, a unui adevăr superior hîrţoagelor, zidurilor mizere, muştelor uscate de pe tavan, portretului Marelui Căcat, al Fanfaronului sifilitic. Poate că acest adjectiv, atît de adecvat lichelii cu

fes, n-are ce căuta şi la sărmana fiinţă ! Nu, nu părea bolnavă. Dacă nu de foame, de frumuseţe, de pubertate, de neruşinare, de obrăznicie, de oboseală. Poate de somn, de oboseală. Tipul ei o împinsese la furt, înainte de a fi petrecut împreună, iar la căderea nopţii, şoaptele lor se încheiaseră cu un „descurcă-te !" Maistra ei îi limpezise gîndurile, şi-i oferise ocazia de-a şi le limpezi. Iubirea, după ce o murdărise, o dăruise chinurilor foamei. Toţi, acum, sperau să găsească în ea mult aşteptata denunţătoare de care aveau nevoie. Ea pricepuse asta, ştia ! Dar după tot ce se-ntîmplase, puţin îi mai păsa. Răul, pe care zilele însorite i-l aruncaseră în spinare, era atît de mare, încît trebuia să-l împartă cu protectorul ei ! Aşa încît începu să-i dea drumul : despre maistră ! „Maistră în cusut ? Maistră croitoreasă ?" Maistră croitoreasă, şi nu prea croitoreasă. Despre doamna Pàcori, da ! Despre doamna Zamira ! Paralel relatau Pestalozzi, Di Pietrantonio. Ingravallo clătină uşor din cap, de trei sau patru ori.

Despre Zamira, da ! Era cunoscută de toată lumea între Marino şi Ariccia, pentru lipsa celor opt dinţi din faţă (dantura ei începea cu caninii, şi Ines o arătă pe-a ei, ca demonstraţie, deschizînd gura şi răsucind buzele frumoase, cu degetul — patru sus şi patru jos, aşa încît, gura, cleioasă şi salivoasă, de un roşu aprins, ca de febră, se deschidea exact ca o gaură de vorbit. Mai rău, se încreţea la colţuri într-un surîs întunecos şi lasciv, de loc frumos, şi, desigur, involuntar, obraznic. Aşa încît, se şoptea, că acel rictus şi acel orificiu, păreau unora că-s învăluite într-o tulburătoare linguşire. Cîteodată, în anumite după-amiezi, făcea ochişorii strălucitori, şi, totuşi, moi, umflaţi dedesubt, ca două băşici seroase, pline de o tulbure şi maliţioasă duioşie. Era uşor beată, se vedea asta ; se simţea cînd răsufla ! Zbîrciturile, atunci, se întindeau ca la suflarea lui Favonius ! Altădată, părea mai mult ea, ea, Zamira ! Lumina trebuia să bată tare atunci, ca văpaia unei vrăji la o vrăjitorie, în plină faţă. Grosolănia aspră şi dezordinea furtunoasă a părului, şi zbîrciturile paralele şi adînci de pe toată faţa, care era brună şi întunecată, de lemn, şi lacomul ocol al privirii în acele momente, confirmau primul aspect : ca de vrăjitoare antică în sacerdoţiu de groaznice farmece, şi de rădăcini,

rădăcini coapte, cu care se momesc sufletele la Lucano, la Ovidio.

Activitatea ei oficială era de cîrpace și tricoteză, pantalonăreasă, boiangeriță, în anumite cazuri negustorească de mărunțișuri, medic empiric în vindecarea sciaticei, cu secretul ierburilor, ghicitoare chiromantă și cartomantă, cu diplomă, cu desfacere de vinuri și lichioruri la Due Santi, și vrăjitoare orientală cu diplomă de categoria întîia ! La atelierul-tavernă, poposeau căruțașii de pe Appia să sugă o sticluță... chiar la Due Santi ! Era consultată în branșa exorcismelor, faceri și desfaceri de farmece, descîntece de deochi, la sugacii cu pojar, la copiii reduși, invocări preventive în general, și în materie de curățirea capului, de îndepărtarea păduchilor, cînd se-mplinea luna la vreo fată fără să-i vină... de ! sau pentru nervi, sau pentru altă tulburare, că există atîtea, se știe doar ! Imunologistă de mare practică și de rară competență, după eliberarea Italiei din visul urît al hidrei bolșevice, grație Marelui Balcon al Sfîntului Mormînt (28 octombrie 1922), cracking-ul deochiului *sive* [1] golănime, din care ea stăpînea infinita cazuistică, constitui din ce în ce mai mult argumentul principal ca să se recurgă la arta ei. Totuși, nu în exclusivitate. Era inspirată, *sic et simpliciter* [2], avînd harul natural, era autoare de decocții favorabile și revulsive, la nevoie, și aproape a tuturor filtrelor și prafurilor de dragoste, de ambele semne, adică pozitiv și negativ. Făcea să avorteze cățelușele de rasă, poerine, însărcinate de către un bastard rătăcitor. Știa să insufle, în schimbul unei oneste compensații, un cuantum de energie cinetică nehotărîților, nesigurilor, încurajîndu-i la acțiune, incitîndu-i la experiment. Cu zece lire se obținea de la medicamentul ei facultatea de a voi. Cu alte zece, aceea de a putea. Dekirkegaardiza pe micii ticăloși de provincie, îndrumîndu-i să se angajeze și să „muncească" în Capitală, după ce le curăța sufletul de ultimile perplexități, sau de ultimile scrupule. Îndruma pe îndrăzneți, arătîndu-le că

[1] Sau (lat.).

[2] Pur și simplu (lat.).

ființele sexului slab nu așteptau ceva mai bun, în vremea aceea, decît să se sprijine pe cineva, să se agațe de ceva care să fie bun de împărțit cu ele, străvechiul orgasm, dulcea dificultate de a exista. Îi catehiza la protecția tinerei fete, în concurență cu omonima asociație. Și catehumenii o considerau ca maestră a lor, chiar numind-o astfel, la băutură, dată fiind frivolitatea secolului și indecența lor personală, sau îi spuneau tîrîtură și vrăjitoare, atunci cînd ea nu era de față, ba chiar și scroafă o intitulau, pe ea, pe Zamira Pàcori ! Și codoașă bătrînă ! Pe o croitoreasă ca ea ! Pe o vrăjitoare orientală, cu diplomă de categoria întîia! Frumoasă recunoștință!... Și aveau, în plus, obrăznicia să spună că cei Due Santi... erau... o pereche de „nu știu dacă m-ați înțeles", întovărășind afirmația cu o manucaptare-proferare lipsită de pudoare, a chestiei în cauză, și care, oricît de învăluit ar fi fost, rămînea, totuși, un gest lipsit de pudoare, dar obișnuit pe vremea aceea în popor. Calomnii ! Guri spurcate ! Lume interlopă de provincie, care noaptea umblă după ciordit găini.

O !... firul precis al timpului, al timpului alban, și al său, se depăna la fel ca sentințele hotărîtoare de pe vîrtelnița divinației ei. Tulbure sau senine, dar toate chemate în prezicerea ei, zilele și faptele păreau să graviteze în jurul ei, să izvorască și să dispară în ea. Atunci, în fața tremurătoarei așteptări a mulțimii, îi venea cel mai bine să-i îmbrobodească și mai mult pe credincioșii ei, să scoată din fiecare consultație liruța ei, din orice amînare a minunii o sporire a credinței, din fiece secretă fumigație, aurora boreală a unei improbabile rechemări la probabilitate. Da, desigur ! Cine ar fi crezut asta ? Cu toată recunoștința și smerita spaimă cu care era, în general, înconjurată — speranță și religiozitate colectivă, simț orfic al misterului și al transcendenței în adîncurile marii inimi a poporului — cu toate diplomele și titlurile, orientale și occidentale, și după nesfîrșitele ședințe, după toate acele *enkete-penkete*, cu capul de mort pe măsuță, și după onorabila muncă de croitoreasă, făcută de mai bine de zece ani, cu fetițele ei în cerc, sărmane vlăstare, gata să împletească sau să croșeteze, sau să coasă nasturi de rezervă, în cadență, ei, da ! cine și-ar fi putut imagina ? Să nu faci niciodată bine, dacă nu vrei să ai rău !...

Pentru Zamira, chiar așa era ! Scepticismul josnic al carabinierilor continua s-o înconjoare cu această obișnuită și necuviincioasă suspiciune, care avea ca efect... de cele mai multe ori, distrugerea vieții ghicitoarelor, sau amărîrea sufletului cartomantelor, a celor mai respectabile croitorese !... Căci gîndeau, ba chiar erau siguri, că nu era vorba decît de-o fostă curvă (și nimeni nu le mai putu scoate din cap ideea asta !) văduvă, din an în an, a pe puțin cincisprezece căpitani de rezervă, în retragere, și ale căror urme, puțin cîte puțin, din toamnă-n toamnă, se șterseseră între Marino și Ariccia. Dedîndu-se — o dată cu vîrsta și cu căderea incisivilor — la un proxenetism din ce în ce mai nerușinat și mai curajos, și al cărui epicentru se situa exact la Due Santi, într-un fel de pivniță, sub atelierul-tavernă ; pivniță, sau sală la subsol, care primea lumină, și chiar și soare, din grădină. Grădina — puțină sfeclă neplivită și ea, ceva verze veștejite de *scirocco* și roase de fluturi albi, o găină chioambă, care dădea din aripi din cînd în cînd, legată cu o sfoară toată numai noduri, și care făcea doar un singur ou, de Paști — grădina asta era la un nivel mai jos decît cota stradală normală, adică aceea din Via Appia. Pivnița, sau sala de la subsol, era prevăzută cu o oală de noapte, și, în plus, cu un pătuț, care, scîrțîia din nimic, nătărăul, și avea ca acoperitoare, o „învelitoare de pat" verde-spălăcit, cu o țesătură de damasc, cu stropituri indescifrabile, care, în autenticul lor ermetism, țineau de baroc, de un baroc plin și fastuos, de primă redactare, cu toate că fusese spălată și uscată în grădină, cuvertura, și păreau excluse de mult orice ipoteze, orice tîrzie oboseală neoclasică. Lîngă pătuț, agățată de zid, putea fi văzută o cromolitografie foarte frumoasă : un grup frumos de fete goale, la vizita medicală, și un doctor cu cioculeț negru care le consulta una după alta, dar îmbrăcat în roman antic, fără ochelari, dar în schimb în sandale. Degetul mare îl avea băgat în gaura unei planșete, iar cu celelalte degete ale aceleiași mîini strîngea un mănunchi de pensule, pentru a le badijona cu tinctură în vreun loc oarecare, dacă la vreuna dintre ele ar fi găsit vreun șăncruleț. Acest salon, sau sală de consultații, dădea — printr-o ușă cu zăvor — în sanctuar, sau în receptacolul sibilic propriu zis ! Acolo

încolțeau profețiile și răspunsurile (la ceasul de răgaz) al croitoresei-sibile, cînd toate celelalte fete erau deasupra, la ora lor de tras cu acul, și de dat la mașină, de ! în acea vreme, arsenalul magic era vizitat — cu toate prevederile de rigoare ! — de cîțiva șobolani de mare clasă ! Șobolani lungi de-o jumătate de braț, care se apropiau în vîrful labelor, cu botul neliniștit — lua-i-ar dracu ! — cu mustățile alea ale lor, în stare să simtă capcana la două palme distanță, pe-ntuneric, și mirosul de brînză, la un kilometru, de la zarzavagiul unde locuiau în familie. Dar această mană trebuiau să se mulțumească s-o miroasă doar, fără să poată ajunge la ea într-alt chip decît cu mirosul : adulmecau Ideea, prezența unei Forme invizibile. Forma brînzei bune, de pe vremea cînd nu ne căzuse în spinare... fericirea imperiului ! În întuneric, un suport. O sobiță de tuci, un cămin din acelea de țară : o vatră, cu un ceaun agățat de lanț, și-ntr-un colț, un vas frumos, în mijlocul unor zdrențe ! Un fel de agheasmatar de cupru, care peste puțini ani trebuia să cadă pradă pentru Patria Nemuritoare, beligerantă umăr la umăr cu nemții, la un singur semn al Bucelui, al iubitului ei Buce ! Hoț de oale și de tigăi de tot felul, și de la toată lumea, sub pretextul că poartă război împotriva Angliei.

Tot ce vreai se afla ocolo. Atelierul Zamirei era unul din acele locuri cum nu se putea găsi altul în lume mai oportun să distilezi o picătură, o singură și splendidă picătură, a etern interzisei, a etern neverosimilei Probabilități. Tricouri la revopsit, pantaloni la cîrpit. Moliile își devorau prada, dar rămîneau mereu ochii bufniței, care trăiau ca niște topaze conștiente și nemișcate în noapte, în timp, supraviețuind ruinelor timpului. Un punct de întîlnire al activităților vitale conposibile : magie, tricotaje, croitorie, pantalonărie, vin de Castelli și de Bitonto chiar (un butoi, un cep, două damigene, sifoane de cauciuc), brînză și bob, de aprilie, nepoțelul Bucelui, un muțunache, care se zbenguia înăuntrul țestei, în pivniță, adică în „sala de boiangerie" : în țeasta unde intrase și de unde ar fi ieșit printr-un ochi, printr-o orbită fără fund, bineînțeles. Pe masă, pachete de cărți de joc, tarocurile astrologice : clepsidra, cabala lotoului, și un talisman. O bufniță împăiată, cu doi ochi teribili ! Și brînză

de oi într-un bufet, şi sticle cu ulei ! Legate cu sîrmă, că nici măcar şoarecii nu se puteau atinge de ele ! Puteau crăpa cu boturile căscate ! Enkete, penkete, abracadă !...

Era o adunare elizeeană a blîndelor umbre, o chemare, o evocare a conposibilelor ! Sărmana şi draga Zamira ! Obişnuia să uşureze pe căruţaşii de pe Appia, şi pe carabinierii în recunoaştere. Veniţi din miezul verii, stăteau în picioare cu puşca la umăr, prăfuiţi, înfierbîntaţi, orbiţi de imensitate, zăpăciţi de nesfîrşitele pălăvrăgeli, cu capul şi şapca prin nori deşi de muşte, care bîzîiau, din cînd în cînd, ca o nevăzută ghitară ciupită de degetele unei fantome. Ea, după ce le aducea de băut, se aşeza din nou în scaun să împletească, fără dinţi (aceia din faţă) înconjurată de tinerele sale novice, aşezate şi ele la lucru. Lucru cu acul sau cu andreaua. Cu capul aplecat, dar pe care îl ridicau, din cînd în cînd, una după alta, ca să dea la o parte, cu mîna, ca plictisite, şuviţa de păr care le cădea pe faţă. Dar în acel moment, îşi aruncau ochii lor negri, lucioşi, treziţi din plictiseală, apoi îi coborau dezgustaţi deasupra indiferenţei unui obiect oricare ar fi fost, un nasture, patul armei, pistolul adjutantului, sau puţin mai jos, sau puţin mai sus, puţin mai la dreapta, puţin mai la stînga. Un miros de femei de ţară, în fuste scurte. Ce promisiuni, ce demografice speranţe, bietele fete, în eterna primăvară a Patriei, a iubitei Italii. Ce genunchi, Sfîntă Fecioară !... Genunchi groşi... Ciorapi ? Nici în vis ! Chiloţi ? Ei !.... (Aveau alea de la munte ! Astea de la şes... să mugească taurul în tribună !) Îşi ţineau picioarele strînse bine, uneori, de păreau că s-au pus pe clocit un ou, o comoară. Sau cu totul invers : picioarele pe stinghia scaunului, în poziţii cît mai avantajoase, panoramice, de la sine înţeles. Nişte pulpoaie !...

Privirea se cufunda mai întîi în penumbră, apoi în umbră, se insinua, urca pe panta speranţei, cum se afundă, şi-apoi cum urcă un explorator de peşteri, sau un coşar. Închipuiţi-vă carabinierii ! Îmbufnaţi, fireşte, dar nu mai conteneau să se uite cu priviri pofticioase ! Şi fetele... ehei ! fetele le răspundeau ! Ce ochiade ! Suliţe ! Pe furiş ! Să crezi că străpung inimile carabinierilor, în vreme ce croitoreasa vorbea cu ei despre Libia, despre pămîntul de peste mare, despre curmalii care se coceau,

excelenți, și despre ofițerii pe care-i cunoscuse, și care îi „făcuseră curte", cu succes. Această amintire despre căpitanii sau coloneii curtezani, pînă la simplii carabinieri, era un expedient al seducției. Ochii îi scînteiau atunci, mici, tăioși, negri, extrem de mișcători, sub multiplele riduri ale frunții, sub pergola părului încîlcit, cenușiu, și tare ca părul mandrilului. Nițică salivă îi ungea izvorul discursului, evocativ sau profetic : buzele chinuite, arse, ca de febră, ca și gingiile, uscate sau unsuroase, și care — despodobite de orice urmă a anticului fildeș — păreau acum pragul, libera anticameră a oricărei amoroase magii. De aceea, limba era, desigur, principalul instrument :

Enkete, penkete, abracadà,
Abele, fabele, unda padà...

Diavolul nu rezista la apel.

Da, da ! Zamira dispunea ca de un bun personal de nepoțelele ucenice. Și de rezervele pe care le avea, de tricoteze adjuncte, repartizate de-a lungul Viei Appia, de-a lungul Ardeatinei, sau Anziatei, la kilometrul ăla, sau la kilometrul ălălalt, și care erau gata, în cazuri excepționale, tric-trac, tric-trac, să-și dea o mînă de ajutor, și și-o dădeau, ca de pildă în timpul trăgerilor de vară, ale regimentului „4 Bersaglieri". Pentru cercetași, pentru răbdătorii carabinieri și militari care cutreierau toată vara locurile, nu era nevoie de-atîta mobilizare. Ajungea personalul obișnuit, nepoatele deprinse cu treaba. Toate aceste nepoțele, sau aproape toate, erau în stare să îndulcească haltele de ajustare, să le facă cît mai primitoare, cît mai atrăgătoare, la adăpost de caniculă, pentru prăfuiții și asudații purtători de puști, care străbătuseră kilometri și kilometri de drum. Puternicilor slujitori ai ordinei publice, după ce purtaseră pe toate drumurile puștile și pistoalele grele, cu butoi, cu toate cartușele în ele, și-n plus cîte o pereche de încărcătoare în cartușiere, le plăcea să se răcorească o clipă în acel harem, atît de primitor, umbros și tăcut, al Zamirei : pentru toți adepții, acela era vestibulul ipotezei fericite, sanctuar al consultațiilor și al consolărilor albane. Clipa dulcei neliniști

fugea — vai ! — ce altceva putea să facă o clipă ! Dar alta îi urma ! Integralul clipelor fugitive este ora, această oră incomparabilă, în care un gînd exact se abate cu speranță și neliniște — ca săgetările unei suveici — în urzeala privirilor furișate, a mutelor disensiuni, a mutelor consimțiri.

Faptul e că, la croitoreasa Pàcori, făceau haltă toți carabinierii. Nici Circumscripția, nici disciplina nu aveau nimic împotrivă. Ba, uneori, recurgeau cu toții la serviciile ei. Mici cîrpeli, cîte un nasture care stătea să cadă și era întărît, și cîte altele... Într-o dimineață, unul din băieți, îmbujorat, își scosese tunica și o dăduse să-i coasă o ruptură pe care o făcuse nici el nu știa cum : o agățase, pesemne, în vreun mur, sau păliur. Altădată, altul, pantalonii. Așa spunea lumea, dar adăoga că nu pentru un motiv cu totul analog. Zamira îl trimisese să și-i scoată în pivniță, și o trimisese după el pe Clelia, sau, după alții, pe Camilla, ca să ia pantalonii și să-i aducă sus, în atelier, pentru reparație. Dezbrăcarea dură ceva timp... În orice caz, atîta cît fetele, de sus, la un moment dat, să înceapă să tușească, să rîdă șiret, să-și dea coate ! Mai cu seamă Emma, cea mai obraznică din toate ! Încît Zamira își pierdu răbdarea, se înfurie și începu să strige la ele, făcîndu-le în chip și fel, nu se înțelegea bine cum, șuierînd bale din gură.

Chiar și adjutantul, adjutantul Fabrizio Santarella, ehei ! unul din cei doi centauri ai Circumscripției albane, cel mai cu moț dintre cei doi, chiar și el adusese la boiangereasa vrăjitoare mai multe tricouri la revopsit. Niște pachete mari. Se anunța de departe, de la Torraccio, de la ultimele case de la Frattocchie, de la Robine Vecchie alteori, sau de la Cassero, la Sant'Ignazio, sau de la Divino Amore ! Se apropia păcănind din eșapament !... Sosea zgomotos : pac-pac-pac-pac-pac făcea motocicleta, care se calma doar la ușă ! Și-n pachetele alea nu erau decît tricouri de femei, fiindcă adjutantul Santarella, care într-o zi dusese la altar o femeie (care, la drept vorbind, nici nu era prea umflată), avea acum în jurul lui nouă : nevastă-sa, mama ei, bătrînă și oarbă, sora ei puțin tîmpită, o soră de-a lui, tare neprihănită, dar cu toate complicațiile psihice care decurg din această neprihănire, trei

fiice, care nu erau încă la vîrsta de a nu fi neprihănite, şi, în fine, două subchiriaşe, două gemene, care fuseseră pe punctul de a se desprihăni, dar care, acum (după ce visatul desprihănitor, neputîndu-se hotărî, le părăsise pe amîndouă mai înainte de a se fi pus... pe treabă) rămăseseră definitiv neprihănite. Într-o zi, hotărîndu-se să subînchirieze, deoarece vremurile erau grele şi nu se puteau descurca doar cu solda, o parte din depindinţele sale — aceea dinspre miazăzi, plină de mucegai ! — natural că se gîndise să se adreseze ziarului cu cel mai mare tiraj, dar prezentînd anunţul la *Il Messaggero,* nu avusese curajul să impună cititorilor „excluse femeile", acel crud „să n-aud de-aşa ceva" al proprietăresei lui Ingravallo. Nu, nu, nu, în casa sa... cu totul altfel : erau femei !... Berechet ! Şi-or să mai fie !...

Bărbaţi, în schimb, în casa lui, nu exista decît unul : el ! Să nu punem la socoteală vocea bărbătoasă a Bucelui, care răsuna din cînd în cînd în camerele timpanice, generînd tonifiante rezonanţe, şi revitalizîndu-i căpăţîna, atît a lui care era de adjutant şi de şmecher, cît şi a celor nu mai puţin de douăsprezece milioane de italieni !... Din cînd în cînd, ca un ceas deşteptător !... Scumpa voce, nu-i nevoie s-o spun, ieşea din cutiuţa radioului, pe care Fabrizio Santarella şi-l cumpărase de la Milano, cînd se dusese în „misiune specială", ca să urmărească doi tipi importanţi, şi unul şi celălalt răspunzînd la acelaşi nume : Salvatore. De la Milano se înapoiase cu cei doi Salvatore, şi în plus, cu un radio cu două lămpi... Minunată invenţie a acelei minunate civilizaţii ! Altă voce de bărbat, şi tot baritonală, dar mieroasă şi extrem de suavă, aceea a unui gramofon : care avea momente cînd de voce de bărbat, cînd — aşa din senin ! — o lua pe voce de femeie. Uimitorul instrument — din cauza alternanţelor supărătoare ale şanţurilor — se schimba, cu cea mai perfectă dezinvoltură, din bărbat în femeie, şi invers : din ducele de Mantua în Gilda, şi din Rodolfo în Mimi. De altfel, în casa adjutantului Santarella, femei erau... şi-or să mai fie !... Spuneau răutăcioşii, şi, mai ales, răutăcioasele ! Că, în ciuda celor două femei şi a celor optsprezece pantofiori cu tocuri înalte, care îi ţăcăneau împrejur în orele

lui de *loisir* [1]... domestic, între cei patru pereți... domestici, în prezența larilor... domestici, care nu erau decît două pisici frumoase de ghips, pe căminul stins, aduse pe lume, bietele pisicuțe, de un mascul din Lucca, spuneau, da, da, în timp ce gramofonul din via Zanardelli le turna în fundul inimilor, pentru a douăzeci și treia oară în șir... mînuța rece a lui Mimi, atît lui, cît și vecinilor... ei da, spuneau că adjutantul Santarella ar avea oarecare slăbiciune pentru una din nepoțelele ucenice ale Zamirei, boiangereasa de la Due Santi. Ehei !... Mare șmecher umblărețul adjutant Santarella ! Ca toți adjutanții, de altfel !...

Expert în meserie ! Era și normal !... La momentul oportun, știa să închidă un ochi. La nevoie... știa să-i deschidă pe amîndoi !...

Era plăcut la înfățișare. Un chip rotund, bronzat, roșcat în obraji și pe nas, albăstrui-negru unde îl viriliza barba rasă. Pielea generoasă a italicilor, în secerișurile lor coapte, în iulie, în soare chinuitor — pîrliți !... ca să spunem la fel cu Carducci. O sănătate de samsar de țară. Cu mustăți drepte, a la Wilhelm ! Pistolul pe buca stîngă. Cîntărea trei kile ! Cînd îl vedeai, îți creștea inima de bucurie. Fetele, în nopțile cu lună plină, nu visau decît la adjutantul Santarella. Borfașii, în spinare cu întreaga mizerie a iminentului imperiu, puștamalele lihnite de foame, care umblau după șterpelit biciclete, și care ziua petreceau pe drum sau în taverne, iar noaptea ieșeau la treabă, nu le venea să se lase — după ce dădeau lovitura — înhățați și „băgați la răcoare" chiar de el, de adjutantul Santarella. Cînd sosea el, răsuflau ușurați : gata cu neliniștea, cu pericolul ! Gata cu transpirația, cu constrîngerea, cu bătaia, cu tresărirea la cel mai mic zgomot, pînă și la pîrîitul îndepărtat al unui gard. Gata cu forțarea ușilor, cu inima în gît de teamă ! Și o dată terminată orice neliniște, bieții băieți redeveneau veseli, încrezători în ziua de mîine. Erau atît de fericiți cînd îl vedeau, încît utiau de trista lor condiție — de-ar avea parte prefectul numai de rău ! — uitau de trista lor

[1] Timp liber (fr.).

obligaţie, ca acolo unde se aflau, să se baricadeze, luînd cu ei corpul delict, ba chiar şi sculele, şi încărcaţi aşa, şi după toată oboseala, s-o ia şi la fugă. Îl salutau doar cu o privire, cu un zîmbet mic, de înţelegere, care voia să spună : „între noi, şefule !...“ Îi făceau omagiu spontan legături întregi de şperacle, sortimente întregi de rîngi de fier !.... Îi cereau, foarte politicoşi, ultimul băţ de chibrit ca să-şi aprindă ultimul chiştoc. Ahhh !... Ahhh !... exclamau expirînd cu voluptate, sau dădeau fumul pe nas : „Eh ! Aşa mai merge !... Ştiţi şi dumneavoastră !...“ — spuneau, şi îi întindeau încheieturile mîinilor, născîndu-se-n ei, pe neaşteptate, dorinţa pătimaşă de a se vedea cu cătuşe la mîini, cum unuia bătut măr, şi frînt de oboseală, nu-i place altceva decît patul. Îi întindeau cele două lăbuţe şterpelitoare, ca să facă tot ce va voi, orbiţi de chipul întunecos, de ochii ficşi, negri, străpungători, de vipuştile roşii de la pantaloni, de galoanele de argint de la mîneci, de banduliera albă de toval, simbol al autorităţii care anchetează, urmăreşte, încătuşează, de acel V. E. [1] al grenadei de argint, de pe şapcă, de burtica, şi de curul lui Santarella. Fiindcă el se-nvîrtea, sălta, se frămînta, apoi din nou se întorcea, şi pironea perechea de ochi pe faţa tuturora şi a fiecăruia, cu mustăţile zbîrlite, negre, şi ascuţite ca două cuie : acţiona, delibera, telefona, tric tric, tititric ţipa în pîlnie, cerea întăriturî doi jandarmi de la Circumscripţie, împărţea ordine, pe care toţi le executau fără să crîcnească, ba chiar cu un fel de frenezie algolagnică, de voluptate masochistă, ca prinşi în cercul magic al acelui V. E., în elipsa gravitatorie a acelui nucleu de energie, atît de bine iradiată fiecăruia din sateliţii săi, şi, după ei, tuturor hoţilor în general. Care nu aveau faţă de el decît o singură dorinţă : să cadă numaidecît în catalepsie sub privirea sa. Apoi, cînd totul părea terminat, şi doar femeile murmurau, papapapa, iată că din nou se auzeau păcăniturile furioasei Motoguzzi, care adăugau glorie la glorie, viaţă la viaţă. Demara printre nori de praf, în murmurele fetelor, soţiilor, nepoatelor desculţe ale Zamirei, asemenea unui

[1] Iniţialele numelui regelui Vittorio Emanuele.

demon pus pe fugă de mulțime, cu vipuști roșii la pantaloni, răsărit din mijlocul unor castele în ruină, și pe care noaptea — surprinsă de ceasurile care au trecut — a uitat să-l bage la loc în cavernă, cînd stinge, pe ruinele fiecărui turn, cele două lanterne galbene ale bufniței. Aripa tîrzie se înmoaie, ca un rest de catifea întunecoasă, în cuibul său de umbre și de piatră. Ziua, rețele de iederă țineau umbră. Numai că el, din contra, de cum se făcea cerul trandafiriu și auriu, pornea la drum, de la Rocca di Papa, la Castel Savelli, jos ! De la Rocca Orsina, la Monte Nuncupale, sus ! Cînd tîrnăcopul sau sapa erau de mult la treabă, în vie sau în livada de măslini. Paca-paca-paca, gata de drum, zîmbitor, ținînd între genunchi motorul care fremăta. Sau tresărea dimineața, într-un mormăit stăpînit, acolo unde drumul înaintează șovăitor și se afundă în mărăciniș, sau, atunci cînd urcă muntele, și se pierde de-a binelea printre spinoșii păducei. Sau, sub tufișuri, unde sînt fragi și vipere, aproape de Nemi. Acționa ca un agent. Dispărea, reapărea, ca un demon chemat de vrăji. Nemișcat lîngă trunchiul unui stejar, el și iapa Guzzi, cu un picior pe pămînt, și puțin mai încolo, țeapăn, caporalul stînd la pîndă. Prezența obsedantă, cu vipuști roșii, cu bandulieră de toval, albă, cu inițialele V. E., pe grenada de argint, pe șapcă. Iar în geantă, o pereche de cătușe — cu însemnele Circumscripției albane — două pachete de țigări populare, și o duzină de cartușe de rezervă. În anumite zile, acest alergător-săgeată depășea în goană nebună — pe via Ardeatina, și mai mult, pe via Appia — multe mașini Lancia, chiar și pe a Mariei Santissima. Numai din cauza unui pasaj de nivel, a trebuit să-i dea o dată întîietate, nu însă și roșiei Lancia a lui Francesco Messina [1], care în vremea aceea nu zbura încă pînă la Cicilia, ca s-o îmbrățișeze pe maică-sa. Lua, *au ralenti* [2], curba blestemată de la gara Cecchina, doar stingea motorul, apoi bloca — după cum cerea cazul — la gara Palomba, la gara Campoleone, unde Ardeatina, sau unde Anziate tăia la pasaj, fuga turbată a rapidului

[1] Sculptor italian renumit în vremea fascismului.

[2] Cu încetinirea vitezei (fr.).

Roma-Napoli. Teroare a găinilor, locomotiva electrică apărea cu livide fulgerări pe pantograf, la întreruperi şi la sosiri, şi în urma întregului convoi, huruitul bătut al rapidului, repetîndu-se mereu, la fiecare osie, gata să smulgă toate acele de macaz. Şi păsările continuau să dea din aripi, se ridicau în zbor, strangulîndu-se în vocalize chinuite, şi dăruind în vîrtej pene şi fulgi albi. Ehei ! Ce nu poate face teama ! Pînă şi gîştele să zboare !... Cîteodată, trebuia să stingă motorul la jumătatea Frattocchiei, la trecerea Appiei, sau la Ca'Francesi, la Tor Ser Paolo, la staţia Ciampino. Sau, alteori, nu-i păsa de cele mai peremtorii semnale : *Curbă periculoasă ! Pasaj de nivel ! Canal !* cît şi de semnalele venite de la Milano ! Fiindcă milanezii, în cap cu Luigi Vittorio, presăraseră Italia cu sămînţa rară a avertismentelor lor, cu „inscripţiile lor stradale". Şi într-o bună zi, eminentul lor semaforism făcu din bătrîna cizmă un semafor nou !... Să avertizeze lumea, să insufle cicliştilor respectul legilor de circulaţie, să înveţe pe fiecare cum e mai bine să circule în lume, să înalţe semnalizatoare în toată Italia, să arboreze „inscripţii stradale" emailate — prin donaţie publică ! — aceasta era marea lor pasiune. Luau ca pretext pînă şi cele mai inofensive, cele mai somnolente curbe, orice nivel, orice bifurcaţie, orice canal, orice groapă. Pretutindeni *memento-ul tehnic* al lui Bertarelli, al lui Vitòri, al lui Luis, iar pe tencuiala zidurilor de la fiecare intrare în oraşe, sloganele Memento-ului politico-totalitar al Marelui Căcat : („Plugul e cel care sapă brazda ! Dar dacă spada... nu-l apără, nu mai preţuieşte nimic !") Adjutantul Santarella, cavaler Fabrizio, era un „entuziast" al Touring-ului, şi ca „membru pe viaţă", avea în minte imnul, „imnul Touring-ului !" — născut la Valtellina, născut de muza hipocarducciană-hiposaffică a lui Giovanni Bertacchi. Un imn cu nobilă cezură, ca Marseillaise, şi oricare imn în general, prin avîntul marţial al refrenului, al acelui *ritornello* atît de scump tuturor inimilor membrilor pe viaţă, motociclişti :

Înainte, înainte, să mergem !

şi care exclude, după cum se vede, orice posibilitate de marşarier.

Santarella, după ce înfăşurase într-o ipotetică melodie acel vitalizant vers de unsprezece silabe, umbla fără ţintă fredonîndu-l şi savurîndu-l cu pasiune — aşa cum rumega după prînz o scobitoare — în fugitiva sa pregnanţă, de-a lungul kilometrilor pe care-i străbătea prin praf şi zăpuşeală. Ajuns aproape de Ciampino, sau de Palomba, îşi înălţă privirea sus de tot, la caravanele de nori albi, care străbăteau la jumătatea lui martie bolta cerului, fără ca să le urmărească vreun carabinier, dar care, totuşi, erau înţepate de vîrfurile argintate ale antenelor, de păreau nişte dinţi de darac, cu vatelină. Şi din blana fugarului, turma ca de zăpadă, se putea vedea ieşind, în perpetuă deformare — pentru a se închide apoi în prevestiri de o inaccesibilă alternanţă —, fîşii reci, de azur, purtate de vînt.

7

— Ines Cionini...
— Ordonați, dom'le comisar șef ! răspunse Paolillo.
— Să stea la dispoziția noastră !...

Pe biata fată o prinseseră zorile pe patul camerei de siguranță, înfășurată într-o pătură cenușie, de cazarmă, cu inițialele Bucelui, în tovărășia altor nereide pescuite de patrulă, și înfășurate și ele tot în pături, și la fel de necăjite, și din ce în ce mai suspinătoare, sau de-a dreptul vorbind în somn, și în prezența unui... vas mut, acoperit, într-un colț : hîrdăul... un tip autoritar, într-adevăr, trezorier de excremente. Biata fată ! De cum fusese dat ordinul, dom'Paolillo o aduse din nou, la interogatoriu, la ora zece.

Cît privește pe Pestalozzi, la un moment dat îl rugase pe doctorul Fumi să-i dea posibilitatea să se refacă puțin, după lunga și greaua zi, idee pe care Fumi o găsi excelentă. Venit de pe colinele foarte salubre, superbrigadierul-centaur interpretase dorința tuturor. Își dădură întîlnire pentru la nouă și un sfert, nouă și jumătate. Mai înainte de-a o șterge, cum era și logic, Pestalozzi voia să facă într-un fel bilanțul, ca să vadă ce-i mai rămînea de făcut. Și-ntr-un tîrșîit de picioare pe coridoare și pe scări, ședința luă sfîrșit.

Intre timp, urcat în blocul Simonetti, în via Lanza, Ingravallo îndeplini repede dispoziţiile pe care Trucele[1] cu aer doctoral, la palatul Mapamond, le-ar fi numit directivele de împărţit... la subalternii ierarhici — puşi unul dedesubtul altuia, ca vasele la bucătărie — şi care înghiţeau pe nerăsuflate, în cascadă, unul din fundul celuilalt, grosolanele lui neghiobii. Era tîrziu. Burniţa... Şi se lăsase o beznă de nepătruns. Don Ciccio băga în gură lingura cu ciorbă — o zeamă lungă — şi cu fiecare sorbitură înghiţită îşi dădea mai bine seama de sărăcia proteinelor şi peptonelor ingrediente ; apoi, plictisit, fără să scoată o vorbă, cu nasul în farfurie, mestecă şi înghiţi cîteva bucăţi dintr-o tocăniţă de muşchi de cauciuc, bietul don Ciccio, în vreme ce neasemuita gazdă, neliniştită, grijulie, nu mai sfîrşea să se-nvîrtească în jurul lui şi al mîncării: „Dar ce-aveţi în seara asta, dom'doctor ?“ Apoi, drăguţă : „Nu luaţi puţin caş ? E de ăla de Corticelli, care vă place atîta, dom'doctor !“ Şi, la mormăitul îndărătnic al lui Ingravallo, insistă : „Doar puţin, dom'doctor ! Încercaţi ! E-atît de bun !... Nici pomeneală să vă facă rău...“ Sub abajurul de sticlă, tivit cu bucle albe şi verzui, ca salata, capul lui părea mai întunecos, mai cîrlionţat ca de obicei. Nici un automobil ! Nici un mijloc comod de deplasare. Automobile existau... de !... dar numai pentru pisălogii de la secţia politică. Şi plimbarea ratată... oribilă, joi !... „În şaptesprezece“, suspină don Ciccio, „numărul dracului, cel mai blestemat dintre toate !...“ mormăi printre dinţi.

Tot meritul era acum al carabinierilor din Marino. „Lunganii ăştia care seamănă cu Pulcinella !“ Pestalozzi cină cu poftă la o măsuţă de marmură, in via del Gesù, la birtul obişnuit, unde îl însoţise Pompè, zis Cange, care îndeplinea la nevoie şi funcţia de maestru de ceremonii la Santo Stefano.

Pompeo, în ceea ce-l privea, nu văzuse nici un inconvenient major în a putea înfuleca un al doilea sandviş-papuc, acoperit — de data asta — cu rosbif şi mortadelă prăjită, în felii alternate, întinse pe acel... divan de pîine, prin grija degetelor teribil de experte şi grăsulii

---

[1] Alt apelativ dat „Ducelui“.

ale patronului Macaroni, care, după ce aruncase sandvișului o privire de maestru, și de adio, îi puse deasupra și cealaltă jumătate de pîinișoară, în timp ce gușa, răsfrîngîndu-i-se peste gulerul cămășii — dacă se mai putea vorbi de guler ! ajunsese să-i acopere micuța cravată-fluture, primăvăratecă, cu picățele albe pe fond verde.

Cei de față înlemniseră de invidie, înghiteau în sec. Sandvișul părea o mică navă de război !... Ceva excepțional !... Pe dinafară, arăta foarte distins, rasat... Pe dinăuntru, însă, era umplut — să nu-ți vină să crezi ! Patronul, ridicînd pleoapele, serios de tot, cu buza de jos ieșită un milimetru în afară, își fixă privirea, fără să scoată o vorbă, pe clientul preferat, în momentul cînd îi întindea acel trofeu. „Merge sau nu ?“ părea să-l întrebe cu privirea. Pompeo privi, apoi mușcă de-acolo de unde merita să muște ! După cîteva înfulecări, gura îi semăna cu o mașină de măcinat, cu un malaxor. Dacă cineva îl întreba ceva, nu era în stare să scoată o vorbă. Răsucea doar ochii spre cel ce întreba, doi ochi mari, rotunzi, cu aerul că pricepuse.

La zece și jumătate erau strînși cu toții la doctorul Fumi. Paolillo o adusese pe Ines. Cine era, și unde era tînărul ? Și prietena aceea a prietenei ? Care prietenă ? Aceea... aceea de care-i vorbise Mattonari Camilla... „dacă nu greșesc“, spuse doctorul Fumi, „prietena care lucra cu tine la Zamira“, la Due Santi.

Camilla Mattonari, recunoscuse Ines, îi vorbise de o prietenă, care fusese în serviciu la Roma, dar care nu lucra toată ziua.

— Jumătate de zi, vrei să spui ?

— Ei, nu știu dacă jumătate ! Stătea la niște domni care-i făcuseră zestre... că vrea să se mărite.

— Să se mărite ? Cu cine ?

— Să se mărite cu un domn, cu un fabricant din ăia care stau la Torino și fabrică mașini, și care i-a dăruit două perle. De Întîmpinarea Domnului chiar își pusese perlele la urechi !... Le-a văzut toată lumea ! Am întîlnit-o și eu, într-o seară... Avea doi ochi !...

— Ce ochi ? întrebă Fumi plictisit, dînd din umeri.

— Ei... doi ochi... dar nu ca ai noştri ! Parcă ar fi fost de vrăjitoare, de ţigancă. Două stele negre de iad ! Cînd se zicea *Ave Maria,* cînd se-nsera, părea că dracul se-mbrăcase în fustă. Ochii ăia te băgau în sperieţi. Aveau în ei o sclipire, de ai fi crezut că vrea să se răzbune pe cineva.

— O cunoşti, deci ?

— Nu ! Am văzut-o doar o singură dată... seara.

— Unde ?

— Ei.. pe un drum de ţară...

— Ce drum de ţară ?!... Ascultă, fetico, să nu crezi că sîntem căzuţi din lună ! Să nu-ţi închipui că ne duci!...

— Pe un drum prost... unde se află o pajişte... unde e o biserică, dar fără popi... I se spune rotondă !...

O mincinoasă care se încurca în minciunile ei. Fumi începuse să se întrebe dacă nu cumva era nebună, sau ceva asemănător. Ce mai ! Şiretlicurile unei ţărăncuţe care minte. După ce au hăituit-o toţi patru — ca patru cîini în jurul unei ciute — întorcînd-o şi pe faţă şi pe dos, ca pe o zdreanţă, reuşiră pînă la urmă să-i scoată de pe buze minciuna liniştitoare, minciuna plauzibilă, aceea care, contrastînd sau anulînd pe toate cele precedente, păru, în sfîrşit, adevărul. Se reuşi astfel să se descopere că „drumul de ţară" trebuia să fie o ulicioară (în vremea aceea întotdeauna solitară, şi cîmpenească), ulicioara lui Celio, între pinii tăcuţi şi în formă de umbrelă, şi cîmpuri cu anghinare, cîteva grajduri, cîteva ziduri prăvălite, una sau două arcade, unul din acele drumuri pe care le străbat, la căderea nopţii, paşii minunaţi ai singurătăţii atît de scumpe îndrăgostiţilor. Poate via San Paolo della Croce, sau mai probabil via della Navicella, sau a lui San Stefano Rotondo. Arcada ?... De la San Paolo, sau de la Villa Celimontana, de lîngă Santa Maria in Domnica. Cît priveşte rotonda, „unde nu mai sînt popi", nu era, nu putea să fie templul lui Agrippa, unde le fugiseră copoilor gîndul, şi la care renunţaseră imediat, deoarece în jur nici vorbă de „ţară". Rămînea, deci, biserica Santo Stefano Rotondo, care era închisă în vremea aceea, pentru anumite lucrări de renovare.

Cu toată această logistică, doctorul Fumi pierduse puțintel din vedere țiganca, soția torinezului. Copoii păreau să se afunde în mlaștină.

— Spune-ne mai bine ceva despre cercei!

— Nu i-am văzut! Dar toată lumea îi știe!... Doi cercei serioși... de parcă ar fi fost o doamnă! Și întări, silabisind, ca-ntr-o cantilenă: pe care i-i dăruise logodnicul... fabricantul ăla din Torino, care cumpără și vinde mașini! Mai clar decît așa...

— Lasă clarul și neclarul... că dacă e clar, o să vedem noi! și o fulgeră cu privirea, supărat și plin de somn, doctorul Fumi.

— Cine era aia? Da! Vrăjitoarea aia! Țiganca aia!... Unde locuia? Unde stătea cu casa?

— De casă chiar că... îngăimă Ines.

După cele spuse de Mattonari, trebuia să locuiască la Pavona. La Due Santi, toată lumea spunea: „Aia are de toate! La Roma, fetele se pierd, și uite că ea a reușit să-și facă zestre, să se aranjeze. Și-acum, doar să vrea, că numaidecît se mărită cu un domn."

Agenții, doctorul Fumi, Ingravallo, adjutantul Di Pietrantonio, schimbară priviri. Cange, ca tînăr perspicace ce era, citi în privirile acelea un gînd: „Asta ne ia peste picior. Umblă să ne ducă de nas!"

Ingravallo părea obosit, tulburat, sătul. Apoi, absorbit de gînduri. Analogii ciudate, bănuia Cange, care nu puteau să fie sesizate de alții, probabil că lucrau în acel creier. Nici o legătură aparentă, dar, cine știe, cine știe dacă Ingravallo, mut și negru în gîndurile lui, nu văzuse vreo legătură între băiatul cu șorț, hoțul în salopetă, asasinul necunoscut... ochii mari de țigancă...

— Și tînărul?

— Care tînăr?

— Tipul tău, băiatul ăla, șmecherul ăla! Cum ai vrea să-i spun?

Doctorul Fumi părea că o îndeamnă, că o invită să recunoască, să spună. Ines atunci se intimidă. Păru obosită, deodată, în murdara ei frumusețe. Păru că îi este rușine, că se-nvăluie în durere, cu ochii înfundați în orbite, încercănați, cu fruntea albă, întristată, sub părul ei

blond și tare aspru, năclăit de ploaia amestecată cu praf, și care acum se uscase (păr pe care — gîndiră cu toții — o mînă înarmată cu un pieptene de celuloid, l-ar face să lucească în soare ca aurul !), cu buzele puțin umflate și crăpate încă de suflarea vîntului de nord, în martie.

— Iubitul meu se cheamă Diomede. Da' unde stă cu casa, nu știu. Umblă într-una.

— Cum așa, umblă ?!...

Umbla, da, în două din cele mai bune sensuri ale cuvîntului, adică schimbînd adesea camera sau chichineața, sau patul, și fițiindu-se prin Roma de dimineața pînă seara, căutînd nu se știe niciodată ce !... Ultima oară îl încolțiseră la Tiraforo.

— Stătea un pic aici, un pic dincolo. Dar nu spunea niciodată unde. Un pat la rude, sau cu chirie la vreo croitoreasă. În patul gol al bunicului, care murise cu o săptămînă înainte... adică la un prieten de-al lui căruia îi murise bunicul ! Și cînd venea vremea de plătit chiria, atunci trebuia să schimbe aerul, se știe doar...

— Bineînțeles !... conveni cu glas încet doctorul Fumi.

Și așa, hoinărea prin alt oraș, fără țintă, dar după lente și, poate, chibzuite itinerarii. Prudent, trecea dintr-un cartier în altul : la zece — montician, la patru — tresteverin, și cînd luminile roșii-verzi anunțau lăsarea serii, a nopții, în Piazza Colonna sau în Esedra.

— În cartierele bogătașilor nu umbla ?

— Ba da !... Bătea singur Via Veneto, Via Ludovisi, din cînd în cînd, care e ceva mai deochiată, în privința femeilor...

Fata se înroși, ridică mînioasă capul, se înfurie :

— Bătea atîta străzile încît trebuia să pingelească pantofii în fiecare lună ! Umbla, dispărea, nu se mai știa niciodată pe unde putea fi găsit !...

Se uita după femei, sau se ascundea de femei, de anumite femei — așa cel puțin i se păruse lui Ingravallo — care, înnebunite de el, umblau să-l regăsească, să-l dibuie, cu priviri lungi, scrutătoare, dincolo de fluxul mașinilor, de pe un trotuar pe altul, sau de-a lungul trotuarului ticsit de măsuțe și scaune, de domni și doamne, care-și sorbeau cu paiul, cu precauție și cu întreruperi, dezinteresați, răcoritoarele.

— Ar fi mers cucoanele astea să-l caute chiar şi la capătul lumii !... afirmă Ines, cu ochii ficşi, calmi.

„Şi el la fel !..." repetă în gînd Ingravallo. „Şi el în numărul total al norocoşilor, al fericiţilor, şi el !" Chipul i se întunecă. „Şi el ! Urmărit de femei !"

— Aşa că, de se plimbă pe-aici, mă înţelegeţi... şi după o ezitare, şi o oarecare tulburare a vocii : Ca să nu fie găsit acasă de toate femeile alea care-i dau tîrcoale...

Şi după ce aruncă cu o mînă, pe spate, chica rebelă, tăcu.

— Pricep... spuse doctorul Fumi. Spune-mi acum : cum e, cum arată acest Diomede ? Apropo : Diomede... şi numele de familie ?

— Numele de familie... şi Ines, coborînd privirea în pămînt, se-nroşi, ca să cîştige timp, să inventeze cea de a şaptezeci şi treia minciună.

— Numele de familie ? reluă Ingravallo. S-ar putea să avem nevoie de el.

— Ca să aflăm ceva de la el ! adăogă doctorul Fumi.

— Păi... numele de familie n-a vrut să mi-l spuie...

— Totuşi... după... ţi l-a spus ! o încolţi Ingravallo. Hai ! Zi numele lui de familie !

— Ascultă, fetico ! N-o face pe muta ! E mai bine pentru tine... Avem nevoie de ajutorul lui.

— Dom'le comisar, ce nevoie puteţi avea de-un băiat? N-a făcut rău nimănui !

— Ţie da !... De vreme ce te-a cules patrula !....

— Ei !... Astea-s încurcăturile noastre. Chestura n-are de ce să se-amestece în chestiile noastre !

— Ce spui ?! Chestura n-are de ce să se-amestece ? Greşeşti, fetico ! Ştim noi ce-are de făcut Chestura !

— Da' v-am spus că n-a făcut nimic !

— Hai ! Spune cum îl cheamă !

— Zău ! Sînt sigură că n-a făcut nimic !... şi i se umeziră ochii. Lăsaţi-mă să mă duc acasă...

— Aşadar, Diomede... şi privirea doctorului Fumi avea exigenţa implacabilă necesară unei întrebări despre acte, despre documente.

— Păi, mi-a spus că-l cheamă... Diomede... Lanciani Diomede ! Şi izbucni într-un hohot de plîns sufocat, reţinut.

— Să nu-ţi faci griji ! Vrem să-l vedem doar ca să ne povestească ceva... ceva interesant. De aceea vrem să-l găsim.

— Ei, gata ! Hai ! Spune ! Cum arată Lanciani ăsta ? o încolţi dur, Ingravallo. E înalt ? E mic ? E blond ? Are părul închis ?

Frămîntîndu-se între neîncredere şi mîndrie, Ines îşi şterse ochii cu dosul palmei.

— Lanciani e electrician, spuse ea cu mîndrie, şi începu să-i zugrăvească chipul. După şovăieli, jumătate de teamă, jumătate de suspectare, şi de acceptări pline de o precauţie tardivă, vocea ei se însufleţi pînă la o bucurie nesocotită, pînă aproape de veselie. Nu scăpă să amintească de cuvintele lui Ingravallo : Cum arată el ? reluă, întorcîndu-se către Fumi, ca spre cel mai binevoitor dintre cei doi inchizitori principali. Ehei ! Mulţi ar vrea să arate ca el, zău aşa ! Chiar şi dumneavoastră, dom'le comisar, aţi vrea să arătaţi ca el ! Da, da ! Un tînăr, aşa de înalt ! şi făcu gestul obişnuit, braţul ridicat, mîna la orizontal. Apoi, aplecă puţin capul, într-o parte, privind mai bine, pe sub gene, palma, şi apreciind de jos în sus, justeţea acelei indicaţii a staturii. Un băiat frumos, da. Un băiat frumos. Te pomeneşti că şi asta-i interzis !.... Un băiat voinic. Da, blond. Nu-i vina lui dacă maică-sa l-a făcut blond ! Ce ! L-ar fi făcut brunet, dar uite c-a avut ea chef să-l facă blond !

Avea în geantă fotografia lui. Paolillo scotoci în depozit printre toate zdrenţele şi scoase la lumină o nenorocită de geantă cu actele bietei fete, pe care refuzase să le arate patrulei, atunci cînd fusese arestată, şi care acum stăteau pe masa doctorului Fumi, în lumină, desfăcute, mototolite. Paolillo se întorsese cu „geanta" vagabondei, ţinînd în mîna cealaltă fotografia unui tînăr, şi care avea de-a curmezişul ei, o iscălitură pocită : „Lumiai Dio..." silabisea Paolillo mergînd, şi era gata să i-o în-

tindă doctorului Fumi, care tocmai îi spuse : „Dă-o încoace !“ și i-o smulse din mînă. „Lun-ci-a-ci Di-o... Dumnezeu știe ce-o fi scris aici... Diomede !“ exclamă victorios. Un tip ! O mutră din acelea pe care bilunarul *Apărarea rasei,* după cincisprezece ani, o va aduce ca mărturie a splendidului arianism al lumii latine și sabelice. Pentru conformitate : da ! Era blond, desigur. Fotografia confirma aceasta. O figură bărbătească, un smoc de păr ! Gura ! Tăietură dreaptă. Deasupra obrajilor și gîtului care păreau vii, ochii nemișcați, batjocoritori, care făgăduiau cîte-n lună și în soare bietelor fete, servantelor, care nu bănuiau că după lovitură se vor trezi și cu economiile păpate... Un tip îndrăzneț, făcut să fie iubit de femei, căutat, pîndit la colțurile străzilor, și căruia toate îi dăruiau puțintel din agoniseala lor, după cît dispunea fiecare. În sfîrșit, tipul ideal care să reprezinte Lazio și tineretul său, în Foro Italico.

Fotografia asta, explică Ines, o costase un număr însemnat de palme, pentru că el, într-o zi, voise să i-o ia îndărăt. Da ! O voise înapoi, cu orice preț ! Peste puțin se lăsa noaptea... Scrîșnea din dinți la refuzul ei. Părea înnebunit. Țipase la ea, apoi îi cîrpise o pereche de palme, și cum asta nu-i ajunsese, i-a mai cîrpit cîteva... Erau singuri, între patru ochi, sub un felinar stricat, pe panta dei Publici, la Rocca Savella. Se înnopta. Și suportase palmele fără să clipească. Se ținuse tare. Ca să aibe o amintire ! De cît de mult se iubiseră ! Că ea îl mai iubea, chiar dacă acum... o obligau s-o facă pe denunțătoarea.

— Dar n-am ce să denunț ! strigă. Și ce dacă mi-a dat două palme ? Era o chestie între noi ! Pentru asta nu poate fi închis !

— Două palme ! și doctorul Fumi, clătinînd din cap, se uită la ea. Ai spus mai înainte altceva. N-are importanță ! și lăsă capul între umeri. Îi repetă încă o dată că n-avea de ce să se teamă, că nu voiau decît să-i ia un interogatoriu, nu să-l aresteze, și cu atît mai puțin să-l închidă.

— Dar, la urma urmelor, pot să stau liniștită, că n-or să dea peste el. Nici pomeneală să-l găsească ! își vorbea

sieși, cu capul aplecat, preocupată. Și-apoi, dacă or să-l găsească, îmi pare bine !... Eu am să fiu mulțumită, că o să se termine cu... americanca aia !

Părea să se scuze, să-și găsească justificări.

Fotografia lui Diomede trecu prin toate mîinile. Ingravallo, chiar și el, îi aruncă o privire piezișă, cam în silă, în realitate cu o anumită ciudă ascunsă. Distrat, o trecu lui Fumi. Un gest care voia să spună plictiseală și oboseală, și pofta de a se duce să se culce, că era și ora ! „Ei ! Una ca atîtea altele !" Pînă la urmă, după un alt da, după un alt 'mde, după un „dar am mai văzut-o !", fotografia i-a fost înapoiată lui Pompeo, autor al acestei ultime exclamații, care o puse la loc sigur, în portofelul de imitație de piele de crocodil, și pe care-l băgă la piept, recunoscînd cu glas tare și sonor : „De ! Să căutăm, totuși, să facem tot posibilul !" În acest timp, comisarul șef îi făcuse semn : „vino încoace !" cu săpăliga celor patru degete ale mîinii drepte, iar el se apropiase, curb, aplecîndu-și urechea la șoaptele doctorului care stătea jos, și în repetate rînduri dăduse din cap, privind departe de tot, adică dincolo de geamurile cu hîrtie, sau opace, ale ferestrei, pe care ochii nopții, afară, o cercetau cu evocație și venerație. Urechea asculta, cu zelul obișnuit, și doctorul lăsase să picure acele șoapte, la fel ca picăturile unei prețioase măselarițe, și mișcarea buzelor era însoțită de o digitație vioaie, de lalea închisă, cu arătătorul și degetul mare în oscilație disjunctivă.

Văzînd că fotografia tipului ei intrase în portofelul lui Cange, biata Ines păli. Deasupra năsucului i se adunaseră sprîncenele întristate, a supărare ; părea mînioasă, și nu era. Pe neașteptate, străluciră lacrimi, luminoase, sub foarte lungile gene aurii (prin al căror pieptene, în aceeași clipă, la privirea ei de copilă, se frîngea și se iriza lumina dimineții, strălucitoarea lumină albană). Lacrimile coborîseră pe obraji, lăsînd, sau părură să lase, două urme albe, și se rostogoliseră pînă la gură : calea umilinței, a spaimei. Nu avea în ce să-și sufle nasul, nici cu ce să-și svînte lacrimile. Ridică mîna ca pentru a reține doar cu gestul ceea ce din singurătatea istovită a chipului ei ar

fi putut țîșni, ca să redea perfecta cruzime a clipelor, frigul și bătaia de joc a orei care era concluzia. I se părea că-i goală, neînarmată, în fața acelora care au facultatea de a examina nuditatea rușinii, și, dacă totuși n-o iau în rîs, o judecă ! Goală, nepregătită, la fel cum sînt băieții și fetele fără adăpost și fără susținător, aruncați în arena bestială a pămîntului. Soba era gheață. Cămăroaia era și ea gheață, de se vedea răsuflarea ! Lămpițele Secției Mobile erau lămpițele guvernului ! Ines simțea îndreptate asupra ei privirile tremurînde ale bărbaților, spre rupturile, sfîșierile, mizera pînză, sordida sărăcie a îmbrăcămintii ei : un tricou de vagabondă. Cum ar fi putut, îmbrăcată așa, să se adreseze lui Dumnezeu ?!... Cînd o chemase pe nume, pe numele de botez, de trei ori, Ines ! Ines ! Ines ! la marginea mărăcinișului — de trei ori, cîte sînt persoanele Sfintei Treimi ! — stejarii care se răsuceau, prevestitori, sub rafalele vîntului stăpîn, îi deschiseră drumul mărăcinilor, pe urmele pașilor hotărîți ai tînărului. Cînd Domnul Dumnezeu o chemase, cu privirea sa de raze de aur, seara, la fereastra mare, rotundă, de la Crocedomini, ce îndrăznise ea să-i răspundă lui Dumnezeu ? „Mă duc după dragostea mea !“ îi răspunsese privirii aceleia, vocii aceleia sfinte. Așa încît, Domnul Dumnezeu, acum, trebuia s-o lase în pace...

Aplecă încet capul, și părul aspru, bățos, recăzîndu-i pe față, i-o învălui în umbre, ascunzîndu-i-o aproape. Umerii săi părură că se ascut, că se scheletizează aproape, în zvîcniturile suspinelor reținute. Își șterse fața și nasul cu mîneca. Ridică brațul. Vru să-și ascundă spaima, pudoarea. O descusătură la încheietura mînecii, o alta la tricou, descoperiră albul pielii. Nu avea cu ce să-și acopere goliciunea, decît cu acel sfîșiat și decolorat rest al îmbrăcămintii ei sărace.

Iar bărbații, acești bărbați, o șantajau doar cu privirea aprinsă și întretăiată, din cînd în cînd, de vîlvorile și fulgerările care nu țin de practică, ci de o cupiditate respingătoare. Acești bărbați voiau să audă, să afle de la ea. Și înapoia lor era Justiția : o mașină ! Un chin, Justiția !... Mai bine foamea și umblatul pe străzi, să audă cum îi

plouă pe păr ! Mai bine să doarmă pe o bancă de pe malul Tibrului, la Prati. Voiau să știe. Ce ? Ce anume învîrtea acest Diomede ! Și ea tăcea. Și ei într-una : vorbește ! cîntă !... Nu-i cereau să facă vreun rău cuiva, o implorau doar să spună adevărul ! Frumos adevăr ! Să bage lumea la închisoare. Lumea... care, prin forța lucrurilor, trebuia să se aranjeze într-un fel ca să-și cîștige bucățica de pîine. Să vorbească ! Să cînte ! În plus, să se grăbească ! Nimic rău, desigur ! În caz contrariu, referințe proaste pentru ea. Lor le trebuia pentru Justiție, pentru că se comisese o mare crimă, care apăruse în toate ziarele. Îi și arătaseră vreo cîteva. Hîrțoage. I le vîrîseră sub nas, bătîndu-le deasupra cu mîna, parcă voind să spună : uite, aici ! (Ea retrase capul.) Pentru Justiție ! „Nu ca să-ți facem vreun rău ție, nici altcuiva", adăugă, calm, Cange, convingător, cu o voce care-i venea chiar din inimă. Cange făcea parte din „confreria morții miloase", în care călugării poartă glugă neagră pe cap, și se duc să facă de veghe la morți, ca să consoleze văduvele, și-ntr-asta Cange era neîntrecut ! „Diomede" își spuse fata, „cu siguranță că e nevinovat. Mi-a dat el cîteva palme, dar nu-i în stare să taie gîtul unei femei !" Era prudentă. Șovăia. „Cu ăștia nu știi niciodată cum să faci !" Se gîndi că poate era mai bine să le facă pe plac. Mai bine și pentru Diomede, și pentru ea însăși. Cel puțin s-ar sfîrși o dată totul ! Ar fi terminat și ei, Pompeo ar fi dus-o din nou la dormitor... Dacă s-ar fi aruncat pe patul de lemn, tare de tot, ar fi adormit numaidecît. Cine știe dacă rudele, acum, la ceasul ăsta, n-or fi dormind !... Se simțea sleită de puteri ! Abrutizată ! Sfîrșită !...

— Ce anume făcea Diomede ăsta ? Ines tresări. Ce erau femeile alea care roiau în jurul lui ? Ce fel de femei erau ?

Ea, între umilința și mînia marii gelozii care o chinuia, cu fața ascunsă mereu între brațe, cu părul care se scurgea jos, uscat de tot, pînă dincolo de coate, ascunzîndu-i cu totul fruntea... sfîrși prin a spune da ! Că era în stare, totuși, să umble cu anumite strîmbe, numai ca să...

— Numai ca să... ?

Ei... da ! Numai așa... ca să-i facă ei în ciudă !... Și-apoi... pentru că era șomer de două luni, și nu găsea de lucru... altceva mai bun... ca să poată rezista.

— Ce meserie are ? întrebă doctorul Fumi, cu blîndețe.

— Ce meserie să aibă dacă e fără ocupație ?

Ochii mari ai inchizitorului se dilatară, puțin galbeni la colțuri, și se opriră cu tristețe pe părul ei încîlcit, care curgea în jos, în șuvițe, printre brațele fetei.

— Electrician ! hohoti în plîns, fără să ridice capul în întregime, doar trăgîndu-l decentă din acea apărare a brațului și a cotului, ca vocea să se poată face auzită. Umezea, acum, cu lacrimi domolite, mîneca, unde reapărură o gaură în cot, și o ruptură a tricoului, descoperind albul pielii, la umăr. Acum are o englezoaică, spuse și hohoti în plîns, cu cuvinte umezite : o americancă urîtă, asta era. De unde să știu eu mai mult ? Dar nu o babă, și cu părul ca de cîlți ! Și își șterse nasul cu mîneca. Are bani ! Are ! Asta are !

Și izbucni din nou în hohote de plîns.

— Și cine e ? Știi cine e ? Unde stă ? Știi să ne spui? Hai ! Spune ! Spune ! Americanca asta... englezoaica asta.

— Ce credeți ?! Drept cine mă luați ? O fi stînd acolo... într-un hotel din alea de lux, unde se duc boierii...

— Unde... acolo ?

— Acolo, în cartierele cu granguri, în Via Boncompagni, în Via Veneto. Ce știu eu ? Știu că o cheamă Burger... Borges...

— Am înțeles ! Pensiunea Bergess, spuse Pompeo, pronunțînd în felul lui.

— Pompè ! spuse doctorul Fumi, răsucindu-se-n scaun, în noaptea asta faci rost de fișele hotelurilor !

Pompeo se uită la ceasul lui de mînă. Ingravallo se desprinse de lîngă masă, începu să se plimbe pe pardoseala de cărămizi, rece, în sus și-n jos, încet ; cu capul plecat, încruntat, părea că se gîndește la toate acele încurcături, după obiceiul lui.

— La biroul străini, Pompè, la fișier. Pensiunea Bergesse. Și vezi de fă treabă bună ! Cum pui mîna pe un indiciu, treci imediat pe la portar și-i ceri referințe ! Portarii știu multe ! Informații !.... Și cîte și mai cîte !... Dacă

nu pentru asta, la ce ar mai folosi portarii ăştia de hoteluri ?!... Ezită o clipă. Şi la pensiune, Pompè. Ingravallo! Ce-ar fi să te interesezi şi dumneata de... chestia asta cu americanca ?!

Don Ciccio consimţi, mişcînd din cap două zecimi de milimetru.

— Şi mîine dimineaţă, Pompè, faci o plimbare pe Via Veneto. Vezi s-o întîlneşti pe englezoaică, aşa, ca din întîmplare, sîntem înţeleşi ? Pe urmă vedem noi... Îl privi pe Pompeo. Urmăreşte-o, spioneaz-o, şi pescuieşte-o o dată cu şmecherul ăla !... Şi făcîndu-l atent : După *rendez-vous !* Apoi cu ton triumfal : O arestezi o dată cu şmecherul, nu înainte ! După ce se vor fi întîlnit ! M-ai înţeles, Pompè ? Păr de cîlţi ! şi îşi încreţi fruntea : Englezoaică, englezoaică — *pensif, minding* [1] — sau mai bine... de ce nu ? — *minding* — scoţiană sau americancă !

Scurtă linişte.

— După *rendez-vous !*

— Am înţeles, dom'comisar şef ! Dar...

— Păr de cîlţi ! — sprîncene şi gene răsucite fără milă, la stele ; tonalitatea fără drept de apel. Palma, gata să repingă, să respingă orice obiecţie îngăduită sau neîngăduită : Şi fotografia şmecherului alături ! şi se bătu cu mîna pe inimă, cu patetică emfază : a frumosului şmecher... fotografia lui... Diomede Lu-ci-a-ni...

— Lan-ci-a-ni, corectă Ingravallo.

— Bine, bine, Ingravallo ! Lui Lanciani, lui Lan-ci-era ! Apoi, întors către cei de faţă, asupra cărora îşi roti privirea, şi cu tonul liniştit, al aceluia care discută *de moribus et de temporibus* [2] : domnişoarele astea debarcă la Immacolatella în grupuri de cîte o sută cincizeci ! La cheiul Beverello ! De pe vasul „Conte Verde"... la cheiul Beverello ! Şi ridică sprîncenele pînă la jumătatea frunţii, iar arătătorul şi degetul cel gros prinse cu autoritate, la butonieră : E cel mai mare transatlantic al lui *Cauns Laine !*

---

[1] De fapt acelaşi cuvînt în franceză şi engleză.

[2] Despre moravuri şi despre vremi (lat.).

Şi-ntr-adevăr, zburau afară din pîntecul Contelui, în grupuri, ca nişte păsări dintr-o colivie, care, după o lungă călătorie la capătul lumii, este în sfîrşit depusă pe pămînt, şi deschisă. Coborîseră în grupuri pasarela, unele cu genţi, altele cu ochelari, şi se împrăştiaseră pe Beverello, printre cufere, printre agenţi de hoteluri, sau de la *Cook's Travels,* care purtau firma scrisă pe şapcă, cu fir de aur, în mijlocul hamalilor, a unei mulţimi de pierdevară, de vînzători de îngheţată, sau de cornuleţe de coral, de intermediari, de curioşi de tot felul, de femei.

— De !... şi doctorul Fumi mişcă butoniera cu cele două degete, cu degetul mic aparte : găini care fac ouă de aur, atunci cînd fac ! Tăticu şi mămica, la Chicago, se gîndesc că fata lor s-a dus să vadă picturi în muzee, să studieze cum e îmbrăcată Sfînta Fecioară, cît e de frumoasă, de ce-i atît de frumoasă, cît e de frumos San Gennaro al nostru... — şi clătina din cap faţă de credulitatea taţilor şi a mamelor. Capela lui Beato Angelico ! Camerele lui Raffaello ! Frescele lui Pinturicchio ! Suspină, apoi adăugă murmurînd : Ehei ! Alte camere vor să vadă mieluşelele astea ! Apoi exclamă : Adormirea Sfintei Fecioare de Tiziano Vecellio !, şi numele de familie, în odăiţa aceea a chesturii, adăugă prestigiu numelui, ca despre un tip cu actele în regulă, şi pe care nu-l poate atinge nici cea mai mică bănuială. Portretul Madonnei, crăpat în întregime... şi cu cei şapte îngeraşi de ceară în jurul grumazului !...

De cînd trecuse vice-comisar la Frari, cei cinci heruvimi stacojii ai uneia din cele şase madone, opere ale lui Giovan Bellino (la Accademia), i se întipăriseră în minte — pe cît de delicată, pe atît de birocratizată — ca şi cele şapte sigilii ale Apocalipsului imprimate pe un cer de culoarea plumbului. Şi ne-a dăruit astfel *L'Assunta,* care are în schimb un dans cu îngeri în jurul capului, cîţiva cu aripi de porumbei, alţii fără, iar unul cu o tobiţă proslăvitoare.

— La asta gîndesc părinţii, la Boston, la Brooklin ! Şi îşi bătu fruntea cu arătătorul, ca un ciocănel. Apoi, cu ochii pătrunzători, cu chipul şiret, voind parcă să imite şiretenia părinţilor : Ei cred că fetiţele lor călătoresc prin Italia, în grupuri de cîte o sută, ca mieluşelele unui co-

legiu. O sută la un muzeu, o sută la un teatru, o sută la un acvarium, ştiţi, acolo unde peştii stau în apă, o sută la termele lui Caracalla, o sută la San Calisto, la călugărul cu lumînarea care arde într-una. Dumneata, Ingravallo, ştii toate astea... Şi aruncă o privire spre subalterni: Vezi, Ingravallo, de nu le lăsa să-ţi scape din mînă ! Mă înţelegi ! De cum pun piciorul pe pămînt, pe ele ! — şi cu ochi fulgerători, agită mîinile cu repeziciune, în toate părţile : Uite aşa !... Aşa !... Cu repeziciune !... M-ai înţeles, nu ? şi ochii lui, foarte luminoşi, priviră în jur ca să cucerească adeziunea celorlalţi : Cu ochii pe fiecare domnişorică !! La Taormina, la Cernobbio, la Positano, la Baveno, adăugă apoi, mai răspicat : la Capri, la Fiesole, la Santa Margherita, la Venezia, tonul se înăspri, crescu în severitate, apărîndu-i o cută verticală în mijlocul frunţii : la Cortina d'Ampiezzo !

— D'Ampezzo, şopti Ingravallo.

— D'Ampezzo, d'Ampezzo... bine, bine, Ingravallo, uitasem că dumneata eşti profesor de filozofie ! Şi încruntă sprîncenele. La Cortina, La Positano ! La revedere ! Salută de mai multe ori, cu mîna în aer pe cineva care nu era. Apoi, ridicînd nasul din birou : La revedere, aici, peste şase luni ! cu arătătorul în jos, categoric : Aici, pe cheiul Beverello. Peste şase luni precis ! Tăcu. Suspină înţelegător : Ce Raffaello ! exclamă, cu o ultimă tresărire, o revenire de indignare, care se rostogoli şi se potoli după expunerile precedente, ca un tunet după o furtună care se depărtează : Ce camere ! şi se agita. Ce Pinturicchio ! Camera după care umblă ele, ascultă-mă pe mine, Pompè, e cu totul alta ! E-o cameră după care ai să umbli toată noaptea ! Apoi, potolit în sfîrşit, ca pentru sine : Şi chiar Pinturicchio... este altul...

Şi fetele, într-adevăr, de-abia ieşite din întunecosul pîntec al Contelui, şi împrăştiate pe cheiul Beverello, simţeau în inimile lor — şi cine ar fi putut să le învinuiască pentru asta ?! — înţelegeau, intuiau dintr-o dată că, în ţara artelor frumoase, şi a bravilor meşteri, ar fi preferat un pictor viu unui Pinturicchio mort !... Şi-apoi, Ingravallo, citise nu numai Lawrence, dar şi Norman Douglas, şi sorbise de la ei partea despre Calabria şi partea despre Sardegna (aici mîrîi) ca pe un flacon cu un elixir hiper-

eficace. Își aminti că unul din cei doi mari erotologi, dar nu reușea să-și amintească precis care dintre ei, se schimbase într-o bună zi în geodezian, și considerase că-i oportun să stabilească o listă a isohipselor masculine, extinsă la întreaga suprafață a pămîntului. După ce triunghiulase, după această particulară metodă, teritoriul circeean, reușise să ajungă la o certitudine documentată că Circe nu se plasase atît de prost, ca să-și exercite arta sa, care era aceea de a amăgi pe tineri. Acest teritoriu al celei mai folositoare amăgiri, adică al celui mai înalt nivel al potențialului masculin, era, după Norman Douglas, sau după Lawrence, un triunghi sferic, sau mai mult, geodezic. Și culmile, punctele esențiale geodezice, extreme, ale inegalabilului triunghi, el, Norman Douglas, sau el, Lawrence, le vedea ridicîndu-se în cele trei orașe din Reggio (Calabria), Sassari și Civita Vecchia, în ciuda palermitanilor. „Putea să ajungă puțin mai spre nord, acest neghiob", gîndi Ingravallo, strîngînd dinții de mînie. „Împingînd puțin mai spre est", îi sugeră subconștientul său, „pînă-n vîrful Matese". Ridică din umeri : „Treabă lui !" Și, cu dinții strînși, trase concluzia : o concluzie, probabil, nedreaptă, și care, oricum, n-are prea mult de-a face cu povestea noastră.

★

Fragmentatele dar explicitele mărturisiri ale fetei picuraseră pînă la unsprezece. Dispreţul, sau mînia, în orice caz, păreau să depășească în sufletul ei dragostea, și aprinsa amintire a cărnii. Diomede, la început, se dusese s-o vadă la Zamira, în fiecare zi. Departe de ochii ei, ai lui Ines, și de lacomul exercițiu al propriilor săi ochi, tînărul înflăcărat părea că nu va putea ține mai mult de cîteva ceasuri. O însoțise arzînd, tremurînd, uneori, o bună bucată de drum, sau de ulicioară pustie, care se abătea în cîmp, încetinind pasul la fiecare crispare — între două tufișuri — și a corpului său, și a inimii sale, și a simțurilor. Apucau pe cărarea din lungul stejărișului, în direcția Torser Paolo, sau pe potecuța fîntînii sănătății, spre Casa del Butiro. Acum, Ines părea dusă pe gînduri. Buzele i se întredeschiseră, cu intenția de a spune ceva

nou : „Zamira îl iubea, în felul ei. Se slujea de el, aproape ca de un confident." Îi şoptea, într-adevăr, lungi poveşti, privindu-l în faţă, mîncîndu-l din ochi, cu o voce mieroasă, murmurată, în surdină, ca la spovedanie. Un mormăit, de parcă ar fi spus o rugăciune încet, sau i-ar fi dat sfaturi bune ! Bune doar pentru el, care avea îndeosebi nevoie, pentru iertarea păcatelor. Zamira nu mai termina de chiscăit... ps, ps, ps,... uneori, pentru mai multă siguranţă, îşi rotea privirea împrejur, ridicîndu-se în vîrful picioarelor, ca să ajungă cu gura pînă la urechea tînărului, fiindcă secretele de preţ nu erau pentru nasul, ci pentru intimitatea timpanului. „Părea că spune o rugăciune, din acelea care nu se mai termină, care îţi întorc stomacul pe dos. Mai rău decît mătăniile duble de la priveghi..." Ca pentru a-l instrui în secret, în privinţa acţiunilor, sau faptelor, sau obligaţiilor, sau oportunităţilor, sau şicanelor, sau tratativelor, sau expedientelor... eventuale ! Zamira îi vorbea atunci, lui Diomede, rostogolindu-şi ochii şi agitîndu-şi buzele ca un ministru de externe, proaspăt înscăunat, dar bun cunoscător al problemei, şi care îl toacă la cap cu noi consideraţii pe iubitul său ambasador, în şoaptă, într-un selectiv *aparté*, nu fără a supraveghea, în acest timp, şi a ţine la cuvenita distanţă pe ceilalţi colegi, care au aerul de a-l batjocori cu privirea lor, cu siguranţa lor calmă de vulpi consumate în meserie, cu subtilul lor bot saturat de subtilele iniţiative, cu coada lor grea de experienţe profitabile, şi cu spinarea lor bogată în eşecuri de neuitat. În gura ei fără dinţi, ca o gaură neagră, de unde sugea — între un cuvînt şi altul — o salivă care mai înainte fusese expectorată, cu un fel de şuierat puţin jilav, unde r-urile se rostogoleau în sens contrar, ca un val care te aduce la mal, şi-apoi te tîrăşte din nou în larg... O timidă înflorire de mici, foarte suave bule, pe buze, însoţea recuperarea pe care, puţin după, cu o neaşteptată lovitură de coastă, vîrful ascuţit şi stacojiu al limbii, se însărcinase s-o ducă la bun sfîrşit. Da, ochii îi scînteiau atunci cînd îi vorbea băiatului, lui Diomede ! Da, înăuntrul celor două băşici zeroase ale orbitelor, două puncte negre, ochii, două gămălii de bolduri. Să crezi că Lucifer în persoană i-ar fi descoperit, în sfîrşit, unde se află comoara, sub pămînt, oala de negăsit cu

ţechini, cu dubloni, sau elixirul de dragoste, al revenirii dragostei. Un zîmbet livid îi strîmba gura într-o parte, diafragmînd deschizătura. Şi pe jumătatea feţii, o răsfrîngere galbenă, o licărire periculoasă, de laborator de groază, ca al Frullei.

„Ce mai ! Îl iubea pe Diomede, urîta asta jerpelită !" Fumi o privi pe Ines cu atenţie, drept în faţă, lăsînd să-i cadă maxilarul cu limba pendulînd, de parcă ar fi fost înduioşat. „Da, da ! El făcea pe confidentul. Uneori îl atrăsese chiar în pivniţă, ca să vorbească mai în siguranţă. Cred că ce-i spunea ea, acolo, era foarte important. Neruşinata ! La vîrsta ei !... Fetele... spuneau de mine că-s timpită ! Profitau de nervii mei !... Dar nu-i dădea o para chioară !... Şi-acasă, cu ticălosul ăla de taică-meu, nu puteam s-o scot la capăt. Aşa că n-aveam încotro şi-l răbdam !" Zamira şi Diomede dispăreau jos, pe scăriţă, unul după altul. Cît priveşte motivele misterioase... convorbirile lor în şoaptă... „nu se ştie, nu ştiu nimic".

— Spune, spune ! Hai ! Dă-i drumul ! Ce mai vrei să ascunzi ? o luă aspru Ingravallo. Gata cu smiorcăiala !

Strînsă cu uşa, biata fată, admise, apoi negă, apoi se-ndoi, apoi presupuse că el părea că învăţa să vrăjească fetele, cu un şir lung de sugestii, de avertismente, „ca să ne scoată din sărite pe noi, fără însă ca vreuna să fi reuşit să-i fure inima !" Un cod, sau un *vademecum* al dragostei reuşite : o iniţiere în galanteria controlată, contabilizată, dacă nu chiar profitabilă. Şi în acest caz, desigur, profitabilă pentru amîndoi, „pentru el şi pentru ea", pentru Zamira. Pestalozzi avusese, din cînd în cînd, un zîmbet, ridicase din umeri, de parcă ar fi spus : „Nu m-am îndoit nici o clipă, domnilor ! Era şi natural să fie aşa !"

Dat fiind că ora era tîrzie, funcţionarii hotărîră situaţia lui Diomede încheiată : că şmecherul funcţiona — în urma sarcinei primite de la Zamira ? — ca un cintezoi de momit, sau ca o plasă cu vîsc, pentru frumoasele localnice, pentru frumoasele graţii de la ţară : zdravene, proţăpite pe două labe, şi pentru care cea mai neînsemnată rochie este ţesătura unui vis, în ariditatea şi în incandescenţa implacabilă a zilei, între mărăcini şi mirişte, în soarele de august. „Cea mai neînsemnată rochie, gîndi Fumi : o graţie dăruită de mister." Şi era, gîndi, auritul, fumegîndul

mister al orașului. Hainele, podoabele, mirosurile, parfumurile flacoanelor... O lamelă de aur dă atîta lumină în noapte, ca un simbol, ca o liberă trecere în riturile orfice, pentru a ajunge în acele locuri unde se împlinește, în sfîrșit, facultatea de a trăi. O frenezie necunoscută din lipsă de inițiere, dar prevestită și visată (cu mirosuri de usturoi în respirație) de inimă, seara. Un tacit „Trăiește! Vei trăi!", după grăbitele grămezi de iarbă aruncate cu furca, venit de la aprinșii nori ai serii, de la calda făgăduință a orizontului.

„Mîrșav mister al acestei lumi", gîndi, în schimb, Ingravallo. În inima sa ura de mult pe această secătură blondă, și inevitabila strîngere a dinților sau a maxilarelor însoți apariția și dispariția înceată a imaginei. În căpățîna lui de diorit se afla o îngrozitoare imagine. Un lucru infam, murdar, acel filfizon, acel jigolo! Ah! rumegă în minte, așadar, Diomede, lucra ca ademenitor, ca inițiator în sacrele rituri ale lui „abracadabra, paratatra", ca hăitaș, ca *pointer* [1], să împingă prepelițele și potîrnichile, pe colină, „ca bracul tînăr care scoate din cuib găinușele de baltă". Așa cel puțin înțeleseseră cei cîți erau acolo, în camera unde se vedea răsuflarea fiecăruia sub becurile electrice, strînși toți în cerc, în jurul unei inimi de potîrniche, unei inimi care palpită: doctorul Fumi, Ingravallo, adjutantul Di Pietrantonio, Pompeo și Paolillo, zis și Paolino..., brigadierul Pestalozzi, „motociclistul". Ines nu fusese de loc explicită, dar ei crezură că pot să deducă din anecdota — foarte apreciată! — a coborîrii în pivniță (a blondului întreprinzător cu bătrîna sibillă) și din multele și șovăielnicile păreri de rău că „nu știu... n-aș putea să vă spun..." — crezură, în sfîrșit, că pot să redacteze procesul verbal din care să reiasă că Diomede Lanci-a-ni, sau Lan-ci-ere, dăruise, deopotrivă, mîngîierile sale (întotdeauna la fel la el, lăsă să se înțeleagă biata fată) și coaptei cîrciumărese, croitorese, boiangerese și reparatoare de haine civile și militare.

Ei, da! dăruise mîngîierile sale, în ciuda lui Venus Prefăcuta și a întregului zbor de cupidoni pudrați. „Aces-

---

[1] Cîine prepelicar (engl.).

tei bătrîne fostă vacă, fără dinți !" gîndi brigadierul Pestalozzi, după o silogistică cu totul personală, și, ce-i drept, ozzolană, muntenească. Era evident acum : blondul îi dăduse bătrînei repetate probe de istețime și de bărbăție; deși evidența lingușirilor și a itinerariilor — se mai gîndi el — bătute și răsbătute de-a lungul epocilor, făcuse istețimea să apară superfluă, iar bărbăția mai mult ca niciodată necesară. O bărbăție căreia să nu-i pese de nici un fel de repulsie față de contingențele adverse. Îi acordase în felul acesta ce avea mai bun, sau ce avea mai rău, din propriul său spirit de inițiativă. Da, era clar acum : îi insuflase vrăjitoarei — cu îndrăzneală — spiritul său de inițiativă. Și asta s-ar putea — ba chiar sigur — contra unei remunerații adecvate. „Fiindcă înainte n-avea un chior", îi scăpă lui Ines, „iar pe urmă avea !"

Brigadierului Pestalozzi i se păru că-și amintește de mutra taciturnă a lui Diomede, că-l întîlnise la cîrciuma de la Due Santi. Își încreți fruntea. Mai mult chiar : crezu că l-ar putea recunoaște ! Ce ? Era imposibil ? Așa-i ! Dar chiar în ziua aceea ? Apariția aceea tăcută și neprevăzută a lui, pe scăriță : un tînăr fermecător, desigur, blond ca un arhanghel, dar fără spadă, întors din fundul Abisului ! Abisul, de data aceea, trebuie să fi simțit lovitura. Avea pe chipul ferm și palid, pe pometii de-abia marcați, avea în privirea limpede și precis albastră, un fel de voință aroganță, aproape isterică, de care un pictor se ocupase, și cu care-i plăcuse să înzestreze — desăvîrșind datele fizionomice naturale — celestele zburătoare, încredințîndu-le anumite mesaje puțin scabroase. Și care voință, pusă în pagină, putea fi graficizată în cunoscuții termeni : „Orice om trebuie să-și urmeze imboldul său, care mai înainte de a fi al «său», este al meu, dat fiind că sînt arhanghel. Și-apoi, dacă cineva ar fi fost de altă părere, ți l-aș fi aranjat numaidecît ! Cu sabia asta de-aici !"

Deși ființă excepțională, pe moment nu avusese aerul că-i prea încîntat de a se trezi față-n față cu brigadierul de carabinieri, care îl măsura cu privirea, așa roșu și negru, și care îi măsura pe toți, în anumite ocazii. Numai că el, șmecherul, văzu imediat că brigadierul dăduse pe gît o limonadă... Cu atît mai bine !...

Venit la Roma să lucreze ca electrician, povesti Ines, găsise de lucru la o întreprindere, cu șaizeci de lire pe săptămînă, „dar l-au dat afară". Așa că s-a apucat să lucreze pe unde găsea, pe socoteala lui : „mergea prin case să repare mici defecțiuni sau să facă instalația la vreo cameră, la vreun apartament nou. La nevoie, chiar și la cîte o capră bătrînă..." insinuă ea, strîngînd din dinți. „Sau să schimbe siguranțele la tablou, să repare soneriile care nu mai sunau. Fiindcă sînt domni, dar mai cu seamă doamne, care se tem să pună mîna, ca să nu-i curenteze !... Sfîntă Fecioară ! Le e frică de o scuturătură !... Și-apoi, se gîndesc ei, cine să aibă curajul să se urce pînă-n vîrful unei scări, să dea cu capul de tavan, dacă nu un prăpădit care vrea să cîștige o bucată de pîine ?... Să stai așa, cocoțat pe scară, ore în șir, și să răsucești la sîrme !... Și bărbații ca bărbații ! Dar noi, femeile... de !... se vede tot ce-avem pe dedesubt : și jartierele, și... tot restul !..." și își roti ochii magnifici, ca două nestemate. „Nu, o idee ca asta, nu-i poate veni nimănui !" Păru să ezite o clipă... iar cei de față se așteptau la cine știe ce. „Milanezii, da, se știe ! Ăia se distrează... Ăia sînt toți ingineri..." Cu aceasta repetă, sau păru că repetă, o afirmație a tînărului.

Ingravallo își scărpină ușor, cu degetul mare pe dos, peruca de agnus negru.

— A lucrat, așadar, pe urmă singur. Poți să ne-arăți la cine ?

— Nu știu la cine. Nu mi-a spus. Se ducea să lucreze acasă la domni, la domiciliu... Uneori, și la o contesă... la una care vorbea venețiana ! și puse botul un pic supărată, dar adorabilă. Și cu asta... mi se pare că... sau poate că mă înșel ! și tăcu.

— Ce ți se pare ? Hai, curaj ! o îmbie cu blîndețe Pompeo.

— Mi se pare că... s-a învîrtit, că a scos destui bani. E-un bărbat deștept ! Găsește imediat locul defect... Și-apoi, la Roma, nu poți trăi numai din muncă ! Mai trebuie să... N-ar fi putut rezista altfel !...

Fumi își roti ochii spre Ingravallo, chiar în clipa cînd Ingravallo tocmai îi ridicase pe-ai lui, mai tulburi, să-l fixeze. Puțin după aceea, se adresă fetei :

— Şi contesa asta, unde stă ? Hai, spune ! şi îşi strînse buzele. Unde locuieşte ?

— Mi se pare că lîngă gară, după Piazza Vittorio. Dar eu... nu cunosc prin părţile alea. Şi roşi... Vocea părea să i se destrame, să şovăie, să tremure spre plîns. Eu... ce ? Acum vreţi să mă faceţi denunţătoare ? Eu...

— Ce atîta flecăreală ! Gata ! Sau înăuntru, sau afară ! Aşa că hotărăşte-te ! Cum îţi place... ameninţă Ingravallo, nicidecum amabil, şi se ridică, negru.

— O stradă lungă şi largă, spuse ea, şovăind între remuşcare şi ruşine, şi dreaptă... dreaptă pînă la capăt... pînă la San Giovanni.

— Aha ! Am înţeles ! spuse doctorul Fumi. Da, da ! Am înţeles totul ! Şi-l privi din nou pe Ingravallo, care, la rîndul lui, îl privea pe Fumi.

Diomede avea nevoie de bani. Cu cît avea mai mult, cu atît cheltuia mai zdravăn ! De cum făcea rost de ceva bani, îi şi risipea : pe cafea, pe ţigări, pe cravate, la joc de cărţi, la cinema, pe tramvai, pe autobuz ! Juca şi la loto !

— Mai lua şi cîte un aperitiv : un Carpàno (aşa accentuă). La Piccarozzi, sub Galleria. Înainte de a se duce la masă ! Şi spuse aceasta cu mîndrie, de parcă ar fi zis : „are o cămaşă de mătase, de-alea de care poartă domnii !"

— Şi unde se duce să mănînce ? întrebă Fumi.

— Depinde !... Dacă-i singur, îi ajunge şi-o franzeluţă, din alea subţiri, şi cîteva înghiţituri de apă ! Îşi lipea gura de vreo cişmea, de vreo fîntînă... O înghiţitură la Marcia, la Scrofa, sau la fîntîna aia mică... Borghese ! Dacă era însă cu domnişoare, cu anumite păsărele de lux...

— Deci nu era numai al tău !... o înţepă Pompeo, rînjind. Şi atingînd-o pe umăr : Ce să-i faci ! Consolează-te, fetico !

Ines se dădu la o parte, supărată, de parcă ar fi fost scîrbită de acea atingere.

— Da, da, şi începu să plîngă : sigur că vreau să mă consolez !...

Hohoti în plîns, îşi şterse apoi ochii cu mîneca, şi schimbîndu-şi gîndul, zise :

— Şi ce-ţi fi crezînd ? Că nu m-am consolat ?! şi fiind cuprinsă de un nou bocet, făcu gestul de a-şi căuta batista, ca să-şi şteargă ochii şi nasul, dar ca de obicei şi le şterse cu mîneca. Biata fată ! Cotul descoperi o gaură, mîneca, descusătura şi zdrenţele. Încheieturile mîinilor, braţele, umerii tresăriră într-un hohotit disperat. Dar ridică îndată capul : cu faţa scăldată în lacrimi, se uită cu atenţie, şi continuă : Atunci cînd găsea una care merge... vreau să spun, una din acelea care nu face nazuri, fiindcă de-aia se şi învîrtesc prin locurile alea, o ducea la un restaurant de lux : la Bottaro, măcar, pe promenada Ripetta ! Sau la Quattro Cantoni, la Aliciaro, în spatele lui San Carlo ! Sau chiar la Vite, dacă vedea că e una străină de oraş, şi că e venită de departe, şi e de soi... Fiindcă el are ochi bun la de-alde astea !... Uneori, chiar şi la Buco la Sant'Ignazzio, fiindcă acolo sînt toscani, aşa mi-a spus ! Toscani chiar din Toscana ! Şi-acolo se bea vinul lor, care e mai scump, căci e cel mai renumit... de lux !

— Am înţeles, murmură Fumi, cu capul pe masă.

— Toscani ! reluă Ines, şi dînd capul pe spate, îşi aruncă cu mîna pletele, şuviţele de păr blond, pe care s-ar fi zis că plouase cu picături de clei, apoi murmură plictisită : Nişte mojici, totuşi... lua-i-ar dracu'...

Imprecaţia se pierdu în surdină, într-un bombănit al limbii şi al buzelor.

— Mojici ? Da' ce ţi-au făcut ? o înţepă Cange, zîmbind ironic şi chiţcăind, cu un chiţcăit — după cum ar spune un romancier — care, din cauza gîtlejului, suna ca un trombon.

— Nu mi-au făcut nimic, dar ştiu că-s mojici, asta-i !

— Las-o în pace, Pompè ! N-o mai descoase atîta ! interveni doctorul Fumi, sbîrcind din nas. Apoi, fetei : Ce spuneai mai adineauri ?

— Spuneam că, el, cu domnişoarele alea, lucrează repede, nu-i trebuie prea mult ca să se-nţeleagă. Ve rog se-mi spiun : Villa Porchese au do you est ? Şi ei se află în Via Veneto. La arcadele porţii Pinciana... De-aici nu-i prea departe. Aşa cred... Nu trebuie decît să treci strada... La nevoie, îi aprinde domnişoarei o ţigară. Dacă vreţi, pot să vă conduc... Auzi ? Dacă vreţi, cînd ea de-abia aş-

teaptă !... Cu mine, în schimb, se poartă altfel !... De ! Cu zdrenţele astea pe mine, de pot să crăp de frig !... Cu mine nu vrea să meargă nicăieri ! Zice că-s proastă, că par o cerşetoare... Cu alea însă... Ehei !... De la Porta Pinciana la Giardino del Lago, la Terrazza del Pincio !... Drum, nu glumă ! Şi nu se vaită că-l dor picioarele... Şi pe drum îşi spun de una de alta, se uită, din cînd în cînd, unul la altul... se privesc în fundul ochilor... Ştiu, ştiu eu cum face !...

— Şi asta te-a mîhnit, nu ?

— M-a... Mai cu seamă că atunci nu ştiam unde să mă duc să fac rost de-o bucată de pîine. Îmi venea, uneori, să mă arunc în Tibru !... Ei, în schimb, mănîncă şi dimineaţa, şi la prînz, şi seara...

— Şi gologanii ?

— Care gologani ?

— Banii, vreau să spun, cine plătea ? întrerupse Pompeo, frecîndu-şi degetul gros cu arătătorul.

— Gata, Pompè, las-o în pace ! îl dojeni Fumi. Apoi, către ea : Şi toate mesele astea, să spunem cinele astea, cine le plăteşte ?

— Le plăteşte el, se ştie ! răspunse cu trufie, şi cu dureroasă invidie. Dar banii i-i pasa ea, pe sub masă, sau înainte de-a intra la Bottaro (invidie faţă de cea care dădea), în timp ce priveau în vitrină... mîncarea zilei, care-i scrisă pe listă. Dacă exista găină, sau dacă exista miel de lapte. Fiindcă se înţeleseseră între ei, pe drum, şi el e-o călăuză neîntrecută, care şi-a luat examenele, şi nu i-a mai rămas decît să-şi dea licenţa în Via Panisperna... Că-i mai lipsesc doar cîteva hîrtii, cîteva iscăliturі ! Cunoaşte toate restaurantele din Roma, ca pe buzunarele lui !... Şi-apoi, n-ar face figură bună să se descopere că plăteşte ea ! Aici nu-i ca la Paris. Aici, e Papa !

Rîseră. Cu toată oboseala, cu tot plînsul, cînd se ridicase — sub lumina mucedă a camerii — să termine ce avea de spus, arăta splendid ! Genele, blonde, arcuite în sus, iradiau deasupra graviţăţii luminoase a privirii : lacrimile curăţiseră şi irişii castanii, şi cele două nestemate turcoaze care îi învăluiau. Chipul părea murdar, obosit.

— Şi mătuşă-sa, dacă îi e mătuşă, i-a cerut o dată o sută de lire. O dată, cînd se grăbea să plece, nu-mi amintesc unde. Şi mi se pare că bătrîna n-a mai văzut sutarul ăla niciodată. Mătuşă-sa era nevasta unui golan, care zicea că-i brutar. Acasă însă, nu venea niciodată.

Cu Zamira se certase : — Şi asta, poate, fiindcă el mă convinsese să plec de la ea. Atunci, Zamira, îşi ieşise din ţîţîni. Ai să regreţi, mi-a spus vrăjitoarea aia ! Ascultă-mă pe mine, c-ai să te căieşti, fată dragă !... Cu ochii ăia furioşi !... Şi el m-a făcut să bat în lemn... şi-a făcut şi el la fel. Da, el m-a convins !... Atunci s-au certat ei. Poate că pentru asta, sau poate... cine ştie ? Pentru că era ceva între ei !... E o vrăjitoare, o codoaşă de meserie ! S-a dus pînă şi-n Africa să curvăsărească. Acum cincisprezece ani. Pentru bani, e-n stare să-şi omoare şi pe maică-sa şi pe taică-său ! El m-a scos de-acolo !

— Doar pentru asta s-au certat ? întrebă Fumi, puţin convins că spusese chiar adevărul. Fata, însă, nu dăduse atenţie la întrebare, şi continua să vorbească :

— El, pe de altă parte, este de înţeles... un băiat ca el ! Doar de ochii... chiar că este mult prea puţin ! Le trimetea să caute pe altul, nu pe el. Că, spune el, nu a avut niciodată chef să lucreze pentru glorie !... Pe voi, femeile — spune el — nu vă costă nimic, decît un pic de răbdare. E de-ajuns să staţi liniştite doar două minute... Cîteva suspinele !... Şi aşteptînd... *domino vobisco*, adio Alfredo ! Pe altă dată !... Noi, în schimb, spune el... noi ! şi se înfoia !... Cu noi e cu totul altă chestie !

— Aţi auzit ? spuse doctorul Fumi, foarte abătut, ca cineva care ar fi auzit şi ar fi văzut torpilate şi batjocorite — de vreo torpilă neprevăzută, sau de vreo batjocură ! — cele mai sfinte, cele mai înrădăcinate opinii asupra bunătăţii naturii umane.

Îşi roti ochii mari împrejur, trişti, de parcă ar fi cerut ajutor de la colegii anchetatori. Gîtul i se chircise între umeri, ca şi cum un apostol răzbunător i-ar fi dat una în moalele capului. Cinica nerușinare a acelor cuvinte ale tînărului, comunicate de Ines, păruseră că pun capăt povestirii.

Erau chiar gata să o lase liberă — și Paolillo se și grăbise să dea drumul unui căscat de era cît pe-aci să-și rupă fălcile, care doreau, de mai bine de o oră, să facă altceva — cînd Ines, cu lacrimile uscate, se apucă să mai adaoge cîteva vorbuliţe, aşa ca încheiere, cu vocea ei calmă, sonoră, ca în reluarea unei „arii" care produsese, mai înainte, beatitudinea ascultătorilor :

— Are şi-un frate mai mic, care se cheamă Ascanio, care mai mult ca sigur că a trecut şi el pe la palatul în care locuia contesa aia venețiană. Un tip bine ! Mai şiret decît pare... Şi totdeauna pus pe învîrteli ! Unul din ăia care te priveşte de jos în sus, şi-apoi, iute, închide pleoapele : ca o pisică somnoroasă, care se preface că-i e somn, şi între timp a făcut murdărie sub pat, şi ea ştie de asta, dar nu vrea să ştii şi tu ! Nici să bănuieşti măcar. E-un băiat isteţ, ca şi frate-său, dar alt gen : juma'copil care cîntă-n cor la biserică, juma' lepruţă... că doar e făcut de brutarul ăla de care am mai pomenit.

— Aşadar, ăsta ar fi fratele mai mic, frăţiorul Ascanio Lanciani, constată Fumi, pe gînduri, îndatoritor, scufundîndu-se cu toată limba în silaba *cia* din Lanciani. Dar sacul, acum, era gol.

— Da, Ascanio, murmură ea, chiar aşa... Ascanio !

Ingravallo avu o tresărire stăpînită, un mîriit al sufletului, ca un dulău care moţăie în suspectarea lui profesională şi pe care îl va deştepta, în noapte, pasul plușat şi plin de precauţie al Probabilului sau al Improbabilului.

— Lucra la prăvălie... la mezelărie... cînd ici, cînd colo. Pe urmă trebuie să se fi dus prin regiune, cu un vînzător ambulant. L-am mai văzut exact duminica trecută, în 13 ale lunii ăsteia, cînd ieşise cu bunică-sa să vîndă un purcel de lapte...

— Unde ?

— ...în Piazza Vittorio ! Şi mi-a dat iute un sandviş, pe care l-a scos de sub şorţ ! Ehei ! Ascanio ăsta ştia să facă tot felul de scamatorii !... Cu ochii ăia, alb de teamă, să nu-l vadă bunică-sa... Şi cu ciuful ăla în frunte !... Mi-a spus : să nu afle nimeni că m-ai văzut aici. De ce oare ?... Totdeauna era plin de mistere ! Îmi dăduse un sandviş din alea cu o felie bună de purcel de lapte, cu rozmarin. Să ai să mănînci două zile ! Dar fără

să vadă bunica, fiindcă vrăjitoarea aia ar fi fost în stare, de băga de seamă, să-l pocnească să nu se vadă. Da !... Mă şi fulgerase cu privirea, văzîndu-mă şuşotind cu nepotu-său...

— Cît era ceasul ?

— Să fi fost vreo unsprezece. Şi mi-era o foame de nu vedeam înaintea ochilor. Clopotul ăl mare, de la Santa Maria Maggiore, nu mai sfîrşea să bălăngăne... ca să atragă cît de cît iertarea, mila lui San Giuseppe, mi l-a scos în cale pe Ascanio, care mi-a dăruit un sandviş !... Clopotul ăla, cînd îl aud, îmi aduc aminte de bunică-mea dîndu-se în scrînciob : sus-jos, jos-sus, zbrr, zbrr, zbrr, şi care, la fiecare sforţare, scăpa cîte o mică fîsîială pe fund : zbrr, zbrr, zbrr... pîrrr, pîrrr... Şi mi-era o foame !... Îi spusesem fără ocol că mi-era foame ! Şi-n vremea asta, el continua să strige : „Ia purcelul de lapte ! ia purcelul de lapte !..." (Pe care nu-l voia nimeni la preţul ăla !) Da' ce ? Era de aur purcelul ăla de lapte ?! El mă simţise, mă înţelesese de cum mă văzuse... „Ultimele bucăţi bune care mi-au mai rămas !... Cu atît mai bine !"

Întîmplarea părea să fi intervenit în noaptea aceea — vîntul bătînd invers ! — şi să împrăştie nedumeririle, să îndrepte cercetările. Da, da ! Întîmplarea, norocul, plasa — cam deşirată — a patrulei, mai mult decît orice agerime profesională sau dialeză capilotomică ! Ingravallo îl chemă pe Deviti (de data asta era acolo) şi-i dădu ca sarcină, pentru a doua zi dimineaţa, să-l caute pe şmecheraşul acela de Ascanio Lanciani. Semnalmentele tipului... i le putea furniza imediat Ines : un portret cu deamănuntul. Ba trebuia să explice în plus unde se aflau taraba şi bunica, unde stăteau să vîndă purcelul de lapte... că în Piazza Vittorio... că aveau un loc fix ! Iar lui Pestalozzi i se dădu o copie, dactilografiată, după lista de turcoaze şi de topaze, şi-n care, toate literele „o" (ochi de pisică, crosoberiliu [1], spineliu [2]) se prezentau în copia de foiţă sub formă de găuri sau orificii rotunde, întocmai ca „o"-urile ulceraţiilor, de o exactitate şi de o rîvnă ope-

[1] Mineral alcătuit din silicaţi.
[2] Minereu alcătuit din oxid dublu de aluminiu şi magneziu.

ratorie teribil de prost susținute de bugetul în curs. Unele erau topaze propriu-zise, deși le lipsea.. accentul circumflex, altele erau pur și simplu topaze !... În sfîrșit, nestematele domicilo-atacatei-detopazitatei doamne Menecazzi, care reintra dintr-o dată în definitiva posesie, și spre deplina ei satisfacție de drept și de fapt, a „z"-ului din prea onoratul ei nume ! Așa se întîmplă în documentele implacabilei administrații de care avem onoarea și plăcerea să fim administrați... În hîrtiile și ștampilele necesare existenței noastre !... Astfel, restabilirea unui Carlo Emilio, în locul unui Paolo Maria, care, la rîndul său, urmase numelui marelui mort din Canne, a fost creditată de un Gadola, căruia îi este dat, așadar, să strălucească în disprețul civic, în locul unui Gadda. La foaia de hîrtie cu lista Menecazzi, se adăugă (Ingravallo lăsă ochii în jos, atunci cînd îi întinse vicebrigadierului Pestalozzi cea de a doua hîrtie) o altă listă, mai îngrozitoare, și în același timp, și mai strălucitoare, aceea a celorlalte bijuterii, închise în caseta de fier din primul sertar al comodei, la doamna Liliana.

8

SOARELE nu avea încă nici cea mai mică intenţie să apară la orizont, cînd brigadierul Pestalozzi ieşea (pe motocicletă) din cazarma Carabinierilor regali din Marino, ca să se catapulteze pînă la bodega-atelier, unde nici pomeneală să fie aşteptat în calitate de brigadier în delegaţie. Fetele, şi mai repede decît ele vrăjitoarea, presimţiseră, da, în jurul lor, un inexplicabil interes, perceput sub forma unui delimitat zumzăit al carabinierilor (ca nişte bărzăuni urîţi care, deodată, sînt atraşi de mirosul frumos al unui nou miracol cîmpenesc), al adjutantului şi al brigadierului în special, de jur împrejurul suavului miros al tricotajelor, pînă în pragul tavernei, şi chiar înăuntru, pînă la tejghea. Această neobişnuită vînzoleală se obiectivase, de la 17 la 18, de joi pînă vineri, în spaţiul celor douăzeci şi patru de ore, într-o eşarfă de lînă verde, ei da ! şi care, probabil, dacă nu sigur, fusese şterpelită. De unde graba, pentru beneficiarul transferului de proprietate, de-a o duce la Zamira, s-o revopsească. Neobişnuit, şi poate din întîmplare intensificat, zumzăitul voinicilor în gri-verde, sau în roşu-negru, nu se datora de data aceasta vreunei nevoi presante de ordin privat, adică depăşirii eternei limfe încătuşate în chingile disciplinei ! Nu ! Încercuirea atentă, şi din ce în ce mai strînsă a atelierului, sau mai bine zis a căsuţei care adăpostea acest

atelier, se manifesta de cîteva zile sub forma unui zumzăit regal şi carabinieresc, şi care, evident, se datora anumitor cazuri particulare de... scărpinat spinarea, şi care erau însoţite de un merituos bîzîit. Aşa încît, ele, fetele, aveau gurile cusute. Împleteau, tăiau materiale, croşetau, şi titric şi tatrac la maşinile de cusut. Cei doi galonaţi, adjutantul şi brigadierul, unul după altul, şi aproape concurîndu-se unul pe altul, aruncaseră acolo, în mijlocul fetelor, cu o neglijenţă eficientă, de parcă ar fi fost vorba de o curiozitate momentană, micuţa întrebare — neprevăzută şi-apoi prevăzută şi aşteptată ! — în privinţa eşarfei : cum era, ce culoare avea, dacă era de stofă, sau tricotată, de mînă sau de maşină. După spusa lor, o pierduse o bătrînă... cînd cobora din tramvai... Zamira răsuflă mici bule de salivă, care-i împodobiră gura, la colţuri ! Acesta era felul ei personal de a palpita, de a participa. Ca una care ar fi făcut o invitaţie din pleoape... cea mai îmbietoare, cea mai edulcorantă invitaţie de *mi-carême* [1]. Dar cealaltă fată, care arăta ca o nevastă, aceea care, în faţa privirilor părinteşti ale adjutantului, era trandafirul deschis şi roşiatic în *bouquet*-ul lui candid, îi săgeta ochii cu ochii ei... O privire rapidă şi luminoasă de adeptă ! Şi acea săgetare, plină de inteligenţă, îi fusese mai mult decît suficientă, adjutantului, pentru a se înţelege — într-un instantaneu telepatic — asupra unei întîlniri, pe înserate, şi întîmplătoare, întîmplătoare, la jumătatea drumului spre Santa Margherita in Abitacolo, la ceasul cînd nu-i ţipenie de om. Atunci, şi acolo, îi venise să-i arate (la figurat) eşarfa, foarte verde. Şi tot acolo, în fierbinţeala şoaptelor, la fel, ieşiseră la iveală şareta, luna martie, ploaia orizontală, şi luna nouă, şi toate cîte s-au mai petrecut în martie... şi vinul fiert pe care l-au dat, într-un lighenaş, bietului cal ud leoarcă .. Şi, ceea ce-i mai important, firma Ciurlani din Marino. Şi, în fine, pronumele, numele de familie, porecla, domiciliul numitului bărbat, sau „nătărău", cu cîteva amănunte ca adaos : cîteva trăsături tipice ale înfăţişării, ale caracterului, obiceiurile, pînă şi ce fel de şireturi avea la pantofi. Salo-

[1] Jumătatea postului mare (fr.).

peta, ca de altfel şi şapca, lipseau din portretul făcut ; o întrebare precisă a adjutantului, rămase fără răspuns. În atelierul-tavernă de la Due Santi, la fiecare întrebare, toate fetele şi chiar şi Zamira se refugiaseră într-o inocentă năuceală, tăcuseră, întrebînd la rîndul lor, cu privirea, pe anchetatori, sau ridicaseră din umeri, sau strînseseră gura în semn că nu ştiu nimic...

Spre luni, zelul cam excesiv al carabinierilor se liniştise cu totul. A ! E-adevărat că mai poposise un brigadier, care, de cum descălecase de pe bicicletă, ceruse o apă minerală. Era în trecere. După ce bău, gazul fusese imediat evacuat prin acea criptorîgîială nazală, care urmează de obicei unui asemenea gen de libaţii. În acelaşi timp începuse să-şi descheie tunica — voind, pesemne, să-i fie mai comod, şi să poată respira mai în voie — şi îşi scoase o plăcintoaie, mai umflată de hîrtii decît o piinişoară umplută cu salam : un portofel putred, organ indispensabil al asudatului şi sărmanului brigadier, pentru efectuarea laborioasei plăţi a unei „băuturi". Îndemînarea cu care degetele desfăceau, din fiecare butonieră, nobilii nasturi ai nu mai puţin nobilei uniforme, îngăduisé fetelor — să nu vorbim de maistra-croitoreasă — să aprecieze dintr-o aruncătură de ochi, pe cît de rapidă pe atît de expertă, viguroasele lineaturi ale toracelui, să-şi dea seama de starea de spirit a însetatului, de seninătatea, robusteţea, destinderea, inhibiţia, orgoliul brigadierului, şi să înscrie această stare de spirit la activul patrimoniului general al umanităţii : exclusă fiind orice tardivă ameninţare investigatoare, orice „mobil" sau motiv de serviciu zis comandat.

Aşadar, în ziua de 23 martie, în cazarma Carabinierilor regali din Marino. Deşteptat noaptea, coborît din pat înainte de revărsatul zorilor, un militar aştepta în curte. Pestalozzi, siluetă sumbră, se desprinse din întuneric, de sub boltă, şi merse spre motocicletă. Se distingea banduliera albă, care punea în valoare uşurinţa gesturilor, eleganţa staturii. Cîteva cuvinte subalternului, scurtă inspecţie... animalului murdărit cu noroi pînă la bot. O dată în şa, cu piciorul stîng pe pămînt, cu dreptul apăsă pe pedala de pornire. Plantonul deschisese ambele canaturi ale porţii, ca pentru ieşirea unui mare echipaj, de

principe apostolic şi roman, duce de Marino. Pestalozzi părea preocupat. Miercuri 23, gîndi. Într-adevăr. Ridică privirea spre turn : o licărire de lumină, aproape galbenă, de la un bec mascat, îl lumina sus, exact sub marginea zgrunţuroasă a coamei acoperişului. Lumina ceasul, care arăta şase şi douăzeci şi cinci. Şi tot atîta arăta şi al său, precis. Hotărîse să fie însoţit de brigadierul care se şi instalase pe şaua din spate, şi se pregătea să-şi urce picioarele pe pedale, şi să se prindă cu ambele mîini de talia superiorului, aşteptînd prima păcănitură a motorului. Pestalozzi apăsă încă o dată cu dreptul pe pornire, şi, în fine, motorul începu să păcăne, întreaga motocicletă să freamăte din încheieturi, să prindă aripi. Plantonul salută în poziţie de drepţi, atunci cînd trecură pragul. Nici pomeneală să derapeze la curbă, cu toate că cei doi atîrnau ceva, de se lăsaseră bine cauciucurile. Drumul de piatră era alunecos, în pantă repede, şi ar fi fost de ajuns un strop de noroi ca să-l facă şi mai periculos. Cu cei doi călăreţi pe crupă, iapa se aşternu la drum, sforăind, aplecîndu-se pe dreapta, apoi pe stînga, spre porţile tîrgului, printre ziduri de umbră şi de tuf, negre, pe sub şiruri de ferestre pătrate, şi ale căror gratii ruginite păreau să întemnişeze tenebrele. Cîteva lămpiţe civice legănară salutul lor la trecerea celor doi fugari, în acea sărăcie obscură şi pietroasă de ţară : console îmbrăcate cu licheni şi ziduri retrase în escarpă [1], ca nişte curtine [2] de castel : floare a bilanţurilor îndatoritoare, cel din urmă suspin al măruntaielor vice-primarului, pentru singurătatea de dinaintea zorilor a unei străzi, în care frigul nopţii se-nşurubează şuierînd, şi-n care, scirocco se potoleşte şi se stinge, trei nopţi mai tîrziu. Coborîră pînă la poarta tîrgului.

Trecînd pe sub arcadă, şoseaua începu să se întindă spre Appia, printre micuţii măslini de-abia argintaţi de zori, printre şirurile de viţă de vie, abătute şi scheletice. Apoi se-nfăşura, ca o etolă, pe umerii scăldaţi ai muntelui. La prima turnantă, peisajul apăru deodată altul

---

[1] Suprafaţă înclinată a unei structuri arhitectonice.

[2] Ziduri care unesc flancurile a două bastioane.

Pestalozzi ridică o clipă capul, stinse motorul, frînă, apoi ridică motocicleta pe suport. Poposi două minute ca să scruteze zorile.

Era în zori, sau poate ceva mai tîrziu. Crestele Algido, Carseolani, Vellini începură să apară, printre aburi, cenușii. Farmec neașteptat: Soratte !... Ca o rocă uriașă de plumb, de cenușă ! Înapoia jugurilor Sabinei, printre brețele și scobiturile care rupeau lineatura culmii, cerul se arăta din nou, în depărtări, sub formă de fîșii fine de purpură, și departe de tot, ca niște puncte de jăratec, strălucitoare, de sulf galben, de cinabru... Rășini ciudate ! Reverberații nobile !... Ca-ntr-un creuzot al adîncului !... Vîntul de nord se potolise cu o zi înainte, și iată că începură să se facă simțite adierile calde, pe piele și pe față, suflarea molatecă, obosită, a unei rafale de scirocco. Acolo, înapoia lui Tivoli, și a lui Carsoli, flotile de nori orizontali, încolăciți de ciruși, cu false pompoane de șofran, se aruncau unele după altele în bătălie, pluteau vesele, se destrămau... unde ? pînă unde ? cine știe !... Cu siguranță însă, pînă unde le comanda amiralul lor să se avînte, și după cum noi am ascultat de comanda amiralului nostru : cu toate pînzele sus, în bătaia vîntului !... Nestatornice, șubrede, ușoare nave, pluteau la cotă înaltă și ireală, în acel fel de vis răsturnat, care este percepția noastră atunci cînd ne trezim în zori... navigau printre recifii cenușii ai munților Equi, printre stîncile golașe și albe ale falnicului Velino, prim bastion al Marsicei. Porniră din nou la drum. Conducătorul asculta de șosea, iar motocicleta — răspunzînd la curbe — se înclina cu cei doi oameni. Cealaltă jumătate a timpului, o petrecură pe litoralul de la Fiumicino și de la Ladispoli, deasupra căruia plutea o cireadă de culoare castanie, cu estompări vinețiu, de plumb : oi murdare, înghesuite, una într-alta, și înșfăcate de fund de colții unui cîine ciobănesc, vîntul, care aduce ploaie ! Cîteva tunete... bbbuuu... slabe, ca de tingire ! Ei, drace !... Asta ar fi bună !... La 23 martie !...

Brigadierul apăsă pe accelerator, către Fontana. La dreapta, unde cîmpia era acoperită de locuințe, și cobora spre fluviu, Roma îi apăru întinsă ca-ntr-o hartă, sau ca-ntr-o machetă : și fumega, alături de poarta San Paolo. O vecinătate cristalină de gînduri și palate la nesfîrșit, pe

care vîntul de nord o curățise, dar pe care intervenția călduță a unui scirocco, ajunsese după cîteva ore — cu șiretenia obișnuită — să o dizolve în facile imagini, gingaș decolorate. Cupola de sidef, turlele și turnurile, petele întunecoase ale pădurilor de pini. Într-o parte, cenușiu : într-alta, totul trandafiriu și alb, văluri de cuminecare ; o fabrică de zahăr într-o *haute-pâte*, într-o dimineață de Scialoia. Părea un ceas mare, zdrobit la pămînt, și pe care lanțul apeductului claudian îl lega... îl unea... cu misterioasele izvoare ale visului. Acolo se afla comandamentul orașului... Și acolo, acolo, de mai multe luni, cererea lui de avansare — mult visată ! — aștepta... aștepta... Ca perele și moșmoanele ! Și coacerea unui dosar își asuma acea capacitate de perfectibilă macerație, pe care capitala răposatului regat o conferă hîrțoagelor ; coacere care nu era rezultatul unui timp revolutoriu, ci al unei durate inerente hîrtiei și ștampilelor, incubației și moleșelii romane. Toate dosarele și fișierele arhivelor se îmbibau cu un praf mut, iar pe mapele timpului — timpului incubant — se așterneau apăsătoare pînze de păianjeni. Roma îmblînzește ! Roma clocește ! Pe paiele decretelor sale. Vine, în sfîrșit, și ziua în care oul mult doritei promulgări este expulzat din măruntaie, și ajunge în colectorul de descărcare a labirintului decretal. Și relativul rescript, acela care dă dreptul obositului petiționar să bată acel ou — să-l bată, natural, în timpul unei vieți — ia, în sfîrșit, chip și strălucire de destin. O dată mai mult, este adevărat că sosește împreună cu ultima împărtășanie... Și destinatarului, intrat în comă, i se dă dreptul — ce-i scris pe hîrtie e sfînt ! — să exercite acea activitate adormitoare, acel meșteșug șchiop, pe care l-a exercitat cu mare greutate și pînă atunci, pînă la împărtășanie, și că de-acum înainte, *de jure decreto* [1], se va sili să-l exercite puțin și în infern, cu toată comoditatea pe care ne-o dă eternitatea.

Brigadierul conducea coborînd spre Due Santi. Era o zi leneșă, și vîntul de miază-zi băuse toate băltoacele. Dar vîntul, în fugă, pierdu cîteva picături de apă, ca niște

[1] În puterea legii (lat.).

alice de pușcă de vînătoare, care-l izbiră drept în față pe brigadier, făcîndu-l să presimtă bucuria anchetei și a fructuoaselor intervenții în ceasurile utile ale dimineții. Clacsonă în spatele unui gîscan, care zăbovea dînd din tîrtiță în mijlocul șoselei, și strivi între dinți un blestem pe jumătate. Chiar atunci îi străfulgeră prin minte — buimac că se trezise la o oră atît de devreme — nesfîrșitul vis al nopții.

Văzuse în somn, sau visase... ce dracu' fusese în stare să viseze ?... un lucru straniu !... Ceva înnebunitor !... Visase un topaz !... Și, în definitiv, ce este un topaz ? O bucată de sticlă cu fațete, un fel de lanternă, galbenă de tot... Și creștea din clipă în clipă, ajungînd cît o floarea-soarelui, un disc malign, care-i fugea înainte, aproape rostogolindu-se sub roțile motocicletei, sub efectul unei mute magii. Topazul îl voia marchiza, care era cam beată... care striga și amenința... care dădea din picioare... și fața ei avea o paloare stranie, și spunea porcării în venețiană, sau, mai sigur, într-un dialect spaniol. Îi făcuse scandal generalului Rebaudengo, supărîndu-se pe carabinierii lui care nu fuseseră în stare să-i găsească blestematul topaz, topazul cel galben, pe nici un drum, pe nici o ulicioară. Așa încît la pasajul de nivel de la Casal Bruciato, jumătate întoarcere la dreapta... și fundul de sticlă, floarea-soarelui se rostogolise de-a lungul șoselei, transformîndu-se, treptat, în topaz, și-n vremea asta, rapidul de Roma—Napoli alerga cu toată viteza după crepuscul, pășind în noapte, și în întunecimile circeene, diademat cu fulgere și scîntei spectrale pe pantograf, cerb din Lucania, saturat de curent electric. Iar topazul, dîndu-și seama că nu putea să se salveze cu această rostogolire nebună de-a lungul paralelelor care fug, se abătu de pe șine, și se lansă, peste cîmp, în noapte, către hățișurile bălților fără foce, de la Campo Morto, către desișurile litoralului pometin. Cantonăresele strigau, țipau, că înnebunise, că trebuia oprit, arestat ! Locomotiva electrică îl urmărea în baltă, cu ochii galbeni, scrutînd păpurișul și întunericul, pînă jos de tot, unde zvonurile se răresc, la poalele muntelui contesei Circe, unde lumini multe, și ghirlande se legănau deasupra teraselor litoralului, în adierea vesperală a mării. Nereîde — de-abia ieșite din

valuri şi dezbrăcate de veşmintele lor de alge şi de spumă — umblau printre chelnerii în alb, şi printre sifoanele reci, înveselind nopţile frumoase de la Castel Porcano. Contesa, între două cîntece monotone, lîncede, cerea un filtru de somn, de uitare : cu vane arabescuri, cu rătăciri de vis. Visul de a nu fi ! La Castel Porcano, sub ghirlande de pere galbene, de doi *watts*, şi balonaşe puţintel bete şi obeze, la înfiripărea şi la topirea fiecărei melodii, vrăjitoarea cu tabachera deschisă (perpetuu), selecţiona cu fler pe iminenţii porci, pe aceia care, după ce la şcoala reteveiului machiavellic fuseseră garnisiţi cu urechi de măgar, şi care se vedeau acum revenind — după acel filtru şi acea aromă — la porci rîtoşi. De pe acum, ucenicele — nespus de albe, afară de trigonul acoperit cu mărăciniş — se eliberau de orice întortochiat şi părintesc veto, ca să se răsucească într-o mută ofrandă : o morescă lentă, sarabandă reţinută, care treptat se exaltă pînă la ritmul trohaic al unei *estampida* [1], a cărei bătaie energică de picior dăruia un mîndru *arsis* [2] scenei, în vreme ce subita tresărire şi scuturare a gîtului şi a capului zvîrlea părul în nemărginire, ca pentru a face cunoscut neîmblînzita mîndrie a cefei şi a sufletului, reconfirmată de taratataul castanietelor. Agresiunea celor goi (şi nu încă abrutizaţi), intervenind în cor, *estampida* se intensifica la culme, transformîndu-se în *sikinis* [3], într-un dans simulat apotropaic : un grup de ţîţoase speriate, îngrozite de o turmă de satiri, se apărau cu mîinile, retrăgîndu-se în faţa tirsurilor lor fumegînde şi rubescente, pe jumătate imbecilizaţi, într-adevăr, de exageratele practici ale cultului. Exact în acel moment, nebunul topaz — căzînd ca un trăznet funest între picioarele dansatoarelor — le înspăimîntă, fărămiţînd corul în bucăţi, şi împrăştiindu-le departe, în toate direcţiile, în toate colţurile. Multe, uitînd că sînt goale, făcuseră gestul de a lăsa fusta peste genunchi, ca să apere o gingăşie fără apărare. Dar fusta nu era decît în vis. Şi gingăşia la fel.

---

[1] Dans spaniol.
[2] Registrul acut în armonia ritmului.
[3] Dans satiric grecesc.

Așa, în delir, căutaseră scăpare în fugă, în oglinzile bălții, în umbra păpurișului, în noapte, în pata argintată a stejarilor, a pinilor de pe țărm, în izbirea uscară a valurilor, stăpînite de o hulă înnăbușită ; altele, poetese și oceanide precipitate din recifurile lunare ale Circei, se aruncaseră în spumele valului impetuos. Dar contesa Circia, ametită, răsturna capul pe spate, părul încîlcit căzîndu-i (în vreme ce balonașe galbene rîdeau și se legănau ca niște globuri chinezești) în toropita benignitate a nopții : înmuiat într-un *shampon* cu *white label*. Deschizătura gurii — ca aceea a unei pușculițe de argilă — se arcuia obraznică, pînă la urechi, despicîndu-i fața, ca un pepene după prima tăietură, în două luntre, în două tălpice de papuci. Și din ochii săi mari, dați peste cap, că li se vedea albul de dedesubtul irișilor, ca ai unei Tereze reposedate de diavol, îi picurau pe față lacrimi etilice, stropi albăstrui, perle opalescente ale unui Pernod de contrabandă. Invoca damigeana de vișinată, chema în ajutor pe Papa, pe Papa, pe marele Aleppo, pe invizibilul Omniprezent, care, contrariu Omnivizibilului fetid, proclamat salvator al Italiei, era omnipotent în practicarea gîdilatului, a oricărui fel de gîdilat, nu mai puțin decît era celălalt impotent în combinarea verboaselor sale bravade. Și contesa Circia lăsa să picure perle albăstrii, lacrimi de aloe, de terebint și de vodcă. Cu capul răsturnat pe spate, cu părul risipit în noapte, cu cîte un topaz galben pe degetul mare și pe arătător, ridicase fusta în față, descoperind tuturor că avea chiloți. Ei, da ! Avea chiloți !... Da, da, da îi avea, îi avea ! Și topazul, ca un șoarece speriat, adulmecînd, i se cățăra acum pe coapse, ca o iederă, grăsuliu, și fremătînd de spaimă, făcînd-o să rîdă, să rîdă în cascadă. Și chiloții, de data aceasta, parcă erau de carton și de ghips.

Brigadierul mergea păcănind sec, în direcția lui Due Santi, cu carabinierul agățat de talia sa, și strîngînd pleoapele la bătaia vîntului și a prafului. Se trezise dintr-o dată din vis. Timpul în care — spunem — că se desfășoară visele, trece invers cu viteza diafragmantă a unei declanșări de Leica, și se măsoară în fulgerători tempusculi, în infinitezimale de gradul al patrulea, în raport cu timpul orbital al pămîntului, căruia i se spune obișnuit

solar, timpul lui Cezar şi al lui Grigore. Şi-apoi, iată, dincolo de flotila de nori care naviga de-a lungul recifurilor orientale, opalul care se schimba în trandafir, şi trandafirul care se condensa şi se stratifica în carmin ; şi iată, întinzîndu-se spre nord, pretutindeni, vînătaia dureroasă a zilei care se arată. Apoi, în sfîrşit, pe creste, creşte sprînceana sclipitoare : un punct de foc pe culmile Ernici sau Simbruini, şi aceasta este pupila de nesuferit, privirea săgetătoare, fulgerătoare, a frumosului astru, a marelui far. Întinderile cenuşii din Lazio se luminau şi se reliefau, răsărind îmbrăcate în purpură, ca ruinele pietrelor de hotar ale timpului, ca stîncile turnurilor fără nume.

★

Cînd păcăniturile se stinseră la Due Santi, după o scurtă tîrşlitură a roţilor, pe care numaidecît frînele le opriră şi apoi le blocară, carabinierul se trezi în picioare pe pămînt, de parcă ar fi căzut acolo un urs de munte, gata să-şi netezească cu ambele mîini pulpana inferioară a tunicii verde-gri, care părea o îmbrăcăminte extrem de scurtă, pentru rotunjimile opulente ale tipului său antropologic. La dreapta Appiei — mergînd spre Albano — uşiţa cu geamuri opace sau colorate ale unei bodeguţe, al cărei prag de tuf gri, şi uzat, dădea în exterior, la nivelul asfaltului mereu udat. Peste drum, pe stînga şoselei, în linie dreaptă care urcă potolit, şi între capetele celor două drumuri lăturalnice, dintre care unul îi dusese pînă aici, de la cazarmă şi de la tîrg, zidul mic al unei grădini de zarzavat, sau al unei vii, sau a altceva similar peste care se ridicau oarecum agitate, în picurarea călduţă a dimineţii, vîrfurile cîtorva trestii uscate. Acest zid era întrerupt de o chilie înaltă cu acoperişul în două pante, cu ondulaţii de stucaturi palide pe fronton. Două borcane, şi înăuntrul lor cîteva primule şi brebenos înfloreau şi irizau piatra ciubucului acelei ferestre, de unde prezenţa divină, puţin crăpată în boltă, asista ca de la o tribună la agitaţia de pe Appia. Încadrată de stîlpi şi de bolta care se lăsa în jos, spre mijloc, vechea pictură, în ciuda culorilor spălăcite şi calcinoase, mai reţinea atenţia. *Fara*

filiorum Petri[1] își opri privirea — umflată de somn și uluită de noutățile plimbării — asupra picturii. Cu siguranță doi sfinți, nu încape nici o îndoială, deduse el după elementele ținutei lor, care nu avea nici cea mai mică legătură cu obișnuitul costum civil, și după căpățîna nimbată. Unul, fără barbă, mai micuț, negru și chel ; celălalt, aspru și osos, cu o pată albă pe bărbie, ca un linguroi de var, și părul des de tot, alb, sau așa părea, pe cercul gălbui al nimbului. Cele două mantii mici, aruncate în bandulieră pe umărul stîng al celor doi, descopereau, jos, fluierele picioarelor, și, mai jos încă, gleznele, pictate din nou, fapt care îngăduise primului pictor, „creatorului", să aducă la lumină patru picioare nebănuite. Cele două picioare drepte, enorme, îi veniseră dintr-o dată, și se tentaculau în degete mărețe, propulsate înainte, în mers, de parcă ar fi vrut să sfîșie acest ecran virtual (vertical și transparent), la care se referă orice viziune. Cu particulară vigoare expresivă, într-o admirabilă proporționare la măestria secolelor, erau modelate degetele groase de la picioare. La rădăcina fiecărui deget gros, o curelușă de sandală — după cît se putea ghici — singulariza, izola augusta și noduroasa proeminență care-i este proprie, și care este a degetului gros, și numai a degetului gros, selecționîndu-l din grupul de degete inferioare în grad, și mai puțin disponibile pentru ziua de glorie, dar care apăreau mereu în atlasele osteologilor și în capodoperele picturii italiene : degete de picioare. Cele două degetoaie îngîmfate, valorificate de geniu, se proiectau, îți săreau în ochi : călătoreau pe contul lor, se sublimau în motiv central și patetic al frescei, căci chiar despre o frumoasă frescă era vorba ! Un fulger ceresc, o lumină de ceasuri crucificate poleia sfintele picioare, dar ea avea, totuși, aerul unei emanații de sub pămînt, dat fiind că lumina o primeau de jos. Cum vîntul se oprise, în depărtare se auzi răgetul unui măgăruș, cu clinchet prelungit de zurgălăi. Istoria glorioasă a picturii noastre, a unei părți a gloriei ei, se datorează degetelor groase de la picioare. Lumina și degetele de la picioare

---

[1] **Neamul fiilor lui** Petru (lat.).

sînt primele ingrediente inefabile ale oricărei picturi care aspiră să trăiască, care are cuvîntul ei de spus, care înțelege să povestească, să convingă, să educe, să subjuge simțurile noastre, să revendice inimile Diavolului, să insiste opt sute de ani asupra reprezentărilor preferate. Sfinții, apoi, așa de încărcați de atîtea daruri ale Domnului, n-ar putea nici măcar să se lipsească de acest indispensabil organ, și cu atît mai puțin de cele două în cauză, care vor merge pe Appia pînă în Babilon, pînă la decapitarea sau crucificarea cu capul în jos. Se poate spune că, dimpotrivă, ei avură în picioare instrumentul fizic al itinerantului lor apostolat, gata să ajungă între picioarele lui Enobarbus, care era totuși prea puțin convins. Nu, sfinții nu se pot lipsi de degetele groase de la picioare, după cum infanteriștii nu se pot lipsi de conserve în raniță. Cu atît mai mult atunci cînd un pictor italian din *Cinque* sau *Seicento,* sau și mai rău, din *Settecento,* îngenunchiază în fața lor și se apucă să-i picteze, de jos, cu sufletul unui pedichiurist. Lumina, în Italia, este mama spirituală a degetelor groase de la picioare. Și dacă respectivul mai e și pictor italian, nu va glumi, după cum nu glumește Manieroni la Due Santi, nici cu lumina, nici cu degetele groase de la picioare. Metatarsul lui San Giuseppe s-a pedunculat cu un deget de neimitat în tabloul *tondo* michelangiolean de la Palatina *(Sfînta Familie),* al cărui deget gros, pe o porțiune minimă, într-adevăr, dobîndește tegument pictural de degețel al Soției : o lumină lividă și aproape supranaturală, sau poate escatologică, propune Ideea-Deget Gros, pe care o încarnează, sau mai bine zis o osifică, în mod demn, în prim-planuri de contingențe, pentru ca s-o recupereze imediat, spre gloria palorilor metafizice ale eternității. Însuși metatarsul, degetul cel gros, pedestru și rival al michelangioleanului și palatinului, iese în afară ilustrînd miracolul, sau mai bine zis auriculul castității virile, în Sacra Nuntă a Fecioarei de la Urbinate, astăzi în muzeul din Brera. Separarea degetului gros, solitar și ascetic, de restul degetelor, era scoasă în evidență, și mai mult, de legăturile în perspectivă, plăcute, ale unui pavaj neted, unde nu există vreo coajă nici de castană, nici de portocală, unde nu se așternuse nici o frunză, nici o hîrtie, unde nu se urinase vreun om sau

vreun cîine. Şi degetul şef, separat de degetuţe, la rădăcină apare înzestrat cu un pinten noduros, şi se îndreaptă apoi spre înăuntru, obligat se pare de gută, sau de strînsoarea obişnuită a unei încălţăminţi momentan neglijate, prea fetidă pentru ora nunţii. Şi răspunde, slăvit prin deschizătura largă, răspunde la extazul înalt şi plăpînd al tulpinei sau baghetei, care, în timpul nopţii, a înflorit trei crini albi, în locul obişnuitei garoafe ; şi culege din conjunctura mai curînd rară a iscusitei inocenţe şi a iscusitei sărăcii — valoarea testimonială a unei trăsături caracteristice meşteşugăreşti : cîte degete groase, cîţi tîmplari desculţi !

Pentru a reveni la iconografia celor doi sfinţi şi a preasfinţilor apostoli în general... O ! Nu le dedică Manieroni energiile nesecate ale celor patruzeci de ani ai săi ? Susţinut, e-adevărat, de puterea bîrnelor şi scripeţilor şi de fervoarea sa de credincios, dar şi de geniul său tragic, şi de sănătatea sa de fier, de o statură de atlet, de o poftă de mîncare de profet, şi de o mînă de bani cu care făurea acele minuni. În chioşcul de la Due Santi, reînflorit şi împodobit cu stucatură de paloarea urdei, îi fusese dat să adune şi să folosească toate calităţile de care treptat se saturase penelul său în douăzeci de ani de iniţiere şi de ucenicie pictoricească, şi urmaţi de alţi douăzeci de ani de disciplină statornică şi de măiestrie barbifluentă. Cele două degete groase, Petrino şi Paolino, mînjite cu tencuiala încă proaspătă — de aceea *a fresco* ! — descopereau toată vigoarea şi urgenţa creaţiei... inderogabile, a unei enunţări... impulsive şi silite, ca ţîşnite dintr-un izvor... „a cărui vînă pulsează năvalnic". „Creatorul", este sigur, nu era în stare să se abţină de la creaţie *Fiat lux* [1] şi degetele groase apărură ! Plif — plaf !...

Şi despre pictorul Zeuxis se spune că ar fi făcut un munte de spumă frumoasă pe fălcile unui cal, schiţîndu-i un fel de burete pe botul mînios, şi îi veni foarte bine.

În vreme ce Pestalozzi era preocupat de motocicletă, tînărul îmbrăcat cu haină scurtă traversase şoseaua şi se

---

[1] Să se facă lumină (lat.).

plantase sub chioşc, ca pentru o rugăciune sau pentru un jurămînt, schiţînd doar cu degetul mare, semnul crucii. Cu gura căscată, ridică privirea şi zări că cei doi călători ţineau cu o mînă pulpana hainei, ca să n-o murdărească de noroiul de pe drum. Într-adevăr, drumul care le mai rămînea de străbătut pînă la mlaştina din cîmpie — acelaşi, poate, pe care Farafiliopetri îl vedea acum coborînd către Frattocchie — era plin cu noroi. O lumină trebuia să iradieze de la înălţime, odinioară, dar anii, deceniile sau secolele, o reduseseră la paloarea varului, învinsă de lumina de sub pămînt. Sfîntul chel, un jigărit cu părul negru la tîmple, avea aerul că ştia multe : să citească şi să scrie mai bine decît un notar, dar părea să încetinească pasul, acum, şi o făcea cu plăcere, ca să dea întîietate colegului său. Un fel de drept de prim născut aureola ceafa acestuia din urmă, îl înflăcăra, îi ilumina pupilele, iar barba zbîrlită îi acoperea maxilarul întins cu aviditate într-o atitudine de pescar cu privirea aţintită şi nasul pironit asupra undiţei. Sub chipurile celor doi, în cele două fîşii de hîrtie ondulante, una deasupra celeilalte, în spaţiul pentru inscripţie, grăsunul de Farafiliopetri reuşi să citească, deschizînd şi închizînd muteşte buzele, de-abia deslipindu-le fără să scoată vreo vorbă : *„Crescite ve-ro in gratia et in co... co... cococcione Do-mi-ni Preti Sec Ep."* [1]

Brigadierul, în acest timp, se încăpăţînase — împotriva oricărei aşteptări — să controleze motocicleta, aplecat deasupra măruntaielor ei uleioase. Şi zăbovea aşa, pipăind nu se ştie ce şurub fierbinte sau valvulă, retrăgîndu-şi imediat degetele — şi de fiecare dată scăpînd printre dinţi un „Tămîia mă-ti !" sau „Biscamforul mă-ti !" — şi scuturîndu-le în aer ca să şi le răcorească.

„Saepe, aşa citi Farafilio, *proposui venire ad vos et pro-hi-bitus* (mereu în minte) *sum usque ad huc Paul*

---

[1] *Crescite vero in gratia et in cognitione Domini. Petri Secunda Epistula : (III — 18). (Nota autorului.)* Creşteţi într-adevăr în mila şi cunoaşterea Domnului. Petru, Scrisoarea II (III — 18).

ad Rom.“ [1] După care fu convins că meritase întru totul diploma de absolvire a elementarei. Obținuse diploma cu un an în urmă, ca un baptist botezul, după douăzeci de ani, și se grăbise s-o adaoge la celelalte titluri ale sale anterior prezentate și certificate : păr castaniu, ochi cenușii, nas drept, statura un metru șaizeci și patru, toracele nouăzeci și unu. Circumferința căpățînii... inutil. Și-acum, la sfîrșit, cu ajutorul constant și sigur al zeiței înarmate cu lance, al Palas Atenei, iată în ce consta „diploma lui de studii“ : absolvent da, să trăiți, dom'șef !... a patru clase primare !

★

Zamira, pentru că era chiar ea — așa nepieptănată și neîngrijită, cu o mătură în mînă, și dinainte cu inevitabila grămadă de resturi de lînă, fleacuri casnice, fire de paie și alte diferite gunoaie — primi pe cei doi tipi cu lubricitatea salivoasă a zîmbetului ei profesional și cu falsitatea țărănească a privirii. Mutra — care era lividă la lumina nesigură ce pătrundea prin fereastră, și-apoi dintr-o dată, aprinsă de bătaia soarelui — se chinuia să pară că-i încîntată de o vizită pe care nu o dorise de loc.

— Poftiți, poftiți !

Se aștepta oare la vizita aceasta ? Sau presimțise chiar de la sosire motivul, dacă nu chiar scopul ?

Brigadierul, ursuz, vru să bage motocicleta înăuntru ; prea o știa toată lumea, ca s-o lase afară, pe șosea. O coborî, roată după roată — ca un cal neobișnuit cu treapta — și o plasă cu greutate, alături de mașina de tricotat. Apoi se uită fix la vrăjitoare. Nu se pieptănase încă. Pletele, o încîlceală, o învălmășeală cenușie de mărăcini și de muri. Sub bosele frunții, sub marginea celor două arcuri orbitale, sclipirea ascuțită a irișilor negri, sau aproape : teamă adevărată sau bănuială, reticență, batjocură, uneltire. Flancată de cei patru canini supraviețui-

[1] *Saepe proposui venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc. Pauli ad Romanos (I — 13). (Nota autorului.)* Mi-am propus adesea să viu la voi și am fost oprit pînă acum. Paul către romani (I — 13).

tori, bolta gurii se deschidea obscenă. Buzele, la colţuri, făcură bale de bulişoare scîrboase, într-o iradiere de mii de zbîrcituri, pe care crema nu le netezise încă, nu le făcuse să dispară. Bolta gurii părea o portiţă blestemată, pe unde trebuia să apară, asemenea unui şarpe, capul, mai întîi capul, şi-apoi întregul gît al unei neprevăzute stratageme, al unui chiţibuş de ţărancă codoaşă. Cei doi găgăuţă speriaţi simţiră vraja care ajungea pînă la ei o dată cu răsuflarea, ca în prezenţa unei şopîrle sau unui dragon, despre a căror şiretenie în luptă nu ştiau prea mare lucru. Pestalozzi trebui şi vru să se stăpînească : cu o mînă păru că-şi şterge ochii, adică pleoapele, sub vizieră, hotărît să-şi împrospăteze sufletul şi facultăţile senzoriale reclamate de anchetă. „Tîrîtură blestemată" ! o categorisi el, în gînd. Cu această expresie se simţi din nou brigadier :

— Numitele Farcioni Clelia, fiică a lui Achille, din Pozzofondo, şi Mattonari Camilla, fiică a lui Romolo, cu domiciliul în Pavona, lucrează aici, nu-i aşa ? Unde sînt ?

În vremea asta, Farafiliorum îşi făcea de lucru la un cauciuc, sau îşi lega baierele la izmene... Cu ambele mîini, cu două gesturi, paralele şi simetrice, îşi trase tunica pe şolduri. I se părea că poartă o cămăşoaie prea scurtă, şi asta îl făcea să se simtă prost, să-l amărască pentru toată ziua.

— Luaţi loc, dom'le brigadier. Or să vină şi fetele numaidecît ! Dar cine le caută ? întrebă la rîndul ei Zamira, insinuantă, insolentă, şi ţinînd de coadă, cu amîndouă mîinile, mătura murdară, plină de scaeţi, de parcă ar sta în repaus, în aşteptare.

Pestalozzi, stăpîn acum pe sine, o săgetă cu privirea pe Zamira : „Tîrîtură blestemată !" lăsa să se înţeleagă, mutește, cu buzele închise, drepte, „vezi bine cine !" Ea trase gunoiul deoparte, alături de dulap, puse mătura într-un colţ şi începu să fie teribil de amabilă :

— Mă duc să le caut, dacă-mi păziţi prăvălia ! şi după ce culese un şal dintre vechituri, întorcîndu-se zîmbind : În dumneavoastră am încredere !... şi se îndreptă către ieşire, legănîndu-şi şoldurile, spre bucuria privirilor lor de abstinenţi lacomi.

Pestalozzi strivi între dinți o înjurătură, apoi o apucă iute de braț. O strînsoare, nu glumă, încît Zamira se întoarse deodată, ca un șarpe călcat pe coadă.

— Dacă or să vină, le așteptăm aici ! Nu te mișca, stai ! și o trase spre un scaun și o sili să stea în el : uite, aici ! Dar dacă nu vin... atunci te ridicăm !

Brava boiangeriță păli ! Duritatea era cam prea dură în brigadierul acesta coborît din munți ! Stagiul la Santa Maria Novella nu-l salvase printr-un miracol, o ! nu !, de excesive fineți. Glandele respectuoase, atunci, erau fleacuri ale viitorului, pentru un elev ; speranțe deșarte în inima desfrînaților, într-un mîine mai bun ! Pe-atunci, duritatea făcea parte integrantă din datorie : „cursurile de relații umane" nu se instituiseră încă. Galoanele de adjutant, făgăduite de mult timp și fluturate sub nas ca o bucată de carne sub botul unei pisici, cereau agerime, fermitate, duritate, la nevoie. Apoi, o dată adjutant, ar fi putut să se joace de-a omul bun, de-a falsul ursuz... plin de înțelegere. Duritatea, deci, în acel moment, îi creștea în raport cu necazul că nu fusese avansat. Duhorile, ochii batjocoritori ai vrăjitoarei, lascivitățile, vorbele cu două înțelesuri, trebuiau să nimicească vraja, să rupă meandrele hipnozei.

— Dă-te la o parte din dreptul ferestrei ! îi ordonă lui Cocullo, ascunde-te colo !

Motocicleta era acum la adăpost de privirile indiscrete ale curioșilor și păzită de ploaie. Dar toată lumea îi auzise păcăniturile, cînd coborîse după Torraccio, pe șoseaua departamentală, și cineva — gîndea el — a văzut-o cu siguranță, de la fereastra closetului, în zori, atunci cînd cu pantalonii în vine, tîrînd bretelele după el, se îndreaptă către chiuvetă, scărpinîndu-se-n cap — în mijlocul clăii de păr negru-tuci — și trăgînd un alt căscat, iar cu degetele frecîndu-și leneș pleoapele, de unde somnul, așa dulce de dimineață, se împrăștie și se evaporează greu de tot, și aproape în silă. Acesta-i momentul cînd conștiința se identifică cu ea însăși, cînd îmbracă din nou propria ei piele, anteriul ei păcătos. Și reîncepu să numere dinții... să se ocupe de toate fleacurile zilnice. O motocicletă pe șoseaua departamentală. Brigadierul păru să chibuiască :

— Au lucrat într-una zilele astea ? sau au fost şi la roşu ?

— Lucrat... răspunse şireata ; la... roşu... ce, şi începu să se bîlbîie, ca să cîştige timp. Nu, cu limbajul poliţienesc, nu se avea prea bine. Era femeie sinceră, numai inimă ! Vorbe puţine, şi mai mult fapte... în sprijinul sufletelor, inimilor nevoiaşe, care alergaseră la ea... pentru un sfat dezinteresat. Şi inimile, se ştie, prin natura lor... tind să se înfrăţească. Două cîte două. Nici brigadierul nu putea să pretindă de la ea stilul juridic ! Nu avea nici un drept şi cu atît mai puţin facultatea de a pretinde de la ea practica subtilităţilor, meandrelor şi chiţibuşurilor avocăţeşti. O ! avocaţii ! Cît erau de simpatici ! Şi ce clienţi buni ! Visă o clipă. Dar — îşi zise sieşi — fereàscă sfîntul ca să fii clienta lor !

— Ce vreţi să spuneţi cu... roşu ?

— N-o fă pe toanta ! Nu te face că nu înţelegi, că ai înţeles tu foarte bine. Vorbeam de cele două fete... de Farcioni şi Mattonati, adică Mattonari. E vorba de marţea trecută, în 15, mi se pare... că... erau bolnave... Aşa au spus : că erau bolnave.

Inventă „au spus", fiindcă nici nu le întîlnise, nici nu le căutase. Aruncase acel marţi în loc de sîmbătă, ca să provoace negarea şi corectarea, firesti unei asemenea situaţii. I se păru că Zamira îşi bate capul cam mult.

— Hai, cucoană, trebuie să răspunzi ! Nu te gîndi un secol ! De te gîndeşti atîta e semn că vrei să torni minciuni : au lucrat într-una ? Asta te întreb. Sau în vreo dimineaţă au rămas acasă ? Vreau să aud de la tine, cu gura ta ! Noi ştim tot, nu te-ndoi ! Carabinierii ştiu totul !

— Şi ce ştiţi ? Şi dacă ştiţi, de ce mă mai întrebaţi pe mine ?

— Ţi-am mai spus. Fiindcă vreau să aud de la tine, chiar de la tine, ce gîndeşti, şi ce spui ! Da, coană Pàcori, coană Zamira, care ai diplomă de ghicitoare ! şi o căută cu privirea pe pereţi, s-o vadă atîrnată ca o diplomă de inginer într-un birou. Dar nu se afla aici. Desigur că era jos, cu căpăţîna de mort, în sala de consult, alături de bufetul închis cu lacăt, şi unde îşi ţinea brînza de oaie.

Încercă din nou să zîmbească : cel mai lasciv dintre zîmbetele ei, şi îşi sorbi balele, pe care le pompă apoi din

nou la colţurile gurii. Îşi netezi apoi buzele dintr-o singură mişcare, iute, a vîrfului limbii, care, pentru o clipă, păru ceva lipsit de pudoare, de curvă. Era o bucăţică de carne cleioasă, roşie, de a-i fi crezut că şi-o fardează, şi care în acel moment se ascundea după canini, într-o poştură de aşteptare, şi chiar de relansare, deoarece palisada incisivilor îi dispăruse demult, de pe vremea marşului... [1]

— Da, dom'le adjutant, dar ce trebuie să vă spun ? Zău că nu înţeleg... şi îşi legănă capul într-o parte şi-ntr-alta, de părea un vierme de mătase nebunatic, fără să uite în vremea asta să-şi scuture sînii, pe care şi-i împachetase dimineaţa, la repezeală, şi cu toate că stătea pe scaun şi se simţea ca bătută în cuie. Făceţi-mă dumneavoastră să-nţeleg, fiindcă îmi închipui că dumneavoastră ştiţi... şi asta hi, hi, hi, că noi femeile, hi, hi, hi, că de-aia sîntem femei, hi, hi, hi, avem necazurile noastre femeieşti... din cînd în cînd, pe care ni le-a dat Dumnezeu, hi, hi, hi, ca să ne măsoare răbdarea, sărăcuţele de noi ! Nu e vina noastră dacă nu sîntem ca bărbaţii, hi, hi, hi, care sînteţi gata oricînd de treabă !

De data asta brigadierul, scîrbit, făcu el pe prostul.

— Ce necazuri ?! Dă-le-ncolo de necazuri !

Şi ea, îngîmfată :

— De ! dom'le adjutant, ia puneţi-vă puţintel în locul nostru ! Nu trebuie să spuneţi că nu-i adevărat. Bietele mele fete, sărăcuţele ! Apoi, rugătoare : Ce, dumneavoastră n-aveţi nevastă ? (Auzi mojica !) Cîteva surori ? Ce ? N-aveţi surori ?... Se poate spune că astăzi toată lumea are ! Cu toţi bărbăţoii ăştia care mişună în jur, vreau să-l văd şi eu pe ăla care să nu aibe măcar două surori de măritat ? Chiar şi poetul ăla mare patriot, care ne-a făcut să plîngem atîta de Crăciun, în Libia, la Ain Zara, cu regimentul 6 bersaglieri... Şi care se chema, fiindcă acum e mort, sărăcuţul de el !... Cum se chema ? Giovanni... ştiţi, locurile alea unde creşte iarba... un cuvînt cu P... şi cu mîna bătîndu-se pe frunte : pajişte... păşune... Giovanni, Giovanni Prati ! ba nu, aşteptaţi — şi continuînd să se bată cu mîna peste frunte : e cu pu-

[1] Marşului asupra Romei.

tință să nu-mi amintesc ? Nici nu-i de mirare cu toate necazurile care s-au abătut pe capul meu ! Ei, acolo unde pasc vitele... A ! Giovanni Pascoli [1] ! Iată, acum mi-am adus aminte ! Știam eu că era vorba de locuri unde crește iarba, fînul !

— Las-o moartă cu iarba și cu fînul, cu pajiștele și cu pășunile. Lasă-i în pace pe morți, și mai bine răspunde-mi !

— Dragă dom'le adjutant, lăsați-mă să vă explic, cum vreți altminteri să vă răspund ? Vă spuneam că-n zilele noastre nu există om care să nu aibe o soră ! Și dacă are, vreau să văd. Ce ? Nu i se va întîmpla și surorii lui, ca într-o zi, biata fată, s-o apuce olecuță durerea de cap ?! Și durerea de cap, noi femeile, o simțim aici : hi, hi, hi ! și își atinse burta, aproape mîngîind-o.

Ochișorii îi scînteiau exaltați, satanici. Iar gura i se deschisese ca o gaură neagră de cuptor. Limba i se retrăgea înapoi, ca a unui papagal, care își bolborosește în gușă furia. Părul, ridicat în sus, ca electrizat, era gata să se-aprindă, să sfîrîie, la fel ca un mărăciniș, care a luat foc dintr-o scînteie.

— Da, înțeleg, vă apucă durerea de cap, din cauza tricotatului. Ia nu mai încercați să mă zăpăciți cu durerile de cap ! De-ajuns cu poveștile ! De-ajuns cu pălăvrăgeala. Trebuie să-mi spui cînd au rămas acasă, cele două fete : Mattonari și Farcioni. În ce mă privește, sînt la curent, dar vreau să controlez dacă spui adevărul ! Sau dacă spui minciuni ! Dacă minți, dacă încerci să ne abați cercetările, uite aici : am cătușe și pentru ele și pentru tine ! Și scoase din taşcă o pereche din frumoasele ferecături, pe care i-o legănă sub nas.

Vrăjitoarea, pe scaun, nu clipi. În orice caz, brățările acelea nu o priveau pe ea.

— Deci ?

— Deci... vream să spun... să fi fost luna trecută, știu eu ?... Da' ce spun ? De-abia sîntem în lună nouă ! și încăpățînată, continuă furioasă : da' ce, pot ține minte... lunile tuturor fetelor ? Mi se pare o pretenție...!

---

[1] Jocul de cuvinte : *prato* = pajiște, fîneață ; *pascolo* = pășune.

— Pretenție ? Lunile ? Ei, Zamira Păcori ! N-o lua razna !... Cu cine crezi că vorbești ?

— Dar luna trecută...

— Ce tot o ții cu luna trecută ?! Ia seama la ce spui. Te întreb : cînd au fost bolnave fetele ? Marți 15, sau vineri ? Una din două ! (Nu îndrăzni să mizeze pe sîmbătă.) Asta te întreb. Și numai asta trebuie să-mi răspunzi, pentru că știi foarte bine !

În acel moment, de parcă ar fi fost chemată din adîncuri prin ușa întredeschisă a scăriței care dădea la subsol (la care unii visau, iar despre care alții povesteau, și pe care doar cîțiva — pe calea ghicitului în palmă — o cunoșteau din practică), apăru, și-apoi începu să țopăie pe pardoseala rece de cărămizi, scoțînd din cînd în cînd cîțiva cot, cot, printre două grămezi de tricouri, o găină neagră, pe jumătate jumulită, fără un ochi, și trăgînd după ea, legată de piciorul drept, o sfoară toată numai noduri și înnădituri, care nu se mai termina de lungă ce era, de parcă ar fi venit din fundul oceanului, ca o saulă nesfîrșită de sondă, trasă de troliul de la pupă, și care era împodobită din loc în loc cu cîte o barbă mucegăită, o algă verde din adîncuri. După ce ridică piciorul încoace și încolo, de mai multe ori, cu aerul, de fiecare dată, că știe bine unde vrea să meargă, dar că e împiedicată de interdicțiile inerente stării în care se afla, țopăitoarea zbanghie își schimbă apoi pe neașteptate părerea. Își deslipi aripile de corp, și păru să-și arate coastele, ca să inspire mai adînc, în vreme ce din gîtlej îi scăpă un gîlgîit mînios, un fel de catar amenințător. După care, cu beregata iritată, începînd să scoată triluri în falset, dădu din aripi pînă în vîrful muntelui de zdrențe, unde, de cum ajunse, trase un cotcodăcit de parcă ar fi făcut acolo sus un ou. Dar nici acolo nu rămase și zbură aterizînd pe cărămizi, scoțînd noi acute paroxistice, într-o planare din cele mai reușite, un adevărat record, și trăgînd într-una sfoara după ea. Paralel cu sfoara și cu șirul de noduri și de încîlceli, un fir de lînă gri i se prinsese acum de un picior, și firul părea de data aceasta să se deșire dintr-un șal care zăcea sub vechiturile revopsite. Ajunsă pe pămînt, și după un ultim co, co, co, — care nu se știa bine dacă era de supărare fără leac, sau de liniște regăsită, de

amiciție — se plasă zdravăn pe picioare în fața ghetelor brigadierului care înlemnise, și întorcîndu-și spre el bersaglierul penaj al coadei pe care o ridică, își descoperi tîrtița în toată frumusețea ei, și diafragmă la minimum, adică cu toată deschiderea, rozeta sfincterului, și plof ! făcu imediat un găinaț ! Fără să disprețuiască pe cineva, și foarte probabil — dată fiind eticheta galinacee ! — în onoarea bravului subofițer, dar în orice caz cu cea mai mare dezinvoltură din lume. O bomboană de ciocolată verde, preparată după modelul Borromini, asemănătoare cu cocoloașele de sulf coloidal, din apele termale de la Albula, și în vîrf cu o spumă de var, de asemenea în stadiu coloidal, un fel de cremă, de lapte pasteurizat, cum exista în acea vreme.

Natural, Zamira profită de toată această aerodinamică și de lansarea fondantei, sau bomboanei cu lichior, ca să nu răspundă, în timp ce fulgii ușori — ca puful plăpînd al unui boboc de gîscă — mai pluteau alene, la mică înălțime, în cercuri, ca rotocoalele de fum ale unei țigări. În fața acestei întîmplări neprevăzute, Pestalozzi se pierdu cu totul. Ea, în schimb, se ridică iute din scaun și începu să bușească din picioare și să-și fluture fusta — căci nu avea șorț — după găină, și să țipe :

— Huși ! Huși de-aici ! Spurcăciune !... Să-mi faci o rușine ca asta !... Chiar în fața dom'lui adjutant !

Și spurcăciunea, cotcodăcind într-una, trase un cotcodac de toată frumusețea, recapitulativ, și, cu toate că era legată dublu, și cu sfoara și cu firul de lînă, se ridică în zbor pe bufet. Acolo, vădit mîndroasă, se umflă din nou în pene, și lansă într-o tavă goală de metal... o a doua fondantă !... un găinaț, ceva mai micuț decît primul : pif !... Părea că, în sfîrșit, cu acest găinățel, își golise tot disponibilul. Teama de carabinieri făcea minuni...

Și iată că, în clipa asta, mînerul de aramă de la ușa cu geamuri, de la intrare, începu să dea și el semne de neliniște. Ușa se deschise. O dată cu o pală de vînt care pătrunse de-afară, în prag apăru și o tînără fată. În jurul gîtului, un șal negru. În mînă, o umbrelă, pe care o închisese mai înainte. Părul frumos, castaniu, îi cădea în val, pe spate... pe șal... Vîntul de martie își strecurase degetele printre șuvițele părului ei. Cînd dădu să coboare

treapta, privirea îi căzu pe uniformele gri-verzilor, şi se opri, buimăcită, cu buzele întredeschise. Cei doi militari şi Zamira o făcură să-i bată inima puternic. Simţea cum emoţia îi urcă din uter, prin vasele limfatice, prin căile periferice, pînă-n plinul ţîţelor... şi-i dădea o gîfîială uşoară, dar nu lipsită de palpitaţii puternice. De pe faţa fetei dispăruse orice culoare, sau părea, în acel moment, că era de o paloare puţin isterică, dar care-i dădea un farmec nespus. Rămase o clipă cu buzele întredeschise, apoi articulă :

— Bună ziua, dom'le brigadier, şi aruncă o privire spre babord, spre celălalt, pe care-l remarcase de la intrare, dar pe care-l vedea pentru întîia oară, şi care stătea deoparte, retras cu modestie în umbră, lucru de care se folosea, în schimb, strălucitorul galonat... superiorul ierarhic... Pestalozzi.

După privirea aruncată îngeraşului, fata se uită în dreapta şi-n stînga, căutînd un loc unde să-şi pună umbrela. Totuşi, privirii de linx (aşa cum îi spunea chiar el) a susnumitului brigadier, nu-i scăpă gestul pe care fata îl făcea cu mîna stîngă (inelarul şi degetul mic ţinînd mînerul acelei umbrele îngrozitoare), în folosul celeilalte mîini : un fel de scărpinătură sau de masaj, efectuat împrejurul degetelor lungi şi centrale ale mîinii drepte, slujindu-se de degetul cel gros pe dedesubt, şi pe dinafară de arătător şi de mijlociu, ca pentru a le încălzi în vederea lucrului. În indiferenţa aparentă a gestului, se simţea un pic de stăruinţă, de premeditare : era gestul, nu întîmplător, al cuiva care vrea să scoată de pe deget un inel cam strîmt, şi care îşi propune, în acelaşi timp, să ascundă faţă de cei prezenţi operaţia nu tocmai uşoară. Brigadierul se uită fix la fată, se apropie doi paşi de ea, pac, pac, şi o apucă delicat, dar cu fermitate, de vîrful degetelor mîinii drepte : o invitaţie la dans care nu admitea nici un refuz. Avea aerul că-i pipăia, că-i strîngea degetele unul după altul, ca pentru a descoperi dacă avea vreun neg, sau vreo bătătură, în vreme ce o privea cu atenţie în ochi, nemişcat şi perplex, cum face un fachir pe scenă, într-un număr de hipnotism. În cele din urmă, îi răsuci mîna, să crezi că vrea să-i citească în palmă. O splendidă piatră galbenă — un topaz ? — strălucea ca

un far de locomotivă, toată numai scînteieri, pe dosul degetului inelar, după ce-i întorsese pe jumătate palma. Bijuteria răspîndea, cu intermitență, o veselie pretențioasă și puțin nervoasă de sticlă colorată, sub neașteptata și alternanta apariție și dispariție — printre norii de martie — a soarelui cuprins și el de o lîncezeală uterină.

— Tu... cine ești ? o întrebă Pestalozzi, radios, în vreme ce regăsea, în propria sa dorință, stimulanta identitate a chipului, a ochilor, a ținutei grațioase a fetei, fără să reușească însă să-i găsească în fișierul creierului, și numele ei. Ești Clelia Farcioni, sau Mattonari Camilla ?

— Dom' brigadier, ce vreți să spuneți ? Așa-i, sînt Mattonari ! Dar nu Camilla. Mă cheamă... șovăi... Mattonari Lavinia.

— Și atunci, Camilla unde-i ? Cine e ? E soră-ta ?

— Soră-mea ? și strîngînd buzele scîrbită : eu n-am surori !

— Dar o cunoști, lucrează aici ! I-ai spus adineaori numele : Camilla !... Sînteți prietene ?

Și tot timpul o ținea de mînă. Ea, pînă la urmă, găsise unde să-și pună umbrela. Încruntă sprîncenele :

— Ce am spus ? Camilla ? Am repetat numele pe care mi l-ați spus dumneavoastră, dom'le brigadier !

Lui Pestalozzi i se păru la un moment dat că fata scăpase cîteva accente toscane și lombarde, dar nici pomeneală de așa ceva.

— Prietene ? Eu n-am prietene ! Pentru a doua oară nega cu tărie. Brigadierul se și aștepta la asemenea răspuns :

— Bine, dacă nu ai prietene, cu atît mai bine ! O să poți vorbi limpede ! Dar cît mai scurt, că n-am timp de pierdut. Cine-i Camilla ?

Continuă s-o țină de mînă, de vîrful degetelor.

— Este... da, este una care lucrează și ea, ca ucenică tricoteză...

— Lucrează aici ?...

— ...Da ! recunoscu lăsînd capul în jos.

— E verișoară-sa, o verișoară de departe... interveni calmă Zamira, cu tonul cu care almanahul Gotha explică,

și cred toți, că Charlotte Elisabeth von Koburg e verișoară de gradul patru cu Amalia von Mecklemburg.

— Și unde e ? De ce nu-i aici ? Astăzi nu vine la lucru ?

— Ce știu eu ! Fata ridică din umeri. Poate c-o să vină !

— Dumneavoastră desigur că înțelegeți, domnule adjutant ! adăugă Zamira, plină de importanță. Aici ne aflăm la țară. Lucrăm cînd avem de lucru... cînd e de făcut vreo reparație ! Dacă avem de lucru... dacă nu... Cam o zi da și una nu !... Iarna, însă, cu timpul ăsta... și profitînd că soarele intrase în nori, arătă cu capul spre fereastră, afară, cu vijeliile astea... că nu știi la ce să te aștepți de la o zi la alta... Nu știi ce să mai crezi : e primăvară, sau încă sîntem în ianuarie ?! Dumneavoastră știți probabil mai bine decît mine, dom'le adjutant, cum îi treaba asta cu schimbarea climei, fiindcă dumneavoastră ați studiat serios, la școală, ca și mine de altfel, căci și eu am studiat pentru obținerea certificatului de chiromantă diplomată, și adaugă, sentențioasă :

Intrarea-n biserică dac-a sosit,
Noi din iarnă am ieșit...
Dacă ploi și vînturi se abat,
Noi în iarnă am intrat !...

că acum trei săptămîni, dacă vă amintiți, tot ca astăzi, a fost o vreme a dracului, că-mi intrase apa în prăvălie, și lepădătura aia, și căută cu privirea găina în spatele mașinei, încetase să mai facă ouă. Azi nimic, și mîine o grămadă !

— Mi se pare că și-acum aveți destule boarfe, să lucrați o lună, și făcu semn cu bărbia la muntele de lucruri, cu două cocoașe, de părea o spinare de cămilă. Și ținînd într-una fata de mînă, lăsă găina zbanghie să se descurce cu cele două fire pline de noduri, și întrebă : Ia spune-mi : cine ți-a dat inelul ăsta ? Și ridică mîna palpitantei Lavinia, strîngînd-o de încheietură, și uitîndu-se atent la topazul pe care fata îl răsucise pe deget.

— Cine mi l-a dat ? și aproape că roșise de parcă ar fi fost vorba de o chestiune delicată, o indiscreție.

— Hai ! Gata, domnişoară ! Scoate-ţi inelul fiindcă trebuie să-l confisc. Şi spune-mi cine ţi l-a dat. Dacă spui, bine ; dacă nu... şi scoase din buzunar obişnuita jucărioară şi i-o zăngăni sub nas.

Lavinia păli :

— Dom' brigadier...

— Ce dom' brigadier !... Scoate-ţi iute inelul şi dă-mi-l ! Grăbeşte-te, fiindcă dacă nu ştii, îţi spun eu : e furat ! Este pe lista colierelor şi brăţărilor furate de la contesă, de la aceea din Via Merulana, de la contesa Menegazzi ! E trecut pe lista bijuteriilor ! Şi ca să motiveze cererea, care, totuşi, era destul de abuzivă, puse la loc cătuşele, şi scoase dintr-un alt buzunar copiile pe foiţă ale lui Ingravallo. Teama procedurală, aceea care în *Bărbierul* este denumită în fa diez „puterea", nu se prăbuşise încă, în 1927, ca acum, în adîncurile oceanului, dar cunoştea încă de pe atunci anumite interpretări după gustul de astăzi. Chiar şi cei mai tari, singuri în mijlocul poporului, i se supuneau cu respect, cum i se supun astăzi. Scoase lista şi desfăcînd cele două foi cu aerul de parcă ar vrea să dea citire unui mandat de aducere, Pestalozzi făcu totuşi mutra de a căuta... motivul legal al acţiunii sale. „Mmm..." străbătu primele rînduri mormăind, şi se aruncă imediat asupra a ceea ce căuta : „inel de aur cu topaz !" Era un strigăt de victorie. Flutură foaia cu antet, prima, sub ochii fetei. Ea, Lavinia, nu ştia nici măcar să citească.

— Chestura din Roma ! îi aruncă în nas cu ton important, şi destul de ironic faţă de organizaţia concurentă, care, pentru faptul că ştia să bată la maşină cîteva hîrtii, îşi dădea atîtea aere : „Chestura din Roma" ! Luă inelul pe care fata i-l întinsese. Albă la faţă de ciudă, lividă, Lavinia avea aerul că se supune neputincioasă, ca o biată fată de la ţară, la acest abuz de putere. Zamira, tăcută, stătea, vedea şi asculta.

— Ehei ! Chiar ăsta e ! exclamă Pestalozzi privind atent inelul, cu ochi de cunoscător, răsucindu-l şi examinîndu-l cum ar fi făcut un tăinuitor din Via del Gobbo, pornit să confişte imediat ; ţinea, în vremea asta, cele două hîrtii cu cealaltă mînă, între degetul mic şi palmă :

E topazul pe care-l caut de două zile ! E chiar el ! De parcă agerimea profesională, operînd în cutia sa craniană *ab aeterno* [1], îi îngăduise să recunoască inelul din prima clipă. În realitate îl vedea atunci pentru prima oară, şi îl căuta de două ore, dacă într-adevăr acesta era chiar un topaz, faimosul topaz, şi nu o bucată de sticlă ordinară :

— Cine ţi l-a dat ? Spune adevărul ! Ţi l-a dat el, Retalli ? Să nu spui că ai avut bani să-l cumperi ! Nu te cred ! Pentru aşa ceva îţi trebuie o avere. Ţi l-a dăruit Enea Retalli ! A mărturisit ieri seară adjutantului ! (Retalli, într-adevăr, era liber ca păsările cerului !) Toată lumea ştie că-i iubitul tău. El ţi-a dăruit topazul !

Dar fata răspunse prompt :

— N-am nici un iubit. Iar Retalli nici nu lucrează pe aici... Pe unde, nu ştiu... şi nu-i adevărat că l-aţi înhăţat ieri seară, şi nici că a mărturisit ceva !

— Aşa ? Află atunci că-i mai rău de tine ! Să mergem ! Vino ! şi făcu semn lui Farafiliopetri, care o apucă de un braţ.

— Dom' brigadier, trebuie să mă credeţi ! protestă fata liberîndu-se din mîna lui Farafilio : mi l-a dăruit o prietenă de-a mea, care vrea să-l cumpere de la o femeie ! Mi l-a împrumutat pentru două zile, fiindcă astăzi... astăzi îmi serbez aniversarea. Mi l-a dat doar pentru două zile.

— A ! Şi cîţi ani împlineşti ?

— Ei... nouăsprezece !

— Eşti sigură ?

— Chiar azi noapte i-am împlinit !

— Aşadar, eşti născută noaptea !... Şi inelul cine ţi l-a împrumutat pentru aniversarea ta ? Ia să auzim !

— Dom' brigadier, de unde puteam să ştiu eu... că era de la contesa pe care au omorît-o la Roma, sau că era de la altcineva ?! ...Ce ? Îi întrebi pe negustorii ambulanţi care umblă pe străzi, cu calul, dintr-un loc într-altul, de unde au lucrurile pe care le vînd ?

— De ajuns cu pălăvrăgeala ! şi-i strînse braţul, pe care între timp i-l apucase.

— Ia staţi ! strigă Lavinia. Cine vă dă dreptul să vă purtaţi aşa ?

---

[1] Fără încetare (lat.).

— Cine ți-a vîndut inelul ăsta ? Hai ! Gata ! Ai să-i explici adjutantului. Te face el să cînți, n-avea grijă !

O trase spre ușă. Farafilio se puse în mișcare de parcă ar fi ascultat de un ordin, desprinzîndu-se din locul unde se găsea. Găina se ascunsese pe undeva.

— Mi l-a dat și mie o fată care lucrează aici, dom' brigadier. Într-o vreme, fetele nu discutau decît de mărgele de coral, de pus la gît, de cercei... de tot felul de fleacuri, iar eu le spuneam că de ziua mea nu aveam nici o podoabă să pun pe mine.

— Spune cine e, dacă știi, o îndemnă Zamira, galbenă la față.

— E Camilla ! îi răspunse ea.

— A ! Deci Camilla Mattonari ! Ce-a trebuit să te codești atîta pentru numele Camillei Mattonari, pentru verișoară-ta, care trăiește cu un hoț, cu un criminal, poate. Să mergem ! Du-mă la ea !

— Și motocicleta ? îngăimă Zamira, care numai la gîndul că aceasta ar fi putut rămîne în atelier, fără stăpînul ei, o apuca durerea de cap.

Se ridicase de pe scaun. Își frămînta mîinile pe pîntec, un balonaș care o făcea să pară însărcinată în trei luni, destul de pătat sub cordon, unde se deslușeau urme de zoaie sau de cafea ; șorț nu avea. Cu buzele strînse — nemaifiindu-i aminte de nici un fel de drăgălășenie — cu privirea speriată și bănuitoare, ca a uneia care ghicește dintr-o dată motivele și intențiile actorului, cu ochii lucioși și intensi, urmări fiecare gest al celor doi tipi care se strecurau destul de greu printre mașina de tricotat și bufet, printre motocicletă și masă, tejghea și scaune, printre grămezile de boarfe și ușă — ușă care dădea în șosea. Lumina ochilor i se schimbă, se înrăi, deveni rău-prevestitoare, aproape sinistră. Părea să oscileze ca sub efectul alternărilor unei încărcături electrice, unei tensiuni a sufletului, vrînd aproape să rupă înlănțuirea faptelor și a gesturilor inacceptabile, validitatea procedurală a acelui miracol carabinieresc... Miracol pe care Zamira îl percepea la un moment dat în adevărata lui lumină, în semnificația lui exactă, care nu poate fi combătută : o vrăjitorie cenușie și roșcată, operă a marelui diavol, cu galoane de adjutant, a aceluia care, în orice caz, se arătase

de mai multe ori dușman jurat al celor de la Due Santi ; a aceluia care, de cum se lăsa noaptea la Marino, cînd urla vîntul de nord, se înfunda în stîncă să mediteze, în fața cercului azuriu al lămpii, la farmecele zilnice, și să regăsească apoi în ceasurile cînd soarele e sus, pe cer, ubicuitatea sa suverană, ca ochiul unui șoim care scrutează și discerne în toate locurile, pe arii și pe pajiști, pe munți și în văi. O vrajă roșie și neagră, argintată, galonată, plină de stele ca o noapte de septembrie, cu o mie și unul de șiretlicuri persistente, care din zi în zi se strîng tot mai mult în jurul ființelor al căror singur scop era să lucreze cinstit, să caute să se curețe în orice chip, și cît mai bine, cu primul expedient inventat pentru asta, de colbul atîtor neplăceri ale vieții. O funcție pe cît de vană și de malefică, pe atît de aptă să justifice — după ce le determinase — corpolența, sănătatea rubicondă și popota ; o intervenție arbitrară și deci ilicită în operațiile particulare de magie, sau de simplă citire a mîinii, gata să compromită iremediabil rezultatele, și deci să poată fi contestate pe bună dreptate, din pricina privirilor prevestitoare de tipul zamirian și pe deasupra pentru chemarea în ajutor a marelui rege cu coarne, Astarot, de a cărui voce ținea seama Zamira. În așa fel încît, acum, se străduia să facă, cu degetele, pe utricului pîntecului, la fel ca spițerul pe marmura sa, să compună anumite mișcări, anumite figuri repezi, anumite caraghioslîcuri nu lipsite însă de o judecată sănătoasă, de parcă ar fi curățit invizibile păstăi de mazăre, sau ar fi rotunjit și-apoi împroșcat cu cîteva invizibile pilule, în direcția neștiutorului Pestalozzi, care îi întorcea spatele, nesigur încă pe ce are de făcut. Buzele ei începură puțin cîte puțin să se încălzească, să freamăte, și obrajii să-i vibreze, să mormăie ca într-un limbaj cu totul necunoscut, care ajungea pînă la perorația fideistică a unor preoți vraci din Tanganika sau africani cafri, sau niam-niam, cîrni și cîrlionțați, pudrați cu cărbune, cu inel de aur agățat de nas, cu fundul în sus cînd imploră sau blestemă la zeii lor animale, în limba lor monosilabică-aglutinantă, pe o corespunzătoare cantilenă spusă pe nas : „gnem gnem cep cep i-ti, dă-i un șancru și fă-l una cu pămîntul pe acest misionar !“ Un misionar castrat, asta se înțelege de la sine. Și

îi dădeau să bea scuipaţii lor frecaţi cu unt de cocos, într-un castronaş de coajă de cocos, în semn de cinstire subtropicală, şi tanganiko-protocolară.

— Dumneata, doamnă, stai locului cu degetele alea ! îi puse în vedere supărat Filiorum.

Se făcuse roşu în pometi, un roşu de sos de roşii şi care se decolora pînă la albul brînzii, în porţiunea inferioară a obrajilor. Claritatea obiectivă a raţionamentului îl punea în situaţia cea mai avantajoasă faţă de lipsa de judecată a întunericului, de parcă diploma de absolvire a primarei i-ar fi fost contrasemnată chiar de mîna lui Filangieri, lui don Gaetano Filangieri, principe de Arianello, ministru al Regatului. Nu voia să admită, nu putea tolera ca „superstiţia" secolelor dispărute să revină sub forma magiei, de artă capabilă să provoace şancrul în fiinţa de lîngă tine, de data asta carabinier, prin dactilologia vrăjitoarei. Totdeauna există în noi un uter, un uter raţional, care se tulbură profund la cel mai mic semn din ochi, la cel mai mic semn, la frecarea buricelor degetelor, în stare să întunece — în ciuda oricărei noi lumini a Regatului, şi oricărei diplome — certitudinile noastre cele mai luminoase.

— Să mergem, repetă, hotărît, brigadierul Pestalozzi. Motocicleta o las aici, şi întorcîndu-se adăogă : fii atentă, pune un scaun în faţă, nu lăsa pe nimeni s-o atingă !

Coana Pàcori îi zîmbi cu un zîmbet scurt, maşinal, cam de înmormîntare : unul din acele mici zîmbete, uscate, tîmpe, pe care obişnuia să le distribuie de la tejghea — în împrejurările încurcate, obişnuite meseriei ei — clienţilor care-i vizitau bodega. Ca de obicei, nu putea să le descopere altceva decît deschizătura neagră a gurii.

Pleoapele i se închiseseră o clipă, de parcă ar gusta de mai înainte voluptatea, ca o datorie, ca o obligaţie profesională. Şi ochii exprimară, cu o sclipire scurtă, obişnuitul consimţămînt : faţă de cine ? faţă de ce ? Între timp, animozitatea îi lustruise cu ceară cele două protuberanţe frontale, cele două fortăreţe în care stătea mereu la pîndă diavolul.

— Unde e Retalli ? o întrebă brigadierul pe faţă.

— Nu știu, dom' brigadier ! răspunse ea, cu chipul răvășit.

— Și verișoara ta, verișoara dumitale, unde e ? Du-mă la ea ! Să mergem !

Parcă era nerăbdător să pună mîna pe cineva, să nu se întoarcă cu mîinile goale la cazarmă. Un inel, și ce inel ! Foarte bine ! Dar acum voia un suspect, un complice, sau o complice, dacă nu chiar vinovatul.

— Dar eu... se smiorcăi fata, uitînd umbrela unde o pusese.

— Destul ! Să mergem ! Arată-mi unde stă ! și deschise ușa, poftind-o cu cealaltă mînă, să urce treapta spre ieșire. Lavinia ieși prima, afară.

— La pasajul de nivel, îi șopti Zamira, la ureche, brigadierului. Dar subofițerul o auzi și el. Sub fruntea întunecată, sticlirea rea din privire nu se stinsese încă.

— E nepoata cantonierului. Stă la pasajul de nivel.

— Care pasaj ?

— Pe șoseaua de la Castel di Leva, în dreptul podului. Pe urmă, la stînga, pînă la pasajul de nivel de la Casal Bruciato.

Părea o surdomută care se explică prin semne, cu mișcarea afonă a buzelor. Nu voia ca Lavinia, care era în șosea, să audă. Farafilio se împiedică de treaptă :

— Atenție ! zise ea, maternă. Apoi, repetă : Pe șoseaua Divino Amore. Pînă aproape de pod. Pe urmă la stînga.

Și cu o bătaie ușoară pe umăr, ca o mîngîiere, reuși să-i îmbrace pe cei doi carabinieri, cu bocăncioii lor. Acum puteau să se-ndoape cu tot praful șoselei ! Comandantul crăcănat auzise blestemele ei, cedase la rugămințile ei repetate, la implorările ei.

— Fii atentă la motocicletă ! îi strigă încă o dată brigadierul, din șosea, în vreme ce privirea ei se ascuțea de răutate :

— La podul Divino Amore ! strigă, de parcă ar fi hărțuit ariergarda unui învins.

Cît privește blestemele și vorbele de ocară cu care-i împroșcase, în timp ce ușa cu geam mai era deschisă în urma lor, povestirea noastră crede că-i mai bine să nu le reproducă.

9

Pînă la podul Divino Amore ? Un fleac !... Aşa ar părea ! Doi kilometri şi jumătate şi poate încă ceva ! Patruzeci de minute de drum, pe jos, şi în plus fata, care era încălţată cu pantofi cu toc înalt !... Din cînd în cînd apărea soarele, un disc, o sferă labilă şi palidă, cu fugitive văluri de vapori pe faţă, încît părea un gălbenuş de ou în mijlocul albuşului ; sau călduţ uneori, sau moale de tot ; apoi, pe neaşteptate, reînviorat între doi nori, reînsufleţit de galopul scirocco-ului care venea dinspre mare şi alerga spre stîncile abrupte ale Apeninilor. Din fericire, nu era decît o singură şosea, în afară, la început, de o bucată a naţionalei Appia, apoi un unghi drept, deviaţia departamentalei, spre Falcognana. Profitînd de acest unghi drept, un drumuleţ se întindea în diagonală peste cîmpie : itinerariu prea plin cu noroi, din pricina ţelinelor care apăreau de un verde umed şi proaspăt, înmuiate de roua abundentă şi care ici şi colo erau presărate cu brumă. Dacă acea Camilla Mattonari urca, aşa spuse Lavinia, atunci o vor întîlni cu siguranţă, fîţîindu-se pe asfalt, sau în orice caz pe uscat, adică mai precis pe drumul spre Falcognana. Cînd se aflau la răspîntie, o gabrioletă îi ajunse din urmă. Brigadierul o opri şi-i urcă în ea pe Lavinia şi pe subalternul său. De cum îi îmbarcă pe cei doi, el se duse la birtuleţul

de la răscruce să ceară de la cineva o bicicletă, iar dacă nu găsea să se înapoieze la Zamira, ca să-şi ia motocicleta. Farafilio, serios şi rumen la faţă, nu păru de loc mulţumit de iniţiativa superiorului, care îl cruţa să facă drumul pe jos, dar care îi dădea şi posibilitatea să simtă alăturarea caldă a coapsei fetei, în schimb, *hélas ! keine Rose ohne Dornen* [1], trebuia să împartă acest fior cu vizitiul care stătea de cealaltă parte, adică lîngă cealaltă coapsă a fetei. În ciuda mirosului, simţit de îndată şi apreciat, al vitalităţii feminine, şi în ciuda tulburătorului legănat al gabrioletei, lipit de „mlădioasa" şi „drăguţa" domnişoară, severul carabinier — aceasta fie spus spre lauda sa — îşi făcu o datorie, da, o datorie din a fi, sau cel puţin din a părea că este — sub efluviile reînnoitoare ale lui martie castellano — în mod legal şi milităreşte, cel mai agnostic dintre toţi carabinierii din întreaga legiune. Coborîrea era lină printre plantaţiile tinere ale unei vii (încă fără rod). Ajunseră la o răspîntie, cu calul, de unde se putea vedea podul zis Divino Amore, care îngăduise şoselei departamentale mai sus amintită să treacă pe deasupra căii ferate Velletri. Divino Amore, propriu-zis o bisericuţă veche de tot, ici şi colo dreasă cu tencuială, două cocioabe mai încolo, şi lipit de ele şi dominîndu-le, Castel di Leva, care priveşte în jur cu ochii goi ai turnului, şi le împrejmuieşte — sau le împrejmuia — cu un zid, se află la distanţă de cinci kilometri şi jumătate de pod. Acolo, la răspîntie, Pestalozzi, călare pe bicicletă, reuşi să-i ajungă pe cei trimişi înainte. Cu braţele întinse pe ghidon, galoanele de pe mîneci păreau un brevet, un permis de conducere eliberat special, pentru un vehicul atît de puţin rapid. Bicicleta era o adunătură de fiare vechi care zdrăngăneau. Ca să oprească puţin căluţul, vizitiul strigă la el „ptru !" şi în acest timp, aplecîndu-se spre dreapta, se grăbi să pună frîna şi saboţii începură să frece din ce în ce mai mult obezile, scîrţîind din toate încheieturile. Căluţul, după ce luptase din greu la coborîre, ajutat de

[1] Vai ! (fr.) nici un trandafir fără spini (germ.).

fesierii lui slabi, simțind smuciturile repetate ale hamurilor — care-l pocneau pe crupă, ca valurile mării pe întinsul plajei — se opri din trap și se propti cu copitele din față în pămîntul șoselii, alunecînd puțintel pe toate patru, dar pînă la urmă reușind să frîneze, și să întoarcă, la o lovitură a hățului, botul, care, parcă voia să spună : „Ce-ți veni să mă oprești cînd mergeam atît de bine ?“ Cele trei capete ale călătorilor, țițele pline și tremurînde, grumazul demn de dorit, și chipul și paloarea puțin isterică a Laviniei, au fost proiectate în față, ca într-o mișcare de greață. Pestalozzi descălecă de pe bicicletă. În acest loc, cîteva sute de metri înainte ca șoseaua Falcognana să treacă pe deasupra podului Divino Amore — și semi-tunelul căii ferate — se desprindea vicinala pentru Casal Bruciato, care coboară și astăzi, și care, după o curbă largă, traversează aceeași cale ferată, și la același nivel. Pe acoperișul cantonului cu ziduri galbene, apăsa greoi, nesigur, și sfîșiat în bucăți, un fum, și nici măcar nu se vedea să fi ieșit din vreun coș. Și părea să se risipească cu greutate pe cerul de martie, de parcă ar fi vrut să înfățișeze, în acea ascendentă căutare a neființei sale, sărăcia care-l generase, sau să dizolve în singurătatea sălbatică, acea mușcătură a necesității zilnice numită foame de către cei care i-au încercat gustul... Numele nepieritor și stăruitor, disperatul diftong al lui *Kiu* [1], se potolise noaptea, se stinsese o dată cu apariția zorilor. Acum, din înălțimea unui ulm nevăzut, sau poate a unui stejar scăpat de loviturile toporului în mijlocul cîmpului, se auzea chemarea intermitentă, de care nu te poți apropia, troheul rugător al cucului, care anunța lumii primenirea frunzișului, care părea să sărbătorească anotimpurile eterne și pierdute, suferințele primăverii.

Lavinia îl rugă pe brigadier s-o lase să aștepte „afară“.

— Afară, unde ?

— Aici, ca să nu dea de bănuit... că am denunțat-o tocmai pe verișoară-mea.

După puțină tocmeală, brigadierul consimți, cam îndoit, și adăugă cîteva vorbulițe, care sunau cam așa :

---

[1] Mare Duce.

acordurile limpezi sînt garanţia prieteniilor durabile. Angajă cabrioleta pentru întoarcere, rezemă bicicleta pe povîrniş — care în acel loc, dincolo de şanţ, masca un urcuş plin de iarbă — şi-i spuse vizitiului să aibe grijă de ea. Ajuns, cu credinciosul Farafilioro — „va face copii de aur" — la cantonul km 20/25, au fost luaţi în primire de lătrăturile furibunde ale unei corcituri căreia aproape că nu i se vedeau ochii, dar ai cărei dinţi rari şi canini te speriau, atît era de agresiv şi de zbîrlit, jumătate brac, jumătate cîine din ţinutul Maremma, şi jumătate... să-l bagi în mă-sa (aceasta era ideograma lui Cucullo), dar din fericire, pus în lanţ. Împotriva oricărei aşteptări, în acea panoramă feroviară pîngărită [1], apăru o bătrînă care potoli javra, şi care se apropie apoi de bariera lăsată peste şosea, şi care voia să însemne dacă nu chiar iminenţa, sigur aşteptarea unui fenomen extraordinar : adică ivirea convoiului negru, cu şuieratul vaporilor, fluid minunat, care conferă virtuţi şi aptitudini locomotorii trenurilor de marfă, şi, o dată cu ele, trenului mixt 181, căruia, într-adevăr, i se auzea gîfîitul, jocul deslănţuit al bielelor su su su fu fu fu — venind de la Fattocchie, învingînd implorarea îndepărtată a cucului, şi la cantonul km. 20/25 intrînd victorios pe nesfîrşita rampă 4%, toată numai curbe şi contracurbe, minune a artei celei de a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea. La canton, numit de unii Casal Bruciato, trenul mixt era aşteptat o dată pe zi, cu aceeaşi certitudine algebrică şi cu aceeaşi emoţie cu care, la postul de observaţie de la Arcetri, sau la observatorul de la Monte Palomar, la fiecare şaptezeci şi cinci de ani, se aşteaptă revenirea cometei Halley. Bătrîna, deşi ramolită, trebuie să fi înţeles într-o clipă că acea vizită a gri-verzi-negrilor... nu era un semn bun. Aşa că strînse, fără să le mai deslipească, cele două margini fără sînge ale buzelor, împodobite ici şi colo cu cîteva fire de păr răsucite, răsărite deasupra bărbiei, lăsînd astfel lor, fraţilor Branca, sau mai precis celui mai în vîrstă şi mai mare în grad dintre cei doi, iniţiativa pre-

[1] Construită la ordinul papei Pius IX, linia ferată Roma-Velletri a devenit proprietatea statului italian în timpul prăbuşirii statelor bisericii.

zentărilor. Între timp, fără să dea totuşi de înţeles, ea se silea să înăbuşe evenimentul, al celor trei supraveghetori, de care se mai temea şi pe care-i ura din adîncul inimii, fără să uite însă să se roage fierbinte lui Sant' Antonio din Padova, făcătorul de minuni iubit nespus de mult de noi toţi, precum şi bunelor servicii (în timpurile ei fericite de odinioară, automatice) ale plexului hemoroidal mediu, *plexus haemoriodalis medii.* Ajunge într-adevăr la deliberata contractare a celor mai cotate, deşi extenuate de bătrîneţe, dintre inelele rectale, nu cu totul neoperante, în ciuda unei oboseli care creşte în cursul anilor, aşa zisele valve ale lui Houtson, supervalva lui Kohlrausch, sau semilunarele lui Morgagni. Disperata tentativă de blocaj a băşicii — cele din urmă retenţii asupra cărora vai ! vai ! vai ! traumatismul gri-verde-negru-argint presa concomitent cu fluierătura vai ! vai ! vai ! teribil de ascuţită a locomotivei ce se apropia — nu servi la altceva decît să deblocheze o picătură mare destul de fobică, plof, pe peronul de la Casal Bruciato : *free along bank* [1], da, „fab" Casal Bruciato, deşi cîţiva spun şi chiar scriu „cif" *cost insurance free* [2], şi cîţiva de-a dreptul „ciaf". Lipsa providenţială, pe fundul bătrînei, a acelei perechi de corective tubulare ale nudităţii, pe care cei mai excelenţi dintre reporterii noştri au obiceiul astăzi să le numească „îmbrăcăminte intimă", permit evenimentului să se explice pe trotoar, neobservat de cei doi Branca. Strecuraţi, unul după altul, prin portiţa laterală a barierei, carabinierii înaintară pe peron fără să scoată o vorbă, cu paşi gravi şi înţepaţi, pînă la uşa cantonului. Aproape că nu-i dădură atenţie bătrînei, considerînd-o în exerciţiul funcţiei ei publice, şi că se mai ocupa cu trenul. Dar se înşelau : căci căzură acolo pe chipul alb, de cartof, şi pe fuga pripită a unei fete care luase de pe o banchetă un fel de rulou de întins foaia

---

[1] Franco pe peron, pronunţat „fab". Joc de cuvinte care porneşte de la expresia uzuală în comerţul internaţional *Free on bord :* franco la bord, care circulă mai ales sub forma abreviată „fob".

[2] Preţul inclusiv prima de asigurare şi fractul, de asemenea o formulă uzuală în comerţ, prescurtată „cif".

de plăcintă, dar înfăşurat într-un petec de pînză roşie şi verde, în clipa aceea mai mult verde decît roşu.

În acest timp, venea într-adevăr pufăind cu toată presiunea — cu felinarele aprinse deşi era lumină, gata să întîmpine orice asalt al întunericului — unicul tren de dimineaţă, în acea direcţie. Sosea direct de la Ciampino, negru tot, şi rău ca un pompier mînios, înălţînd la cer canonade de fum brun din coş, şi-apoi deodată, vapori albi, rafale fu fu fu fu, care păreau nişte împuşcături, că-ţi venea să-l întrebi : „ce te-a apucat ? ce ţi-au făcut ?" şi dedesubt, o pereche de pistoane — unul în dreapta, altul în stînga — de parcă avea mustăţile la parter. Biela şi — ca a unui tocilar nebun — manivela, se învîrteau iute şi săltau sprintene, lucioase şi unse, cu miros de ulei ars, în tragica ascensiune a niveletei inginerului Negroni. Părea ca unul care îţi iese în cale, care vrea să-ţi arunce-n faţă tot dispreţul lui, şi, neputînd să alerge din cauza podagrei, te împroaşcă cu mînia pe care a strîns-o în el, pe nări şi în acelaşi timp, prin picioare. Dincolo de canton, pe cărăruia cenuşie din marginea taluzului de prundiş, două sau trei găini se pregăteau foarte speriate, şi totuşi tăcute — fapt neobişnuit — să ţopăie de-a lungul şinelor de cale ferată, ca să le traverseze, în zbor, la momentul cel mai oportun — tampoanele din spate, şi deasupra tampoanelor felinarele — cu acea premeditare de sinucigaş care le caracterizează. Javra din Maremma, adică bracul, se smuci în lanţ să crezi că vrea să se sugrume, să se autoghilotineze în zgardă, un inel de fier, în jurul căruia părul se ridicase de furie, şi cu lanţul întins începu din nou să mîrîie printre colţi şi să latre, cuprins de izbucniri frenetice, de parcă ar fi declamat versuri impetuoase de Foscolo, fără totuşi să le priceapă sensul, şi nici măcar nonsensul, în faţa unui public de somnoroşi, ferm hotărît să-i trezească pe toţi şi să-i recheme la purificare şi la veghe, să nu îngăduie nici cea mai mică toropeală. Îndrăcitul animal scăpa printre incisivii rari şi răsuciţi, printre caninii îngrozitori, balele — ca un sos *béchamel*[1] — care i se prelingeau

[1] *Sauce à la béchamel* : sos din smîntînă, unt şi făină.

afară din gură, zvîrlite în tot locul o dată cu fiece scuturătură a capului. În acelaşi timp ridica la cer — în cadenţa mîniei plină de bale — ochii sîngerii de fiară, monştri superiori, zeităţi ale rasei sale, parcă invocînd să-şi dea consimţămîntul să fie favorabili celor mai dementiali endecasilabi. Lucru pe care acel cretin îl considera absolut obligatoriu de executat între ghetele şi moletierele carabinierilor. Acele petarde colerice ale urei îi sfîşiau beregata blestemată, pe care o descoperea, din cînd în cînd, carabinierilor şovăielnici, ca pe o cavernă roşie din străfundul iadului. Văzînd orătăniile alergînd din faţa suflului locomotivei, vehemenţa i se dublă pînă la paroxism, şi păru, la un moment dat, gata să se ia la întrecere cu înspăimîntatele sofonisbe. Numai că soliditatea lanţului nu-i îngădui să se ia după ele. Căpăţîna înnebunită îi sălta la orice explozie a gîtlejului, fără vreun rost şi fără vreun cîştig, nici pentru el, nici pentru altcineva : cerber în permisie pe pămînt şi pe dealuri, gata să bea, dintr-o sorbitură, lumina nemeritată a zilei, gingaşa aură a cerului lor deschis : *coeli jucundum lumen et auras* [1]. Trenul se apropia, era gata de „a tranzita". Vîntul care urca din mlaştini părea obosit, şi-acum, dimineaţa, îşi tîra aripa ; fîlfîitul unei pitulici, de la un tufiş pînă la streaşina ruginită a unei case, sau zborul frînt, mai înalt, ţipetele conjugale — ca răspuns ! — a două gaiţe fără cuib. Fata cu chipul de cartof, dădu cu o mînă la o parte pe cei doi tipi, de parcă ar fi fost nişte simple zdrenţe, şi cu un gest intolerant, de fecioară plictisită, ţinînd fanionul în mînă, trecu pe peron. Acolo, strîngîndu-l bine în pumn, în poziţie de drepţi, şi-l plantă pe pîntec, în unghi de patruzeci şi cinci de grade. Fanionul verde îi înflorea făptura, şi era acum ca un vlăstar de o vigoare neobişnuită, ieşit dintr-un trunchi aspru. Chipul înnegrit al mecanicului se aplecase în afară ca să se încredinţeze de culoarea fanionului. Un maur de teatru, un Othello cu şapcă neagră de schior. Trenul era „mixtul" : singurul tren de dimineaţă, compus din trei vagoane de marfă şi două vagoane de călători. În acestea, feţele,

[1] Plăcută lumină a cerului şi adesea a vîntului (lat.).

chicile, ochii lucitori, gurile cele mai impudice şi vesele, se aplecau în afara ferestrelor şi rîdeau zgomotos şi batjocoritor, sau cîţiva dintre ei fluturau mîinile în semn de adio. Unii zbierau cu buzele umede şi pofticioase, măscări la adresa fetei : nu se înţelegea bine ce anume, dar cu siguranţă porcării. Era un grup de oameni care fuseseră lăsaţi la vatră, oameni ai epocii, adică ai erei fasciste, dar chiar dacă ar fi fost altă eră, era acelaşi lucru. „Ia te uită la ea cum o ţine zdravănă !" putuse desluşi Cocullo în hurducăiala trenului care se depărta, şi strînse dinţii de mînie, palid, şi roşindu-se oleacă între pometi şi bărbie. Şi ar fi adăogat vreo ocară şi pentru carabinieri dacă trenul, care părea obosit de tot, n-ar fi trecut aşa de încet. Acum se auzea troznind şi scîrţîind, la coborîre, din încheieturile neunse. La rampa Negroni, numărul 71, se înlocuia, după platforma pasajului, rampa în contrapantă numărul 73, tot Negroni, şi care avea faima de a se oferi ca o odaliscă maură plină de consensuri participante la elanul dezlănţuit al bielelor, încît trenul — scăpat de orice greutate — şi mut de ţignal şi de piston, putea să se lase în voia roţilor, spre gloria lui Mussolini, şi să se dea peste cap în toată regula, şi, în consecinţă, să turtească atît propriul chip cît şi al altora, în afară de cazul în care prevăzuse să pună frîna. Aerul amorţise şi părea să stagneze în vale. Trenuţul dispărea, se micşora cînd se-ntîlnea cu caravanele înalte ale norilor, printre vestigiile demne de amintit, pietre, ziduri prăbuşite ale unei poveşti, alta decît a sa. Trîmbele de fum pe care le lăsase în urmă, după pod (Divino Amore), şi înainte de a ajunge la canton, şi nu mai sus de înălţimea zborului de lăstun, pierduseră puţin din stabilitatea lor, şi apăreau acum, albe şi inutile, pe verdele putred al pîrloagelor cu ţelini. Găinile, ca de obicei, supravieţuiseră dramei : de ani, acum, fostele eleve ale Melpomenei adaptaseră, sub forma unui ritual algo-lagnic, teatralizat într-un „spectacol pentru turişti nordici", cele mai previzibile şi cele mai scontate dintre sfîşierile primei şi tinereştii lor erori : agitaţii inutile, risipă de energie pentru un fleac, în crescendo ebefrenic ! Şi se adaptaseră în schimb, prin calcul şi necesitate poetică, la liniştea şi la paliditătile vagotonice ale mixtului. Iniţierea

lor orfică, puțin cîte puțin, se perfecționase cu măiestrie, atinsese climaxul unei agerimi picturale, uitînd virtuozitățile acustice ale pubertății. O voluptate latentă sau amorțită, și cu toate acestea mereu disponibilă, se trezea în ele, în fiece zi, la gîfîielile și șuierăturile mixtului, și le chema la obișnuita ficțiune, la orgasmul artificios al victimei pe care n-o pîndea nici o amenințare, la țopăitul grăbit și la alergările de-a lungul șinelor și breșei, la încercarea de decolare (Delagrange va zbura ?), la simulata sinucidere cu felinare în spate, și simultana dejecție a unei perechi de *bonbons,* așa, din mers. Dacă mobilul orgiastic era fals, aceasta nu se întîmpla și cu micul cadou : așa după cum la teatru, pasiunile simulate sînt urmate, de obicei, de sărutări care nu-s de loc false, și după cum încornoraților din scenă par să fie, de cele mai multe ori, încornorați de-a binelea. Toate zilele, toate diminețile. Apoi, de îndată ce entitatea locomotorie își consumase aspectul ei, își risipise rafalele, își terminase de rotit sulul spaimelor de circumstanță, păsările reîncepeau — ca și cum n-ar fi fost nimic — să scormonească pămîntul, să smulgă o buruiană, să înghită un viermușor.

Odată trecută scurta caravană a solicitărilor timpanico-feroviare, și aproape stinsă, cumplita bestie dispăru cu mormăituri dureroase, cu scrîșnituri de dinți strînși cu mînie. Pestalozzi uită de bătrînă. Dinapoia sau din fusta goală și prost pusă — zdrențe cu ghemotoace de fire scămoșate — îi păruse că aude cîteva mormăieli diabolice, sau o orăcăială de broască rîioasă. Nu aducea de loc a descîntec vrăjitoresc, ca la atelierul vrăjitoarei, ci mai curînd a vorbe spuse înadins nedeslușit, voind parcă să ascundă ceva. O interpelă direct pe față :

— Dumneata ești Mattonari Camilla ?

O recunoscu ca fiind una din croitoresele de la Due Santi, dar al cărei nume nu-l cunoștea, cea mai puțin arătoasă, mai puțin „simpatică". Scoase din buzunar o hîrtie îndoită în patru, și o dezdoi încet, cu o demnitate funcțională, ca să justifice și să legalizeze întrebarea pe care o pusese : era lista topazelor pe care o arătase la bodegă.

— Da, răspunse fata.

Era bondoacă, pielea gri-palid, părînd hîrtie unsă, cu chipul plat, cam în formă de cartof, ochii mici, cenuşii de tot, înecaţi în abundenţa grăsimii.

— Ştii ceva de ăsta ? şi-i puse sub nas inelul.

— Ce să ştiu ? Ce-ar trebui să ştiu ? şi ridică din umeri.

— Verişoara dumitale, Mattonari Lavinia, susţine... că i l-ai împrumutat dumneata.

— Nu eu ! E-o mincinoasă ! Ce mă bagă pe mine ?

— Că l-ai ales, născoci el, dintre alea pe care le ai !

— Mincinoasa ! Neruşinata ! Inelul ăsta i l-a dat tipul ei. Un inel ca ăsta, eu n-am avut niciodată...

— Ca ăsta ! Vrei să spui că ai, totuşi, altele ? Unu, sau altele, altfel decît ăsta ? Vreau să le văd. Arată-mi-le unde sînt. Şi tipul ei cine-i ? dar neglijă să se oprească asupra acelei imagini atît de obişnuită a tipului, preocupat acum de ideea că bondoaca îl minţise, că trebuia ea să ascundă ceva. Şi, pînă una alta, de ce nu te-ai dus în dimineaţa asta la lucru ?

Fata, cu buzele albe, cu gestul unui automat, ridică fanionul şi-l arătă brigadierului cu bărbia şi cu ochii de parcă ar fi vrut să spună : „din cauza, sau mulţumită ăstuia".

— Da, văd că ţii în mînă fanionul, dar... nu vrei să mă faci să cred că eşti şi cantonier !

— Nu. Bunicul meu a trebuit să coboare la Ciampino, la domnul şef. El e titularul. Dar cînd nu-i el, eu îi ţin locul.

Pentru ea, titular, însemna cantonier.

— Arată-mi celelalte inele, dacă există, mărgelele de coral, toate bijuteriile pe care le ai, cerceii de sărbătoare.

— De sărbătoare ? N-am nici mărgele, nici cercei ! Da' ce credeţi ? Cu foamea asta ne mai este aminte de găteală ? !...

— Bunicu-tău e funcţionar de stat, tu lucrezi ca tricoteză, atunci cînd lucrezi. Să nu pierdem vremea. Arată-mi ce ai. Dacă-s lucrurile tale, n-o să se atingă nimeni de ele. Dacă nu, am ordin de percheziţie. Şi dacă ne apucăm noi de căutat, şi dăm peste ceva care nu-i în regulă... De ! Cine caută găseşte ! Şi cine găseşte trebuie

să raporteze superiorilor. Nu știu dacă m-ai înțeles. Nu știu dacă cunoști dispozițiile...

— Expozițiile ? Și cine le cunoaște ?

— Dispozițiile, strigă el, dispozițiile legale : ceea ce e stabilit prin lege...

— Vă rog, dom'le brigadier, explicați-mi mai bine !

— E o lege, nu ? Un cod ! Un regulament de procedură, în care e tipărit cum trebuie să ne organizăm, cum trebuie să procedăm. Noi... trebuie să ne supunem regulamentului, trebuie să procedăm în spiritul legii. Așa încît fii atentă. Nu mă obliga să percheziționez casa ! (care nu era decît un canton), sau camera unde ții lucrurile... lucrurile tale. Asta ar fi o circumstanță agravantă pentru tine : articolul 788 ! (788 pe dracu' ! Numărul îl inventase el) e un articol care spune clar !

Fata îl privea cu coada ochiului — acum căpătase un pic de curaj să-i răspundă — a ochilor ei mici, cenușii, îngropați în grăsimea pleoapelor, cu reținerea avară a țăranului care se teme să deschidă gura, între teamă și bănuială. Bătrîna se făcuse că are treabă în grădina de zarzavat și coborîse cu o sapă ale cărei lovituri în pămînt se auzeau cu intermitență. Cîinele încetase să mîrîie, dar pîndea într-una, sălbatec, cu zelul cretinilor.

— Dacă le căutăm noi, adăogă Pestalozzi, o să fie mai rău ! Ți-am mai spus : cine caută — găsește ! Mă înțelegi, nu ?

Bondoaca, scuturîndu-se de parcă brigadierul îi pusese un pistol în piept, se întoarse și se îndreptă cu mers de somnambulă spre casă, adică spre canton. Cei doi o urmară. De la acea cabină telefonică — bucătărioară, care era la parter — urcară, pe trepte de tuf cenușiu, la etajul superior într-o cameră și mai mică, neregulată, cît lățimea scării. Era ocupată de trei paturi și de cîteva lucruri. Pestalozzi și Cocullo de-abia putură să se strecoare după fată. Un miros de haine, dacă se poate spune astfel lipoizilor și aminoacizilor, ureei, în sfîrșit, sudoarei cu care sînt îmbibate hainele săracilor. O fereastră cu gratii și rețea contra țînțarilor. Nici o mobilă, în afară de cele trei culcușuri, care păreau culcușurile a trei cîini, și o bucățică de poliță cu o țandără scalenoidă deasupra, o oglindă crăpată de totdeauna. Pe perete, la căpătîiul unuia

dintre pătuțuri, pe lături cu o rămurică de măslin cu frunzele răsucite, era agățată, într-un colț întunecos, o cromolitografie de două lire, îngălbenită la margini, pe care Pestalozzi o recunoscu îndată. Era Madonna del Divino Amore, care se înfățișa deasupra portiței de la Castel di Leva călătorului neliniștit și rătăcit în noapte, și pe care cîinii furioși îl urmăreau lătrînd și gata să-și înfigă colții și să-l sfîșie, dar care la vederea chipului Madonnei se rețineau, lăsîndu-l să pătrundă în incintă.

Bufetul, jumătate dulăpior, și jumătate noptieră, se afla dincolo de al treilea pat, între marginea saltelei — care nici pe departe să miroasă a levănțică, ci dimpotrivă, împreună cu celelalte două, răspîndea o duhoare „umană" — și zidul văruit de curînd. Părea că strînseseră în el toate nimicurile, tot felul de capete de sfoară, nasturi desperechiați, bucăți de cîrpă pe care femeile de treabă ale șesului, ca și ale oricărei alte regiuni a peninsulei, le strîng cu grijă și le păstrează cu sfințenie pentru ziua cînd s-ar putea întîmpla să nu existe nici ață, nici sfoară, chiar dacă nu aveau ce să împacheteze. Pestalozzi aruncă o privire la mica mobilă, dar fără un interes deosebit.

— Aici ?

— Acolo, murmură fata cu chipul ca de cartof, mai mult cu o ridicare a capului decît cu buzele, căci bărbie n-avea de loc, arătînd sub cel de-al doilea pat. Se apropiară și dibuiră sub el un cufăr, o ladă de lemn, ale cărei muchii erau întărite cu tablă. Fata scoase o cheie, apoi se ghemui să ajungă cu mîinile lada de sub pat. Chipul și partea de sus a bustului se aplecaseră puțin peste cuverturile cenușii. Bîjbîia ca o oarbă, sigură de ce face, privind fix înaintea ei, cu scopul de a se încredința de existența paralelipipedului, apoi, aruncînd cîrpe la nimereală, cu gestul pătrunzător al unui orb, în măsură să nimerească cu precizie tastele unui pian, să scoată din el cele mai patetice acorduri, trase afară cufărul, și-l deschise.

— Puteți să căutați, dom'le brigadier, dar n-o să găsiți nimic.

Și cum brigadierul nu se mișca, lăsînd să i se citească pe față cît de mult îl dezamăgise cocioaba, și strîmba din

nas, fata ridică capacul şi scotoci printre cămăşi, dînd la o parte un şal, nişte ciorapi negri cu călcîi alb, o cutiuţă de carton, o cămaşă de bărbat.

— Şi inelul ? Inelul tău unde e ?

Plictisită de deducţia de căpătîi a brigadierului : „înseamnă că ai altul", îi deschise cutiuţa de bicarbonat sub nas, şi scoase ca dintr-un cuib de vată, un biet lănţişor care părea de aur, cu o cruce micuţă, care părea şi ea de aur ; un ac de siguranţă cu un coral fals, şi un alt ac de metal, cu trifoi de email.

Brigadierul luă lănţişorul cu două degete — desfăcîndu-le pe celelalte, şi lăsînd în felul acesta să penduleze crucea — apoi acul de email verde, cum ai lua de pe un gard de păducel un fluture în poză, cu aripile închise, ca să-i dai apoi drumul să zboare.

— Înseamnă că ai altul...

Ea îi răspunse că nu. Crezu că n-are nici un rost să se dezică, sau în orice caz să tăgăduiască ce spusese. Calitatea uleioasă, de nepătruns, încăpăţînată, statuară a disponibilităţilor sale fizionomice, o ajută să-şi ţină gura. Paliditatea, grăsimea şi chipul în formă de cartof, cele două ace de gămălie înfipte ca într-un miez de pîine, cei doi pometi rotunzi care păreau umflaţi de două lovituri de pumn, cel mai bun dintre semnalmente, în sfîrşit, îi îngăduiau să rămînă acolo tăcută, atentă să nu scoată vreo prostie şi simulînd o neliniştе care, poate, o tulburase puţintel. Brigadierul se uitase cu atenţie la dulăpior. Pe urmă era gata să-i spună : „întoarce saltelele ! Arată-mi ce ai sub saltele !" Numai că, în schimb, umblă în jurul paturilor şi ajunse după dificilul periplu, să se planteze ţeapăn între acesta şi zid de parcă s-ar fi pregătit să ia un interogatoriu noptierei. Trase de uşiţă, dar îşi dădu seama că era prevăzută cu o broască, lucru neobişnuit la o noptieră : era o noptieră sui-generis. Ceru cheia. Fata o căută pe sub saltea şi o găsi. Se uită cu tristeţe la noptieră, ca o cetăţeancă jignită de abuz, apoi o deschise. Alte zdrenţe, lucruri de femeie, o jiletcă, o pereche de pantaloni ponosiţi se prăbuşiră pe podea, spre dezamăgirea subofiţerului : fuseseră puşi acolo la întîmplare, ghemuiţi ca o vechitură. Pestalozzi smulse din mîna fetei o bluză, o piele de iepure de casă, o fustă

albastră deschis, cu zone decolorate de leşie. Două sau trei nuci se rostogoliră pe duşumea. Tot atunci ieşi dintre zdrenţe, dintre ciorapi uzaţi, o oală de noapte plină cu nuci. De pe pîntecul ei se cojise emailul, aşa că se vedea imediat că nu putea fi un Capodimonte, şi nici măcar un Ginori.

— Ah ! Isuse Christoase ! Nucile de la bunică-mea ! strigă Mattonari, voind parcă să arate — prin această exteriorizare a neliniştei posesive — cît de mult valora comoara, pe care o depusese toamna în capacitatea vasului, *en passant* — călător care se achită fără să-şi ia rămas bun, înainte de ivirea zorilor, de găzduirea binevoitoare cu care a fost primit. Apoi, fata făcu gestul — aplecîndu-se alături de brigadierul care stătea în picioare — că vrea să ia vasul, să-l scoată dintre zdrenţe, părînd să fie animată de cele mai bune intenţii. Înţelegea, prin acel gest, să uşureze drumul Percheziţiei, al Legii, dar nasul fin al copoiului mirosise bine, ascunzătoarea.

— Stai ! Ia-o tu ! ordonă lui Cocullo.

Fata se ridică. Supus, Farafilio se aplecă şi băgă mîinile în dulăpior, ca să ia cu o mînă, de toartă, oala de noapte plină, iar cu cealaltă palmă s-o strîngă cu grijă, aproape mîngîindu-i cu bunătate emisfera opusă, minunat de rotundă, şi fără toartă. Reuşi s-o scoată din dulăpior (şi era grea să nu-ţi vină să crezi !) cu atitudinea proprie unui preot, sau de-a dreptul a unui proprietar, care se pregăteşte să-i servească peste noapte pentru scopul cel mai rău. Se mai rostogoliră două nuci. Prea scurtă, de altminteri, pentru opulenţa aproape copilărească a bravului carabinier, tunica sa gri-verde îi scoase în evidenţă rotunjimile posterioare, îmbrăcate cu postav de aceeaşi culoare. Puse în valoare de poziţia aplecată în faţă, părură să se ia la întrecere şi să învingă rotunjimile lucioase ale vasului, de parcă le-ar fi umflat cu o pompă, din acelea cu trei picioare, cum au mecanicii de biciclete. Umflătura de necrezut stătea să pleznească la cusătura posterioară din mijloc a pantalonilor dar care păru doar să se slăbească în zig-zagul unui fir nu prea bine cusut, de culoare albastru-verzui, mai închis decît cenuşiul stofei. Deşi cusătura era supusă la o asemenea presiune,

pleznitura nu se produse totuşi. O pocnitură seacă cutremură în schimb în cameră. Nu, nu era o împuşcătură. Farafilio, bietul băiat, foarte probabil că se înroşi, în felul său de a se înroşi cu pete, pe faţa lui bună şi severă. Aplecat cum se afla, cu faţa spre bufet, şi cu ţucalul în braţe, putu să-şi ascundă roşeaţa. Umila sarcină se denumise ea însăşi, iată totul. Anumite atitudini favorizează anumite nomenclaturi, scoţînd sunetul aproape chiar la sursă. Fata tăcea, amorfă. Fruntea brigadierului se întunecă, în tăcere. Plină, şi grea de cele mai uscate daruri ale lui Vertumniu, oala de noapte fu ridicată la onorurile înălţimii (noptierii), în dreptul ciobului de oglindă. Brigadierul se ridică, fără să se-ntoarcă.

— Nătărăule ! Răstoarn-o pe pat ! strigă la el şeful, şi brigadierul se execută.

O dată cu jumătatea de întoarcere pe care o făcu, îşi descoperi şi jumătate din faţă, acoperită de zone care alternează, insule de roşeaţă şi de paloare : un roşu episcopal, o paloare ca a caşului. Descoperi, de asemenea, că posedă, în gradul cel mai înalt, însuşirea celor buni, generoşi şi onești : aceea de a roşi pînă-n vîrful urechilor. Manevră încet, apoi răsturnă iute ţucalul, unde i se ceruse, grăbindu-se să îngrădească de jur împrejur cu mîinile. Din această comoară de nuci, cele mai tîmpite, de-abia răsturnate, ar fi sărit jos în salturi multiple şi, rostogolindu-se vesele, s-ar fi ascuns din nou una ici, una colo, în cine ştie ce colţ de sub paturi, dacă n-ar fi fost adîncitura, adică urma pe care o lăsase un corp în saltea. Aşa că au fost înşelate. Toate căzură ca-ntr-o cratiţă, formînd o grămadă. În vîrful căreia apăru un pachet din hîrtie albastră, în felul celor de coloniale. Probabil că de zahăr, „o rezervă secretă a bunicei". Trecînd de cealaltă parte a patului, brigadierul începu să desfacă nerăbdător pachetul. Apăru un săculeţ de pînză groasă, care nu era plin, totuşi destul de greu, şi cu diferite găluşcuţe pe fund, acolo unde ascundea marfa : alune, poate ? sau o grămadă de nasturi ? sau nişte mătănii ? şi strîns către gură, de răsucirile unei sfori, înnodată şi răsînnodată. Pestalozzi pipăi. Chipul i se lumină. Pedeapsa pe care în minte o aplicase elevului său, se evaporase imediat din intenţiile sale. O jumătate de buză i se

ridică, în sus, într-o strîmbătură de dispreț, de parcă ar fi vrut să lămurească mai bine sensul ironiei sale. Încurcătura de noduri n-a fost desfăcută decît după multe chinuri. Strînsoarea răsucirilor sforii se slăbi pînă la urmă, și o dată dezlegat sacul și răsturnat cu multă grijă pe patul bunicii, care era cel din mijloc, din el se prăvăliră rînd pe rînd, bile verzi, mici medalii antice, ace și cornaline, fleacuri de aur, lănțișoare, cruciulițe, coliere în filigran, vîrîte unele în altele, inele și mărgele, inele decorate cu pietre rare, sau strălucitoare pietre prețioase, de culori diferite, dinaintea gurii căscate a lui Cocullo, în bătăile de inimă ale brigadierului, care se și vedea înălțat în grad. În locul galoanelor de plutonier major, simțea crescîndu-i pe mînecă galoanele de adjutant ! Bijuteriile stăteau acolo ca niște animale speriate, ca buburuzii cu aripile strînse, fără nici o intenție, în poala jalnică a sărăciei. Și cu toate acestea, părură ca niște talismane demascate, recunoscute de un giuvaergiu cu nas încovoiat, pe tejghea, după furt și recuperare. Bijuterii de toate formele, de cele mai curioase culori : o cruciuliță de piatră prețioasă verde închis, pe care buricile degetelor viitorului adjutant nu se putură abține să n-o sucească, să n-o răsucească, s-o pipăie, un cilindru mic și frumos, verde închis, lucios, de care se slujeau mai mult uscații preoți egipteni, pentru horoscoape — decît Pitagora pentru elucubrațiile lui despre apotema pentagonului — și care se așezau cu fața la apus și sporovăiau uitîndu-se la vîrful ars al piramidelor : bomboană misteriosofică ascunsă în anticele măruntaie ale lumii, și din aceste măruntaie ale lumii furată într-o zi și geometrizată prin magie. Un biet ouleț, între albastru deschis și alb, ca o glandă mică de porumbel mort, bun de aruncat la gunoi, și doi cercei, cu două picături mari de un albastru azuriu, în triunghi isoscel, rotunjite spre vîrfuri, care se legănau, și care erau grele, minunate lacrimi solide, pentru lobii unei pieptoase îmbrăcate în albastru deschis, și care, în cvasi-transparența lor dungată, surîdeau opulente, de parcă ar fi fost presărate cu firișoare de aur. Și un inel mare, un cilindru de aur, care ar fi putut încercui degetul cel mare al lui Enobarbus, sau degetul gros de la piciorul lui Eliogabal, ca o caramelă mare ovală,

verde, portocaliu, sau mai degrabă ca lămîia străpunsă de toate razele dimineții echinocțiale, ca trupul străveziu al martirului, străpuns de cele o sută douăzeci de săgeți ; stropită de lumini verzi, limpezi, cum arată marea în zori, pînă la strălucirea *flint-glas*[1]-ului. Drept care, cei doi carabinieri visară imediat, fermecați, o chitrămentă cu sifon, în piața Garibaldi, la douăsprezece. Și un ineluț de fir de aur, cu un grăunte roșu de rodie, ca să-l ciugulească un pui ; și un ultim pendeloc, un flecușteț, aproape o bulă de albastru de metilen, de scos gălbeneala din rufe, montată într-o calotă de aur, și cu agățătoare tot de aur — element esențial pentru împlinirea frumuseții unui sîn, sau a reverului bărbătesc, sau a pintecoasei autorități a tutorelui acestui sîn, administrator, moralizator, și în definitiv consort „și imbecil fericit" — își dădu cu părerea, printre dinți, Pestalozzi. O cruce de granate, de un roșu închis. Inele, broșe, minunății de necrezut ! Și rubinul și smaragdul aruncau străluciri din adîncitura patului, al cărui așternut era de culoarea șoarecelui ; colocatari pentru o clipă ai unui culcuș uzat și zdrențuit de bătrînă. Ace și agrafe se încurcaseră în lănțișoare, sau se amestecaseră ; pandantivele, rostogolindu-se, trăseseră o dată cu ele, inelele. Rubin și smaragd se proclamară *in corpore* asupra sărăciei cenușii a țesăturii, sau a zdrenței, în închistata și muta strălucire care e conaturală autonomiei anumitor ființe, și exprimă raritatea, demnitatea naturală și intrinsecă — acea virtute mineralogică atît de mult trîmbițată în trîmbițatele carnavale, de către falsele străluciri și de ademenitoarele ochiade ale atîtor diamante false, încît, pînă la urmă se dovedesc că sînt cu totul inexistente. Cu totul altfel se dezvăluie corindonul — cristale pleocrome — pe cenușiul-șoarece al ambianței. Venit din Ceylon, sau din Birmania, sau din Siam, e nobil prin structuranta sa acceptare — verde splendid, sau roșu splendid, sau chiar albastru ca noaptea — a sfaturilor cristalografice ale lui Dumnezeu : fiecare piatră prețioasă e amintirea, opera specifică a îndepărtatei memorii și a oboselii lui Dumnezeu ! Ade-

[1] Prismă de cristal (engl.).

vărat sesquioxid $Al_2 O_3$ în mod autentic spațiat după modurile scalenoedrice ditrigonale ale clasei sale, premeditată de Dumnezeu, în ciuda valorii-lucru a lui Tafano. Tafano di Revello, care nu putea să stea liniștit o oră în scaun, șef economist și ministru-cocoș al non-finanțelor Curcanului, gata însă ca la o singură mișcare a genelor Caşcavalului, să dezvăluie italienilor noul cer al valorilor oficiale, substituind, în mănunchiul zodiacal al creditului și al circulației monetare, al balanței de aur — ducîndu-se apoi la Ramengo să-și plătească datoriile — scorpionul balivernelor care nu vor mai prinde niciodată.

Pestalozzi, nu, nu era ministru de finanțe al Italiei, și doamna Menegazzi nici atît. Amîndoi aveau însă un oarecare simț al valorii și al non-valorii. Acele rubine strălucitoare, se vedea bine că erau pietre prețioase, incubate și născute în mileniile originare ale lumii. Expertul putea constata și garanta aceasta, în ciuda tăieturii, adică a șlefuirii și cizelării fațetelor. Pietre prețioase, cristalizate în mod natural, începînd cu sesquioxidul topit, de-a lungul liniilor directoare ale sistemului, și nu pseudocristalizate, cu strălucoiri false. Astfel avîntul, durerea unui suflet, îngheață într-un strigăt, se coagulează în notație, sprijinit pe liniile directoare formale ale gîndului : într-un strigăt înghețat, care este al său și nu are nimic de-a face cu urletul scos de alții la marele tîrg al sufletelor și al urletelor. Brigadierul împrăștie cu degetele — cu gestul cuiva care separă orezul înainte de a-l arunca în vas — prețioasele pietricele, lănțișoarele de aur, colierele, fabuloasele caramele, strălucitoare pietre prețioase de maharadjah, în depresiunea mizerabilului așternut. Din acele aparențe, fire de aur sau luminoase boabe pe culoarea brună a pînzei, se desemnă o ghirlandă, ca un șirag, văzut însă de la înălțime și de departe, de pe munte, sau din avion, de globuri electrice de-a lungul Rivierei ! La fel cum luminile aprinse din Botafogo împodobesc cu perle, în nopțile bananifere, linia de nivel a litoralului, și a șoselii de-a lungul litoralului, la bază și de jur împrejur, Pao de Azucar. În acea clipă, acele bijuterii, aruncate pe pat, părură să țîșnească și să șiroiască dintr-o grămadă strînsă de pe urma a nenumărate furturi. Dar Pestalozzi, la început cu o anumită aplicație

şovăitoare, apoi cu o siguranţă perfectă, socoti să poată recunoaşte, în splendorile împrăştiate, discutabilul şi ultranesigurul şirag de perle, două sau trei zorzoane femeieşti, un ametist, crucea de granate, bila de *lapillaruli* [1] (aşa era scris), coralele, bijuteriile, titularii numelor şi denumirilor care reprezentau coasociaţi şi veri din partea mamei topazului, în primele rînduri şi următoarele ale paginilor întîia şi a doua ale listei Martinazzi, sau — ca să spunem mai precis — Mantegazzi. Numele şi titlurile de uz curent, în orice caz foarte dificile : inele „de" rubin cu două perle, ac cu perluţă neagră şi două smaragde, pandantiv „de" safir, cum ai spune : cremă „de" castane, „înconjurat" de briliante, singir, bătut cu granate în stil antic (sic), şirag de perle albe (fără vreo valoare) etc., ineluţ etc., o broşă mare cu piatră de onix, etc., etc. Un examen de lectură pentru elevi, gîndi Pestalozzi.

Timpul, în vremea asta, presa. Chiar în dimineaţa aceea, înainte de amiază, el trebuia să se înapoieze la Marino cu topazul în buzunar, şi cu cît reuşise să găsească în acest vagabondaj, neaşteptat de fructuos în pietre preţioase, bijuterii, perle false, cu fete frumoase sau urîte, dar toate teribil de mincinoase. Despre recuperarea şi despre găsirea, sau negăsirea lucrurilor, trebuia să dea raport — cu lista în mînă — adjutantului. Erau denumiri ciudate şi dificile şi aveau în ele ceva magic, misterios, indian... şi în locul fiecărui „o" numai găuri, ca biletele de cale ferată. Cea de-a doua listă, incompletă, fiindcă lipsea o foaie, dar la fel de găurită ca sora ei, îi păru, în schimb, un fleac, o chestie murdară care nu-l privea de loc, o afacere încredinţată altuia, deoarece comisarul Ingravallo, acel căpăţînos, care în loc de briliantină întrebuinţa catran, declarase „în mod expres" că voia să se ocupe numai el. Aşadar, era afacerea lui don Ciccio. Bătută cu roşu, de parcă panglica fusese vîrîtă în sînge, nota relativă la „furtul Balducci" părea să concretizeze un vis urît, şi era paginată şi redactată cu o oroare secretă care nu era — în dimineaţa aceea nebună a unui echinocţiu plin de pronosticuri — nu, nu era de competenţa cara-

[1] Corect : *lapislazzuli.*

binierilor. Nu, cîmpia solitară, acolo afară, umezită de averse, şi încălzită doar din cînd în cînd, atunci cînd se trezea soarele, nu, nu voia să se repete oroarea, oroarea aceea pe care o îmbracă lucirile neaşteptate ale cuţitului, cînd fiara refuză vieţii orice speranţă, imobilitatea unor rămăşiţe funebre. Sub privirile portăresei şi ale agenţilor (mai înainte de constatările legale), sau sub privirile vărului care era îngrozit că intrase acolo fără să ştie, aşa cel puţin spunea, apoi, printre papucii femeilor şi bărbaţilor, un simulacru palid pentru muzeele de ceară ale morţii. Şi sîngele putred, la tăietura gîtului, miros urît de morgă. Bijuteriile care le găsise erau, în orice caz, acelea „ale uşii din faţă", ale contesei blonde. Şi Pestalozzi suspină la succesivele fulgerări ale unei imagini visate (dar nu şi văzute). Se şi închipuia apărînd în faţa ei, împodobit cu galoanele de adjutant, în calitate de recuperator-salvator, dar căuta în acest timp să scape de toţi şerpii îndoielii : „...dar poate că în afară de bijuteriile astea mai sînt şi cele din caseta de fier a asasinatei". Se grăbi să verifice. Asupra bijuteriilor eventuale ale doamnei Balducci apăsa încă, dată fiind acea jumătate de listă, ambiguitatea ipotezelor. Recunoaşterea şi discriminarea fiecărei bucăţi trebuia să se facă la cazarmă, sus la Marino, sau poate la Roma, la Santo Stefano del Cacco. În schimb, bijuteriile contesei Mantegazzi, care erau specificate în nota respectivă, invocau cu stăruitoare evidenţă, propria lor identitate jefuită. Şi-apoi, într-adevăr, probabilităţile rămase îi dădeau dreptate. Într-o oră şi jumătate, două combinaţii de trei cifre, un topaz pe deget şi o oală de noapte cu topaze, era un dar prea frumos, care se revărsa din cornul avarei Fortuna. Statisticei precognitive a creierului — înfierbîntat, dar totuşi timid, plin de îndoieli — îi era inacceptabilă o a treia lovitură. Fata şi Cocullo aşteptau nemişcaţi, goliţi de orice putere de a urmări. Brigadierul se scuturâ.

— Cine ţi le-a dat ? Cine le-a adus aici ? Să nu spui că ţi le-a dăruit pentru ochii tăi frumoşi !

— Nu ştiu. Acum le văd pentru întîia oară. Nu ştiu cine le-a pus în locul ăsta.

— Spune-mi cine ţi le-a dat, ţie, sau bunicii sau bunicului tău ! Noptiera era încuiată. I-aţi pus broască. Şi cheia ai găsit-o de îndată.

— Broască a avut mereu, fiindcă ţinem înăuntru nişte lucruri !

— Frumoase lucruri ! Spune cine ţi le-a adus, că ştii ! Şi ştim şi noi ! De multă vreme. Şi la Roma, comisarul, ştie şi el. Hai, vorbeşte ! Trebuie să mărturiseşti, trebuie să spui adevărul. N-avem timp de pierdut. De nu te hotărăşti să vorbeşti aici, ai să vorbeşti cu adjutantul, la Marino.

Fata tăcea, gînditoare, privind în gol. Cartoful feţei, cele două mărgele cenuşii ale irişilor, buzele fără culoare, nu dădeau nici un semn că va avea de gînd să vorbească. Era la fel cu o sibilă sălbatică, sau cu un jurisconsult orăşenesc, pe care nici un obol nu i-ar fi scos din muţenie. Tăcea, răspunzînd tăcerii de afară, a cîmpiei, a întregii cîmpii solitare, opunîndu-le un iremediabil refuz. O isterică de piatră, a cărei minciună devenise adevăr, şi care va rămîne astfel chiar de-ar fi supusă la torturi.

— Hai atunci la cazarmă. Şi-acolo ai să vorbeşti ! Pe ce pariezi c-ai să vorbeşti ? Te va face adjutantul să spui tot !

Strînse bijuteriile în sac. O mînă plină ! Ciuguli unul cîte unul extravagantele, centrifugile, perifericele. Brigadierul operă chiar cu mîinile sale, cu degetele sale, fiind foarte atent să nu lase pe cuvertură nici un grăunte, nici un „corp delict". Cu buzele întredeschise a aşteptare, cu suflarea scurtă din pricina catarului, Farafilio, asemenea unui îngeraş răcit care asista la o laparatomie, ţinea bine legătura de pînză tare, în care introdusese — ca să fie sigur că luase în primire absolut tot conţinutul — două degete groase de ginecolog. După aceea, de parcă ar fi vrut să distrugă paturile, cei doi brigadieri aruncară în aer pernele de puf, cuverturile, cearşafurile, care nu erau de loc curate, şi nici pe departe să miroasă a levănţică. Nucile le culesese Camilla, cu ţucalul, ca apa din fundul unei bărci, sau cum ar fi secat o groapă. Mai scotociră sub paturi, o făcură pe fată să dea peste cap saltelele („curaj, domnişoară, curaj ! Hai !..."), să golească tot dulăpiorul de pantalonii şi de ciorapii vechi, şi cufărul, şi

să le miște din loc. Pipăiră saltelele, pe care le puseseră deasupra somierelor, adică, pe prima, deasupra celor două capre, unde stătea de obicei întinsă, și cu degetul mic îi sondară cusăturile, iar cu degetul mare și cu cel mijlociu, despicăturile. Țucalul Cresus, trecînd de pe un pat pe altul, părea ca o lehuză, așa golit, după ce fusese plin cu vîrf. La perete, rămurica de anul trecut, cu frunzele Minunii — verzi și roșii, răsucite și uscate, cîte una gri argintiu, sau verde maroniu, sau de-a dreptul havan — își pierduse parcă harul cu care fusese dăruită, o dată cu venirea noului an. În sfîrșit, jos, pe peron, lumina unei presimțiri dezolante. La cei doi îmbrăcați în haine cenușii, răul păru să existe — supunînd zilele și evenimentele, de totdeauna — forță mută, sau prezentă într-un pandemonism al cîmpiei și al pămîntului, sub ceruri sau sub nori care nu puteau face altceva decît să privească, sau să fugă ; se manifestase în acea senzație de spaimă, în acea slăbire a oricărei legături juste, care îi izbise cînd ieșiseră afară, la apariția deodată a peisajului, a norilor care alergau pe cer. Diavolul, în ochii fetei, se schimbase în găină : una din acelea care fac pe proastele în ogradă, și care ridică, tematoare, ghiara, apoi o lasă jos, să ciugulească, să scurme. Una dintre cele trei, dar care ? Astfel, pe lîngă casă, între o miriște și alta, făcînd un ou pe zi (dar neștiind niciodată care din trei îl făcuse în acea zi), în sărăcia și în liniștea cîmpiei fără adăpost, diavolul îndemna sufletele, apoi le denunța adjutantului, informatorilor Domnului, prefăcîndu-se el, diavolul, sau ea, găina, prefăcîndu-se că toată ziua nu are altă grijă decît să rîcîie, să caute rîme. Anumite omizi, anumiți viermi. Și de-abia dacă se auzea pufăitul trenului, era cuprinsă de teamă că-l are în spate, ca și celelalte, de altfel, și asta pentru a nu lăsa să se priceapă care era dintre cele trei, și *cine* era : dat fiindcă era diavolul. Diavol, fără îndoială, și spion, gîndi fata, făcînd din degete două coarne găinilor ! Spion, spion care se strecurase sub aparențele înșelătoare, în spațiul domiciliului rural, domiciliului feroviar, asta-i ! Și se plimba ca o găină, făcea totul întocmai ca o găină, ca unul din domnii ăia cu mănuși galbene de pe Via Veneto, cu monoclu, cu floare albă la butonieră ! Și cu ciocul își despăduchea — teribil de îngîmfată ! —

spinarea, apoi se găinăţa aşa, de parcă n-ar fi făcut nimic, dar profita de avantajul de a fi găină, privind pe lături, exact cum fac găinile, uitîndu-se chiorîş în bucătărie, dacă uşa era deschisă. La nevoie intra. Şi nimeni n-o gonea afară, fiindcă bunicul era ocupat să telegrafieze la Ciampino, sau la Cecchina, tac tatatrac tac, aşezat în faţa aparatelor. Aşa încît celălalt putea să spioneze în voie. Cu pupila rătăcită, înregistra şi reţinea apoi cu retina, cu acel ochi lateral pe care-l au găinile, care pare o găselniţă gen Picasso, o ferestruică rotundă de closet, de closet lipsit de orice posibilităţi de a privi în babord sau tribord. Dar care, în schimb, te pîndeşte. Da, era diavolul, care se furişase travestit în găină — în bucătărie, pe pardoseala de cărămizi, neacoperită, a mizeriei domiciliare, sau la pîndă în ţarcul de trestii : trestii mici, înfipte cu meşteşug în pămînt, şi înclinate în aşa fel că dădeau figuri de romburi, supuse la ploi torenţiale şi vînt, jumătate prăbuşite, jumătate putrezite, acum, după trecerea iernii, îngrăditură scoasă acum din uz, care nu mai apăra sărăcia domestică, la kilometrul 20/25, de vînturile care vin dinspre cîmpie. Bunica, printre găini şi mirişti, părea ca un copăcel cocoşat, în grădină, un scoruş ajuns de mult schelet, şi pus într-o zi ca sperietoare, şi pe care vîntul de nord o făcuse numai zdrenţe negre. Dădea o lovitură de săpăligă în pămînt, apoi, obosită, se oprea aşa, frîntă în două. Din patru paşi, brigadierul fu lîngă ea.

— Am găsit ceea ce căutam, îi zise. Dacă le-ai ascuns dumneata, trebuie să-mi dai explicaţii...

Ea ridică faţa, care părea tăiată în lemn, îl privi fără să priceapă, fără măcar să audă.

— E surdă, îi atrase atenţia Camilla. Telefonară bunicului, voiră să-l informeze că nepoată-sa, Camilla, era „convocată" de domnul adjutant Santarella, după cum spuneau ei. Trebuia să se ducă la Marino ca să depună mărturie. Cantonul rămînea fără pază. Bătrînul nu îndrăzni să spună ceva la telefon. Se feri să comenteze în vreun fel ceea ce auzise. Era gata să urce din nou spre Casal Bruciato. Trenuri nu aveau să mai treacă, Camilla ştia asta, pînă la mixtul pentru Ciampino Termini, la 12 şi 14 minute.

Bătrînelul, în realitate, fusese cuprins de panică la auzul unei voci necunoscute. La telefon, explică scurt fata, de cum își dădusé seama că nu era vorba de vreo chemare sau de vreo comunicare de serviciu, bătrînul fusese izbit deodată de paralizie gloso-faringiană, sau după cum spunea ea, că nu-i mai mergea limba, ca aceea a unui inginer nu prea obișnuit să vorbească, dar care manevrează la perfecție tabelele de calcul, și care nu dispune încă „de cuvinte îndeajuns de potrivite", și cu atît mai mult de suficiente verbe italiene pentru a putea petrarchiza în voie asupra veștilor nu prea bune. Fapt este că o tipică *afazie coram telephono* [1] — respect, ciudă, incapacitate de a se exprima cu vorbe, și îndoiala, ba chiar obsedanta siguranță de a putea fi ascultați, și, natural, de a fi ridiculizați de terțe persoane, de imbecili necunoscuți, și, pînă la urmă, tulburarea propriei personalități și transformarea logos-ului într-o rușinoasă bîlbîială — se abătuse în anii aceia, sub forma unei boli endemice *de téléphone avec la manivelle*, asupra Europei, și bineînțeles că și asupra peninsulei italiene. Mai ales în regiunea de șes. Bunicul era feroviar, de ! ca bunicul lui Lucherino. Și-n plus, țăran, și văduv, înainte de a se fi stabilit cu casa la marginea căii ferate. Se născuse analfabet, ca noi toți. Numai că a vrea înseamnă a putea. Și a învățat de unul singur abecedarul. Citea panglica și țăcănea la telegraf, ca nimeni altul. Era stăpîn pe manevrarea fanionului verde, pe pîntec, la fel cu un stegar, la Palio, care poartă steagul Turnului, al Broaștei, sau al Gîștei. Da, născut timid, bătrînelul mai degrabă își înghițea cu lăcomie saliva, decît să se dea în vînt după balivernele zilei ! Se mulțumea să scoată prudente monosilabe, și acelea destul de puține. Bătrîna fu lăsată singură să-l aștepte. Singură, dacă nu punem la socoteală cîinele, găinile. El ar fi așteptat la fel, în deplinătatea atribuțiilor lui oficiale, și în mînuirea în exclusivitate a fanionului verde, care voia să însemne liberă trecere pentru trenulețul de la Velletri de la 12. Fata, la fel de mută, acum, ca și bunică-sa, fu condusă la răspîntie, unde — așteptînd reîn-

---

[1] În fața telefonului (lat.).

toarcerea carabinierilor — se afla cabrioleta, cu Lavinia așezată deasupra, ghemuită, gîtlejul și obrajii între mîini, iar coatele proptite simetric pe genunchi, bărbia împinsă înainte, buzele strînse, dispreţuitoare. Această poziţie îi lăsa sub braţe loc suficient ca să-și ascundă — dispreţuitoare și intoleranță acum la priviri — plinătatea călduță a ţîţelor, pe care, totuși, arcul fiecărei subţiori o descoperea celui ce și-ar fi aruncat privirea, chiar și fără să vrea, cum făcu Farafilio, cuprins de emoţie, de cum se apropie de cabrioletă.

Stăpînul calului ședea, dincolo de șanţ, pe marginea taluzului care urcă spre pajiștea în care șoseaua se înfundă, chiar și astăzi, și privea în pămînt, gînditor, cu gura căscată, cu picioarele în șanţul fără apă. Părea că meditează la destinele umane, că sondează prevestirile. Lăsa creierul să pască în cîmpiile fără de sfîrșit ale neantului, cum obișnuiesc să facă utopiștii și paznicii, după ce au produs vidul : acel dulce vacum torricellean, pe care vaporii răscoliţi și negurile dimineţii echinocţiale îl înalţă la condiţia de neînlăturat a vieţii psihice. Curiozitatea care i se trezi de îndată ce o văzuse pe Lavinia cu carabinierii i se topi apoi, dispărînd cu totul. Rămas singur cu fata și cu calul (dar calul nu pricepea de loc conversaţiile pe mai multe voci), începu s-o întrebe ce s-a întîmplat. Lavinia, aspră, îi zise două vorbe — într-astea era neîntrecută ! — mai înainte de a se ghemui, cum am arătat mai sus. Acum, el se gîndea aiurea cu gura deschisă, fixînd cîteva fire de iarbă. Un firișor de salivă stătea să i se prelingă prin colţul gurii, de sub limba inertă, și să picure pe pietriș. Pe pietrișul șanţului unde se odihneau cele două ghete, picioarele desfăcute, iar pe genunchi, coatele ; coada biciului îi ieșea printre cele zece degete împreunate, care n-o ţineau strîns, și care părea coada unui steag prinsă într-un suport, pe balcon, sau trestia unui pescar deasupra apelor liniștite ale lacului, și nici pomeneală să se proptească în pămînt, ci într-o cută liberă (imediat sub vestă), pe care o făceau pantalonii, la încheietura dintre adîncul pîntecului, ca un tors faunesc, și care treptat se prelungise într-o rămurea, în vîrful căreia atîrna sfîrcul de bici, ca un dispozitiv brevetat, un organ al său propriu și specific, antenă sau pră-

jină, atribut disjunctiv al radio-amatorului-pescar. Și-n jurul acestei pendulante codirişte (oscilantă din încheietura mîinii), un muscoi săgeta aerul, semn obişnuit al unei lăcomii de provizii într-una trează, şi al adulmecării care nu dă greş niciodată. Bîzîia, zgomotos, într-o vibraţie metalică — atingînd acutele la anumite viraje sau contraviraje în opt — aproape beat de a fi constrîns de fatalitatea reînnoită a unui cîmp gravitant sui generis, a unui cîmp conceput pentru noua poveste, de Pippo al tinerelor bîzîitoare, unde elipsei orbitei newtoniene i se substituise cea lemniscată. Era unul din acei frumoşi tăuni verzi, cu aripi de un verde-cenuşiu metalic, amintind lucirile oţelului, deprinşi să facă — de cum li se iveşte prilejul — splendide halte şi să se ospăteze straşnic pe drumurile străbătute, în colţişoarele de loc pustii ale ţinutului, *du vieux terroir* [1]. Tăunul nostru, aţîţat de o pubertate precoce, în vîntul dulce şi lin, şi de un puber nas în echinocţiu, în sînul acelui cosmos plin de mirosuri prevestitoare (ale îngrăşămintelor de primăvară), se bucura în sinea lui văzînd şfichiul biciului. Dumnezeu ştie ce credea, mojicul, că putea fi.

Verişoarele se zăriseră de departe. Cei trei — noua pensionară a *Reginei Coeli* [2], flancată, ceva mai în urmă, de îngerii ei păzitori — mergeau în grup. Cînd ajunseră la cabrioletă, stăpînul se ridică, şi în acelaşi timp ridică în sus şi codirişca-trestie, de parcă ar fi prins în undiţă un chefal frumos. Camilla se schimbă la faţă în alb verde :

— Va să zică, tu ai fost cea care... îi şopti Laviniei cînd era aproape de tot, încadrată de cei doi îngeri păzitori.

Conducătorul pocni din bici, ca să trezească căluţul, şi se pregăti să urce după Camilla, a cărei paloare isterică începuse, puţin cîte puţin, să-i dezumfle rezultanta tumefacţie *empâtée* [3], a diferitelor volume faciale, acea consistenţă de abces pe care o căpătaseră, o dată cu pubertatea,

---

[1] Ale bătrînului pămînt (fr.).
[2] Închisoare la Roma.
[3] Umplută (fr.).

cele două balonașe uleioase ale obrajilor, care se făcuseră totuna cu pernele zigomatice. Ochii, tăiați în ovalul de cartof, începuseră să reacționeze, să joace cu sclerotica, să dea semne de viață. Mînia îi dădea o privire, un chip :

— Eu ? zise Lavinia. Ce ? Ai înnebunit ?

Ură, dispreț și teamă se simțeau în acea voce, în acea frază, pe care brigadierul Pestalozzi se căzni s-o capteze, și, în zadar, s-o înțeleagă. O ușoară gîfîială, în modul de a se exprima, o cezură tematoare. Sînul palpita, ademenitor, ca o lamă magnetică, între doi poli, dar nu era magnetismul lui Maxwell, ci era, în schimb, o lamă de piele de culoarea laptelui, tremurătoare, splendidă.

— Eu ? și ridică din umeri. Nu vezi că m-au prins ? Că m-au luat să fac o plimbare la Marino, ca martor. Înălță capul, mîndră : Află că brigadierul, văzîndu-mă cu inelul pe deget, a crezut că-s logodită !

Pocniturile biciului anunțară din nou, aproape vesele, că-i timpul să tacă din gură și să pornească. Puțin mai încolo, pe marginea înaltă a taluzului, două fetițe cu gura căscată, priveau scena. Aveau chiloții lungi și un fel de pantofi fără șireturi, de frate mai mare. Un bărbat vînjos, un țăran, încerca să lipească și să aprindă — răsucind gîtul întocmai ca un țăran de-al pictorului Inganni — o jumătate dintr-o țigare.

— Urcă ! îi spuse Camillei brigadierul, și nu mai trăncăni ! Să nu căutați să vă înțelegeți între voi, că tot nu vă slujește la nimic. Știm totul ! Și cum s-a petrecut, și cine e, și cine vi le-a dat ! Umflătura buzunarului drept al tunicii, pe șold, era simetrică cu tocul de piele al revolverului, aproape contrabalansa greutatea. Urcă ! repetă.

Camilla se supuse. Stăpînul urcă după ea, de cealaltă parte. Arcurile, la apăsarea greutății, scîrțîiră din nou, și de data asta cu zelul obișnuit, apoi tăcură, strivite de tot, turtite. Brigadierul, cu bicicleta de mînă, se pregăti să urmeze cabrioleta, care, ieșind la dreapta, după răsucirea frînei — ca manivela unei rîșnițe de cafea — și, după un ultim pocnet de bici, însoțit de „dii"-ul stăpînului, o ciulire a urechilor, o proptire pe copite a patrupedului, și o pleznitură de coadă între buci, se puse în mișcare. În pas de om, adică de mîrțoagă în urcuș, care trage după ea trei inși, pe o șosea în pantă ; bicicleta, de îndată ce

Pestalozzi o încălecă, reîncepu să scîrțîie, să zdrăngăne. Credinciosul Farafilio trebui să meargă pe jos. Ca să încapă în acel coș, cele două fete trebuiră să fie împinse cu putere una într-alta, umeri lîngă umeri, coapse lîngă coapse, ca două prepelițe grase trase în frigare. Conducătorul proptindu-le într-o parte, Camilla, de cealaltă parte, se strînsese lîngă bara laterală a scaunului și se proptea în ea, temîndu-se să nu se prăvălească în drum.

— Da, tu ai fost, lua-te-ar dracu de spioană ! îi șoptea printre dinți, verde la față. Să dai ochii peste cap, știu că ești tare ! Din cînd în cînd i-o fi plăcut să stea și cu tine. Că, de ! îl mai ajutai pe tipul tău !

— Pe logodnicul meu, vrei să spui, și Lavinia înălță capul hotărîtă, cu iuțeala neașteptată a unui șarpe, privind drept înainte, de parcă n-ar fi luat în seamă prezența tovarășei de drum, a cărei căldură odioasă o simțea destul de bine, ca de altfel și mirosul, încît gura i se strîmbase disprețuitoare.

— Aiurea ! Ce logodnic ? O să te ia cînd o să-ți vezi ceafa !

— Ce vrei ? Să-l ademenești cu bani, vipero ? Tu, ca să pui mîna pe un bărbat, scoți parale, ca patroana. Dar n-ai să reușești să mi-l sufli. Nu faci nici cît o ceapă degerată ! Cu fața asta de cartof, cam greu să-i sucești gîtul. Iar de parale, n-ai tu atîta cît să-l faci să se uite la tine ! Nu pui mîna pe el !

— Or să pună mîna ei, fii sigură !

— Pe ei nu-i privește. Și pe tine nici atît. L-am pus să jure. Ne-am certat. Cu aia ? Da' ce ? Îs nebună ? Nu se prinde, cartoafo ! Hai ! Du-te și sapă pămîntul, du-te, vrăjitoareo !

Bărbatul din cabrioletă nu interveni. Din cînd în cînd, ca să se stăpînească, avea grijă să pocnească din bici, ca un surugiu pe capră, în livrea, în realitate o hăinuță răpciugoasă de culoare cafenie, și să-și îndemne cu un „hii" calul. După fiecare pocnitură de bici, în schimb, părea intimidat la fel cu anumiți supraviețuitori, sau cu anumiți copii care amuțesc atunci cînd se ceartă părinții, pentru că nu reușesc să înțeleagă despre ce-i vorba, afară de cazul cînd e vorba de o dușmănie înspăimîntătoare, de o ură al cărei mobil le scapă. El se pricepea prea puțin

la femei. Femeia este un mister mare, spunea duminica, la Frattocchio, omul nostru de fel din Marino, așezat călare pe scaun, și, fiind vară, sub umbrar, cu cotul și o sticluță pe masă. Pe femei trebuie să le observi cu atenție, mai înainte de a te încurca cu ele, își dădea el cu părerea la Due Santi, cu paharul pe jumătate golit, dinaintea tejghelei de marmură albă cu dungi gri, fiindcă femeia este un mister. Și Zamira îl compătimea de sus și de cealaltă parte a tejghelii, cu tot negrul gurii, jumătate scîrbită — jumătate înduioșată, ștergîndu-și mîinile pe șorțul, pe care-l purta uneori, deși era pătat cu de toate. Și-o dată, ea chiar îi răspunse : „E un mister care se pricepe repede, e de-ajuns să ai un pic de fantezie !" El, în orice caz, spunea că nu pricepea mare lucru, și, poate, că nu pricepea într-adevăr nimic. Cu fetele acelea, cu una cel puțin, dar cu care anume nu-și amintea, trebuie să se fi jucat cînd erau copii. Și atunci, ca și acum, nu pricepea nimic. Stătea acolo fără să scoată o vorbă, așteptînd să fie dăscălit. De cîte ori, întîlnindu-se pe șosea cu vreo femeie, n-a îndrăznit s-o oprească și s-o invite să urce...

— Ești o curvă, o spioană ! reluă Camilla, obsedată că cearta nu se încheiase.

Se necăjea la gîndul dragostei în care fusese înșelată, și mai mult, la comoara sechestrată ; la ceea ce ea spunea „bijuteriile mele de căsătorie", zălogul dragostei, în orice caz, și care sfîrșise în mîinile carabinierilor, „lua-l-ar dracu pe ăla care i-a inventat !" blestema strîngînd din dinți.

— O scroafă de turnătoare, asta ești ! O cățea blestemată ! Ești o scîrbă !

Omul în jiletcă pocni tare din bici, și strigă un „hiii !" ca să acopere cearta cu vocea sa.

— Vă aud ! le preveni, fără să se-ntoarcă, cu o voce pe care o dorise șoaptă, dar care îi ieșise ca o bolboroseală catarală, fapt pentru care se intimidă și mai mult ca niciodată. Privea țintă șoseaua, dincolo de vîrfurile urechilor calului care-i serveau drept cătare, de cătare dublă, fiindcă simțea ațintite în ceafă privirea și urechile brigadierului de pe bicicletă.

La fiece nouă pocnitură, căluțul părea că se angajează serios la trap, dar aceasta dura doar cîțiva pași sprinteni,

apoi se potolea din nou. Fetele tăcură. Lavinia, în sfîrşit, plîngea. Frumuseţea ei, aroganţa ei trufaşă, fuseseră înfrînte ! Ea, experta în orgoliul de a iubi, să fie persecutată tocmai de iubire ! Tînărul care îi dăruise inelul — piatra aceea tare lucioasă, care părea un sublimat de piciorul-cocoşului — unde se afla, unde se afla băiatul acela în clipa asta ? Un sac de merinde în bandulieră, un cuţit în buzunar, un salt, o şuviţă de păr blond în vînt, ca nişte cîlţi în care nu intră pieptenele. După ce o înşelase, după ce îşi bătuse joc de ea, sărmana (şi plînsul era duios), se dusese pînă la cantonul Casal Bruciato să pună la adăpost bijuteriile, la căcăcioasa asta... „La asta care se freacă acum de mine !"

Oh ! Iginio ! Carabinierii îl apucaseră de eşarfă, dar el, sprinten, le scăpase, totuşi, din mînă. Pistolul ăla mare, cu care visa să tragă cîndva, îl ţinea în caz de legitimă apărare, şi iată că acum, cînd avusese nevoie de el, îl ascunsese, îl îngropase. Cu atît mai bine. Îngropat, nu mai există. E fără importanţă. Îi trebuise ca s-o bage în sperieţi pe contesă. Şapca ? Ehei ! O ţinea ascunsă sub haină. Justiţia, nu, nu putea să-i dea trei ani de închisoare pentru o eşarfă verde, o şapcă, şi un pistol vechi pe jumătate ruginit. Cuţitul... Sfîntă Fecioară ! Cu cuţitul ăla e drept că înjunghiase o femeie... Şi o năduşeală rece, un fior de dezgust şi de nelinişte îl cuprinseseră din nou la amintirea aceasta îngrozitoare. Şi cu o bucată de cîrpă murdară, îşi şterse obrajii, ochii. Adjutantul şef de la Marino îşi ştergea nasul, satisfăcut, de parcă ar fi ghicit totul, de parcă ar fi lămurit totul.

Cu ajutorul eşarfei, bine ! Dar o eşarfă nu vorbeşte. Şi că inelul cu piatră galbenă i-l dăduse Igi, aceasta cum reuşise să afle ? Şi că ea şi Igi îşi făgăduiseră să se căsătorească doar acum trei zile, după aproape un an de cînd îşi vorbeau, şi că inelul, chiar el i-l pusese cu forţa pe deget ? „Ce, poate nu-i al meu inelul ăsta ? Şi tu, ce, nu eşti a mea ?" îi spusese şi o îmbrăţişase cu violenţă... să ţi se facă teamă ! Dar adjutantul, cum de ghicise ? Ei ! Se prea poate să fi stat ascuns îndărătul vreunui copac, îndărătul vreunui tufiş, chiar acolo unde îşi spuseseră da ! Sau că-i povestise careva care îi văzuse ? Sau că Igi, se lăudase, cum fac de obicei bărbaţii ! (Şi inima îi tresări

de mîndrie.) Bine, dar asta nu i-ar conveni nici măcar lui să se vorbească atîta. Şi apoi, nu era tipul căruia să-i fi plăcut să vorbească. Destul de greu puteai să scoţi ceva de la un om ca el ! Atunci ? O tovarăşă de atelier. Erau trei, acum, care cuseau la Zamira : ea, care lucra — se poate spune — în fiecare zi ; Camilla şi Clelia, care lucrau o zi da, o zi nu. Camilla, desigur, că n-a suflat o vorbă. Mai degrabă s-ar fi aruncat sub tren, decît să spună ceva despre bijuterii sau despre pietre. Clelia ? Cleliei îi cam plăceau carabinierii ! I se părea că-s nişte diavoli desfrînaţi, buni de chef, de zbenguială, şi să se culce cu unul pe lună. Chiar şi orbii îşi dădeau seama de asta. Dar s-o facă pe cocheta cu militarii, să denunţe o prietenă, o tovarăşă de atelier ! „Asta-i o altă minciună murdară de-a individului ăstuia", şi-l privi cu atenţie pe Pestalozzi, care părea satisfăcut de noua pradă pentru arestul poliţiei, „de-a piemontezului ăstuia blestemat, care vrea să ajungă cu orice preţ adjutant ! Nu ! Clelia nici pomeneală s-o facă pe turnătoarea ! De cum se lăsa seara, alerga pînă la Santa Rita Invitacolo, ca să găsească ceva de mîncare şi-un pat unde să-şi pună capul. Cînd ajungea acasă era întuneric. Dacă Igi, să zicem, dacă Igi ar fi ştiut că ea trăncănise, ar fi fost în stare să-i rupă oasele !" Şi îşi amintea, ca într-un fel de somnolenţă, sfîşiată de fulgere, într-o zvîcnitură a arterelor, pulsaţia sîngelui în urechi, îşi amintea că motocicleta adjutantului păcănea puţin de-a lungul şoselei şi potecii, fremătînd de mînie la pasajele de nivel, ca să păcănească apoi şi mai al dracului pînă la Torraccio, pînă la Ponte, pînă la Santa Palomba, unde sînt pilonii radioului, şi, uneori, chiar pînă la Santa Rita in Vitacolo.

Dar asta nu însemna nimic. Datoria lui era de a cutreiera pe motocicletă, ziua şi noaptea, regiunea ! Să viziteze subalternii... să inspecteze ! Doar pentru asta purta galoanele duble de argint. „Se poate spune că singura lui plăcere era de-a călări toată ziua motocicleta, după care mînca şi se culca şi punea radioul ! Şi în afară de el mai ascultau şapte femei !"

Desigur că spioane nu lipseau, gîndi ea în toropeala minţii şi a simţurilor. Adjutantul reuşise — din destăinuirile culese cu o zi înainte — să înţeleagă de ce şi cum

un anume Retalli Enea, zis Iginio, se logodise cu splendoarea de Lavinia, de la care obținuse, uneori, ca urmare a nenumăratelor făgăduieli și a unei mutre să-ți înghețe sîngele-n vine, cîteva aconturi. „Aconturi ?" „Da, o mînă de hîrtii !" răspundea spioana fără chip, dar cu siguranță de sex feminin, deoarece purta șal și fustă, „și mai cu seamă... nu mă faceți să vorbesc de lucrurile astea, le știți mai bine decît mine, domnule adjutant !" Inelul, așa-i, el, Retalli Enea, i-l dăduse acestei superbe Lavinia, în împrejurări ciudate, ca cineva care își ia rămas bun, strîngînd-o în brațe, sărutînd-o cu pasiune pe gură, pe ochi. Sau poate — mai adăoga acea apariție fără chip, cu glasul ei neomenesc — ca să se scape de un fleac, destul de riscant însă să-l poarte cu el, în acele momente grele ale soartei, și cu intenția de a-l lua înapoi într-o zi, cînd ar fi fost în siguranță. „Dar de unde i-ai văzut ?"

„I-am văzut, răspundea fantoma drumului singuratic, i-am văzut din casa aia roșie, cînd vii de la Torraccio, unde mă duc din cînd în cînd să fac curățenie". „Dar dacă tu erai în casă, și ei... ei se despărțeau afară, în ulicioară, cum de i-ai văzut ?" „Da, dom'le adjutant, i-am văzut de la ferestruică !" „De la care ferestruică ?" „De la ferestruica closetului !" Lavinia se zăpăcise, deformînd imaginile reale, filtrîndu-le printr-o obosită și, totuși, clarvăzătoare toropeală. „Aș vrea să-l vedeți ! E un closet de unde se vede tot : motocicletele, lucrătorii din vii, care lucrează singuri, șaretele și măgarii..." „Și ce făceai în closet ?" „Dom'adjutant !" El o prinse atunci de mînă. „Îmi garantezi ?" „Pot să vă jur, fiți sigur !" Și nu pricepea cum putea vorbi acel manechin înfricoșător, pe care fusese înfășurat un șal și o fustă. Fată era, și ca față avea un oval, ca un ou de lemn, din acelea pe care se țes ciorapii. Topazul apăruse cu două zile înainte pe inelarul Laviniei (din dreapta), spre uimirea tuturor fetelor : „Ia te uită ! Ce ai pe deget ?" Și la întrebările, la îndemnurile stăruitoare : „De unde îl ai ? Hai, spune !" ea își arcuise sprîncenele, „sînteți curioase !" și ridicase din umeri, supărată, apoi roșise, ca măgulită de o laudă, sau de o manifestare destul de clară de gelozie. „Nu-l mai arăta atîta, Lavi", o prevenise Zamira, „cu toate putorile astea care se-nvîrtesc în jurul nostru !"

Pestalozzi se folosise, în dimineața aceea, în afară de ordinele primite și de ipoteza superiorului direct : inelul de logodnă și, bineînțeles, de lista dublă pe care i-o înmînase funcționarii din Roma, cum îi numea în momentele de indiferență. Superiorul se ferise să spună „mi-au raportat" ! Se limitase să formuleze ipoteze, puține și limpezi. Una mai logică decît alta. Iar el se vedea acum constrîns — bătînd drumul ! — să interpreteze una din acele ipoteze, aceea a „logodnei topazice", în lumina noilor și neprevăzutelor fapte. Topazul în mîinile Laviniei Mattonari ? Bine, „să admitem că i-l dăduse Retalli". Dar de ce, și cum s-a întîmplat apoi ca să ajungă la cartoafă, la Mattonari Camilla ? Poate ca amanet ? Nu atît pentru ochii ei frumoși, cît pentru banii pe care îi dăduse cu împrumut, și de care el avea întotdeauna nevoie. „În afară de șomereală... o altă ocupație nu e în stare să-și găsească", decretă cu brutalitate carabinierul, în chip de sociolog, cum se credea de altfel. „Și-apoi, era grăbit s-o șteargă !" adăogă o nouă ipoteză adjutantul. Trebuie c-o fi șters-o în zori, luînd-o peste cîmpie. Sau te pomenești că apucase drumul spre Roma ! Cum de știa adjutantul că Retalli o ștersese în ziua aceea ? Vorbiseră seara, aproape de miezul nopții, cînd Pestalozzi se întorsese la cazarmă, călare pe motocicletă. Adjutantul avea nas bun ! Avea pretutindeni spioni. Ehei ! Ce mai nas !... Oare Pestalozzi o să reușească vreodată să aibe un nas de aceeași clasă ? „Vom vedea", medita în sinea lui, cu ochii în pămînt, uitînd de cele două prepelițe, dolofane, „vom vedea. E momentul să trecem examenele ! Gata !... Dacă gîndești cum trebuie, și de data asta îți va ploua cu galoane de argint pe mînecă. Desigur că ai să fii transferat ! La Gerace... Marina, fără îndoială. Care-i oleacă mai departe de Orta decît Marino... Laziale. Dar spun că aerul e bun, și că există și smochini. De ! Sîntem făcuți ca să străbatem Italia. Să vedem. Să ne gîndim !" Și se frămînta. Imaginea acelei cîmpii dezolate, în martie, și care — cu încetarea scirocco-ului și a ploilor lui rătăcitoare — pornea de la coastă, într-o limpezime cristalină, pînă la Castelli, la casele oamenilor, imaginea asta îl fascina, pe neașteptate, ca o apariție magică : cuburi și diedre de case, mănăstiri, turnuri. Un pustiu prielnic,

o clipă, mirajele singurătății. Dar mai sus, în fața lui, ținuturile populate, tramvaiul, de-a lungul străzii consulare. Înapoi, știa, argilele lăsau să se scurgă, către dună, biciuitoarele averse de ploaie ; acolo teama, orizontul mărginit de rîpe, de mlaștinile obosite, de mîlul roșcat îmbelșugat în trestii de un verde rece. Din cînd în cînd un turn vechi, neprevăzut, pe creasta dealului, ca să scruteze și să recunoască pe cei care de multe luni nu mai treceau, dar astăzi — da ! Cu acoperișul cu o singură pantă ca o șapcă trasă pe ochi, cu zidurile arse de vara nepotolită, biciuite de ploile venite dinspre Libia. Uscate de singurătate. Cantonul feroviar unde puțin mai înainte avuseseră parte de-o pradă îmbelșugată — gîndea brigadierul pe bicicletă — s-ar fi putut să-i ofere lui Retalli Enea, zis Iginio, scăpare și adăpost, fie chiar și pentru un minut, pentru prima etapă a unei fugi nicidecum imposibilă. De-a lungul străzilor mai mari, ca Appia sau ca Anziate, supravegheau agenții : pe motocicletă, patrule, poate că de la alte secții de carabinieri, și-apoi acel du-te-vino al cabrioletelor vopsite în roșu, care coborau sau urcau în zilele acelea, cu butoiașele de vin roșu, încărcate în piramidă (pentru cine le-ar fi privit din profil). Și zarzavagiii, din zori, și purtătorii de brînzeturi, pe măgarii lor cu zurgălăi veseli, și camioanele din cînd în cînd, toate stropite de noroi și de ploaia nopții, cu șoferii lor în cabine, ca niște timonieri în spatele geamurilor, în jachete de mușama neagră, cu fețele roșii, de un roșu de strugure, ieșind din gulerul de blană de vulpe. În sfîrșit, toți aceia care văd bine tot ce se-ntîmplă pe șosea, chiar dacă au aerul că nu se uită. Toate ziarele, cu cele două delicte, le citiseră cu toții. Oprindu-se în schimb, chiar și un singur minut, la canton, Iginio putea pe urmă să ajungă la Casal Bruciato, să traverseze sau nu Ardeatina, s-o șteargă fără să fie văzut sub rîpele de gresie care constituie protecția invizibilă a Ardeei, oferind zeului care aduce a capră și lup, peșteră și refugiu. Sau într-o altă ipoteză, putuse să ajungă pe Roma—Napoli, la stația Santa Palomba, ca un muncitor în căutare de lucru, și care așteaptă trenul, pe cel mai prăpădit dintre cele două trenuri, care se oprise, un „accelerat". Sau... șovăi în fine Pestalozzi, dublînd alternativele dilemei, dacă era la ca-

pătul puterilor, şi dacă nu avea bani pentru tren, să taie cîmpia spre Solforata şi marea pădure a prinţului, în direcţia Pratica di Mare. Şi de acolo să iasă la ţărm, şi, în etape, cerşind pîine la colibe, să ajungă la Ostia... sau să se strecoare spre Anzio. Cine l-ar mai fi putut prinde ? Aşa-i ! Şi dacă luase trenul să se ducă la Roma ? De unde însă banii de bilet ? Cine i-ar fi putut da banii ?... Lavinia ?... Şi Camilla nu ? Era mai uşor să-i fi dat urîta."

Şi făcînd tot felul de presupuneri, se pomeni la capătul şoselei. Mai aveau puţin şi ajungeau în Anziate. Grăbit să tragă concluziile, lăsă întrebările în suspensie. Era examenul său de adjutant. În cazarmă, ciripitul vine singur ! Dar geniul, sau demonul „reconstituirii faptelor" îi ciocănea în tîmple. Retalli... iată de ce lăsase corpul delict la canton. Era un loc... la care nimeni, şi poate că nici măcar adjutantul Santarella, n-ar fi fost în stare să se gîndească. La canton era logodnica urîtă ! Urîtă şi sigură. Şi, în jur, cîmpia pustie. Fără îndoială că la fugă trebuie să se fi hotărît repede, după ce prinsese o vorbă în zbor, sau citise un titlu în vreun ziar. Bijuteriile... nu, nu le putea lăsa acasă. (Cîteva ceasuri după ce „fusese pus sub urmărire", îi percheziţionaseră casa.) I le-ar fi găsit. Ar fi fost proba ! Muncă silnică ! Şi de le-ar fi avut asupra lui, cînd îl arestaseră, n-ar fi fost mai puţin periculos decît dacă le-ar fi încuiat într-o casetă. Atunci, iată : ca să scape, ca s-o şteargă, îi trebuiau bani, pentru tren ! Camilla avea, şi se prea poate să-i fi dat ! Da, da ! I-ar fi putut da ceva bani, şi el să-i fi lăsat amanet acele cîteva safire şi topaze.

Dar Camilla se plîngea că este săracă ! Mintea brigadierului se tulbura. Fiecare ipoteză, fiecare deducţie, oricît de bine ar fi fost combinată, avea punctul ei slab, ca o plasă care se deşiră. Şi peştişorul... adio ! Peştişorul „reconstituirii" impecabile. Retalli, şi mai suspect, trebuia să joace rolul tipului blond, al lui Ines, al lui Ganimede Lanciani, care fusese zeul blînd şi invizibil al interogatului, la Santo Stefano. Şi în această plasă putredă, focul cercetărilor se potoli. Ganimede era nominativ mai uşor de catalogat în arhive, decît Diomede.

Fetele, în cabrioletă, păreau că se ceartă din nou. Continuau, în sfîrşit, să-şi arunce injurii, cu jumătate de

gură, cu pomeţii de drăcoaice, de vrăjitoare isterice. Dar avantajul părea să-l aibe ea, Lavinia, cea mai furioasă în priviri, cu gura cea mai dispreţuitoare, cea mai frumoasă. Teribil de curios, severul Pestalozzi trăgea cu urechea, dar nu auzea nimic. Scîrţîitul arcurilor, ori zăngănitul bicicletei sale, vreo împuşcătură ieşită de sub coada calului în mers, nu-i îngăduiau să guste conflictul, la fel de pasionat în aparenţe pe cît era în realitate. Fără să numere pocniturile biciului, şi acei „hii" ai birjarului foarte tîmpit, care părea de fiece dată că se trezeşte din letargia lui de conducător, ca să prindă glas — lucru cu totul inutil ! — întrucît calul, sărmană creatură, mai repede decît aşa nu putea să meargă, şi nici drăguţul lui curişor să tragă. Nu, într-adevăr, brigadierul nu auzea mare lucru.

— Fiindcă ai cîţiva bănişori pe libret, auzi deodată, şi puse piciorul pe pămînt, doar numai pentru asta, strîmbo, s-a dat Igi drept logodnicul tău. Hai, hai ! Că eşti din alea care dacă vor un tinerel, şi-l cumpără cu bani !

Şi scuipă, proiectînd scuipatul pe genunchii inofensivi ai birjarului, care strigă „hiii !", dar inutil, deoarece era în întîrziere de fază, deoarece căluţul se oprise şi îşi desfăcuse picioarele dinapoi, pentru o necesitate neprevăzută (de stăpînul său). Chipul brigadierului se destinse, sufletul i se linişti.

— Da, strigă Lavinia înfuriată ca o viperă, erai sătulă să tot dai bani. Şi cum îi dăduseşi destui, ce s-a gîndit el ? Să-ţi lase amanet astea ! Pentru două mii de lire ! Mi-ai spus chiar tu !

— Mincinoaso, vrăjitoare nerușinată, dacă ai făcut pe spioana, spune barem adevărul, pentru că de spioane mincinoase, cum eşti tu, nu are nevoie nimeni, şi cu atît mai puţin ăia care le plătesc.

— Hei ! Fetelor, interveni Pestalozzi supărat de lipsa de respect pe care păreau s-o aibe faţă de el, verişoarele Mattonari : Ce v-a apucat acum ? O să vă certaţi la cazarmă. Adjutantul va fi încîntat să vă audă ciripind pe amîndouă ! O să vă lase să vă certaţi pînă la miezul nopţii, şi mai tîrziu, fiţi sigure. De cum veţi fi băgate la răcoare, să tot aveţi timp să vă ciondăniţi. Acum, gata ! Încetaţi !

Și cearta celor două furii se stinse, dispăru, ca un tunet ce se depărtează, pe buzele minunate ale Laviniei. Farafilio, pe jos, venea și el înfierbîntat, aprins la față, în afară de petele de culoarea cașului care îi apăreau exact deasupra gîtului, ca pentru o tardivă miruire. Trăgea după el, cu oarecare greutate, la urcuș, acel fund-balonaș *court-vêtu,* descoperit toanelor echinocțiului, care te făcea să te gîndești chiar la veșnicul același cîntec al regimentului miruit (și, botezat) de foc.

Le bon vieux grenadier
qui revenait des Flandres...
était si court-vêtu
qu'on lui voyait son tendre... [1]

Calul, în vremea asta, terminase de făcut, și un „hii !" hotărît îl puse în mișcare, înainte ca bravul carabinier să afle cauza haltei ! Haltă care putuse să-i pară o așteptare, prescrisă birjarului de mila superiorului, și deci un act de clemență și de totală grațiere acordată lui însuși, lui Farafilio. Privind cu atenție, în schimb, micul lac hipuric și adulmecînd vaporizarea dulceagă și călduță care se împrăștia din el, manifesta — în roșeața pielei gîtului și a zonelor *ad hoc* ale feței — dezaprobarea și disprețul său. Acea oprire cavalină, fusese impusă de natura desfrînată, dar o lovitură de bici ar fi putut, poate, s-o evite ! De ! Se mai aflau de față două femei !

---

[1] Bătrînul grenadier
care din Flandra se întorcea pe jos...
purta o haină așa de scurtă,
încît i se vedea gingașu-i... (Fr.)

10

În dimineața zilei de miercuri 23 martie — dat fiindcă cercetările cu privire la Enea Retalli, zis Iginio, se dovediseră zadarnice la Torraccio, unde locuia, atunci cînd locuia ! — adjutantul Santarella, cavaler Fabrizio, trebuia să parcurgă pe motocicletă șoseaua departamentală de la Marino la Albano, minunat plantată sau flancată cu copacii grădinilor și parcurilor care îmbracă colina. Martie găsește dezbrăcați sau sfîșiați o parte din copaci : ulmii, platanii, stejarii. Alții, au ramurile verzi la San Biagio, la San Lucio : pinii italici, stejăreii, laurul prieteniei senine și aproape domestice, în aceste ținuturi agreate, în timp ce în altă parte împodobește frunțile academicienilor, sau ale poeților. Mai mult decît o indicație și un indiciu, existau destule motive să se creadă, sau cel puțin să nu se excludă, că tînărul căutat apucase cu aproximație spre Pavona și Palazzo, coborînd pe drumuri și ulicioare, căci șoseaua principală i se păruse nesigură. După exemplul brigadierului, bravul adjutant purta și el în spate un soldat înarmat, ca să nu spun încurcat în pușcă. De cum învălui cele șapte silabe imnografice ale Touring-ului într-o melodie pur indicativă, gîndul îi alergă înapoi la fugarul care, cu oarecare avantaj față de el, profitase de romanticul „haide !" și-acum se grăbea să treacă dincolo de granițele „stării de negăsit". Acea frază, acel îndemn,

adjutantul-diavol o fredona între nas și gură, prinzînd ritmul (pe cît de marțial pe-atît de ipotetic) în pocniturile motorului. De la secția Castello ceruse, ca întărituri, doi soldați, îi ceruse prin telefonul cu manivelă, și știindu-i prevăzuți cu mașină, mai bine zis cu bicicletă, le fixase întîlnire la Pavona.

Cu totul alta, în schimb — și cu obiceiuri diferite, și mult mai densă în popor și gloată, cu alte nume de locuri, nume ilustre, între ruinele auguste și aspectul cenușiu umbertin al caselor cu cinci etaje, și huruitul tramvaiului destul de insuportabil, cu clopotul lui — cu totul alta, repet, era ambianța operativă a Blondului. Loc de lucru, și de odihnă după lucru, unde desfășura o tehnică a lui — de gură-cască, și de distrat, trîndăvind, învîrtindu-se la întîmplare, amuzant cu toane, fără rost — și care era dublată de o istețime de vagabond urban, care se lasă condus de tăcerea fiecărei ipoteze și fiecărei disjuncții, asemenea unei somnambule pe marginea unei streșini ; numai că el se învîrtea în mijlocul agitației și în vîltoarea fără de sfîrșit pe care o fac oamenii pe străzile aglomerate, în baruri, în magazinele de pantofi, în prăvăliile de chimicale, în parfumerii, de-a lungul grilajelor grădinilor în care sînt plantați palmieri oblici și galbeni, obosiți de iarnă, sub un cer uscat și schimbător, în bătaia vîntului aspru din nord. Fîntînile, basilica Santa Maria della Neve, arcadele și bolțile cu zidurile ruinate, cuburile de tuf și de gresie, care amintesc de Tullius și Gallianus, și de papa Liberio, printre strigătele îmbietoare ale vînzătorilor de castane, cu degetele negre de fumul cuptorului, cu fața serioasă și afumată, toată numai zbîrcituri, și în ciuda șoferului de taxi, care-i de rînd, și nu te invită, și stă ghemuit în cabina lui de sticlă, și despre care s-ar putea spune că așteaptă (o chemare, un ordin), dacă nu s-ar auzi cum sforăie, semn că nici pomeneală de așa ceva.

După ampla cantată și, mai mult, după aria de final al lui Ines, pe tema binecuvîntării pe care biserica Santa Maria Maggiore o acordase șmecherului de Ascanio, Blondul își spuse : „de băiatul ăsta mă ocup mîine dimineață", și la ieșire dăduse drumul unui căscat care de două ore i se rotea în gît, ca un leu în cușcă, și pe care

îl ascunsese numaidecît cu mîna, căci doctorul Fumi se întoarse și îi spuse lui Ingravallo : „Te gîndești la șmecherul ăla ? Fă o plimbare pînă la Esquilino, și pe urmă pînă-n strada Carlo Alberto. Poate ai norocul să pui mîna pe el, în Piazza Vittorio, după zidurile alea vechi.“ Ingravallo consimțise plictisit. Ar fi colindat el tot orașul, dacă n-ar fi avut ceva mai bun de făcut. Dar avea ! „Îl pescuiești, fără îndoială ! Fata a fost explicită.“

A doua zi, exact la zece, Blondul se afla la fața locului (după ce dăduse o raită printre palmieri). E ceasul cînd femeile obișnuiesc să se aprovizioneze la piață pentru masa de seară, dar mai cu seamă pentru cea de prînz. E ceasul cașului proaspăt, al brînzeturilor, al cepelor vermifuge, și al bulbilor de cardoni, hibernînd răbdători sub zăpadă, al verdețurilor, al primelor salate, al mielului de lapte. Cei care vindeau purcel de lapte, în dimineața aceea,, erau destui. Se poate spune că, începînd de la San Giuseppe, e vremea lui. Cu cimbrișor, cu bucheţele de rosmarin, și să nu mai vorbim de usturoi, garnisit sau umplut cu cartofi, cu mărar și pătrunjel. Da, Blondul umbla hoinar, se lăsa dus de optimismul său, printre zbierete, printre portocale roșii, fluierînd în surdină, sau murmurînd, ca să tacă deodată, și să arunce privirea în dreapta și în stînga, la întîmplare. Sau se oprea, mut, pălăria moale, cu boruri late, lăsate în jos, peste jumătatea frunții, mîinile în buzunare, spinarea înfrigurată, în paltonul subțirel, chiar prea subțirel, deschis în față și descoperind la spate cele două pulpane care atîrnau ca o coadă de frac. Era un demiu cam ponosit, dintr-o stofă păroasă și moale, care contribuia la definirea imaginii unui filfizon adormit, în căutarea unui chiștoc să-l poată fuma. În mijlocul vîrtejului de strigăte și de îndemnuri de a cumpăra din toate sorturile de brînză, el trecu încet de tot prin fața tejghelelor cu verdețuri, apoi pe lîngă cele cu morcovi și castane, și pe lîngă maldărele albalbăstrii de molure, splendide mesagere ale Berbecului. În acel loc, în sfîrșit, se afla întreaga republică a zarzavaturilor, unde în competiția prețurilor și a ofertelor, noua recoltă de țelini deținea întîietatea. Și mirosul castanelor coapte, de la cele cîteva cuptoare care mai rămăseseră, părea mirosul iernii fugare. Pe multe tejghele

mai rezistau, în ciuda timpului, portocalele în piramide, nucile în coşuri, prunele negre de Provenza, lustruite cu catran, prunele de California, şi care îl făceau pe Deviti, atunci cînd se uita la ele, să-i lase gura apă. Copleşit de voci şi de strigăte, de stridenţa ameninţătoare a tuturor vînzătoarelor organizate, ajunse în sfîrşit la anticul şi eternul regat al lui Tullus şi Ancus, unde, aşezaţi pe tocător, pe burtă, sau mai rar pe spate, sau uneori culcaţi pe o parte, purceluşii de lapte cu pielea aurie îşi arătau măruntaiele lor cu rosmarin şi cu cimbrişor, sau un nodul verde-negru ici şi colo în carnea palidă şi fragedă, o frunză de mentă amară ca un grăunte de piper, în loc de slănină, şi pe care vînzătorii îi ridicau în slăvi strigînd : „Ia purceluşul ! Ia aromatul, cum nu s-a mai văzut în vreo piaţă sau tîrg." Nu-i fu de loc greu, dat fiind optimismul care-l împingea în învălmăşeala femeilor încărcate cu plase pline, sau cu coşuri, împodobite cu căpăţîni de varză, nu-i fu greu de loc să recunoască, după descrierea făcută de Ines, şi doar la o depărtare de cîţiva paşi, pe tipul pentru care venise în piaţă. Era unul, în spatele tejghelei, cu doi ochi, Dumnezeule ! Exact invers decît băiatul timid şi temător pe care-l descrisese Ines. Şi cu o chică deasă, şi teribil de unsă. Stătea împreună cu bunică-sa. Căzute oleacă pe frunte, şuviţele de păr se răsuciseră ca o salată — după retuşul pieptenului — sau ca rostogolirea valurilor uşor agitate, cînd înaintează pentru o clipă pe nisip, apoi se retrag lăsînd plaja umedă. În jurul taliei avea legat un şorţ alb, şi zbiera într-una, ascuţindu-şi cuţitele — unul mare, altul mic — şi-n vremea asta se uita pe furiş la Blond, la acel căpuşor blond închis, cu pălărie moale, care-i cădea pînă pe bot, şi care se postase în faţa lui, la oarecare distanţă cu o mînă în buzunar. Era, desigur, unul din aceia cărora le lasă gura apă după purcel, dar n-avea leţcaie, bietul de el, încît putea muri de poftă. „Ia purceluşa !... Avem purcel de lapte, domnilor ! Ia priviţi-l ce frumos e ! Purcel de Ariccia, cu un buchet de rosmarin în burtă ! Cu cartofiori noi !" („Noi", un fel de-a spune, căci erau cartofi vechi, tăiaţi în bucăţi mici, date prin pătrunjel, şi înfipte în grăsimea purcelului). „Cartofiori noi, domnilor şi doamnelor ! Mai buni decît ouăle tari la salată ! Mai buni decît

icrele !... V-o spun eu ! Gustaţi-i !" Se odihnea o clipă ca să prindă suflu. Pe urmă, deodată : „Unu nouăzeci suta de grame ! E-o pomană, domnilor ! E-o ruşine, domnilor ! Şi pentru cine vinde, şi pentru cine cumpără ! Unu nouăzeci suta de grame ! Apropiaţi-vă cu părăluţele în mînă, cucoanelor ! Cine nu mănîncă nu cîştigă ! Unu nouăzeci suta ! Carne fină şi delicată, specială pentru domni fini ! Gustaţi-o şi vă veţi convinge, v-o spun eu, stimate cucoane ! Carne fină şi gustoasă ! Cine încearcă, mai încearcă o dată ! Cîştigul e numai al dumneavoastră. Purceluş de Castelli ! L-am crescut în rezervaţia de la Galloro ! I-am dat să mănînce din ghinda împăratului Caligula ! Din ghinda prinţului Colonna ! A marelui prinţ de Marino şi d'Albano, care i-a învins pe turci, pe mare şi pe uscat, în cea mai mare bătălie din toate timpurile !... În domul din Marino mai sînt şi acum drapelele ! Cu semiluna turcilor ! Luaţi purcelul de lapte, doamnelor şi domnilor ! Purcel de lapte prăjit cu rosmarin ! Şi cu cartofi noi !" Şi îngăduindu-şi să se odihnească după atîta strigat — chiar şi actorii tragici, fac pauză — începu din nou, cu seriozitate, să ascută cuţitele. Dar numai după două pilituri date cuţitelor se întoarse iute, crescu ca o flacără ! O altă variaţie, sau aşa păru agentului. Cu ochii în jos, reîncepu : „Încercaţi domnilor, gustaţi ! Cu unu nouăzeci puteţi cumpăra o carne pe cinste, că nevasta dumneavoastră o să vă mulţumească !" Apoi, coborînd tonul, către o păpuşică : „Ce doreşti, frumoaso ?" Şi fata, la tonul lui îndrăzneţ, nu putu să-şi stăpînească rîsul. „O juma de kil de purcel de lapte ?" Şi în şoaptă, dar cu un ochi la lefterul de-alături : „Am să-ţi dau cea mai bună bucată, îţi jur ! Fiindcă-mi placi ! Am să-ţi dau o bucăţică rumenită, cu doi cartofiori !" Apoi din nou, dar de data asta cu ochii la cer, şi cu obrajii de trîmbiţaş în delir, începu să strige : „Cumpăraţi, domnilor ! Nu staţi la îndoială ! Hai, scoateţi banii, domnilor ! Nu pierdeţi ocazia ! E păcat să lăsaţi purcelul aici, pe tejghea, că peste puţin o să înceapă să plouă ! Lăsaţi că ştiu eu că aveţi în buzunar un portofel plin cu parale. Nu mă lăsaţi să plec fără bani, domnilor ! Scoateţi paralele, şi purceluşul e al dumneavoastră !"

Acum, bunica, dacă bunică era, trăgînd pe sfoară la balanță, și flecărind, se uita cu interes la rumena slujnicuță. Și el : „Unu nouăzeci suta ! Purcelul de aur, purceluşul !“ Dar Blondul, care continua să-l urmărească cu privirea, își dădu pe spate pălăria, descoperind fruntea acoperită de părul încîlcit și rebel, între blond și castaniu. În dreapta și-n stînga lui apărură doi indivizi, doi agenți — unul mai întunecat decît altul — la fel ca tăcuții jandarmi care-l înconjoară pe Pulcinella, și de a căror prezență personajul nu-și dă seama decît cu întîrziere, și tresărind speriat. Așa încît, celălalt, băiatul, puțin cîte puțin, „Unu nouăzeci suta, domnilor ! Luați purcelul de lapte !... Am priceput“ ... părea că-și vorbește lui însuși, cu o voce care se topea din ce în ce mai mult. „Ia pur-celul, silabisi palid, pur...“ și restul cuvîntului îi muri în gît, ca lumina din ce în ce mai plîngăreață și din ce în ce mai galben-închisă a unui muc de lumînare a cărei ceară se topește toată, într-un lac de putoare, cu o codiță arsă în mijloc. Simțea ațintite asupra lui acele faruri, care, deodată, se înmulțiseră cu trei. Așa încît atunci cînd înțelese despre ce fel de indivizi era vorba, era prea tîrziu ca să se mai topească. Puse cuțitele pe tejghea, și șoptind bunicei : „Au venit să mă ridice !“ își dezlegă șorțul. Picioarele îi tremurau. Îi zîmbi verde Blondului, care îi arătă cu discreție o hîrtie, o legitimație, și îi spuse în șoaptă, în vreme ce-i vîra sub nas acel frumos talisman :

— Trebuie să vii la chestură ! Dacă stai liniștit, nimeni nu bagă de seamă ! Ăștia doi sînt agenți în civil ! Dar dacă vrei, te-nsoțesc eu, fără să-i mai oblig pe ei să te escorteze. Ești Lanciani, Lanciani Ascanio, nu-i așa ?

Și băiatul, ca să nu mai lungească povestea, lăsă, fără să scoată o vorbă, și purcelul și cuțitele, îi lăsă totul mătușii... bunicei, care stătea acolo, țeapănă, cu privirea plină încă de neliniște, cătînd la mulțimea care trecea distrată. „Avem ordin să-l ducem la chestură“, îi spuse scurt Blondul, și-i arătă încă o dată ordinul : „Lanciani Ascanio“, adăogă. Bunica, stăpîna prăvăliei, o țărancă de vîrstă mijlocie, cu părul încă negru, și cu chipul uscățiv, de parcă ar fi fost cioplit în lemn, și zbîrcit, părea neho-

tărîtă în atitudinea pe care s-o ia : încremenită nu, dar era în schimb uimită.

— Băiatul ăsta n-are nici un păcat, nici o vină, spuse ea. De ce îl luaţi ?

La întrebarea pe care i-o puse în şoaptă Blondul, femeia îi spuse numele de familie, locuinţa, îi arătă autorizaţia de comerţ. Adăogă, dar fără entuziasm, că este o mătuşă tînără de-a mamei lui Ascanio. Blondul mîzgăli cu un capăt de creion, pe o bucată de hîrtie, datele culese, apoi o băgă în buzunar. Păreau trei veri care discută. Nimeni nu-i lua în seamă. Erau din Grottaferrata, recunoscu în silă bunica. Din comuna Grottaferrata, un sector care se chema Torraccio, după Frattocchie, dar de opt ani veniseră să stea la Roma, da, dincolo de Porta Latina, în mijlocul grădinilor de zarzavat, se poate spune, pe un drum care avea o inscripţie cu numele de via Popolonia, „acolo unde stau grădinarii în barăci. Acolo stăm şi noi. Înainte de calea ferată, şi de-aici — făcu gestul — se poate coborî, prin păpuriş, pînă la mlaştinile de la Caffarella."

„O bărăcuţă în mijlocul căpăţînilor de varză !" Şi din cînd în cînd cultivau şi anghinare. Ascanio dormea cu ei. Îl ţineau de milă, în schimbul ajutorului pe care-l dădea la piaţă. Tatăl... de ! tatăl... fratele, era şomer de două luni. „Nu mai ştim nimic !" Pe Ascanio... căutau să-l ajute, aşa... „după posibilităţile pe care le avem", adăogă bătrîna. Şi lăsă să-l ridice, abătută de tot, după ce primi asigurarea că o să-l aducă mai tîrziu înapoi. La rîndul lor, voind să scape de scene, cei doi îngeri păzitori cu păr negru se depărtaseră de prăvălie, şi aşteptau mai încolo. Băiatul, alb la faţă după atîta strigat, făcu ocolul tejghelei, şi, flancat de vărul cel mare, îi ajunse pe ceilalţi doi. Era marea artă a Blondului : cu capul bălăbănind, făcîndu-şi loc cu umerii prin mulţime, cădea ca din întîmplare pe individul pe care-l căuta, pe tipul său : „Ia te uită ! Ce cauţi pe-aici ?" (Apoi încet) : „Vrei să ciupeşti servantele de cur, sau să ciupeşti lumea de portofel... E de-ajuns ca nasturele de la spate să fie desfăcut şi treaba e ca şi făcută ! Nu-i aşa ?" Apoi hotărît : „Hai, că vrea să te vadă comisarul ! Vrea

să-ţi spună o vorbă !" Îl lua de subţioară, uitîndu-se în pămînt, de parcă ar trebui să-i facă o propunere serioasă.

Ieşiră din îmbulzeală spre via Mamiani, sau via Ricasoli. Era un pasaj printre tejghelele vînzătorilor de peşte şi ale vînzătorilor de găini, unde se vînd sepiile şi peştii de mare, şi tot felul de ţipari şi de ace de mare, fără a mai pomeni de moluşte. Băiatul şi Blondul se uitară la cărnurile moi de un argintiu-luminos, de sidef, ale sepiilor, adulmecară aproape fără să vrea mirosul de alge marine, care răspîndeau o umezeală proaspătă, acea senzaţie de cer şi de libertate cloro-bromo-iodică, de dimineaţă strălucitoare în bazinul porturilor... Suluri de burţi fierte, unul deasupra altuia, ca nişte covoare înfăşurate ; anatomii drăguţe de iezi jupuiţi, roşii şi albe, codiţa ascuţită, dar terminată cu smoc, semn distinctiv al nobleţei lor : „Scoateţi patru lire şi vă dau totul", adică jumătate, spunea vînzătorul de miei de lapte, prezentîndu-şi marfa ; şi alte verdeţuri : lăptuci romane sau salate bucălate, toate tinere ; şi pui vii cu ochii lor care văd doar o parte, doar un sfert din lume, şi găini vii, tăcute, îngrămădite în coteţele lor, negre, sau belgiene, sau padovane ivoriu-pai ; ardei uscaţi galbeni-verzi, roşii-verzi, care numai privindu-i şi-ţi pişcau limba, îţi lăsau gura apă ; şi-apoi nuci, nuci de Sorrento, alune de Vignanello, şi castane, în grămezi. Adio, adio ! Femeile, cărnoase gospodine, cu şal de culoare închisă, sau verde ca iarba, cu un ac de siguranţă deschis, ah ! gata să înţepe, într-o clipită, ţîţa vecinei. Aşa fac toate ! Caracatiţe mişcătoare, ele umblau cu greu de la o tejghea la alta, de la o umbrelă de soare la alta, de la ţeline la smochinele uscate. Se suceau, se răsuceau, îşi frecau şoldurile una de alta, se căzneau să-şi facă loc cu sacoşele pline de provizii, suflau, horcăiau, crăpoaice grase într-o piscină-capcană, de unde apa se retrăgea puţin cîte puţin, iar ele rămîneau cu toată carnea lor terciuită în mijlocul marelui tîrg de înfometaţi !

*

În vremea asta nici don Ciccio nu stătuse de pomană. Se întorsese acasă la douăsprezece şi jumătate, „luni, douăzeci şi unu martie, ziua sfîntului Benedetto de Nor-

cia", după cum arăta calendarul agățat în cui (pe care i-l făcuse cadou, la sfîrșitul anului, băcanul din față). Foaia era cu două zile în urmă, căci coana Margherita uitase s-o rupă. O picătură mare de metal topit, dangătul orologiului de la Santa Maria della Neve. Se culcă, adormi, sforăi greoi, orice deducție amînată pentru a doua zi dimineața. Cînd soneria se declanșă furioasă, în tăcerea casei adormite, țîșnind pe neașteptate din acea plăcintă de deșteptător de pe marmura (măsuței), să anunțe începutul unei noi zile, iată că două ciocănituri bătute cu discreție în ușă, de către proprietăreasă, autentificară avertismentul furios al imbecilei mașinării. În ciuda marii dorințe pe care o avea de a se întoarce pe partea cealaltă, și de a continua să doarmă, trebui să se scoale. Era ora șase. Aluneca pe fund și obișnuia să se lase pe marginea patului, ca un țăran, pe călcîie. Vcinic, și cu picioare puternice — care apăreau păroase de la genunchi în jos, din cămașa de flanelă galbenă-pai, cu dungi roșii paralele, cu care se îmbrăca noaptea — mai obișnuia să se răsgîndească *ipso facto* [1], înainte chiar de a fi apreciat lucrurile cu mintea trează !... Și deșteptătorul continua să sune, să se audă prin planșeu, în ciuda unui covoraș de pat, mîncat de molii, și să-l trezească pe inginerul neurastenic de la etajul de dedesubt. Nici vîntul de nord al nopții, cînd se-ntorsese acasă, nici, o dată în pat, iutele vînt al viselor, nu izbutiseră să-i ciufulească peruca de miel : neagră, ca smoala, cîrlionțată, și densă, care nu avea nevoie ca să strălucească — orice ar fi zis Pestalozzi — de nici un fel de briantină. Picioarele noduroase — porțiunea vizibilă — emiteau, ba chiar înălțau, perpendiculare pe suprafața pielei, firele lor de păr, și ele negre, saturate de electricitate, ca liniile de forță ale unui cîmp newtonian sau coulombian ! Cu ochii încă închiși, sau aproape, încălță papucii care păreau că-l așteaptă, ca două animale micuțe, ghemuite pe parchet, care îi așteptau picioarele, fiecare pe al său. Se întinse, la fel ca o haimana, căscă în lanț de opt sau de nouă ori, gata — sau aproape gata — să-și rupă fălcile lui puternice. De fiecare dată termina cu un „o-ham" care

[1] Prin însuși acest fapt, chiar prin aceasta (lat.).

părea definitiv, şi nu era, căci reîncepea imediat, fără pauză. Lăcrimă din ochiul stîng, apoi din dreptul, încet de tot, o dată cu consecutivele căscături, ca două jumătăţi ale unei lămîi stoarse succesiv de un vînzător de stridii. Se scărpină puţintel în cap, o rîcîitură cu trei unghii pe jungla-occipit, zin zin zin, că păru o maimuţă, apoi cu automatismul unui somnambul, se duse „la baie". De cum intră, închise uşa cu zăvorăşul şi putu, în sfîrşit, să se uşureze în modul cel mai radical de acea senzaţie supărătoare de *trop-plein* [1], care îl înştiinţează pe oricine, dimineaţa — oricît de elastică şi de tînără i-ar fi băşica udului ! — că trebuie să sară repede din pat.

Aceasta contribui, împreună cu vîntul de martie, strecurat prin fereastra prost închisă (în realitate se închidea prost) — şi care era o pală de scirocco — să-i limpezească cu totul căpăţîna. Îşi scoase cămaşa de noapte, care mai era călduţă de pat şi de somn, o agăţă de un cîrlig, şi se uită la ea cum atîrnă goală, imaculată : pielea lui nocturnă. Se crăpa de ziuă. I se păru, după ce cîntase atît de prost în somn, că se transformase din Marsyas în Apollo. Un Apollo care nu avea mai mult de douăzeci de ani, puţintel păros. Îşi scărpină din nou căpăţîna, se apropie de chiuvetă, şi o dată dat drumul apei, îşi săpuni nasul şi faţa, gîtul şi urechile. La urmă, îşi băgă peruca sub robinetul chiuvetei, şi începu să sufle pe nas, să scoată şuierături — ca o focă ieşită la suprafaţă, după ce s-a rotit sub apă — care, în fiecare dimineaţă, se auzeau din baia „ocupată", şi erau indiciul nelipsit al splendidelor lui spălări zilnice. O dulce emoţie, de cealaltă parte a uşii închise cu zăvor, o delicată nelinişte, puneau stăpînire în acele momente pe drăguţa gazdă, doamna Margherita, Margherita Celli, văduva comendatorului Antonini. Nu, nu, nu proprietăreasă de camere mobilate, vai de mine ! O doamnă foarte distinsă, cumnata Excelenţei-sale Barlani, preşedintele Pier Calumero Barlani, preşedinte, nu... da... nu-şi mai amintea al cui anume. Trecuseră cîţiva ani de cînd îi părăsise şi el, sărmanul ! Un emfizem pulmonar cu supurare septicemică. Se poate spune că el era

[1] Prea plin (fr.).

susținătorul întregii familii. Ea anula eternitatea coridorului cu lespezi mici și relativul miros (de pipi de pisică și petrol) prin translații tăcute, înaripate de improbabilitate, de miracol, care păreau celebrate într-un cîmp de gravitație dezafectat, și acum de-a dreptul inoperant, ca al unui magnet descărcat. Mergea astfel pînă la bucătărie, pînă la oale, cu pași mici, lini, pe care halatul lung de flanelă roșie îi ferea de privirile indiscrete, rămînînd în coridor — ca o dîră întîrziată — ideea însăși a continuității, în sensul infinitezimal al termenului. Și această fluență și volatilitate de fantomă care tremură în vatelină, deși credincioasă jelitei umbre a răposatului, „Gaspare al meu", își dădea silința să nu tulbure cu nimic seriile strofice ale ritului ablutoriu, și desfundător al foselor nazale în același timp, căruia don Ciccio obișnuia să i se dăruiască în fiece dimineață. Cu inima bătînd, înviorată, cu inima de gazdă și nu de proprietăreasă, cu imperceptibile roșeli cuminicale, se apucă atunci să facă treabă în casă, începînd înainte de toate, cu servirea — de cum se scula din pat — a cafelei cu lapte, canonică, pregătită de cu seara : celebra cafea cu lapte, a doamnei Margherita ! O adevărată nebunie, pe care o deplîngeau toate celelalte colocatare care închiriau camere, o ! acelea da ! care închiriau camere ! Da ! „Bietul om ! spunea ea, să-l las să plece nemîncat, să rabde pînă la Santo Stefano !" se ferea să adauge „del Cacco" temîndu-se, poate, să nu-i scape un alt cuvînt... Servit cu grijă, pe o tavă de tablă — cafeaua într-un ibric, care nu se putea ști dacă era de aramă sau de cositor, laptele într-o cană fără toartă, zahărul într-un vas de peptonă, vacant, un borcănel unsuros, și lîngă cafetiera bondoacă, farfurioare cu pîine prăjită și melci de unt — posomorîtul domn doctor se arunca asupra micului dejun ca un bivol, cu scuza că este grăbit, și-ntr-o clipită, cro-cro-cro, dispărea totul, chiar și farfuria. Și-n dimineața aceea : miercuri, 23 martie, de ziua lui San Benedetto săpătorul, cum era trecut în calendar, fusese servit mai mult ca niciodată „cu acea tulburare a bietului meu suflet", și doamna Celli își făcuse semnul crucii, *„ora et labora pro nobis"* [1].

[1] Roagă-te și lucrează pentru noi (lat.).

— Tulburare ! bombăni don Ciccio, jignit, cu gura plină şi *pro-nobis*-ul l-ai adăugat dumneata !

Şi se sufocă, se înroşi la faţă : îi intraseră pe trahee cîteva firimituri de pîine. Uneori împroşca totul pe nas, şi prăjeala şi cafeaua cu lapte :

— Tulburare, tulburare, gînguri madam Margherita, ce ? nu e acelaşi lucru ? Dumneavoastră sînteţi prea învăţat, domnule doctor. Parcă sînteţi un profesor !

Şi în acelaşi timp îl bătu pe umăr, ca o femeie practică sau ca o soră, *hélas !* cu dragoste grijulie. Ea, care trebuise să se specializeze în ciocănituri (pe scîndura tare a uşii). Domnul doctor îşi şterse gura, se ridică. Cu o dimineaţă înainte, şi apoi noaptea, înainte de a pleca la birou, umblase să obţină maşina : prin telefon şi prin vizita directă la cine putea să i-o dea. Chiar şi la unsprezece seara mai stătea de vorbă la telefon cu vice-chestorul Pantanella, comendator Amabile. Trebuise să-i urle în ureche, de parcă ar fi vorbit unui turc. (Amabile era surd.) Maşina ? Da, domnule... am cerut maşina ! O mai ceruse de douăzeci de ori !...

Şi lucru de necrezut, o obţinuse ! De la un coleg de-al său, un comisar şef de la secţia politică. Acesta, prevăzînd o zi liniştită, salutase strigînd de două sau de trei ori *Eja !* [1] — care îi rămăseseră de cu o zi înainte — şi-i dăduse o „1200 de legătură P", bineînţeles în silă, şi dîndu-şi aere de a-i fi făcut o mare favoare, o excepţie, „fiindcă eşti dumneata, don Ciccio, înţelegi... don Ciccio Ingravallo", făcîndu-l să priceapă că se aştepta ca într-o zi să-i facă un contra-serviciu. Cu altul n-ar fi încercat un asemenea lucru : „pentru nimic în lume !" O rablă de maşină, să-ţi fie ruşine să te urci în ea. Prăpădită, obosită : două foi de tablă în chip de aripi, vopsite în negru, numai valuri, şi cu lovituri de unde căzuse culoarea, şi care tremurau ca piftia de cum aprindeai motorul. Ce mai ! Erau ca două foi de varză, care atîrnă din coşul unei servante. Cu o uşă care nu voia să se deschidă, şi cu o clanţă stricată, care n-o ţinea închisă pe cealaltă. Cu un geam care nu se ridica, cu un far spart, încît părea chioară. Şi-n plus, cauciucurile ca nişte pantofi vechi,

[1] Interjecţie care însoţea salutul fascist.

cu atîtea buboaie pe ele, încît păreau că au hernie anghinală. Şi cu toate acestea fusese, *illis temporibus* [1] ! respectabila maşină a chestorului de Roma. Intrată pe mîna băieţilor cu fes, imediat după marş, şi apoi părăginită în funcţie de timp şi de evenimente, şi de capacitatea acelor domnişori de a umbla cu ea pe toate coclaurile, şi cu toată viteza, biata maşină purta toate semnele tristelor ei state de serviciu. Înăuntru — aceasta se intuia, se simţea — trebuie să se fi băut zdravăn, să se fi mîncat mortadelă, şi să se fi lustruit buzele cu Olevano : „Straşnic mai e ! Lunecă pe git de parcă ar fi untdelemn !" „Sau ulei de ricin !..." Şi fuseseră fumate ţigări proaste, se strănutase, şi se vomitase Olevano şi mortadelă.

Aşa că toţi, acum, în acea maşină — politică sau nu — băgau capul în silă, un picior timid după cap, celălalt picior mai rămînînd pe pămînt, cu privirea bănuitoare şi cercetătoare şi cu nările la fel, de parcă dintr-o astfel de capcană ar fi putut ieşi, în afară de miros, aburi şi palori de stafii, bondocul cu codiţa răsucită şi cu căpăţîna de măgar. Prudenţi, încruntaţi, neliniştiţi. Ideea că stofa (scaunelor) ar fi putut păstra urma vreunei dejecţii organice dintre cele mai popular cunoscute, îl obseda acum pe fiecare dintre ei, îi făcea temători pe cei circumspecţi, şi circumspecţi pe cei imprudenţi şi nechibzuiţi. Şovăiau aproape toţi (puţintel), tremurînd fiecare pentru propriul său prestigiu retrospectiv, adică prestigiul fundului propriilor săi pantaloni, demnilor săi pantaloni plătiţi în rate lunare, reţinute din salariu, şi tot răbdînd de foame.

Şi Ingravallo — intervenind pe la toţi — reuşise să umple rezervorul cu benzină, atît cît să le ajungă să facă drumul pînă la Benevento. Trei agenţi înarmaţi, dintre care doi cu puşti : nu era nici Cange — trimis la pensiunea Burgess, şi nici Blondul, căruia i se ordonase să se ducă în Piazza Vittorio Manuele. Era, în schimb, chipeşul cu mustăţi ascuţite, adjutantul Di Pietrantonio, ceea ce însemna patru, cu Ingravallo cinci, şi cu şoferul şase.

---

[1] În acele timpuri (lat.).

Aşa că e lesne de înţeles cum arăta acea maşină hodorogită, în Piazza di Spagna, gata de drum. Se puse în mişcare ca vai de lume, cu cauciucurile numai bandaje şi — cu toate că erau destul de dezumflate — gata să pleznească la prima piatră mai ascuţită. Ambreiajul smucea la fiecare cotitură a şoselei, la fiecare ciine care îi ieşea în cale. În strada Giovanni Lanza, care era în reparaţie, derapă şi intră în băltoace, pe mai mult de o sută de metri, împroşcînd cu noroi picioarele trecătorilor, chiar dacă mergeau pe trotoar : talazuri parabolice de noroi lichid, opalescent, în lumina trandafirie a dimineţii, care, totuşi, începuse să se-ntunece. Se scufunda, ieşea din nou la suprafaţă, că părea vopsită proaspăt într-o splendidă baie de culoarea alunei. La Largo Brancaccio, în vreme ce dădea colţul în strada Merulana, spre piaţa San Giovanni, Ingravallo se întoarse, posomorît, spre stînga sa şi coborî geamul. Santa Maria Maggiore, cu cele trei bolţi întunecoase ale logiei, deasupra nartexului, părea că însoţeşte cu suflul mîlos al norodului ei un sicriu ieşit din interior. Asemenea unui lăcaş fastuos de reculegere, arhitectura secentescă a bazilicei — exprimare concepută şi înălţată cu iscusinţă pe culmea a ceea ce trebuie să fi fost în secolele îndepărtate, „muntele", Viminale — îşi avea rădăcinile în umbra, în obscuritatea căii drepte şi coborîtoare, şi în învălmăşeala tuturor ramificaţiilor, un indiciu : clopotniţa cu vîrf de săgeată, peste desişul ramurilor arborilor care o străjuiau. Cerul se pregătea să poleiască pietrele acestui turn romanic. Don Ciccio scoase capul afară, încercă să ridice ochii către nori, pentru pronosticul zilei. Norii alergau : o goană de cai care traversau bolta luminoasă şi uneori albastră a cerului, printre cele două jghiaburi paralele, şi care se năpusteau — în cohorte grăbite — nu se ştie unde. Platanii şi rămurişul de pe via Merulana, la cotitură, se transformară în pădure de nepătruns pentru privire, peste fuga coborîtoare a firelor paralele care alimentau tramvaiele. Deşi în martie, erau încă scheletici, dar cu o lîncezeală subcutanee, cu un fel de prurit dincolo de limpezimea veselă şi stradală a scoarţei lor făcută din coji şi aşchii — ca o piele uscată de văcuţă, albă, argintie, iar dedesubt de culoarea păstăii de mazăre tînără — în

mijlocul forfotelii oamenilor, vehiculelor, bicicletelor. Ieşind la suprafaţă din rămuriş, clopotniţa „secolului al nouălea" — pe care o trezise o rază purpurie — păru să se-ncălzească sub bătaia ei, şi să trezească la viaţă clopotele amorţite. Închis în cuşca sa, clopotul mare al şcolarilor începu să se legene la rîndul său, încet de tot, cu un murmur surd, aproape nesimţit la început, cu un zumzet venind din ceruri, ca fîlfîitul unei aripi metalice. Unda se dilata, veselă, pe gînduri şi pe terase, făcea să vibreze geamurile închise ale caselor, fiece ferestruică adormită. O bunicuţă pe balansoar, luîndu-şi ritmic avînt, scotea încetişor — la fiece elan — un susur duios şi puţintel apos, ieşit nu se ştie din ce ghitară, ca să cheme la clasă pe Lucienii şi Mariile Magdalenine cu cosiţele în vînt. Unde, într-adevăr, puţin după aceea, alergau cu un pachet de dicţionare, unii dintre ei pe jos, sau cu tramvaiul, dacă aveau bani, singuri, sau în grupuri, ca nişte stoluri de vrăbii, de vrăbiuţe, după ce îşi şterseseră în mare grabă urechile, pe care şi le spălaseră la fel de repede — şi, da ! urechile, acest organ indispensabil al oricărui şcolar. Bîz... bîz... bîz ! Bătrîna, pe balansoar, dădea drumul din adîncul inimii la acel semnal de bondar, o dată cu fiece svîcnitură a fundului, pe care o făcea ca să-şi ia vînt. Şi încetul cu încetul avertismentul se întărea, avîntul creştea, cu toate că ea, bunica, îi dădea drumul semnalului în surdină, ca să nu le trezească prea brusc pe sărmanele fetiţe, pe Nanninele, sau pe zbîrliţii Romoletti, care, din cauza unui pîrlit de deşteptător cu ţîrîit mînios, s-ar fi putut îmbolnăvi de scarlatină, bieţii puişori !... Era o încîntare s-o auzi pe bătrîna bunică ! Precauţia sa perorantă apropia răul în trepte, într-o modulaţie stăpînită : nu, nu curăţenia, ci durerea de a se trezi din nou ca să cunoască, să recunoască, să recunoască şi să retrăiască adevărul fiecărei zile, căci, imediat după apa rece, este şcoala care te aşteaptă, cu învăţătorul, şi cu nota patru !... Ea, bunica tuturor, descoperea, în mîngîierea ei lentă, căpşoarele, cîrlionţii negri ai fetiţelor, ai băieţeilor. Le deschidea pleoapele, încetişor, trăgînd, o dată cu candida cuvertură, vălul viselor fugare. Îi trebuia o jumătate de oră ca să se-nfierbînte, încet de tot, şi-o altă jumătate de oră ca să se potolească, să se-ntoarcă,

puţin cîte puţin, la tăcuta ei odihnă. Aceea a birourilor şi a lucrărilor scrise care începeau, a degerăturilor pe pupitre. Cu un mare portret al Marelui Vax, agăţat de zid, cu un bot de parcă voia să se răzbune pe toţi, şi asta fiindcă se născuse dobitoc.

*

Cîteva mutre curioase, doi sau trei pierde-vară, cu mîinile în buzunare, trei guri căscate sub căutătura neagră a privirilor, se strînseră şi înconjurară apoi maşina „poliţiei romane", cînd claxonă de două ori, în faţa porţii castelului din Marino. În cadrul unei ferestruici de sus, înapoia gratiilor ruginite, apăru chipul unui tînăr, cu două steluţe pe gulerul gri al bluzei, una în dreapta, alta în stînga. Dispăru. Trecură cîteva minute şi porţile se deschiseră. Inimoasa şi hodorogita 1200 — după cîteva opinteli, după cîteva bălăbăneli înainte şi înapoi, după multe icneli, tresăriri şi pocnituri — se strecură în sfîrşit pe sub acel arc de triumf, ca răsplată a drumului pe care-l străbătuse fără pauză. Drumul pînă la castel fusese un drum strîmt, în pantă, numai piatră tare, printre pereţi colţuroşi care ţineau umbră, şi pe care lichenii ţesuseră ciudate arabescuri şi cocarde, verzi-albastre, sau galbene. Pavajul era lunecos. La colţ, o placă : via Massimo Dazzélio. Ingravallo ieşi din maşină, şi după el şi ceilalţi. Carabinierul spuse :

— Domnul adjutant are misiunea de a cerceta şi de a recunoaşte, iar brigadierul a fost trimis la Due Santi pentru afacerea cu crima.

În vremea asta apăru un alt carabinier, mai mare în grad, sau mai în vîrstă. După ce ţăcăni — nu imediat, şi destul de moale — din călcîie (aceşti domni erau de la chestură), şi îşi înălţă bărbia în semn de onor, îi întinse lui Ingravallo un plic albăstrui care, desfăcut, scoase la iveală, împăturită în patru, o foaie de hîrtie. Santarella îi comunica prin aceasta că-l trimisese pe Pestalozzi la Pàcori, însoţit de carabinier, pentru ulterioare verificări, şi că el, însoţit de un alt om, era pe teren pe urmele lui Enea, care se ascunsese undeva, lui Enea zis Iginio, după cum îi spunea şi Retalli. Spera să-i dea de urmă,

mai bine zis să-l înşface şi să-i pună cătuşele, şi să-l ducă astfel la cazarmă. Spera, dar nu era sigur ! Ingravallo, oarecum contrariat, îşi scoase pălăria, ca să-şi aerisească puţintel capul, apoi strînse din dinţi : pe fălci, la jumătatea drumului urechilor, îi apărură două găluşti care-i făcură — sub peruca cîrlionţată — un fel de bot de buldog, şi despre care am mai pomenit deseori. Cei doi carabinieri nu se impresionaseră de fel. Carabinierii, în timp de pace, ca şi călugăriţele, ştiu oricînd să scoată din respectiva lor disciplină acea fermitate persistentă care-i face nepăsători, atît la emoţiile faptului divers cît şi la cutremurele istoriei. Pentru ei, faptul divers sau istoria n-au nici un fel de importanţă. Nu fac cît o ceapă degerată.

— Nu ştiţi, întrebă Ingravallo, dacă Crocchiapani Assunta a fost interogată la domiciliu ?

— Nu, domnule comisar !

— Şi de ce ? Ştiţi unde stă ? Vreau să spun : cunoaşteţi localitatea ?

— La Tor di Gheppio, a spus adjutantul.

— Cît facem pînă acolo ?

— Cu maşina, domnule comisar, vreo patruzeci de minute... poate nici atît.

— Bine ! Să începem cu ea. Să mergem !

Carabinierul căută un om care să cunoască bine zona. Un omuleţ uscăţiv, îmbrăcat în negru, la fel ca Ingravallo. Îl primiră la bordul maşinei. Ca să reuşească să scoată maşina din curtea castelului — cu spatele înapoi, în curbă strîmtă şi în pantă, ca să se angajeze apoi cu faţa spre toboganul Dazzélio — trebuiră multe opinteli, în sens invers, faţă de cele descrise. Ingravallo, posac, continua să strîngă din dinţi, de-i trozneau fălcile. Blestema în minte cauciucurile, îi blestema pe fascişti. Dacă ar fi făcut explozie, ce ruşine ! Cu ăla la bord ! Întreaga legiune ar fi ris treizeci de ani. Maşina chesturii din Roma, cu un cauciuc cu hernie, care să se fîsîie cînd nici nu te aştepţi, şi — ferească Dumnezeu ! — să te răstorni de pe vreun pod ! Dar maşina mergea ! Mergea ! Alerga cu vîntul în faţă, cu picături rare de ploaie pe geamuri,

cu hurducăieli neprevăzute, din cauza gropilor şi a diferitelor şanţuri pe care Touring-ul nu le băgase în seamă. Măslinii şi crengile lor de argint cenuşiu, care se scuturau încetişor de perlele ploii nocturne, sau se zvîntau sub primele raze de soare, vesteau continuitatea luminoasă a anului puber, chinuit deja de Berbec, mirosind puţin a bălegar în vii, în pămîntul brun al dealurilor, al colinelor. Norul zbura pe deasupra grînelor încă necoapte, şi a fîneţelor proaspete, pe care pusese stăpînire pe neaşteptate, un fel de teamă, de parcă s-ar fi apropiat un vînt rece de iarnă, şi nu umbră trecătoare şi totuşi de temut... Un nor !... Şi păreau că-s neocrotite şi că se supun desnădăjduite la îngheţ. Dar aripa lui scirocco, în schimb, bătea, roşcată, şi caldă — mai ceva decît suflarea viţelului în staul — în umezeala slabă a zilei. Timpul, călduţ, prevestea secerişul, bătălia grîului şi a porumbului, şi puţin îi păsa de altceva. Totuşi, o chiciură la sfîrşitul lui martie, se gîndi Ingravallo, putea, ferească Dumnezeu, să răstoarne prevestirea : cele optzeci de milioane de chintale puteau să coboare la treizeci şi opt. Marea Falcă Autarhică trebuia — pentru cele patruzeci şi patru de milioane de... supuşi, ei dă ! de frumoşi suspuşi ! — să încarce grîu la Torronto, unde erau francezi deveniţi engleji în Canada, să cerşească macaroane de la pieile-roşii. Şi Ingravallo scrîşnea din dinţi de mînie şi de satisfacţie totodată. Coborînd, ajunseră la Torraccio, unde vîntul scirocco, potolindu-se, începuse să se încălzească, sau aşa părea. Cotiră pe Appia, la Due Santi, şi trebuiră să parcurgă un kilometru întreg în sens invers, adică spre Roma, pînă la deviaţia spre Falcognana. După ce străbătură o bucăţică şi din aceasta, întîlniră Anziata, şi cotiră din nou. Carabinierul lăsase să se-nţeleagă că o întîlnire cu motocicleta Guzzi a domnului adjutant Santarella, şi cu motorizatul Pestalozzi, era aproape sigură, sau departe de a nu fi cu putinţă. Dar nici pomeneală să-i întîlnească. Văzură, în schimb, un măgar încărcat cu lemne, cu ţăranul călare pe crupă, şi ţinîndu-se cu o mînă de coada măgarului ; o turmă micuţă, de vreo cincisprezece oi, cu păstorul cu umbrelă verde, închisă. Cîine nu avea, nu ! Costa prea scump !... Şi o cabrioletă : „e veterinarul din Albano".

spuse omuleţul care-i călăuzea. Conducea calm, roşcovan cu un chiştoc de ţigare toscană, stins, între buze, şi cu nişte mănuşoaie jerpelite. După ceva mai mult de doi kilometri pe l'Anziate, trebuiră să cotească la dreapta : „pe-aici, spre Santa Fumia", spuse omuleţul. Peste podul Santa Fumia spre Tor di Gheppio, şi-apoi spre Casale Abbrusciato. Drumul cobora, mocirlos, apoi se întărea. Urmele roatelor se dilatau în băltoace, pline, sub o lumină slabă, cu apă vînătă — plumb topit albastru argintiu — şi întunecată de aripa unui cufundar, sau a unei gaiţe singuratice. Părea să fi greşit drumul, că se-nfunda în pămînt moale. Nu ! Trecu peste calea ferată (care duce la Velletri), un pasaj de nivel la fel cu acela care se afla la doi kilometri mai la nord, lîngă podul Divino Amore. Între cele două şine se înălţau fire de iarbă, ici şi colo prin pietrişul dintre traverse (de stejar), de parcă linia nu mai era folosită, după ce fusese întrebuinţată un an întreg în timpul papei Pius al IX-lea. Rotocoale de fum mai atîrnau în aer, la mică înălţime, nemişcate, ca hipnotizate : rămăşiţe ale unei arătări, care dispar numaidecît, albe, ca de vată, sau de un alb ireal, de abur. Silueta fumegîndă a trenuţului se micşora în vremea asta, către un tunel îndepărtat, lăsînd în urma lui fuga celor două şine convergente, un şuierat prelung, înghiţit de gura neagră a tunelului, şi o dîră de miros de sulf în aer.

— Tor di Gheppio e acolo, spuse inimosul omuleţ, arătînd spre ferma Palatului. Doamna Crocchiapani locuieşte acolo, într-una din casele alea pe care le vedeţi, grupul ăla din stînga.

Răsărind din ondulaţiile acelei argile depopulate, pe care ţelinele creşteau din loc în loc, vîrful ascuţit al unui turn se desenă pe cer ca un antic dinte al unei antice fălci a lumii. În faţa lui, dar un pic mai lateral, se aflau casele cultivatorilor, care stăteau mute printre grădinile de zarzavat.

— Şi Pavona, unde-i ? întrebă Ingravallo.

— Pavona e acolo, arătă călăuza : colo dedesubt, vedeţi ? Aia-i Pavona. Dacă tăiem prin grădini, facem douăzeci şi cinci de minute. Mergînd repejor. Dar o să ne udăm pînă la piele.

— Şi drumul Roma-Napoli ?

— Colo, şi se răsuci : vreo trei kilometri şi jumătate, ba chiar patru ! Nu-i de mers decît cu maşina. Ca să fie mai uşor la înapoiere, dacă vreţi să mergeţi, după Tor del Gheppio, la Pavona, atunci am putea coborî pînă la Casal Bruciato, şi, şi dăm direct în Ardeatina. Mergem pe ea, în direcţia Ardea, şi, după aproape doi kilometri, ajungem la Santa Palomba, acolo unde se văd antenele acelea (le arătă cu degetul) care se întind peste tot, pînă la Marino. Acolo, apucăm pe şoseaua Solforato şi pe Pratica de Mare, şi-n felul ăsta, ca să ajungem la Palazzo, putem urca drept pînă la Pavona. Şi asta înseamnă în total, de la Casal Bruciato, nu mai mult de şase sau şapte kilometri. Cincisprezece minute cu maşina !

— Bine, bine ! mormăi Ingravallo, pe care toată această toponimie îl făcuse să scrîşnească din dinţi. Să mergem acum la Tor de Gheppio.

Se îmbarcară şi porniră la drum. Ajunşi la punctul indicat de călăuză, după împroşcări de apă şi nenumărate hurducăieli, coborîră, lăsînd maşina cu şoferul, care se depărtă o clipă ca să se uşureze. Se îndreptară de-a lungul cărării care ducea direct, şi fără prea mult noroi, la cele trei case. Înaintau în şir indian, unul după altul, în frunte cu agentul şef Runzato, apoi Di Pietrantonio, apoi don Ciccio, cu ambele mîini vîrîte în buzunarele mari ale paltonului. Aşa cum erau îmbrăcaţi, de sus pînă jos, în negru, păreau un colegiu de necrofori care se îndreaptă în zorii zilei să-şi ia mortul. Şi fără prea multă plăcere. „Desigur că imbecila aia de Crocchiapani ne-a şi simţit că venim, gîndi Ingravallo, şi acum ne spionează !" Într-adevăr, după cum se va dovedi, ea îi urmărea de la fereastră — din spatele obloanelor întredeschise — unde zgomotul maşinii o făcuse să alerge. Cînd Ingravallo ridică ochii, şi Runzato fluieră, şi-apoi strigă : „Poliţia ! Deschideţi !" casa, prima şi cea mică, avea un agent de pază. Copii, găini, două femei, doi căţeluşi corciţi, cu codiţa răsucită în sus, ca un melc, descoperindu-le fundurile în toată frumuseţea, nu mai conteneau să privească, să latre. Ochi lucioşi, negri, uimiţi, chipuri speriate. Şi pe trupuri, veşminte zdrenţuite.

— Cine locuieşte aici ? întrebă cu prudenţă Di Pietrantonio : Cîţi sînt ? Bărbaţi ?

— Locuieşte o femeie cu taică-său, răspunse cea mai apropiată dintre ţărăncile care se apropiaseră să-şi strîngă copiii, sau vreo găină rătăcită.

Locuinţa Tinei Crocchiapani era o căsuţă pătrată, puţin separată de celelalte. La intrare, o uşiţă închisă, cu numărul 3. În faţa pragului, cîteva pietre de pavaj, roase de paşi, de încălţăminte, de cuie. Înăuntru, linişte. Copacii, somnolenţii ani, după trandafiriul tencuielii inaugurale, dăduseră zidurilor o tristeţe spălăcită, iar în partea de nord adăugase rugini negricioase, umbre. Era partea de unde veniseră aceşti domni. Streşinile nu aveau nici jghiaburi, nici canal de lemn, zis „mantovana", aşa încît olanele, la margine, îi apăreau lui don Ciccio ca retezate, sau reprezentate în secţiune, şi formau o ondulaţie de-a lungul marginii acoperişului, ca un ornament rustic. Fire răzleţe de iarbă se înălţau din puţinul pămînt pe care vîntul îl depusese ici şi colo printre olane. Iar cîteva picături de apă se prelingeau de pe olanele înnegrite de ani, şi-n cădere se irizau numaidecît ; cădeau grele, de parcă ar fi fost de mercur, de parcă ar fi voit să rănească, să pătrundă adînc în densitatea umedă a pămîntului. O fereastră se deschise, se închise la loc. Găinile, speriate, începură să cotcodăcească. Pantele acoperişului, prea line, sau diforme, stăteau să se prăvălească. Ploile le înmuiaseră, iar canicula le copsese şi le umflase din nou. Era dovada grabei cu care lucraseră meşterii. Sau, şi mai încovoiat, era stîlpul care, la pod, ţinea loc de bîrnă de susţinere. Într-o bună zi s-ar fi putut întîmpla ca întreaga schelărie putrezită să cedeze sub greutatea acoperişului, să se prăbuşească totul, sau acoperişul să zboare la rafalele vîntului de sud-est, dinspre Libia, ca o zdreanţă luată de vîrtej. La ferestruici, obloane de lemn, fără nici un fel de pictură, şi ele putrezite şi crăpate de ani, de ploi, de soare. În loc de geamuri, pe un cadru de lemn, hîrtie dată cu ulei. Şase foi de tablă ruginită.

Uşiţa se deschise. Cînd fu dată de perete, Ingravallo se trezi în faţa... unui chip, unei perechi de ochi care străluceau în penumbră : Tina Crocchiapani ! „Ea e, ea e", îşi spuse sieşi şi inima începuse să-i bată puternic. Era minunata slujnică a Balduccilor, cu fulgerări negre sub genele teribil de negre, şi-n care lumina albană se închega,

se resfrîngea irizîndu-se (faţa de masă albă, spanacul) părul ei negru, cîrlionţat, pe frunte, ca-ntr-o pînză de Sanzio, iar la lobii urechilor şi pe obraji, legănîndu-se, albastrele pandantive. Şi sînul ei ! Foscolo i-ar fi spus sîn bogat, într-unul din accesele lui trubadurico-mandrilice, care l-au făcut nemuritor în Brianza. Masa la Balducci, la doamna Liliana ! La splendida Liliana Balducci, care fusese atît de crud separată de lucrurile, de strălucirile şi aparenţele acestei lumi. Şi aceasta, aceasta era aceea care, prezentîndu-i pe platoul oval, aplecat, friptura, sau sincretismul unor rinichi de ied, sau de miel de lapte în bucăţi mărunte, lăsase să se rostogolească pe albul imaculat al feţei de masă, printre argintării şi cristale — un potir ? nu, un pahar ! — stropi de spanac, atrăgînd din partea doamnei Liliana o privire străpunzătoare însoţită de un: „Assunta !" Tina, cu chipul ei sever ca şi alte dăţi, puţin palid, dar cu o uşoară teamă în ochi, îl privi cu mîndrie, şi păru că-şi vine în fire : fulgerările pupilelor se-aprinseră din nou, în umbră, în mirosul de casă închisă al culoarului.

— Dom' doctor, spuse cu efort, şi era gata să mai adauge ceva, dar Di Pietrantonio o sperie, cu toate că îl văzuse de la fereastră, în spatele agentului, care părea să conducă întregul şir de paltoane.

Înalt şi tăcut, mustaţă poliţienească, întruchipa pedeapsa înspăimîntătoare ! Impusă de lege ! Dar pentru care crimă, pentru care vină, se întrebă în sinea ei, puteau legal s-o pedepsească ? Pentru că a cerut şi a primit de la doamna Liliana prea multe daruri ?

— Ce doriţi, domnule comisar Ingravallo ?

— Cine mai stă în casă cu dumneata ? o întrebă Ingravallo, dur. Dur cît îi cerea să fie, în clipa aceea, „celălalt" suflet al său, şi i se păru că pentru asta Liliana îl chema cu disperare din marea ei de umbre, cu chipul obosit şi palid, cu ochii dilataţi de groază, pironiţi pe lama lucioasă a cuţitului. Dă-mi voie să trec. Trebuie să văd cine mai stă aici.

— Mai stă taică-meu, dom'le doctor, care-i bolnav ! Foarte bolnav, bietul de el ! Şi gîfîia încet, mînioasă, teribil de frumoasă, palidă : Poate să-şi dea duhul dintr-o clipă într-alta.

— Bine, bine. Şi-n afară de tatăl dumitale, cine mai e ?

— Nimeni, dom' doctor Ingravallo ! Cine să mai fie ? Spuneţi-mi dumneavoastră, dacă ştiţi. A ! Mai e o femeie de-aici, din Tor di Gheppio, care mă ajută să-l îngrijesc pe bătrîn... Şi asta atunci cînd nu vine vreo vecină, din acelea pe care le-aţi văzut afară.

— Cine e ? Cum se cheamă ?

Tina se gîndi puţin.

— Veronica Migliarini. Noi, aici, îi spunem Veronica.

— Dă-mi voie să intru ! Dă-te la o parte ! Trebuie percheziţionată casa.

Şi îşi aţinti privirea crudă asupra ei, vrînd să demaşte înşelătoria.

— Percheziţionată ? şi Tina încreţi fruntea. Mînia îi înălbi ochii, faţa, ca sub lovitura unei insulte.

— Ei, da ! Trebuie să percheziţionăm casa !...

Şi depărtîndu-se, Ingravallo înaintă în întuneric, spre scăriţa de lemn. Fata îl urmă. Di Pietrantonio veni după ea. Lui Ingravallo îi încolţi deodată în minte ideea că asasinul Lilianei primise de la Tina nu numai indicaţii utile — „ce spun eu, utile ? chiar indispensabile !“ — dar putuse să-i încredinţeze fetei bijuteriile... să i le încredinţeze... „logodnicei“ !? Urcau. Treptele scîrţîiau. De jur împrejur, afară, casa era păzită : trei agenţi, nemaipunînd la socoteală omuleţul care-i condusese pînă aici. Cei doi ochi negri şi furioşi ai Tinei, Ingravallo îi simţea aţintiţi în ceafă. Îi simţea cum îi străpung gîtul. Încerca, încerca să facă o socoteală logică, să tragă firele, în vreun fel, ale neînsufleţitei marionete a probabilului. „Cum de fata nu alergase pînă la Roma ? Era de datoria ei !“ Ingravallo era nespus de mîhnit : „...să fi venit barem la înmormîntare ! Ce naiba ? N-avea inimă, suflet ? După tot binele pe care i-l făcuse Liliana ! Aceasta era contabilitatea dureroasă a umilului, poate a naivului. Mai ştii ! Nu-i exclus ca oribila veste să nu fi ajuns pînă la Tor di Gheppio, sau să fi ajuns prea tîrziu, şi-n singurătatea asta... nu-i de loc greu ca groaza să paralizeze o fetişcană. Ei, fetişcană ! Femeie în toată regula ! Şi-apoi, veştile ajung şi-n junglă, în deşerturile Africii. Ehei ! De-ar fi avut un pic de inimă, n-ar fi stat nepăsătoare. Doar cu

taică-său care-i pe moarte... Treptele continuau să scîrţîie din ce în ce mai mult, sub greutatea ascendentă a celor trei. Ingravallo, o dată ajuns, bătu la uşă, cu o oarecare prudenţă. Intră urmat de Tina şi de Di Pietrantonio, într-o cameră mare. Îi izbi un miros greu, de rufe murdare, sau de persoane nespălate, sau spălate prost, sau asudate la munca cîmpului, fără răgaz, din timpul primăverii, sau, şi mai rău, de excremente lăsate lîngă patul bolnavului, care trebuie să fie cruţat. La căpătîi, două lumînări lungi, de ceară, vopsite în culori vii — albastru, roşu, auriu — după o tradiţie coloristică strămoşească. Pe pereţi, prinse cu două cuie, de-o parte şi de alta a unui pat, atîrnau o ramură de măslin şi o cromolitografie reprezentînd pe Madonna, albastră, cu coroana de aur, într-o ramă neagră de lemn. Cîteva scaune de pai. O pisică de ghips, cu o panglicuţă la gît, stacojie, pe comodă, între sticle, castronaşe. Lîngă bolnav stătea o bătrînă, cu fustă de stambă pînă la jumătatea fluierului piciorului, în pantofi de pînză, fără şireturi (şi în ei, picioarele) pe care le ţinea proptite de stinghia scaunului, şi scoase afară, ca la papuc. În mijlocul patului dublu, sub cuverturi roase şi înverzite, acoperite în parte de una bună (şi călduţă, şi frumoasă : cadou de la Liliana, îşi spuse Ingravallo) o stîrpitură întinsă ca o pisică jigărită pe un sac pus pe pămînt. O faţă osoasă şi livid㠹e odihnea pe pernă, nemişcată, şi de un galben-brun de muzeu egiptean, de n-ar fi fost albul sticlos al bărbii, care trăda apartenenţa la un catalog non egiptean, la o eră a istoriei umane din nenorocire apropiată şi, pentru Ingravallo din acele zile, de-a dreptul actuală. Tăcere deplină. Nu se ştia bine dacă era o fiinţă vie sau dacă era un mort, dacă era bărbat sau femeie, sau, mă rog, dacă era o făptură căreia — în timpul călătoriei spre celălalt tărîm, în mijlocul unui roi de ţînţari, printre mîngîierile progeniturii — îi crescuse acea barbă. Barbă bărbătească, cum îi plăcea să le spună chiar şi bărbilor feminine fondatorul imperiului care a durat doar cinci ani. Cele două lumînări de ceară păreau că aşteaptă să fie îndesate în sfeşnice adecvate, să fie aprinse de mîna unui om milostiv.

Fantezia doctorului Ingravallo — nemulţumită de această nouă încurcătură cu tatăl muribund — începu să

dea semne de nerăbdare, să galopeze, să audă şi să vadă. Să vadă sfîrşitul apropiat : sicriul fără giulgiu, făcut din scîndură de plop, împodobit cu flori de saschiu şi ciuboţica-cucului, înconjurat de mormăielile slujbei de înmormîntare, din care răzbate deodată o frază cîntată, sau în cazul cel mai rău nazalizată, printre bocetele femeilor, în mirosul dulceag de tămîie, răspîndit *(con cuidado* [1]) de cădelniţa legănată încetişor. Şi aceasta, ca o dovadă a marii temeri şi a căinţei mortului ; spre împlinirea rugăciunilor fierbinţi şi a speranţelor celor în viaţă şi supravieţuitori, strînşi în jurul sicriului închis, şi pe care cioclii îl ţintuiseră cu grijă. Şi o dată terminată şi această treabă, în sufletele celor de faţă — privind la scîndurile şi la florile... care erau stropite într-una cu aghiazmă — aşternîndu-se un fel de seninătate convinsă : mai bine aşa, decît să mai fi pătimit încă o lună... Numai că realitatea, deocamdată, se deosebea de vis : acele imagini ale unei delirante nerăbdări nu aveau să se adeverească decît într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat. Don Ciccio îşi potoli galopul delirului, puse frîu furiei care se dezlănţuise nebună. Bolnavul, ofilit cum era, părea pregătit pentru împărtăşanie. Infailibila doctoriţă, care este eternitatea, stătea deasupra lui. Îl privea cu dragoste (înghiţindu-şi saliva), cu ochii încurajatori şi lacomi, de infirmieră sau de soră, puţin necrofilă, ocupată cu o mînă să-i netezească fruntea cu o mîngîiere uşoară, şi tărăgănată, iar cu cealaltă, expertă, manevrînd sub cuverturi, pînă sub corp, între osul sacru şi perna de cauciuc, unde găsise în sfîrşit punctul precis în care să poată înfige ţeava, canula de ebonită, a clistirului imunizării veşnice.

Sub cuvertură, chiorăieli ciudate, contraziceau coma, şi mai straniu, moartea ! Dădeau impresia unei miraculoase iminenţe : ca şi cum cearşafurile şi cuverturile ar fi fost pe cale de a se bomba, de a se umfla, de a se ridica şi de a gravita la jumătate înălţime, pe gravitatea contractată a morţii. Bătrîna, Magliarini Veronica, stătea cocoşată pe scaun, împietrită într-o renumerare a epocilor, pe care uitarea le descompusese invers. Ţinea o mînă

[1] Cu grijă (span.).

într-altă mînă, de părea Cosimo *pater patriae* [1], din portretul lui Pontormo : fața de piele uscată de șopîrlă și imobilitatea zbîrcită a unei fosile. Îi lipsea în poală, dar i-ar fi trebuit, încălzitorul de teracotă. Ridică ochii, gelatinoși și sticloși, de culoare cenușie, fără să întrebe ceva, deoarece atît fata cît și bărbații trebuie să-i fi apărut ca niște umbre. Liniștea stinsă a privirii ei se opunea evenimentului, ca uituca memorie a pămîntului, la distanțe paleontologice : lăsînd chipul ei de aztecă de vreo sută nouăzeci de ani în afara achizițiilor speciei, a ultimilor și atît de șmecherești cuceriri ale ochiadei italiene.

O ploscă de faianță, ca de la o clinică de clasa întîia, era pusă pe podeaua de cărămizi, la vedere, și plină cu un anumit conținut greu de ghicit, despre a cărui consistență colorată, miros, vîscozitate și greutate specifică, atît privirea de linx, cît și flerul de copoi al lui Ingravallo, considerară că nu-i cazul să fie supus vreunei analize ! Nasul, bineînțeles, nu putea să se sustragă de la naturalele sale servicii, adică de la acea activitate sau, mai bine zis, de la acea pasivitate papilară care îi este proprie, și nu admite, *hélas*, nici un interludiu de inhibiție, sau de lipsă la apel.

— E tatăl dumitale ? o întrebă don Ciccio pe Tina, uitîndu-se la ea, și aruncînd o privire în jur.

Apoi își scoase pălăria.

— Vedeți, dom'le comisar, ce tare a slăbit ? Nu voiați să mă credeți. Acum, în sfîrșit, mă credeți ! spuse fata cu ton supărat, și cu ochi care păreau să fi plîns. Acum, nu mai trag vreo nădejde. Dacă moare, e mai bine și pentru el și pentru mine, vă rog să mă iertați, e tot numai o rană ! Ce nenorocire pe bietul de taică-meu !

Ea încerca, gîndi cu asprime Ingravallo, încerca în durerea ei să-l pună în valoare pe bătrîn, și nu numai fundul prăpădit al lui :

— Și are doar colac de cauciuc, suspină, că fără el s-ar fi infectat tot fundul. Azi dimineață, pe la opt, spunea că se simte rău, tare rău. Altădată nu putea sta locului, zece minute. Acum, de trei ceasuri nu se mai mișcă,

---

[1] Părinte al patriei (lat.).

nu mai scoate o vorbă. Mi se pare că şi-a dat duhul, şi îşi şterse ochii, îşi suflă nasul... Acum, cred că nu mai simte nimic, că nu mai poate simţi ceva, bietul taicămeu ! Şi preotul nu va veni înainte de amiază. Aşa mi-a spus. Ah ! Bieţii de noi ! şi se uită la Ingravallo. Dacă nu era doamna ! Această propoziţiune suna fals, era incompletă. Liliana nu era decît un pronume. Lui don Ciccio i se păruse că fata şovăise să-l spună.

— Desigur, spuse cu un ton obosit, colacul de cauciuc ! şi îşi aminti de ieşirile lui Balducci. O, ştiu !... Ştiu bine cine vi l-a dat ! Chiar şi vasul ăla, şi don Ciccio arătă cu capul, cu bărbia, chiar şi cuvertura, şi se uită la cuvertura de pe pat, toate astea, ţi le-a dat... cineva care s-a văzut cum a fost răsplătită pentru bunătatea sa. Fă bine, dacă vrei să ai parte de rău, spune un proverb. Şi-aşa e ! Nu spui nimic ? Nu-ţi aminteşti ?

— Ce să-mi amintesc, dom'le doctor ?

— Aminteşte-ţi de cine te-a ajutat atîta, cînd meritai aşa de puţin !

— A ! De stăpînii unde eram în serviciu ?! Şi de ce nu meritam ?

— De stăpînii ?... De doamna Liliana, vrei să spui ! de doamna Liliana care a fost omorîtă de un criminal ! şi se uită cu nişte ochi la Tina, că fata se sperie de data aceasta, de un criminal, repetă, acuzator, despre care ştim totul : şi numele şi prenumele... şi unde stă, şi ce face...

Fata păli. Nu scoase o vorbă.

— Spune-i numele ! urlă don Ciccio. Poliţia îi ştie numele. Dacă-l spui imediat, vocea îi deveni gravă, convingătoare, va fi cu atît mai bine pentru dumneata !

— Dom'le doctor, repetă Tina, şovăitoare, ca să cîştige timp, ce să vă spun, dacă nu ştiu nimic ?

— Las' că ştii foarte bine cum îl cheamă, mincinoaso ! îi răcni în faţă Ingravallo. Di Pietrantonio păli. Hai ! Zi-i numele, nu-l mai ascunde ! De nu, te va face brigadierul să-l spui la cazarmă, la Marino ! Brigadierul Pestalozzi.

— Nu. N-am fost eu, dom'le doctor ! strigă fata, rugătoare, simulînd, poate, şi în parte simţind o teamă de răspundere, ceea ce o făcu să pălească puţin, şi, totuşi, să reziste la ameninţări.

Era de-o vitalitate splendidă, alături de muribundul autor al zilelor ei, zile care aveau să fie minunate ; avea o încredere neclintită în cărnurile ei provocatoare, pe care părea că le lansează cu îndrăzneală la atac, într-o izbucnire de furie, de ură :

— Nu ! N-am fost eu !

Strigătul de necrezut al fetei blocă deodată patima nebună cu care Ingravallo — stăpînit de o idee fixă — se năpustise asupra ei.. Nu pricepu imediat ceea ce sufletul lui era pregătit să înţeleagă. Cuta întunecată şi verticală între sprîncenele mînioase, de pe faţa foarte albă a fetei, îl paraliză, îl puse pe gînduri... aproape că-l făcu să-i pară rău.

S F Î R Ş I T

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „INFORMAŢIA"
coli tipar; 18,5 c. 80

Lei 8,50

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ